

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#**MİLLİ**
TEKNOLOJİ
HAMLESİ

TÜRKİYE'DEKİ KOBİ'LERE İLİŞKİN BAZI İSTATİSTİKİ GÖSTERGELER

BİLGİ YÖNETİMİ VE KARAR DESTEK DAİRESİ BAŞKANLIĞI
(ARAŞTIRMALAR MÜDÜRLÜĞÜ)

2025

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	iv
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	xi
GİRİŞ	1
1. GİRİŞİM SAYILARI.....	4
1.1. İŞ KAYITLARINA GÖRE GİRİŞİM SAYILARI.....	5
2. KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ GİRİŞİM İSTATİSTİKLERİ	7
2.1. TEMEL DEĞİŞKENLERE GÖRE KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ GİRİŞİM İSTATİSTİKLERİ.....	8
2.1.1. Girişim Sayısı	8
2.1.2. Ciro	17
2.1.3. Girişim Başına Ciro	25
2.1.4. Üretim Değeri.....	29
2.1.5. Faktör Maliyeti ile Katma Değer	37
2.1.6. Girişim Başına Faktör Maliyeti ile Katma Değer	44
2.1.7. Personel Maliyeti	48
2.1.8. Girişim Başına Personel Maliyeti	56
2.1.9. Çalışan Sayısı.....	60
2.1.10. Girişim Başına Çalışan Sayısı.....	68
2.1.11. Ücretli Çalışanların Sayısı.....	72
2.1.12. Girişim Başına Ücretli Çalışanların Sayısı.....	80
2.1.13. Çalışan Başına Katma Değer.....	84
2.2. DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ.....	88
2.2.1. İhracat ve İthalat Gerçekleştiren Girişim Sayısı	88
2.2.2. Teknoloji Düzeyine Göre İhracat ve İthalat Gerçekleştiren Girişim Sayısı	94
2.2.3. İhracat ve İthalat Tutarı	99
2.2.4. Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı	102
2.2.5. Ürün Grubuna Göre Dış Ticaret.....	106
2.2.6. İmalat Sanayi Ürün Grubuna Göre Dış Ticaret	107
2.2.7. Ülke Grupları Bazında Dış Ticaret.....	119
2.3. AR-GE İSTATİSTİKLERİ	121
2.3.1. Ar-Ge Harcaması	121
2.3.2. Ar-Ge İnsan Kaynağı	127
2.4. PATENT İSTATİSTİKLERİ.....	129

2.5. GİRİŞİMCİLİK VE İŞ DEMOGRAFİSİ.....	131
2.5.1. Girişim Doğum Oranı.....	131
2.5.2. Girişim Ölüm Oranı.....	132
2.5.3. Hayatta Kalma.....	133
2.5.4. Hızlı Büyüyen Girişimler	134
2.5.5. Ceylan Girişimler	136
3. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ GENEL GÖRÜNÜMÜ	139

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1 - İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayılarının Sektör ve Büyüklük Grubuna Göre Dağılımı, 2023.....	5
Tablo 2 - İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayılarının Yıllara ve Büyüklük Grubuna Göre Dağılımı, 2014-2023	6
Tablo 3 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Sayısı, 2023.....	11
Tablo 4 - Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Gayrisafi Yurt İçi Ar-Ge Harcaması (Milyon ₺), 2013-2023	121
Tablo 5 - Mali ve Mali Olmayan Şirketler Ar-Ge İnsan Kaynağı (Kişi), 2013-2023.....	127
Tablo 6 – Takipteki KOBİ Kredileri, 2015-2024.....	142

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 – Ölçek ve Yıllara Göre Girişim Sayısı, 2013-2023.....	8
Şekil 2 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	8
Şekil 3 - Sektör Gruplarındaki Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	9
Şekil 4 – Ölçek Düzeylerindeki Girişim Sayısının Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023.....	9
Şekil 5 - Sektör Bazında Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	9
Şekil 6 - Ölçek Bazında Girişim Sayısının Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023.....	10
Şekil 7 - Ölçek ve Yıllara Göre İmalat Sanayi Sektöründeki Girişim Sayısı, 2013-2023.....	12
Şekil 8 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	12
Şekil 9 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	13
Şekil 10 – Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	14
Şekil 11 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişim Sayısının Dağ. (%), 2013-2023.....	14
Şekil 12 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişim Sayısının Dağ. (%), 2013-2023.....	15
Şekil 13 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişim Sayısının Dağ. (%), 2013-2023.....	15
Şekil 14 - KOBİ'lerin Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023.....	16
Şekil 15 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2023.....	16
Şekil 16 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciro (Milyar ₺), 2013-2023.....	17
Şekil 17 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Cironun Dağılımı (%), 2013-2023.....	17
Şekil 18 - Sektör Gruplarındaki Cironun Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2022.....	18
Şekil 19 – KOBİ'ler ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Cironun Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2022.....	18
Şekil 20 – Sektör Bazında Cironun Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	18
Şekil 21 - Ölçek Bazında Cironun Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023.....	19
Şekil 22 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Ciro (Milyar ₺), 2013-2023.....	20
Şekil 23 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Cironun Dağılımı (%), 2013-2023.....	20
Şekil 24 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Cironun Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	21
Şekil 25 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Cironun Dağ. (%), 2013-2023.....	22
Şekil 26 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Cironun Dağılımı (%), 2013-2023.....	22
Şekil 27 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Cironun Dağılımı (%), 2013-2023.....	23
Şekil 28 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Cironun Dağ. (%), 2013-2023.....	23
Şekil 29 - KOBİ'lerin Cironun Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023.....	24
Şekil 30 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Cironun Dağılımı (%), 2023.....	24
Şekil 31 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2014-2023.....	25
Şekil 32 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektörü Girişimlerindeki Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2014-2023.....	25
Şekil 33 – KOBİ ve Büyük Girişimlerde Sektörlere Göre Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2023.....	26
Şekil 34 – Teknoloji Düzeyine ve Yıllara Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerdeki G.B.Ciro (Bin ₺), 2013-2023.....	27
Şekil 35 - Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2013-2023.....	28
Şekil 36 – Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2023.....	28
Şekil 37 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Üretim Değeri (Milyar ₺), 2013-2023.....	29
Şekil 38 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Üretim Değerinin Dağılımı (%), 2013-2023.....	29
Şekil 39 - Sektör Gruplarındaki Üretim Değerinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	30
Şekil 40 – Ölçek Bazında Üretim Değerinin Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023.....	30

Şekil 41 - Sektör Bazında Üretim Değerinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	30
Şekil 42 - Ölçek Bazında Üretim Değerinin Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023	31
Şekil 43 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Üretim Değeri (Milyar ₺), 2013-2023	32
Şekil 44 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Üretim Değerinin Dağılımı (%), 2013-2023	32
Şekil 45 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Üretim Değerinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	33
Şekil 46 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Üretim Değerinin Dağ. (%), 2013-2023.....	34
Şekil 47 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Üretim Değerinin Dağ. (%), 2013-2023.....	34
Şekil 48 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Üretim Değerinin Dağ. (%), 2013-2023	35
Şekil 49 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Üretim Değerinin Dağ. (%), 2013-2023.....	35
Şekil 50 - KOBİ'lerin Üretim Değerinin Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023... 36	
Şekil 51 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Üretim Değerinin Dağılımı (%), 2023	36
Şekil 52 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Katma Değer (Milyar ₺), 2013-2023.....	37
Şekil 53 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Katma Değerin Dağılımı (%), 2013-2023	37
Şekil 54 - Sektör Gruplarındaki Katma Değerin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	38
Şekil 55 - Ölçek Bazında Katma Değerin Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023	38
Şekil 56 - Sektör Bazında Katma Değerin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	38
Şekil 57 - Ölçek Bazında Faktör Maliyeti ile Katma Değerin Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023	39
Şekil 58 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Katma Değer (Milyar ₺), 2013-2023	40
Şekil 59 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Katma Değerin Dağılımı (%), 2013-2023	40
Şekil 60 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Katma Değerin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	41
Şekil 61 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Katma Değerin Dağ. (%), 2013-2023.....	42
Şekil 62 - Teknoloji Düzeyi Bazında Girişimlerdeki Katma Değerin Ölçeksel Dağılımı (%), 2023.....	42
Şekil 63 - KOBİ'lerdeki Katma Değerin Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023... 43	
Şekil 64 - Ölçek Bazında Girişimlerdeki Katma Değerin Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2023.. 43	
Şekil 65 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023.....	44
Şekil 66 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektörü Girişim. Girişim Baş. Katma Değer (Bin ₺), 2014-2023	44
Şekil 67 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2023.....	45
Şekil 68 - Teknoloji Düzeyine ve Yıllara Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerdeki Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023	46
Şekil 69 - Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023.....	47
Şekil 70 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2023	47
Şekil 71 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Personel Maliyeti (Milyar ₺), 2013-2023.....	48
Şekil 72 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Personel Maliyetinin Dağılımı (%), 2013-2023	48
Şekil 73 - Sektör Gruplarındaki Personel Maliyetinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	49
Şekil 74 - Ölçek Bazında Personel Maliyetinin Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023	49
Şekil 75 - Sektör Bazında Personel Maliyetinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	49
Şekil 76 - Ölçek Bazında Personel Maliyetinin Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023	50
Şekil 77 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Personel Maliyeti (Milyar ₺), 2013-2023.....	51
Şekil 78 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Personel Maliyetinin Dağılımı (%), 2013-2023. 51	
Şekil 79 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Personel Maliyetinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023. 52	
Şekil 80 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Personel Maliyetinin Dağ. (%), 2013-2023	53
Şekil 81 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Personel Maliyetinin Dağ. (%), 2013-2023.....	53

Şekil 82 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Personel Maliyetinin Dağ. (%), 2013-2023.....	54
Şekil 83 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Personel Maliyetinin Dağ. (%), 2013-2023	54
Şekil 84 - KOBİ'lerdeki Personel Maliyetinin Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023	55
Şekil 85 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Personel Maliyetinin Dağılımı (%), 2023	55
Şekil 86 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2014-2023	56
Şekil 87 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sek. Gir. Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2013-2023	56
Şekil 88 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2023	57
Şekil 89 - Teknoloji Düzeyine ve Yıllara Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerdeki Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2013-2023	58
Şekil 90 - Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2013-2023.....	59
Şekil 91 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2023.....	59
Şekil 92 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Çalışan Sayısı (Bin Kişi), 2013-2023	60
Şekil 93 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023	60
Şekil 94 - Sektör Gruplarındaki Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	61
Şekil 95 - Ölçek Bazında Çalışan Sayısının Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023	61
Şekil 96 - Sektör Bazında Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	61
Şekil 97 - Ölçek Bazında Çalışan Sayısının Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023	62
Şekil 98 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Çalışan Sayısı (Bin Kişi), 2013-2023.....	63
Şekil 99 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023	63
Şekil 100 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	64
Şekil 101 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Çalışan Sayısının Dağ. (%), 2013-2023.....	65
Şekil 102 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Çalışan Sayısının Dağ. (%), 2013-2023.....	65
Şekil 103 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Çalışan Sayısının Dağ. (%), 2013-2023	66
Şekil 104 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Çalışan Sayısının Dağ. (%), 2013-2023.....	66
Şekil 105 - KOBİ'lerdeki Çalışan Sayısının Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023	67
Şekil 106 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2023.....	67
Şekil 107 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2014-2023.....	68
Şekil 108 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektörü Girişim. Girişim Baş. Çalışan Sayısı (Kişi), 2014-2023	68
Şekil 109 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2023.....	69
Şekil 110 - Teknoloji Düzeyine ve Yıllara Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerdeki Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023	70
Şekil 111 - Yıllara ve Tek. Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023	71
Şekil 112 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2023	71
Şekil 113 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ücretli Çalışan Sayısı (Bin Kişi), 2013-2023.....	72
Şekil 114 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	72
Şekil 115 - Sektör Gruplarındaki Ücretli Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	73
Şekil 116 - Ölçek Bazında Ücretli Çalışan Sayısının Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023.....	73
Şekil 117 - Sektör Bazında Ücretli Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023	73
Şekil 118 - Ölçek Bazında Ücretli Çalışan Sayısının Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023	74
Şekil 119 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Ücretli Çalışan Sayısı (Bin Kişi), 2013-2023	75

Şekil 120 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	75
Şekil 121 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Ücretli Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	76
Şekil 122 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	77
Şekil 123 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023	77
Şekil 124 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023	78
Şekil 125 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	78
Şekil 126 - KOBİ'lerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Yıllara ve Tek. Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023	79
Şekil 127 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2023.....	79
Şekil 128 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2014-2023.....	80
Şekil 129 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sek. Gir. Girişim Baş. Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023	80
Şekil 130 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Başına Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2023.....	81
Şekil 131 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Tek. Sahip Gir. G.B.Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023	82
Şekil 132 - Yıllara ve Tek. Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023.....	83
Şekil 133 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2023.....	83
Şekil 134 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Çalışan Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023.....	84
Şekil 135 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektörü Gir. Çalışan Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023	84
Şekil 136 - Ölçek ve Sektörlere Göre Çalışan Başına Katma Değer (Bin ₺), 2023	85
Şekil 137 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Tek. Sahip Girişim. Ç.B.Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023. 86	
Şekil 138 - Yıllara ve Tek. Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Çalışan Başına Katma Değer (Kişi), 2013-2023 87	
Şekil 139 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Çalışan Başına Katma Değer (Bin ₺), 2023	87
Şekil 140 - Yıllara Göre İhracat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Sayısı, 2013-2023.....	88
Şekil 141 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Girişim Sayısı, 2013-2023.....	89
Şekil 142 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	89
Şekil 143 - Yıllara Göre İhracat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Say. Toplam Girişim Say.Oranı, 2013-2023.....	90
Şekil 144 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Girişim Say. Toplam Girişim Say. Oranı, 2013-2023 90	
Şekil 145 - Yıllara Göre İthalat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Sayısı, 2013-2023	91
Şekil 146 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Yapan Girişim Sayısı, 2013-2023	91
Şekil 147 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Yapan Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023.....	92
Şekil 148 - Yıllara Göre İthalat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Say. Toplam Girişim Say. Oranı, 2013-2023.....	92
Şekil 149 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Yapan Girişim Sayısının Toplam Girişim Say.Oranı, 2013-2023.....	93
Şekil 150 - Sektör Gruplarındaki İhracat-İthalat Yapan Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023.....	93
Şekil 151 - Ölçek Düzeylerindeki İhracat-İthalat Yapan Girişim Sayısının Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023.....	94
Şekil 152 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Yüksek Teknoloji Girişimlerinin Dağ. (%), 2013-2023	94

Şekil 153 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Orta-Yüksek Teknoloji Girişimler. Dağ. (%), 2013-2023.....	95
Şekil 154 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Orta-Düşük Teknoloji Girişimler. Dağ. (%), 2013-2023.....	95
Şekil 155 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Düşük Teknoloji Girişimlerinin Dağ. (%), 2013-2023.....	96
Şekil 156 - Teknoloji Düzeyi Bazında İhracat-İthalat Yapan Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı, 2023.....	96
Şekil 157 - Ölçek Bazında İhracat-İthalat Yapan Girişim Sayısının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı, 2023.....	97
Şekil 158 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Yüksek Teknoloji Girişim Sayısının Toplam Yüksek Teknoloji Girişim Sayısındaki Payı (%), 2013-2023.....	97
Şekil 159 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Orta-Yüksek Teknoloji Girişim Sayısının Toplam Orta-Yüksek Teknoloji Girişim Sayısındaki Payı (%), 2013-2023.....	98
Şekil 160 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Orta-Düşük Teknoloji Girişim Sayısının Toplam Orta-Düşük Teknoloji Girişim Sayısındaki Payı (%), 2013-2023.....	98
Şekil 161 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Düşük Teknoloji Girişim Sayısının Toplam Düşük Teknoloji Girişim Sayısındaki Payı (%), 2013-2023.....	99
Şekil 162 - Yıllara Göre Türkiye’de Dış Ticaret (Milyar ABD \$), 2013-2023.....	99
Şekil 163 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Tutarı (Milyar ABD \$), 2013-2023.....	100
Şekil 164 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Tutarının Dağılımı (%), 2013-2023.....	100
Şekil 165 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Tutarı (Milyar ABD \$), 2013-2023.....	101
Şekil 166 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Tutarının Dağılımı, 2013-2023.....	101
Şekil 167 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına İhracat Tutarı (Bin ABD \$), 2013-2023.....	102
Şekil 168 - Yıllara Göre Girişim Başına İhracat ve İhracat Yapan Toplam Girişim Sayısı, 2013-2023.....	102
Şekil 169 - Tüm Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023.....	103
Şekil 170 - KOBİ’lerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023.....	103
Şekil 171 - Mikro Ölçekli Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023.....	104
Şekil 172 - Küçük Ölçekli Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023.....	104
Şekil 173 - Orta Ölçekli Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023.....	105
Şekil 174 - Büyük Ölçekli Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023.....	105
Şekil 175 - Ölçek Bazında İhracat-İthalatın Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon ABD \$), 2013-2023.....	106
Şekil 176 - Yıllara ve Ölçeklere Göre C-İmalat Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	107
Şekil 177 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 10-Gıda Ürünleri Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	107
Şekil 178 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 11-İçecekler Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	108
Şekil 179 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 12-Tütün Ürünleri Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	108
Şekil 180 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 13-Tekstil Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	109
Şekil 181 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 14-Giyim Eşyası Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	109
Şekil 182 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 15-Deri Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	110
Şekil 183 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 16-Kereste Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	110
Şekil 184 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 17-Kağıt Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	111
Şekil 185 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 18-Basım ve Kayıt Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	111
Şekil 186 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 19-Kok ve Petrol Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	112
Şekil 187 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 20-Kimyasallar Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	112
Şekil 188 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 21-Eczacılık Ürünleri Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	113
Şekil 189 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 22-Kauçuk ve Plastik Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023.....	113

Şekil 190 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 23-Mineral Ürünler Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	114
Şekil 191 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 24-Ana Metaller Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	114
Şekil 192 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 25-Metal Ürünler Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	115
Şekil 193 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 26- Bilgisayarlar ile Elektronik ve Optik Ürünler Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	115
Şekil 194 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 27-Elektrikli Teçhizat Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	116
Şekil 195 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 28-Makine Ekipman Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	116
Şekil 196 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 29-Motorlu Kara Taşıtları Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	117
Şekil 197 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 30-Diğer Ulaşım Araçları Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	117
Şekil 198 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 31-Mobilya Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	118
Şekil 199 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 32-Diğer Mamul Eşyalar Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023	118
Şekil 200 – Ölçek Bazında İhracat-İthalatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon ABD \$), 2023	119
Şekil 201 – Yıllara ve Ülke Gruplarına Göre KOBİ'lerin Gerçekleştirdiği İhracatın Dağılımı, 2013-2023	120
Şekil 202 - Yıllara ve Ülke Gruplarına Göre Toplam İhracatın Dağılımı, 2013-2023	120
Şekil 203 – Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Gayrisafi Yurt İçi Ar-Ge Harcamalarının Dağılımı (%)	121
Şekil 204 - Yıllara ve Harcama Grubuna Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Gayrisafi Yurt İçi Ar-Ge Harcamalarının Dağılımı (%)	122
Şekil 205 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Cari Harcamalarının Dağılımı (%)	122
Şekil 206 - Yıllara ve Harcama Grubuna Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Cari Harcamalarının Dağılımı (%)	123
Şekil 207 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Personel Harcamalarının Dağılımı (%)	123
Şekil 208 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketler Ar-Ge Yatırım Harcamalarının Dağılımı (%)	124
Şekil 209 - Yıllara ve Harcama Grubuna Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Yatırım Harcamalarının Dağılımı (%)	124
Şekil 210 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Makine Teçhizat Harcamalarının Dağılımı (%)	125
Şekil 211 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Sabit Tesis Harcamalarının Dağılımı (%)	125
Şekil 212 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Bilgisayar Yazılımları Harcamalarının Dağılımı (%)	126
Şekil 213 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Fikri Mülkiyet Harcamalarının Dağılımı (%)	126
Şekil 214 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge İnsan Kaynağı Dağılımı (%)	127
Şekil 215 - Yıllara ve Meslek Grubuna Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge İnsan Kaynağı Dağılımı – Kişi (%)	128
Şekil 216 – Yıllara ve Ölçeklere Göre Patent Başvuru Sayısı	129
Şekil 217 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Patent Tescil Sayısı	129
Şekil 218 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Patent Başvuru Sayısının Dağılımı (%)	130
Şekil 219 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Patent Tescil Sayısının Dağılımı (%)	130
Şekil 220 – Yıllara ve Ölçeklere Göre Doğan Girişimler – Oran (%)	131
Şekil 221 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Doğan Girişimlerdeki İstihdam – Oran (%)	131

Şekil 222 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ölen Girişimler – Oran (%)	132
Şekil 223 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ölen Girişimlerdeki İstihdam – Oran (%)	132
Şekil 224 - 2018 Yılında Doğan KOBİ ve Büyük Girişimlerin Hayatta Kalma Oranları (%)	133
Şekil 225 - 2018 Yılında Doğan Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli Girişimlerin Hayatta Kalma Oranları (%)	133
Şekil 226 - Doğum Yıllarına Göre Girişimlerin Hayatta Kalma Oranı (%)	134
Şekil 227 – Yıllara ve Ölçeklere Göre İstihdama Göre Hızlı Büyüyen Girişimlerin Tüm Girişimler İçindeki Payı (%), 2014-2023.....	134
Şekil 228 – Yıllara ve Ölçeklere Göre İstihdama Göre Hızlı Büyüyen Girişimlerin Dağılımı (%), 2014-2023	135
Şekil 229 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciroya Göre Hızlı Büyüyen Girişimlerin Tüm Girişimler İçindeki Payı (%), 2014-2022.....	135
Şekil 230 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciroya Göre Hızlı Büyüyen Girişimlerin Dağılımı (%), 2014-2022.....	136
Şekil 231 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İstihdama Göre Ceylan Girişimlerin Tüm Girişimler İçindeki Payı (%), 2016-2023	136
Şekil 232 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İstihdama Göre Ceylan Girişimlerin Dağılımı (%), 2016-2023	137
Şekil 233 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciroya Göre Ceylan Girişimlerin Tüm Girişimler İçindeki Payı (%), 2016-2022.....	137
Şekil 234 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciroya Göre Ceylan Girişimlerin Dağılımı (%), 2016-2022	138
Şekil 235 – Toplam Kredilerin Kredi Türlerine Göre Dağılımı (Milyar TL), 2015-2024.....	139
Şekil 236 – KOBİ Kredilerinin Payının Yıllara Göre Dağılımı (%), 2015-2024.....	139
Şekil 237 - KOBİ Kredilerinin Ölçeklere Göre Dağılımı (Milyar TL), 2015-2024	140
Şekil 238 – KOBİ Kredilerinin Ölçeklere ve Yıllara Göre Dağılımı (%), 2015-2024.....	140
Şekil 239 – KOBİ Ortalama Kredi Tutarı (Bin TL), 2022-2024.....	141
Şekil 240 – KOBİ Niteliğindeki Müşteri Sayısının Ölçeklere ve Yıllara Göre Dağılımı (Bin Müşteri), 2015-2024.....	141
Şekil 241 – Takipteki KOBİ Kredilerinin KOBİ Kredileri İçindeki Payı (%), 2015-2024.....	142
Şekil 242 - Takipteki KOBİ Kredilerinin Toplam Takipteki Ticari Krediler İçindeki Payı (%), 2015-2024	143
Şekil 243 - Yıllara ve Kredi Türlerine Göre Takipteki Krediler (Milyar ₺)	143

YÖNETİCİ ÖZETİ

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2023 bülteni kapsamındaki temel değişkenlere ilişkin veriler incelendiğinde:

- **KOBİ niteliğindeki girişim sayısı** 2022 yılında yaklaşık 3 Milyon 773 Bin iken %1,6 azalarak 2023 yılında yaklaşık 3 Milyon 714 Bin olmuştur. **KOBİ'lerin tüm girişimler içindeki payı** %99,7'dir.
- **KOBİ'lerdeki toplam ciro** 2023 yılında yaklaşık 28,2 Trilyon ₺'dir. **KOBİ'lerin toplam cirodaki payı** 2022 yılında %42,5 iken 2023 yılında %47,4 olmuştur.
- **KOBİ'lerdeki girişim başına ciro değeri** 2023 yılında yaklaşık 7,6 Milyon ₺'dir. Yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 23,5 Milyon ₺, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 20,5 Milyon ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 12,3 Milyon ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 9,4 Milyon ₺'dir.
- **KOBİ'lerdeki toplam üretim değeri** 2023 yılında yaklaşık 14,5 Trilyon ₺'dir. **KOBİ'lerin toplam üretim değerindeki payı** 2022 yılında %36,3 iken 2023 yılında %41,6 olmuştur.
- **KOBİ'lerdeki girişim başına üretim değeri** 2023 yılında yaklaşık 3,9 Milyon ₺'dir. Yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 20,8 Milyon ₺, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 19 Milyon ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 11,2 Milyon ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 8,5 Milyon ₺'dir.
- **KOBİ'lerdeki toplam katma değer** 2023 yılında yaklaşık 4 Trilyon ₺'dir. **KOBİ'lerin toplam katma değerdeki payı** 2022 yılında %36,4 iken 2023 yılında %40,1 olmuştur.
- **KOBİ'lerdeki girişim başına katma değer** 2023 yılında yaklaşık 1,1 Milyon ₺'dir. Yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 7,3 Milyon ₺, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 4,7 Milyon ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 2,5 Milyon ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 1,7 Milyon ₺'dir.
- **KOBİ'lerdeki personel maliyeti** 2023 yılında yaklaşık 2 Trilyon ₺'dir. **KOBİ'lerin toplam personel maliyetindeki payı** 2022 yılında %47,5 iken 2023 yılında %47,9 olmuştur.
- **KOBİ'lerdeki girişim başına personel maliyeti** 2023 yılında yaklaşık 540 Bin ₺'dir. Yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 3,4 Milyon ₺, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 2,2 Milyon ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 1,2 Milyon ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 1 Milyon ₺'dir.
- **KOBİ'lerdeki çalışan sayısı** 2023 yılında yaklaşık 13,5 Milyon kişidir. **KOBİ'lerin toplam çalışan sayısındaki payı** 2022 yılında %70,6 iken 2023 yılında %70,5 olmuştur.
- **KOBİ'lerdeki girişim başına çalışan sayısı** 2023 yılında yaklaşık 3,6 kişidir. Yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 10,2 kişi, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 8,8 kişi, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 6,2 kişi ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 6,4 kişidir.
- **KOBİ'lerdeki çalışan başına katma değer** 2023 yılında yaklaşık 296 Bin ₺'dir. Yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 715 Bin ₺, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 529 Bin ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 405 Bin ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 260 Bin ₺'dir.

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2023 bülteni kapsamındaki dış ticarete ilişkin veriler incelendiğinde:

- **İhracat yapan KOBİ sayısı** 2022 yılında yaklaşık 107 Bin iken %23,7 artarak 2023 yılında yaklaşık 132 Bin olmuştur. **İhracat yapan KOBİ'lerin ihracat yapan tüm girişimler içindeki payı** %96,3'tür.
- **İhracat yapan KOBİ sayısının toplam KOBİ sayısına oranı** %3,6'dır. Bir önceki yıl bu oran 2,8 idi. Bu oran mikro ölçeklilerde %2,2, küçük ölçeklilerde %15,2, orta ölçeklilerde %31,3 ve büyük ölçeklilerde %49,1'dir.
- **İhracat yapan yüksek teknoloji girişimlerinde KOBİ'lerin payı** %87'dir. Bu oran orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde %93,5, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde %93 ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde %93,8'dir.

- İhracat yapan yüksek teknoloji KOBİ sayısının tüm yüksek teknoloji KOBİ sayısı içindeki payı %20,7'dir. Bu oran orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde %21, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde %8,4 ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde %7,6'dır.
- 2023 yılında gerçekleştirilen toplam ihracat 249,1 Milyar ABD \$ tutarındadır. **Toplam ihracatta KOBİ'lerin payı** 2022 yılında %31,6 iken 2023 yılında %35 olmuştur.
- 2023 yılında gerçekleştirilen toplam ithalat 338,4 Milyar ABD \$ tutarındadır. **Toplam ithalatta KOBİ'lerin payı** 2022 yılında %15,4 iken 2023 yılında %20 olmuştur.
- **KOBİ'lerde girişim başına ihracat** 2023 yılında yaklaşık 660 Bin ABD \$ tutarındadır. Bu değer mikro ölçekli girişimlerde 114 Bin ABD \$, küçük ölçekli girişimlerde 751 Bin ABD \$, orta ölçekli girişimlerde 3 Milyon 184 Bin ABD \$ ve büyük ölçekli girişimlerde 32 Milyon 303 Bin ABD \$'dır.
- 2023 yılında gerçekleştirilen toplam ihracatın ürün gruplarına göre dağılımında "C-İmalat Sanayi" %94,1 ile en büyük paya sahiptir. KOBİ'lerdeki payı ise %91,1'dir.
- 2023 yılında gerçekleştirilen toplam ithalatın ürün gruplarına göre dağılımında "C-İmalat Sanayi" %79,5 ile en büyük paya sahiptir. "B-Madencilik ve Taş Ocakçılığı" %13,7 ile ikinci sırada gelmektedir. "B-Madencilik ve Taş Ocakçılığı" ürün grubu, büyük ölçekli girişimlerin gerçekleştirdiği ithalatta %16,9'luk paya sahip olup dış ticaret açığının en önemli unsurlarından biridir.
- 2023 yılında gerçekleştirilen toplam ihracatın imalat sanayi ürün gruplarına göre dağılımında "29-Motorlu kara taşıtları, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork)" %13,1 ile en büyük paya sahipken KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracatta "28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar" %12,6 ile en büyük paya sahiptir.
- 2023 yılında gerçekleştirilen toplam ithalatın imalat sanayi ürün gruplarına göre dağılımında "24-Ana metaller" %18,8 ile en büyük paya sahiptir. "20-Kimyasallar ve kimyasal ürünler" %13,7 ile ikinci sırada gelmektedir. KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ithalatta ise %28,2 ile "24-Ana metaller" en büyük paya sahipken %15,1 ile "28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar" ikinci sırada gelmektedir.

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2023 bülteni kapsamındaki Ar-Ge harcaması ve insan kaynağına ilişkin veriler incelendiğinde:

- 2023 yılında mali ve mali olmayan şirketlerin gerçekleştirdiği toplam Ar-Ge harcaması 242 Milyar 603 Milyon ₺'dir. **Toplam Ar-Ge harcamasında KOBİ'lerin payı** 2022 yılında %28,8 iken 2023 yılında %30 olmuştur.
- 2023 yılında mali ve mali olmayan şirketlerin toplam Ar-Ge personeli işi sayısı cinsinden 203.004 kişidir. **Toplam Ar-Ge personeline KOBİ'lerin payı** 2022 yılında %45,5 iken 2023 yılında %46,9 olmuştur.

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2023 bülteni kapsamındaki patent sayılarına ilişkin veriler incelendiğinde:

- 2023 yılında toplam patent başvuru sayısı 5.584'tür. **Toplam patent başvurusunda KOBİ'lerin payı** 2022 yılında %28,6 iken 2023 yılında %26,9 olmuştur.
- 2023 yılında toplam tescil edilen patent sayısı 1.981'dir. **Toplam tescil edilen patent sayısında KOBİ'lerin payı** 2022 yılında %22,8 iken 2023 yılında %22,5 olmuştur.

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2023 bülteni kapsamındaki girişimcilik ve iş demografisine ilişkin veriler incelendiğinde:

- **Doğan KOBİ girişim sayısının aynı yıl içindeki aktif KOBİ girişim sayısına oranı** (girişim doğum oranı) 2022 yılında %16,2 iken 2023 yılında %15,3 olmuştur.
- **Ölen KOBİ girişim sayısının aynı yıl içindeki aktif KOBİ girişim sayısına oranı** (girişim ölüm oranı) 2020 yılında %9,6 iken 2021 yılında %11,5 olmuştur.

- 2018 yılında doğan KOBİ'lerde 1 yıllık hayatta kalma oranı %81,3, 2 yıllık hayatta kalma oranı %63,9, 3 yıllık hayatta kalma oranı %55,5, 4 yıllık hayatta kalma oranı %49,4 ve 5 yıllık hayatta kalma oranı %41,6'dır.
- **İstihdama göre hızlı büyüyen KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler içindeki payı** 2022 yılında %7,9 iken 2023 yılında %8,9 olmuştur.
- **İstihdama göre hızlı büyüyen girişimlerde KOBİ'lerin payı** 2022 yılında %91,4 iken 2023 yılında %91,8 olmuştur.
- **İstihdama göre ceylan KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler içindeki payı** 2022 yılında %1,4 iken 2023 yılında %1,6 olmuştur.
- **İstihdama göre ceylan girişimlerde KOBİ'lerin payı** 2022 yılında %94,2 iken 2023 yılında %94,8 olmuştur.

TÜİK Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması - 2024 bültenine göre:

- 2024 yılında 10-49 çalışanı olan girişimlerin %93,6'sı, 50-249 çalışanı olan girişimlerin %98'i, 250 ve daha fazla çalışanı olan girişimlerin %99,6'sı **internet erişimine** sahiptir.
- 2024 yılında 10-49 çalışanı olan girişimlerin %46,9'u, 50-249 çalışanı olan girişimlerin %72,3'ü, 250 ve daha fazla çalışanı olan girişimlerin %92,8'i **web sitesine** sahiptir.
- 2024 yılında 10-49 çalışanı olan girişimlerin %3,5'i, 50-249 çalışanı olan girişimlerin %6,7'si, 250 ve daha fazla çalışanı olan girişimlerin %22,3'ü **yapay zekâ teknolojisi** kullanmaktadır.
- 2023 yılında 10-49 çalışanı olan girişimlerin %15,4'ü, 50-249 çalışanı olan girişimlerin %15,9'u, 250 ve daha fazla çalışanı olan girişimlerin %25'i **web satışı** yapmıştır.

BDDK Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri–Aralık 2024 bültenine göre, 2024 yılı itibariyle:

- **Toplam kredi tutarı içinde KOBİ kredilerinin payı** 2023 yılında %27,5 iken 2024 yılında %26,7 olmuştur.
- **Toplam ticari kredi tutarı içinde KOBİ kredilerinin payı** 2023 yılında %35,7 iken 2024 yılında %35,2 olmuştur.
- 2024 yılında KOBİ'lere kullandırılan kredilerde mikro girişimlerin payı %30,1, küçük girişimlerin payı %29,8 ve orta ölçekli girişimlerin payı %40,1'dir.
- 2024 yılı itibariyle KOBİ'lere kullandırılan ortalama kredi tutarı 940 Bin TL'dir. Ölçek bazında kullandırılan ortalama kredi tutarı ise mikro işletmelerde 334 Bin TL, küçük işletmelerde 2.413 Bin TL ve orta ölçekli işletmelerde 10.275 Bin TL'dir.
- 2024 yılı itibariyle KOBİ niteliğindeki müşteri sayısı 4 Milyon 558 Bin'dir. Ölçeksel dağılıma bakıldığında, KOBİ niteliğindeki müşterilerin %84,7'si mikro, %11,6'sı küçük ve %3,7'si orta ölçeklidir.
- 2024 yılında takipteki kredilerin (brüt) tutarı 294 Milyar ₺, takipteki ticari kredilerin (brüt) tutarı 179 Milyar ₺, takipteki KOBİ kredilerinin (brüt) tutarı ise 87 Milyar ₺'dir.
- Takipteki KOBİ kredilerinin **takipteki krediler içindeki payı** %29,6'dır.
- Takipteki KOBİ kredilerinin **takipteki ticari krediler içindeki payı** %48,4'tür.
- Takipteki KOBİ kredilerinin **KOBİ kredileri içindeki payı** %2'dir.

GİRİŞ

KOBİ'ler, çalışma yöntemlerindeki esneklik sayesinde değişen piyasa koşulları ve teknolojik gelişmelere hızla uyum sağlayabilmektedir. Bürokratik olmayan; yalın ve yeniliklere açık yönetim tarzı, KOBİ'lere süratli karar alma ve uygulama avantajı sağlamaktadır. KOBİ'ler butik üretim sayesinde ürün farklılaşması sağlamakta ve büyük işletmelere ara malı temin ederek tedarik zincirini tamamlamaktadır. Bu özelliklerinden dolayı KOBİ'ler günümüzde, “büyüyemediği için küçük kalmış” işletmeler olarak değil “ekonomik kalkınmanın itici gücü” olarak değerlendirilmekte ve ülkelerin gelişme stratejilerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

KOBİ'ler, dengeli gelir dağılımının tesisindeki olumlu katkıları nedeniyle sosyal kalkınmada da önemli bir işlev görmektedirler. KOBİ'ler, faaliyet gösterdikleri bölgelerde istihdam ve gelir artışı sağlayarak, büyük şehirlere doğru göçü önlemekte ve bölgede, yaşama ve büyüme potansiyeli yüksek olan yeni işletmelerin doğuşuna ortam hazırlamaktadırlar. Diğer yandan, KOBİ'ler, bölgesel kalkınma süreci içerisinde, ülkenin tüm yaratıcı girişimci potansiyelini ortaya çıkarmakta ve kalifiye eleman yetiştirilmesinde de önemli katkılar sağlamaktadır.

Ülkemizde KOBİ'lerin tanımlanmasında kullanılan esaslar, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Yönetmeliği” ile belirlenmiştir. Buna göre, yıllık çalışan sayısı 250 (iki yüz elli) kişiden az olan ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 500 (beş yüz) milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler KOBİ vasfı taşımaktadır.

Yıllık çalışan sayısı 10 (on) kişiden az olan ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 10 (on) milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler **Mikro İşletme**, yıllık çalışan sayısı 50 (elli) kişiden az olan ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 100 (yüz milyon) Türk Lirasını aşmayan işletmeler **Küçük İşletme**, yıllık çalışan sayısı 250 (iki yüz elli) kişiden az olan ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 500 (beş yüz) milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler **Orta Büyüklükteki İşletme** olarak kabul edilmektedir.

[Yönetmeliğe Erişim İçin Tıklayınız!](#)

Ülkemizde ekonomik ve sosyal kalkınmada önemli rolleri bulunan KOBİ'lerin ekonomideki payları, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yürütülen çeşitli çalışmalar aracılığıyla ve idari kayıtlardan elde edilen verilerle belirlenebilmektedir.

24 Aralık 2024 tarihinde yayımlanan “Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2023” bülteninde, girişimlerin çalışan sayısı ve mali kriterleri dikkate alınmak suretiyle oluşturulmuş KOBİ'lere ilişkin çeşitli istatistikler yer almaktadır. Bununla birlikte “İş Kayıtları İstatistikleri” ile 12 Aralık 2023 tarihinde yayımlanan “Yenilik Araştırması, 2022” ve 12 Eylül 2024 tarihinde yayımlanan “Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2024” bültenlerinde de girişimlerin sadece çalışan sayısı kriteri dikkate alınmak suretiyle oluşturulmuş istatistikler yer almaktadır. Ayrıca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), yılın her çeyreğinde Türk Bankacılık Sektörüne ilişkin raporlar yayımlamakta ve KOBİ kredilerine ilişkin veriler sunmaktadır. Bu çalışmalar kapsamında üretilen önemli bazı istatistiki göstergeler aşağıda bölümler halinde sunulmaktadır.

Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması NACE Rev.2 esas olmak üzere aşağıda yer alan sektörler Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri'nin kapsamını oluşturmaktadır.

Kapsama alınan sektörler:

- B Madencilik ve taş ocaklığı
- C İmalat
- D Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
- E Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
- F İnşaat
- G Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı
- H Ulaştırma ve depolama
- I Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
- J Bilgi ve iletişim
- L Gayrimenkul faaliyetleri
- M Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler
- N İdari ve destek hizmet faaliyetleri
- P Eğitim
- Q İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
- R Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor
- S Diğer hizmet faaliyetleri

Kapsama alınmayan sektörler:

- A Tarım, ormancılık ve balıkçılık
- K Finans ve Sigorta faaliyetleri
- O Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik
- T Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri
- U Uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin faaliyetleri
- S' nin bir bölümü - Diğer hizmet faaliyetleri içinde yer alan "Üye olunan kuruluşların faaliyetleri" hariç

Bu çalışmanın kapsamında aşağıda yer alan istatistiklere yer verilmiştir:

İstatistik Bülteni / Rapor Adı	Dokümanda Yer Alan Başlıklar
İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları ¹	Girişim Sayıları İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları
Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2023 ²	1- Temel Değişkenlere Göre KOBİ İstatistikleri a- Girişim Sayısı b- Ciro c- Üretim Değeri d- Faktör Maliyeti ile Katma Değer e- Mal ve Hizmetlerin Toplam Satın Alışları f- Personel Maliyeti g- Çalışan Sayısı h- Mal ve Hizmet Stoklarındaki Değişim i- Ücretli Çalışanların Sayısı j- Çalışan Başına Katma Değer 2- Dış Ticaret İstatistikleri a- İhracat b- İthalat 3- Ar-Ge İstatistikleri 4- Patent İstatistikleri 5- Girişimcilik ve İş Demografisi
Yenilik Araştırması 2022 ¹ , 12 Aralık 2023	Yenilik Araştırması
Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2024 ¹ , 12 Eylül 2024	Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması
Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü ³	Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü

1-Ölçeksel dağılımda yalnızca çalışan sayısı kriteri esas alınmıştır. İş kayıtlarına göre girişim sayısı verileri 2023 yılına ait olup <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/> adresinden ulaşılabilir.

2-Ölçeksel dağılımda “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” kapsamındaki KOBİ tanımı (çalışan sayısı ve mali kriterler) esas alınmıştır.

3-Ölçeksel dağılımda “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” kapsamındaki KOBİ tanımı esas alınmıştır. Bu tanım esasında “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Yönetmeliği” kapsamındaki KOBİ tanımı ile aynı olmakla birlikte BDDK’nın 31/01/2023 tarih ve 10496 sayılı kararı ile KOBİ tanımına ilişkin sınır yurt içi yerleşik KOBİ’ler açısından 500.000.000 TL olarak belirlenmiştir.

1. GİRİŞİM SAYILARI

TÜİK, ülkemizdeki toplam girişim sayısının belirlenebilmesi amacıyla İş Kayıtları ve YSHİ (Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri) çalışmalarını düzenli olarak sürdürmektedir. Bununla birlikte idari kayıtlardan elde edilen ve ana çerçevesini YSHİ kapsamındaki girişimlere ilişkin verilerin oluşturduğu, ilk olarak Aralık 2020 tarihinde yayımlanan KOBİ İstatistikleri çalışmasında da girişim sayılarına yer verilmiştir. İş Kayıtları ve YSHİ’de büyüklük gruplarının belirlenmesinde yalnızca çalışan sayısı kriteri esas alınırken KOBİ İstatistiklerinde çalışan sayısının yanı sıra mali kriterler de esas alınmıştır.

İş Kayıtları ve YSHİ’nin kapsamındaki farklılıklar incelendiğinde; her iki çalışma da Gelir İdaresi Başkanlığı’ndan (GİB) elde edilen verilere dayalı olarak yürütülmekle birlikte sonuçları arasında bazı farklılıklar gözlenmektedir. TÜİK yetkilileri ile yapılan görüşmeler sonucu iki çalışma arasındaki farklılığın temelinde iki farklı sebepten kaynaklandığı öğrenilmiştir. Bu iki sebepten birincisi girişimleri tanımlamada farklı kriterler kullanılması ve ikincisi ise sektörel kapsamların farklı olmasıdır.

İş Kayıtları ve YSHİ çalışmaları kapsamında girişim sayısını belirlemede istihdam veya ciro kriterleri kullanılmaktadır. Referans dönemde istihdam veya ciro kriterlerinden birisini sağlayan, yani “ciro > 0” veya “çalışan sayısı > 0” olan girişimler aktif; eğer her iki kriter de 0 ise girişim pasif kabul edilmektedir. YSHİ kapsamında aktif olan girişim sayısı hesaplanırken, İş Kayıtları kapsamında cirosu olmayan/hiç çalışanı olmayan ama mali kayıtlara göre faal gözüken girişimler de hesaba dâhil edilmektedir. İş Kayıtlarına göre bir girişimin demografik olarak “ölü” kabul edilmesi için en az iki yıllık süreye ihtiyaç vardır.¹

Farklılığın ikinci sebebi olan sektörel kapsam ise YSHİ’nin İş Kayıtlarına dâhil olan aşağıdaki sektörleri kapsamaması nedeniyle ortaya çıkmaktadır:

- A - Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık
- K - Finans ve Sigorta Faaliyetleri
- S’nin bir bölümü - “94. Üye Olunan Kuruluşların Faaliyetleri”

¹ Örneğin bir girişimin 2017 yılında GİB’e beyanname vermiş olduğunu ve aktiflik tanımı olan ciro veya istihdama sahip olduğunu düşünelim. Bu girişim 2018 yılında kapanmış olsun. 2018 yılına ilişkin beyanname vermediği için söz konusu girişim YSHİ kapsamında aktif olarak kabul edilmeyecek ancak İş Kayıtları kapsamında aktif kabul edilecektir. Aynı girişim İş Kayıtları tarafında ancak 2019 yılında kapanmış gözükecektir.

1.1. İŞ KAYITLARINA GÖRE GİRİŞİM SAYILARI

TÜİK İş Kayıtları İstatistiklerine göre 2023 yılında ülkemizde 4.645.541 girişim faaliyet göstermiştir. Bu girişimlerin 4.409.792'si 0-9 (%94,93), 196.524'ü 10-49 (%4,23) ve 33.032'si 50-249 (%0,71) arası çalışana sahip olmak üzere, toplamda 4.639.348'i **sadece çalışan sayısı kıstası dikkate alındığında** KOBİ'dir (%99,87). İş Kayıtlarının 2023 yılı sektörel ve ölçeksel dağılımı Tablo-1'de yer almaktadır.

Tablo 1 - İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayılarının Sektör ve Büyüklük Grubuna Göre Dağılımı, 2023

SEKTÖR (NACE Rev.2)	Çalışan Sayısı					Toplam
	0	1-9	10-49	50-249	250+	
A-Tarım, Ormancılık ve Bahkçılık	3.281	36.895	1.566	216	34	41.992
B-Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.304	4.059	1.068	337	83	6.851
C-İmalat	16.440	441.645	45.824	12.437	2.545	518.891
D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	2.287	5.280	768	235	80	8.650
E-Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	435	6.590	552	122	42	7.741
F-İnşaat	30.021	261.686	30.192	4.677	437	327.013
G-Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	45.351	1.467.093	44.569	4.639	629	1.562.281
H-Ulaştırma ve Depolama	6.348	621.504	14.002	1.732	288	643.874
I-Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	9.356	314.956	16.628	2.098	438	343.476
J-Bilgi ve İletişim	6.348	69.844	3.694	686	106	80.678
K-Finans ve Sigorta Faaliyetleri	3.484	18.589	1.004	230	96	23.403
L-Gayrimenkul Faaliyetleri	4.320	80.959	1.578	243	29	87.129
M-Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	12.954	311.060	11.249	970	136	336.369
N-İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	8.811	68.036	6.121	2.027	794	85.789
P-Eğitim	2.897	26.822	6.661	1.106	163	37.649
Q-İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	2.691	67.686	6.095	789	247	77.508
R-Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	32.095	35.092	1.112	177	19	68.495
S-Diğer Hizmet Faaliyetleri	175.055	208.518	3.841	311	27	387.752
TOPLAM	363.478	4.046.314	196.524	33.032	6.193	4.645.541

İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları 2014-2023 dönemi için büyüklük grubuna göre Tablo-2’de yer almaktadır.

Tablo 2 - İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayılarının Yıllara ve Büyüklük Grubuna Göre Dağılımı, 2014-2023

Çalışan Sayısı	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0-9	3.302.397 (%93,67)	3.357.063 (%93,65)	3.420.580 (%93,65)	3.487.212 (%94,35)	3.637.351 (%94,57)	3.763.800 (%95,17)	3.898.365 (%95,2)	4.165.533 (%95,00)	4.410.546 (%95,04)	4.409.792 (%94,93)
10-49	185.573 (%5,26)	189.964 (%5,30)	193.304 (%5,29)	174.270 (%4,72)	174.533 (%4,54)	159.392 (%4,03)	165.158 (%4,0)	184.237 (%4,20)	193.043 (%4,16)	196.524 (%4,23)
50-249	31.271 (%0,89)	31.780 (%0,89)	32.508 (%0,89)	29.045 (%0,79)	28.747 (%0,75)	26.449 (%0,67)	26.657 (%0,7)	29.404 (%0,67)	31.089 (%0,67)	33.032 (%0,71)
0-249	3.519.241 (%99,82)	3.578.807 (%99,83)	3.646.392 (%99,83)	3.690.527 (%99,85)	3.840.631 (%99,86)	3.949.641 (%99,87)	4.090.180 (%99,9)	4.379.174 (%99,87)	4.634.678 (%99,87)	4.639.348 (%99,87)
Toplam	3.525.431 (%100)	3.584.832 (%100)	3.652.521 (%100)	3.696.004 (%100)	3.845.951 (%100)	3.954.698 (%100)	4.095.218 (%100)	4.384.672 (%100)	4.640.564 (%100)	4.645.541 (%100)

[İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları Çalışması İçin Tıklayınız!](#)

TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi portalında konu kısmında “İş Kayıtları İstatistikleri” seçilerek girişim sayılarına ulaşılabilir.

2. KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ GİRİŞİM İSTATİSTİKLERİ

Küçük ve orta büyüklükteki girişimlere ait istatistikler, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri araştırması kapsamında yer alan girişimlerin, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri ile Dış Ticaret İstatistikleri, Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri İstatistikleri, Türk Patent ve Marka Kurumunun patent başvuru ve tescil verileri kullanılarak hazırlanmıştır. KOBİ istatistikleri kapsamında:

- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) ile Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından tutulan idari kayıtlardan elde edilen 2009-2022 yıllarını kapsayan Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerine ilişkin girişim sayısı, çalışan sayısı, ciro, üretim değeri, faktör maliyetiyle katma değer vb. değişkenler,
- Uygulanan yıllık anketler ve idari kayıt bilgileri kullanılarak oluşturulan Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri İstatistiklerinden (AR-GE) derlenen mali ve mali olmayan şirketlerin büyüklük gruplarına göre toplam gayri safi yurtiçi AR-GE harcamaları ve çalışan sayıları,
- Genel ticaret sistemine göre oluşturulan dış ticaret istatistiklerine ilişkin ithalat ve ihracat yapan girişim sayıları, ürün grubu, sektörlere ve ülkelere göre ithalat ve ihracat değerleri,
- Türk Patent ve Marka Kurumu kayıtlarından derlenen patent başvuru ve tescil istatistiklerine ilişkin verilerin yayımlanmasıyla, Türkiye’de KOBİ’ler hakkında birçok yararlanıcının kullanabileceği kapsamlı bir veri seti oluşturulmuştur.

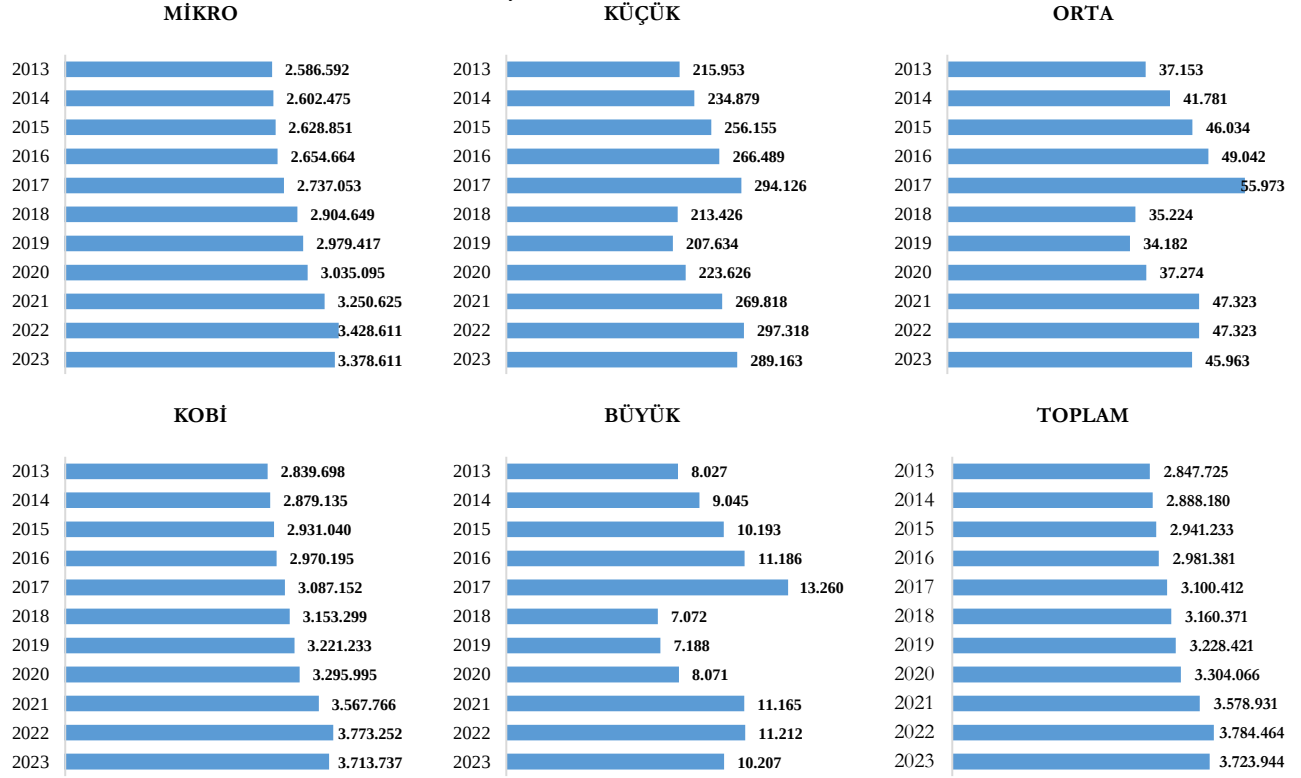
2.1. TEMEL DEĞİŞKENLERE GÖRE KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ GİRİŞİM İSTATİSTİKLERİ

2.1.1. Girişim Sayısı

Girişim sayısı, yıllık sanayi ve hizmet istatistikleri (YSHİ) kapsamında olan sektörlerde faaliyet gösteren ve referans dönemde aktif olan tüm birimlerin sayısını ifade etmektedir.

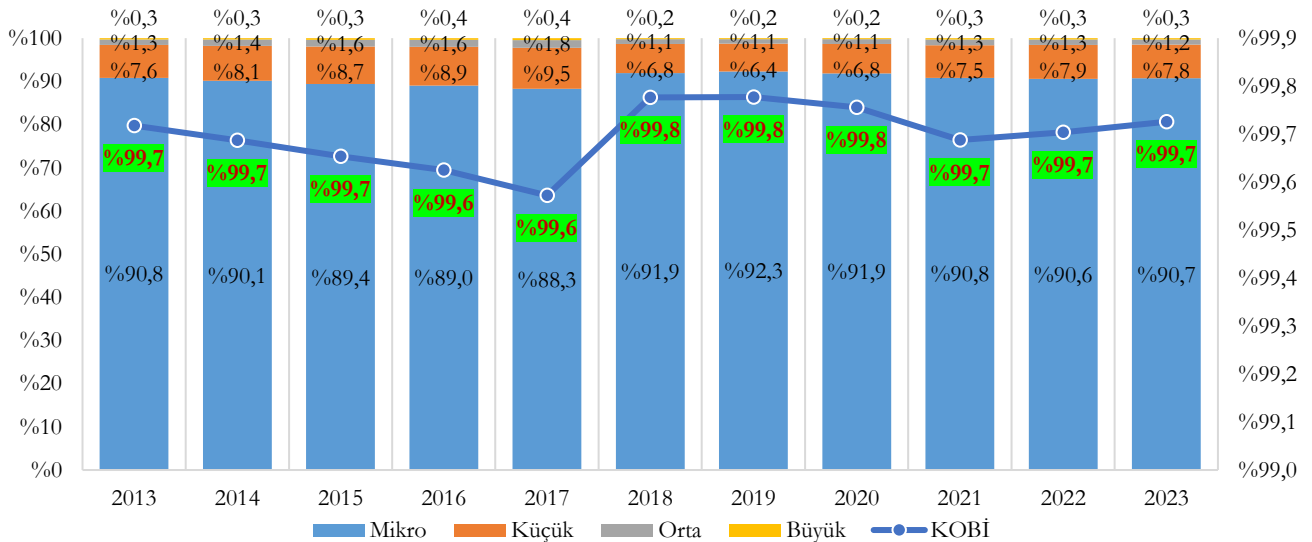
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında 3.723.944 girişim faaliyet göstermiştir. Ölçek ve yıllara göre girişim sayıları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1 – Ölçek ve Yıllara Göre Girişim Sayısı, 2013-2023

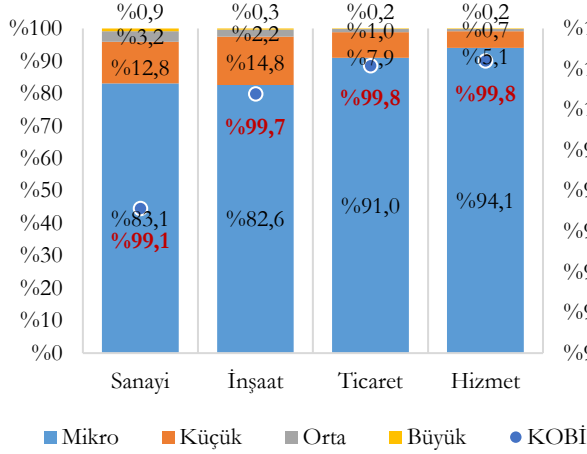
2023 yılı toplam girişim sayısının %90,7'sini mikro ölçekli, %7,8'ini küçük ölçekli, %1,2'sini orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin toplam girişim sayısındaki payı %99,7'dir. Yıllara ve ölçeklere göre girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

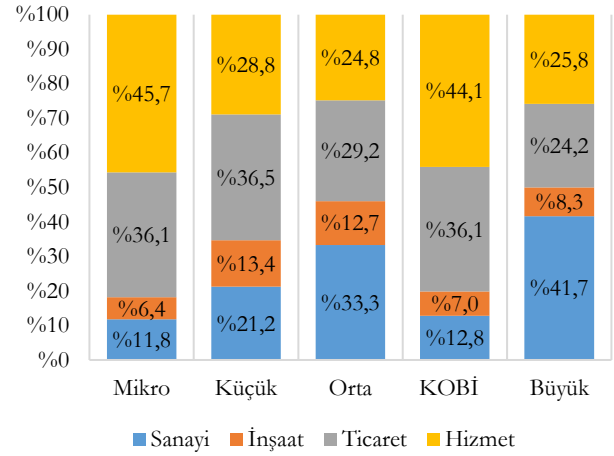

2023 yılında KOBİ'ler sanayi sektöründeki girişim sayısının %99,1'ini teşkil etmiştir (Şekil-3). Ayrıca, KOBİ niteliğindeki girişim sayısında sanayi sektörünün payı %12,8'dir. Bununla birlikte ölçek büyüdükçe sanayi sektörünün payı artmaktadır (Şekil-4).

Şekil 3 - Sektör Gruplarındaki Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

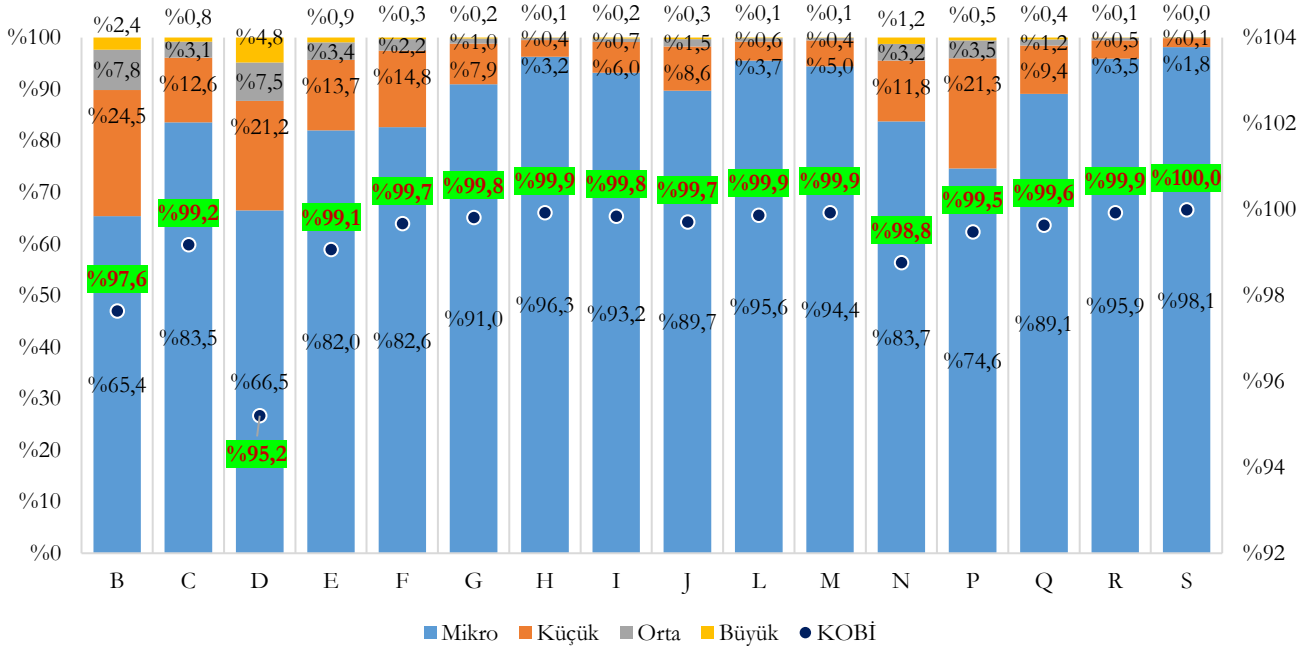

Şekil 4 – Ölçek Düzeylerindeki Girişim Sayısının Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

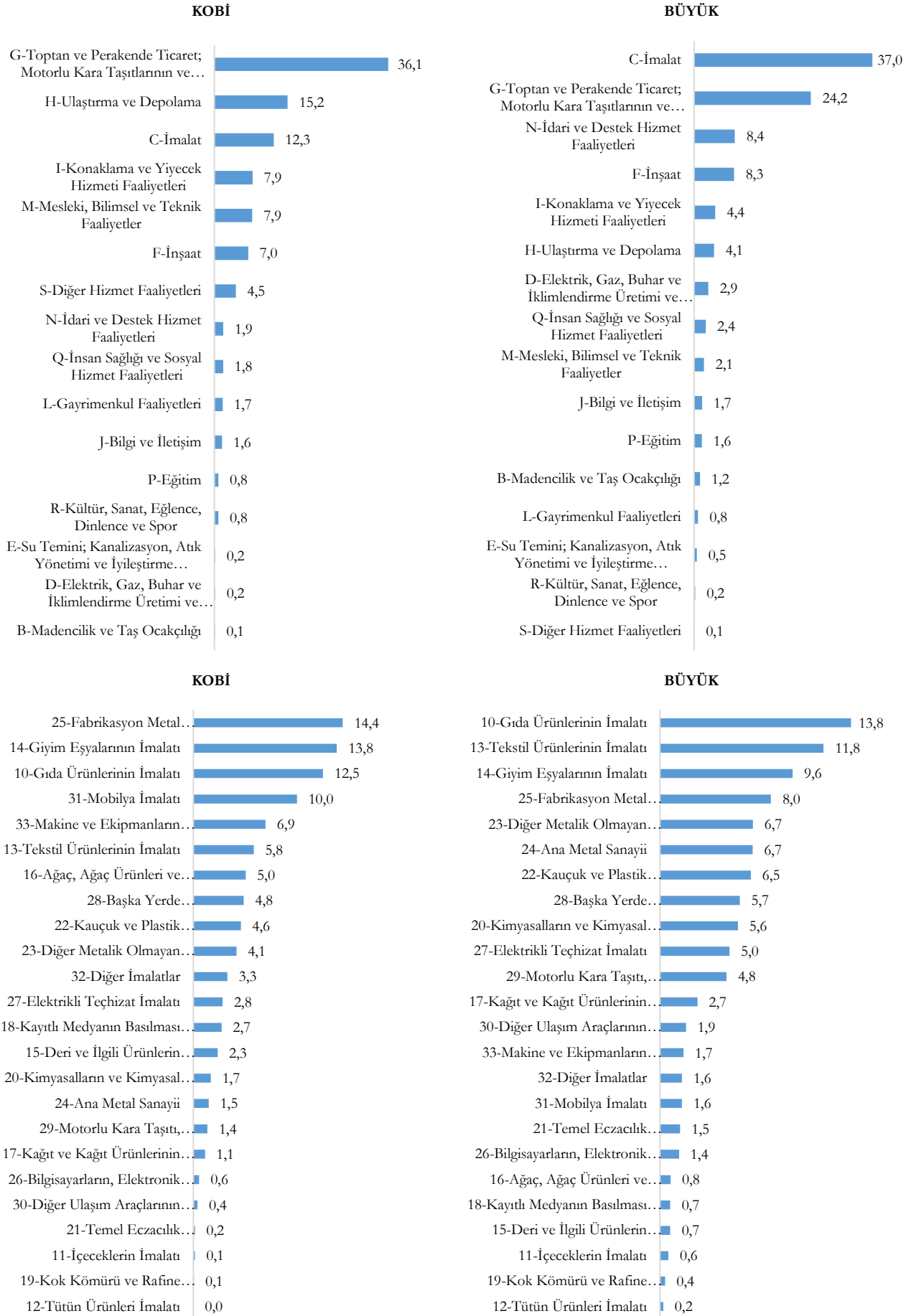

Sektörlerdeki girişim sayısının ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 5 - Sektör Bazında Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

Şekil 6 - Ölçek Bazında Girişim Sayısının Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023

KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; KOBİ'lerin ticaret ağırlıklı olduğu, büyük ölçekli girişimlerin ise imalat ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ayrıca ölçek büyüdükçe imalat sektörünün ağırlığının arttığı görülmektedir. Ölçek ve sektörlere göre girişim sayıları ve yüzdeleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Sayısı, 2023

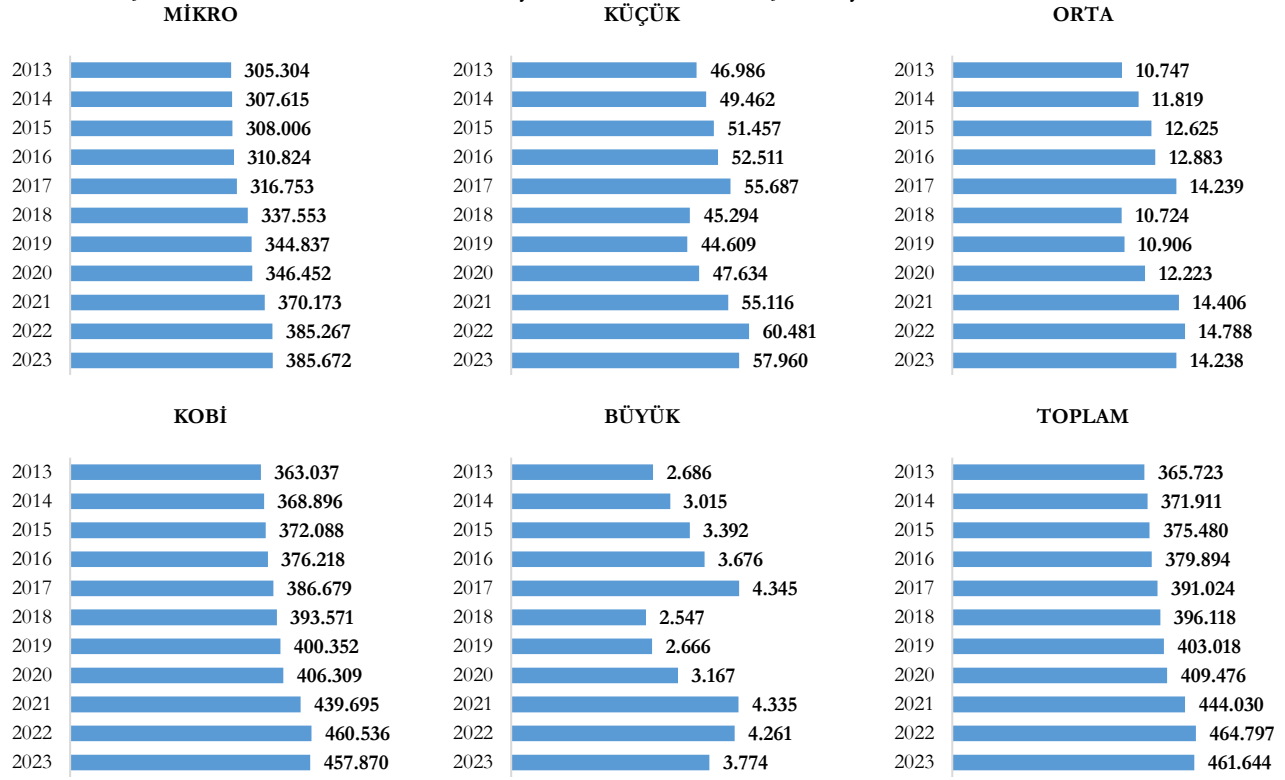
SEKTÖR (NACE Rev.2)	Mikro			Küçük			Orta			KOBİ			Büyük			Toplam
	Adet	Payı (%) ¹	Payı (%) ²	Adet	Payı (%) ¹	Payı (%) ²	Adet	Payı (%) ¹	Payı (%) ²	Adet	Payı (%) ¹	Payı (%) ²	Adet	Payı (%) ¹	Payı (%) ²	
B-Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3.464	0,1	65,4	1.297	0,4	24,5	412	0,9	7,8	5.173	0,1	97,6	125	1,2	2,4	5.298
C-İmalat	385.672	11,4	83,5	57.960	20,0	12,6	14.238	31,0	3,1	457.870	12,3	99,2	3.774	37,0	0,8	461.644
D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	4.144	0,1	66,5	1.322	0,5	21,2	465	1,0	7,5	5.931	0,2	95,2	299	2,9	4,8	6.230
E-Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	4.951	0,1	82,0	828	0,3	13,7	204	0,4	3,4	5.983	0,2	99,1	56	0,5	0,9	6.039
F-İnşaat	216.304	6,4	82,6	38.868	13,4	14,8	5.837	12,7	2,2	261.009	7,0	99,7	847	8,3	0,3	261.856
G-Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	1.220.359	36,1	91,0	105.500	36,5	7,9	13.420	29,2	1,0	1.339.279	36,1	99,8	2.472	24,2	0,2	1.341.751
H-Ulaştırma ve Depolama	544.049	16,1	96,3	18.259	6,3	3,2	2.236	4,9	0,4	564.544	15,2	99,9	423	4,1	0,1	564.967
I-Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	275.034	8,1	93,2	17.589	6,1	6,0	2.150	4,7	0,7	294.773	7,9	99,8	447	4,4	0,2	295.220
J-Bilgi ve İletişim	52.987	1,6	89,7	5.053	1,7	8,6	858	1,9	1,5	58.898	1,6	99,7	169	1,7	0,3	59.067
L-Gayrimenkul Faaliyetleri	61.305	1,8	95,6	2.355	0,8	3,7	404	0,9	0,6	64.064	1,7	99,9	83	0,8	0,1	64.147
M-Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	275.550	8,2	94,4	14.707	5,1	5,0	1.301	2,8	0,4	291.558	7,9	99,9	210	2,1	0,1	291.768
N-İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	58.522	1,7	83,7	8.261	2,9	11,8	2.252	4,9	3,2	69.035	1,9	98,8	862	8,4	1,2	69.897
P-Eğitim	23.530	0,7	74,6	6.728	2,3	21,3	1.104	2,4	3,5	31.362	0,8	99,5	164	1,6	0,5	31.526
Q-İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	61.267	1,8	89,1	6.440	2,2	9,4	796	1,7	1,2	68.503	1,8	99,6	248	2,4	0,4	68.751
R-Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	29.037	0,9	95,9	1.072	0,4	3,5	147	0,3	0,5	30.256	0,8	99,9	22	0,2	0,1	30.278
S-Diğer Hizmet Faaliyetleri	162.436	4,8	98,1	2.924	1,0	1,8	139	0,3	0,1	165.499	4,5	100,0	6	0,1	0,0	165.505
Toplam	3.378.611	100,0	90,7	289.163	100,0	7,8	45.963	100,0	1,2	3.713.737	100,0	99,7	10.207	100,0	0,3	3.723.944

1 Sütun Yüzdesi

2 Satır Yüzdesi

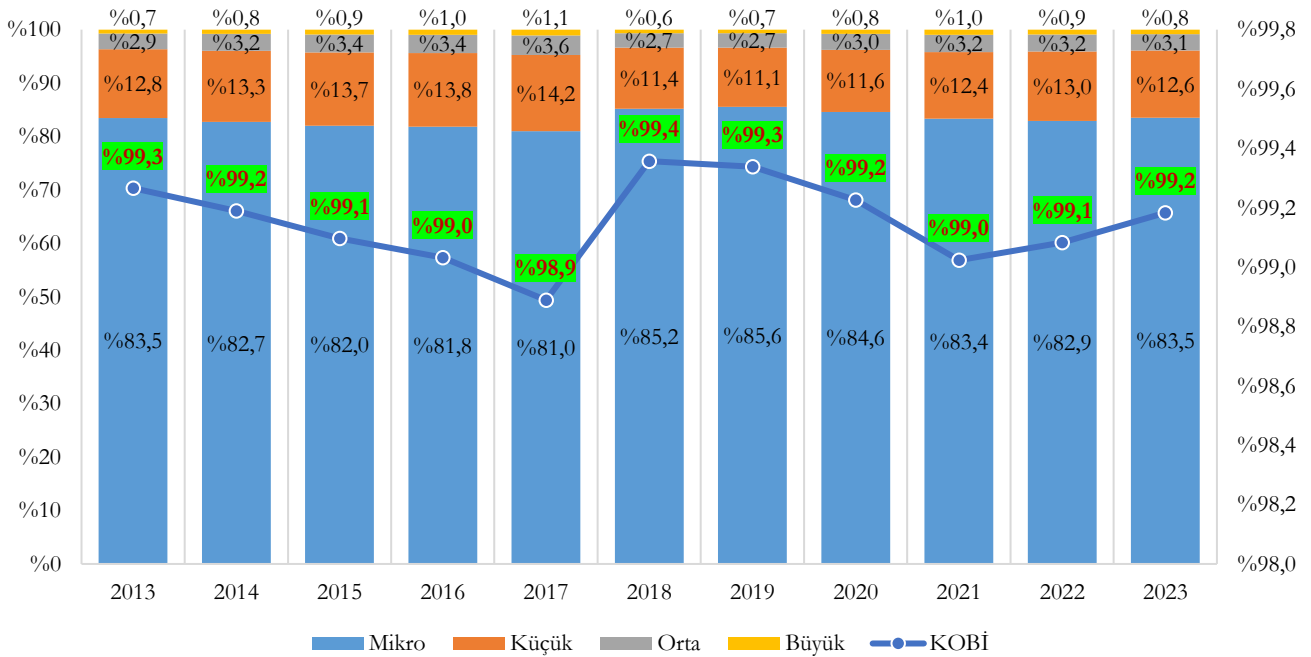
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında imalat sektöründe 461.644 girişim faaliyet göstermiştir. Ölçek ve yıllara göre girişim sayıları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 7 - Ölçek ve Yıllara Göre İmalat Sanayi Sektöründeki Girişim Sayısı, 2013-2023

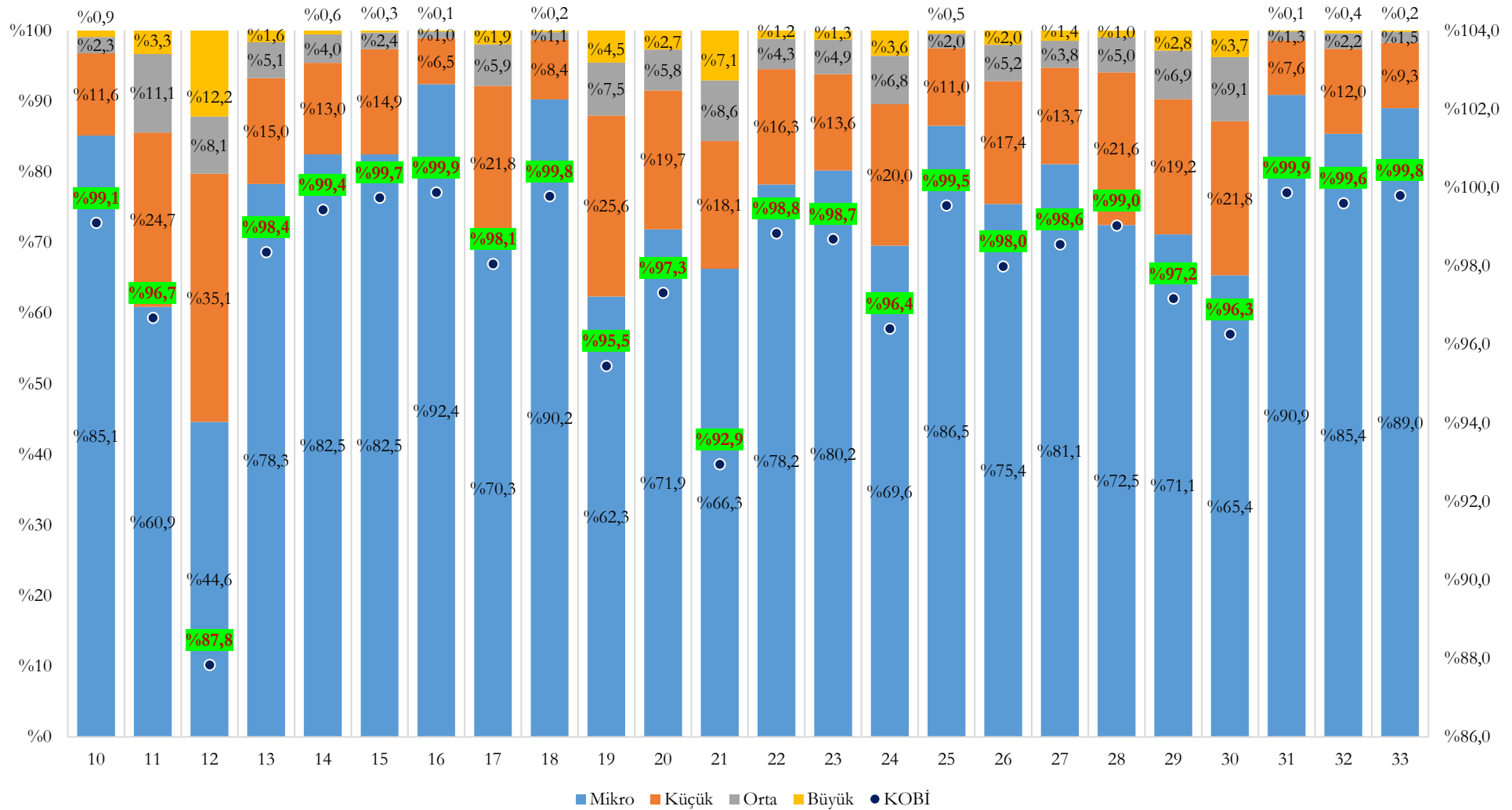
2023 yılında imalat sektöründeki toplam girişim sayısının %83,5'ini mikro ölçekli, %12,6'sını küçük ölçekli, %3,1'ini orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup imalat sektöründeki KOBİ sayısının tüm imalat sektörü girişimlerindeki payı %99,2'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 8 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

“12-Tütün Ürünleri İmalatı”, %87,8 ile girişim sayısında KOBİ’lerin payının en az olduğu imalat sanayi alt sektörü iken “16-Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya Hariç)” ve “31-Mobilya İmalatı” %99,9 ile girişim sayısında KOBİ’lerin payının en fazla olduğu imalat sanayi alt sektörleridir. İmalat sanayi alt sektörlerindeki girişim sayısının ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

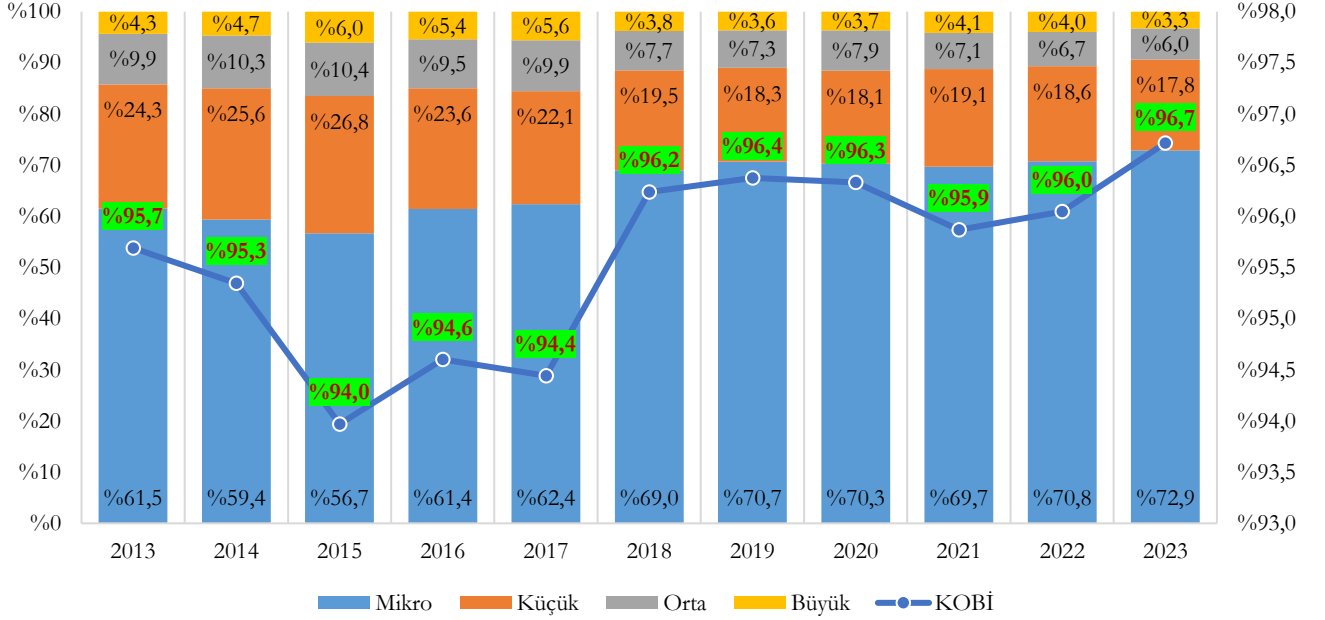
Şekil 9 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

2013-2023 döneminde yüksek teknolojiye sahip girişim sayısı %142 oranında artmıştır. Bir önceki yıla göre artış oranı %10,1'dir.

2023 yılında yüksek teknolojiye sahip 3.593 girişim faaliyet göstermiştir. Bunun %72,9'u mikro ölçekli, %17,8'i küçük ölçekli, %6'sı orta ölçekli olup %96,7'si KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre yüksek teknolojiye sahip girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

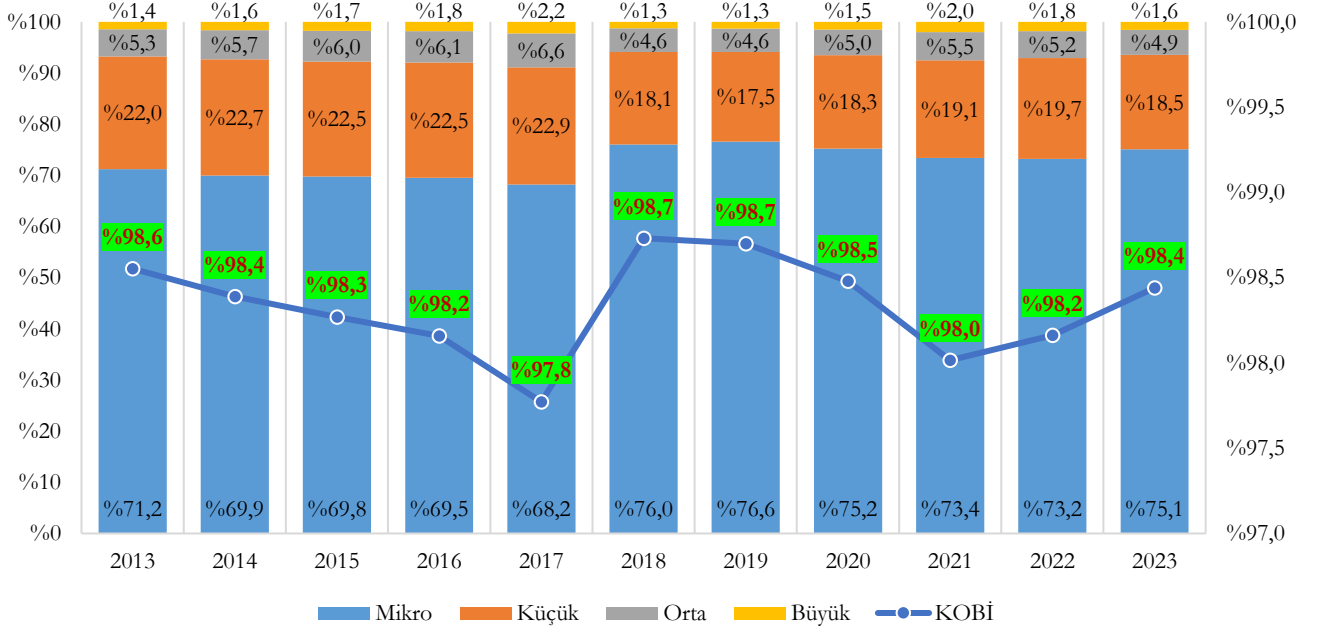
Şekil 10 – Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

2013-2023 döneminde orta-yüksek teknolojiye sahip girişim sayısı %57,8 oranında artmıştır. Bir önceki yıla göre artış oranı %3,9'dur.

2023 yılında orta-yüksek teknolojiye sahip 55.352 girişim faaliyet göstermiştir. Bunun %75,1'i mikro ölçekli, %18,5'i küçük ölçekli, %4,9'u orta ölçekli olup %98,4'ü KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre orta-yüksek teknolojiye sahip girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

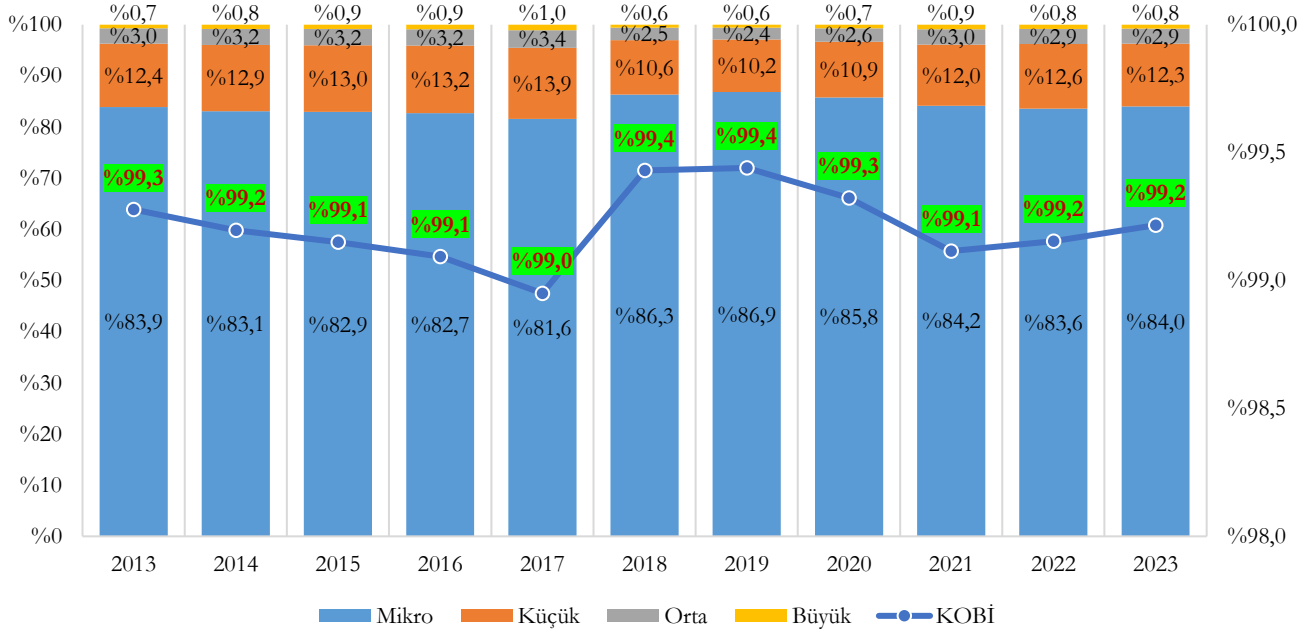
Şekil 11 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişim Sayısının Dağ. (%), 2013-2023

2013-2023 döneminde orta-düşük teknolojiye sahip girişim sayısı %33,9 oranında artmıştır. Bir önceki yıla göre ise %0,1 oranında azalmıştır.

2023 yılında orta-düşük teknolojiye sahip 146.206 girişim faaliyet göstermiştir. Bunun %84'ü mikro ölçekli, %12,3'ü küçük ölçekli, %2,9'u orta ölçekli olup %99,2'si KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre orta-düşük teknolojiye sahip girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

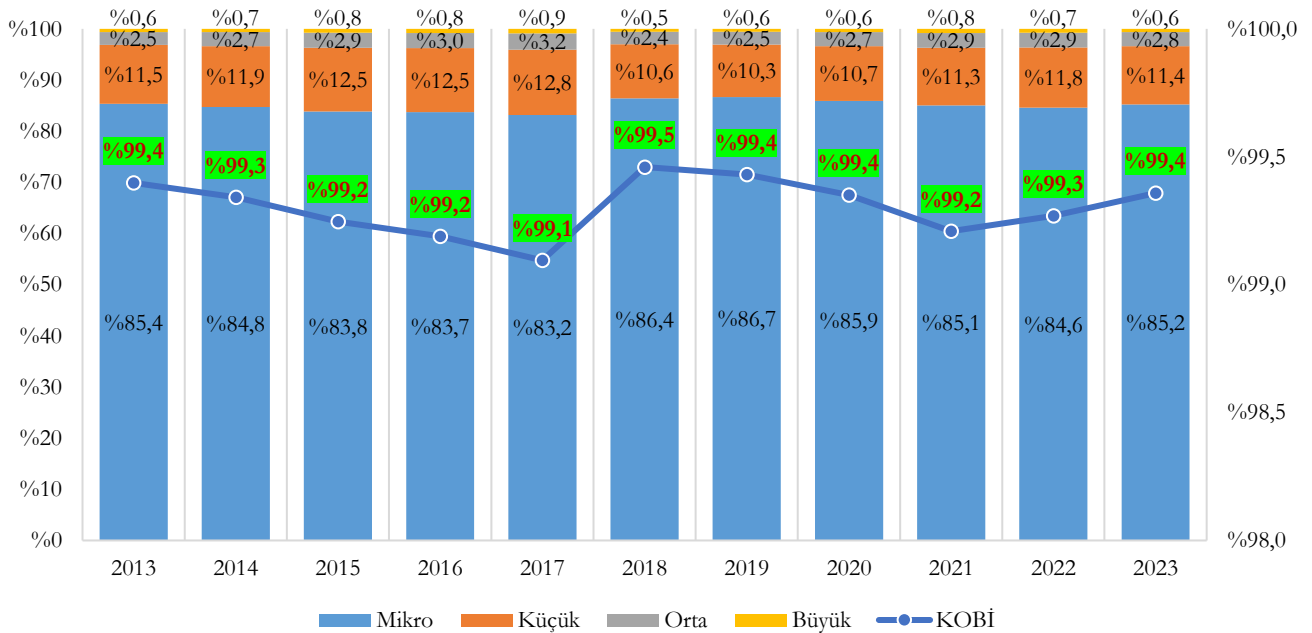
Şekil 12 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişim Sayısının Dağ. (%), 2013-2023

2013-2023 döneminde düşük teknolojiye sahip girişim sayısı %16,6 oranında artmıştır. Bir önceki yıla göre ise %2,1 oranında azalmıştır.

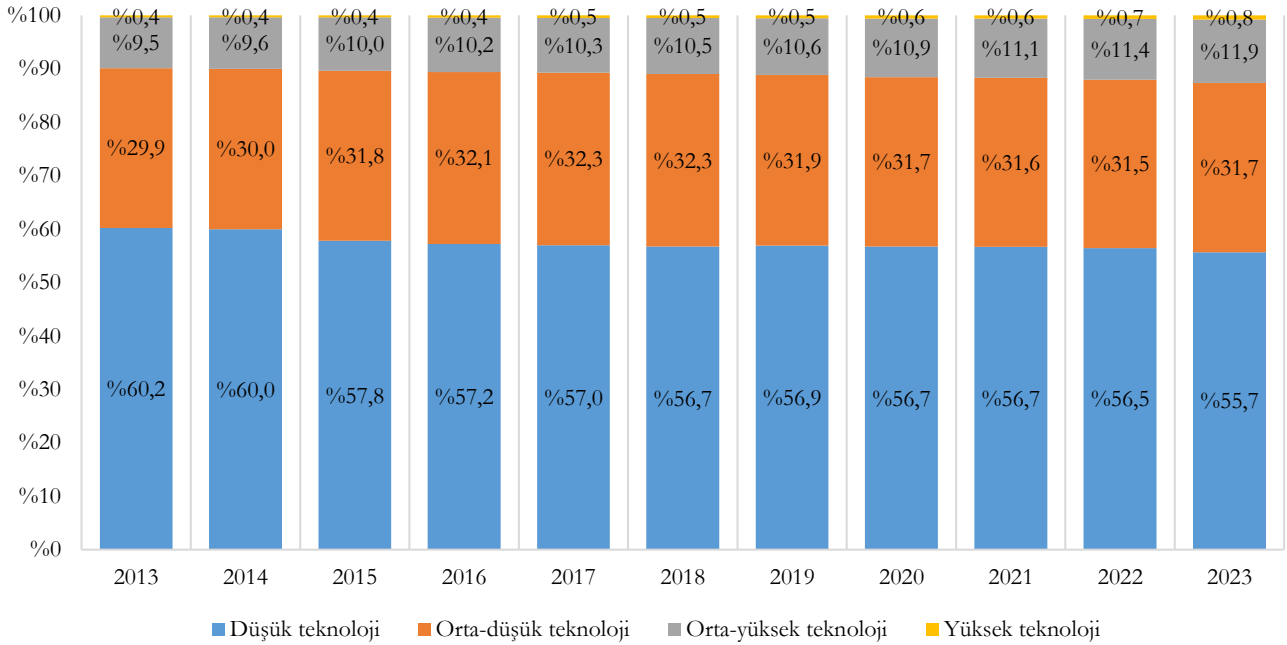
2023 yılında düşük teknolojiye sahip 256.493 girişim faaliyet göstermiştir. Bunun %85,2'si mikro ölçekli, %11,4'ü küçük ölçekli, %2,8'i orta ölçekli olup %99,4'ü KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre düşük teknolojiye sahip girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 13 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişim Sayısının Dağ. (%), 2013-2023

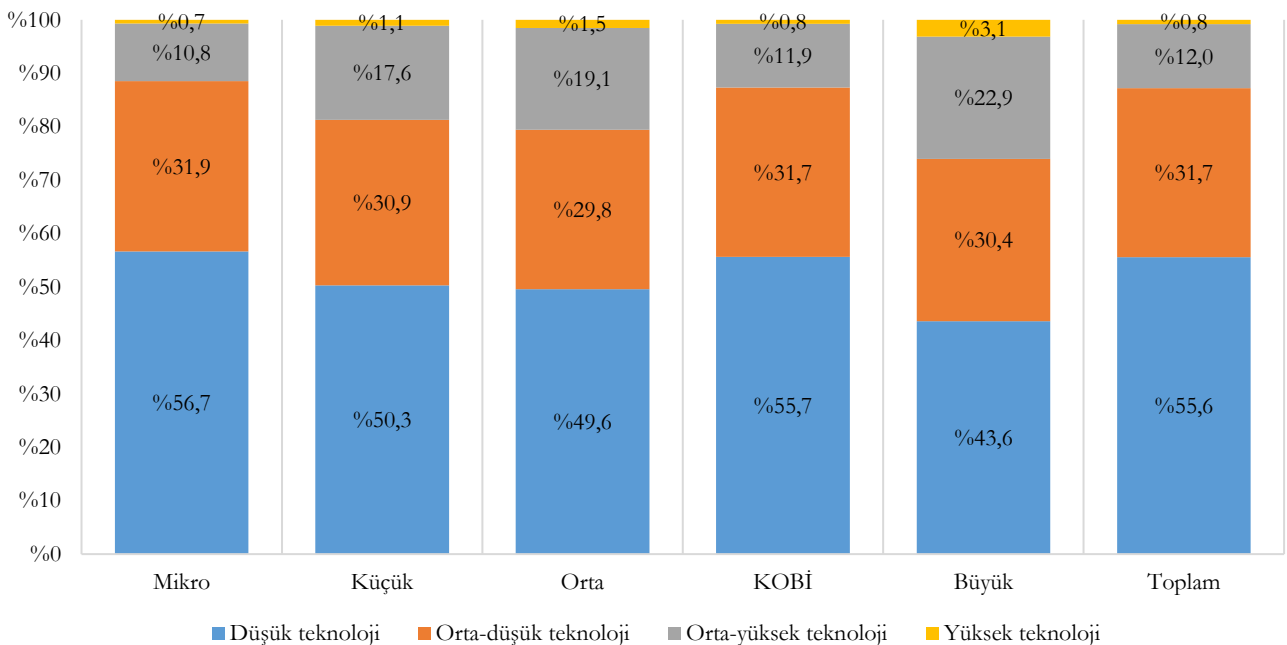
KOBİ'lerin teknoloji düzeyine göre dağılımına bakıldığında, 2023 yılında tüm KOBİ'ler içinde yüksek teknolojiye sahip olanların payı %0,8'dir. KOBİ'lerin yıllara ve teknoloji düzeyine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 14 - KOBİ'lerin Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023

2023 yılında yüksek teknolojinin payı toplam girişim sayısında %0,8 iken KOBİ sayısında da %0,8, büyük ölçekli girişim sayısında ise %3,1'dir. Ölçek büyüdükçe girişim sayısında yüksek ve orta-yüksek teknolojinin payının arttığı görülmektedir. Teknoloji düzeyine ve ölçeklere göre girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 15 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2023

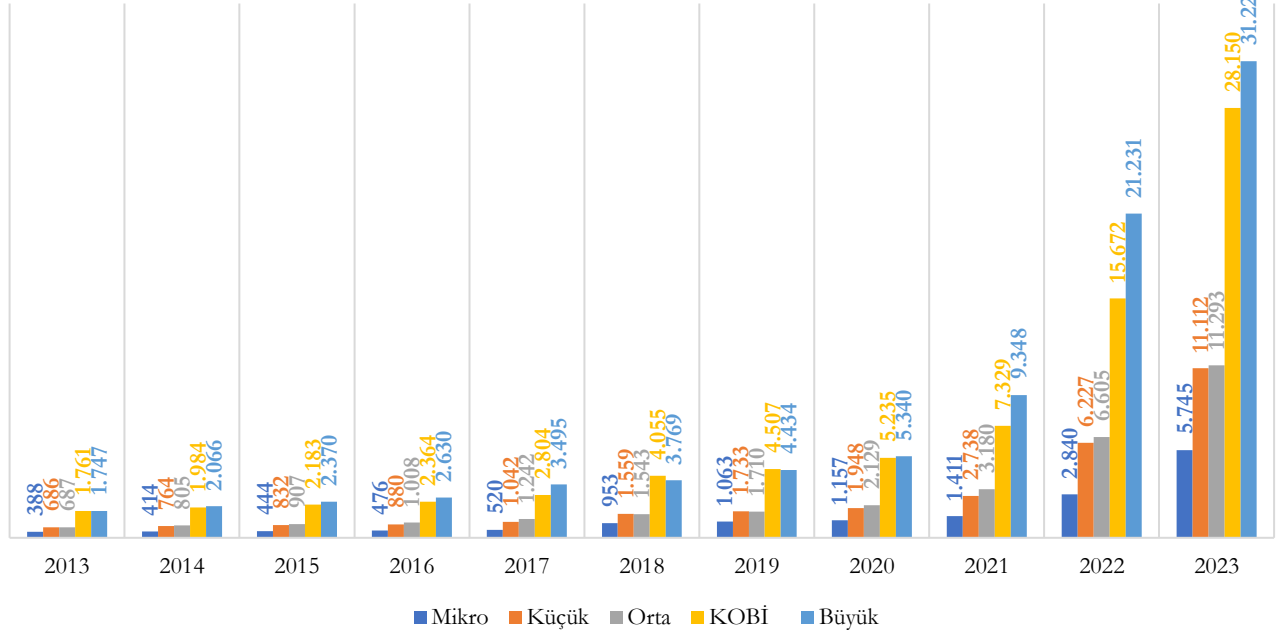

2.1.2. Ciro

Ciro, referans dönemde gözlem birimi tarafından fatura edilmiş mal ve hizmet satışlarının toplamını ifade etmektedir.

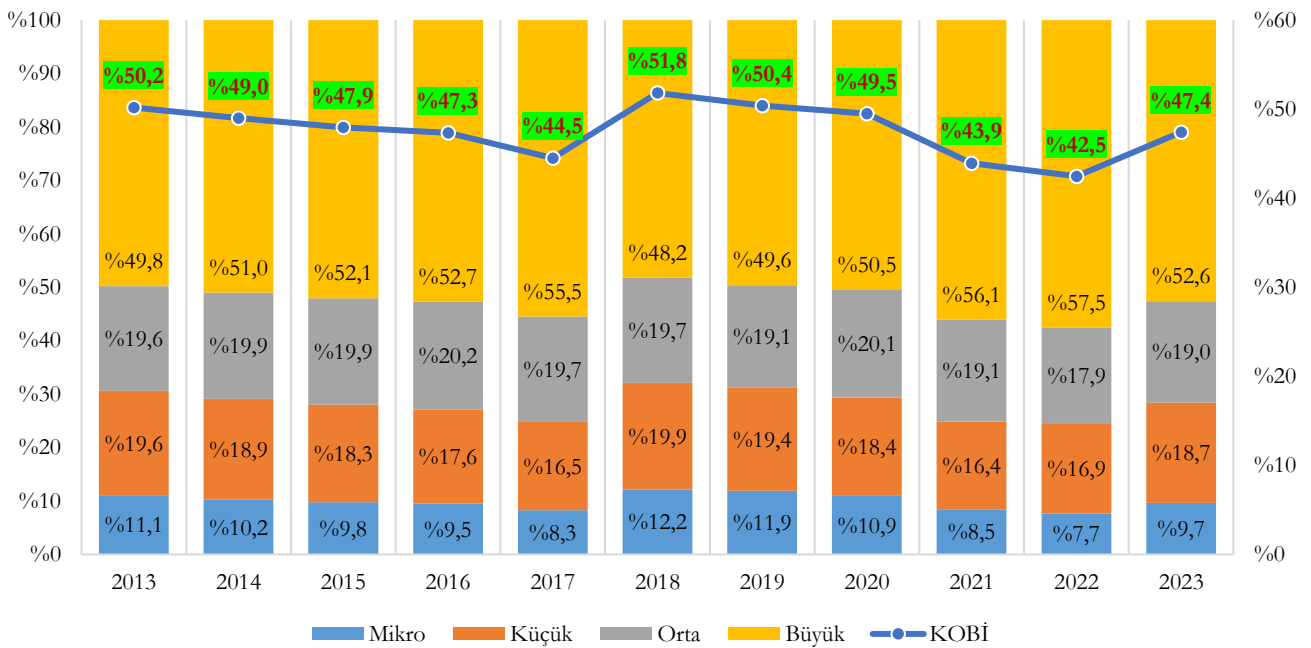
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında tüm girişimlerdeki ciro 59,4 Trilyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre ciro değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 16 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciro (Milyar ₺), 2013-2023

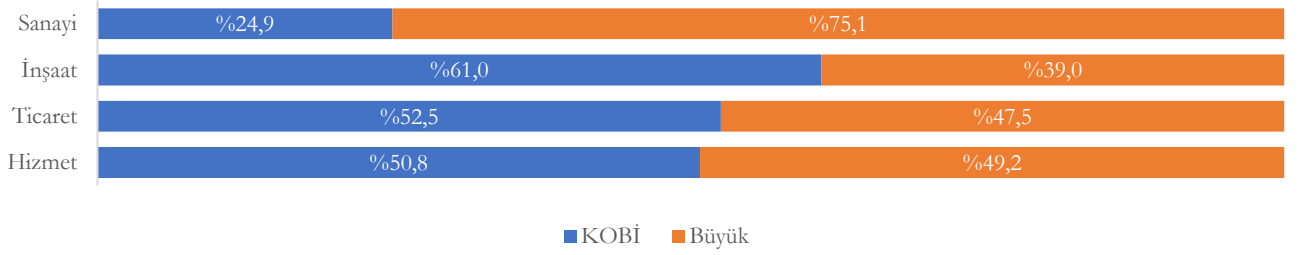
2023 yılı toplam cirosunun %9,7'sini mikro ölçekli, %18,7'sini küçük ölçekli, %19'unu orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin toplam cirodaki payı %47,4'tür. Yıllara ve ölçeklere göre cironun dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 17 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Cironun Dağılımı (%), 2013-2023

2022 yılında KOBİ'ler sanayi sektöründeki cironun %24,9'unu teşkil etmiştir. Sektör gruplarındaki cironun ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

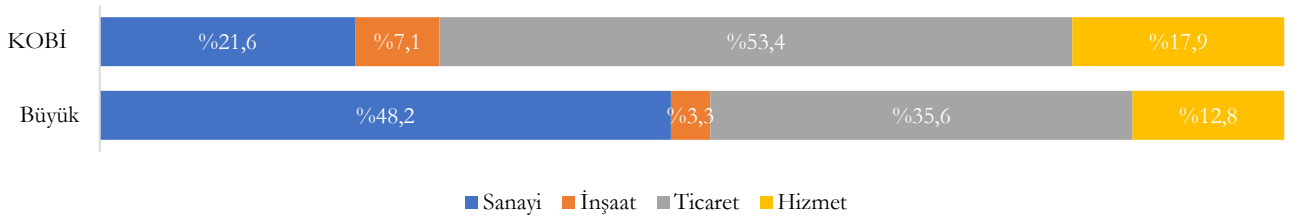
Şekil 18 - Sektör Gruplarındaki Cironun Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2022

* Gizli veri mevcudiyetinden dolayı 2023 yılı sektör gruplarındaki ciro verileri hesaplanamamıştır.

2022 yılında sanayi sektörü, KOBİ'lerdeki cironun %21,6'sını, büyük ölçekli girişimlerdeki cironun ise %48,2'sini teşkil etmiştir. Ölçek bazında cironun sektör gruplarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

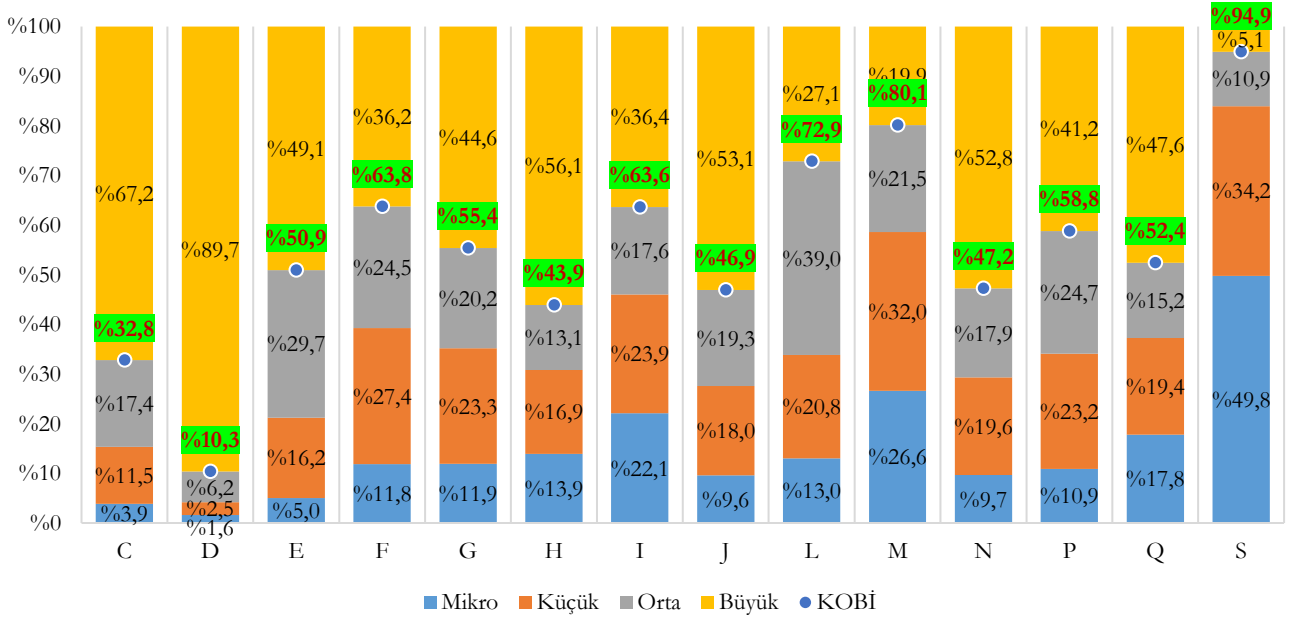
Şekil 19 – KOBİ'ler ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Cironun Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2022

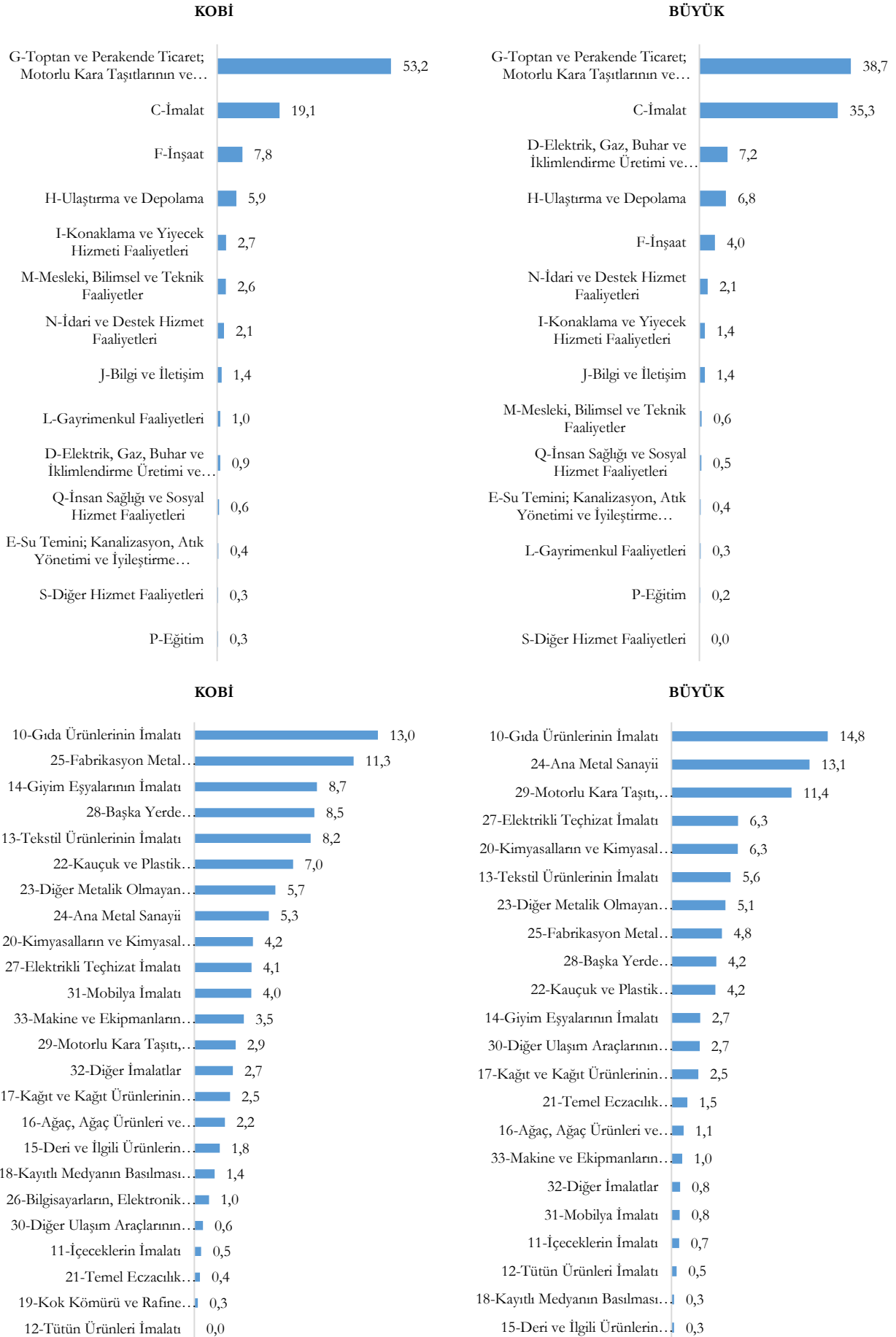
* Gizli veri mevcudiyetinden dolayı 2023 yılı sektör gruplarındaki ciro verileri hesaplanamamıştır.

“D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı”, %10,3 ile ciroda KOBİ'lerin payının en az olduğu sektör iken “S-Diğer Hizmet Faaliyetleri” %94,9 ile ciroda KOBİ'lerin payının en fazla olduğu sektördür. Sektörlerdeki cironun ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 20 – Sektör Bazında Cironun Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

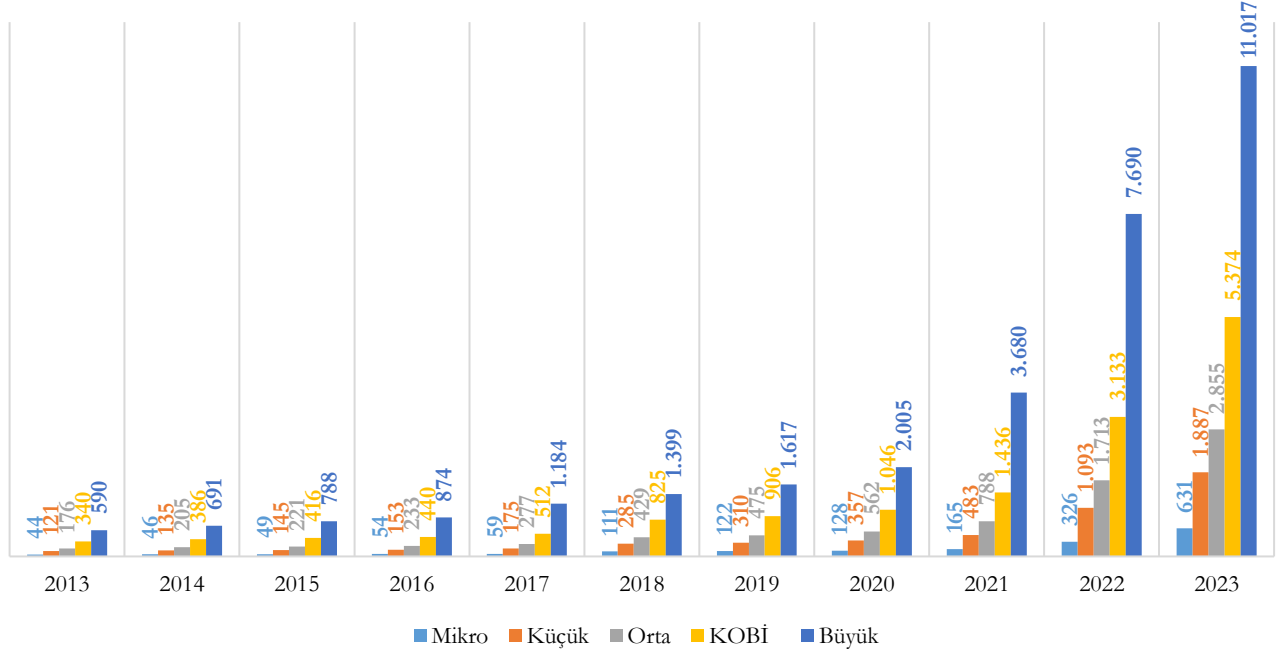

Şekil 21 - Ölçek Bazında Cironun Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023

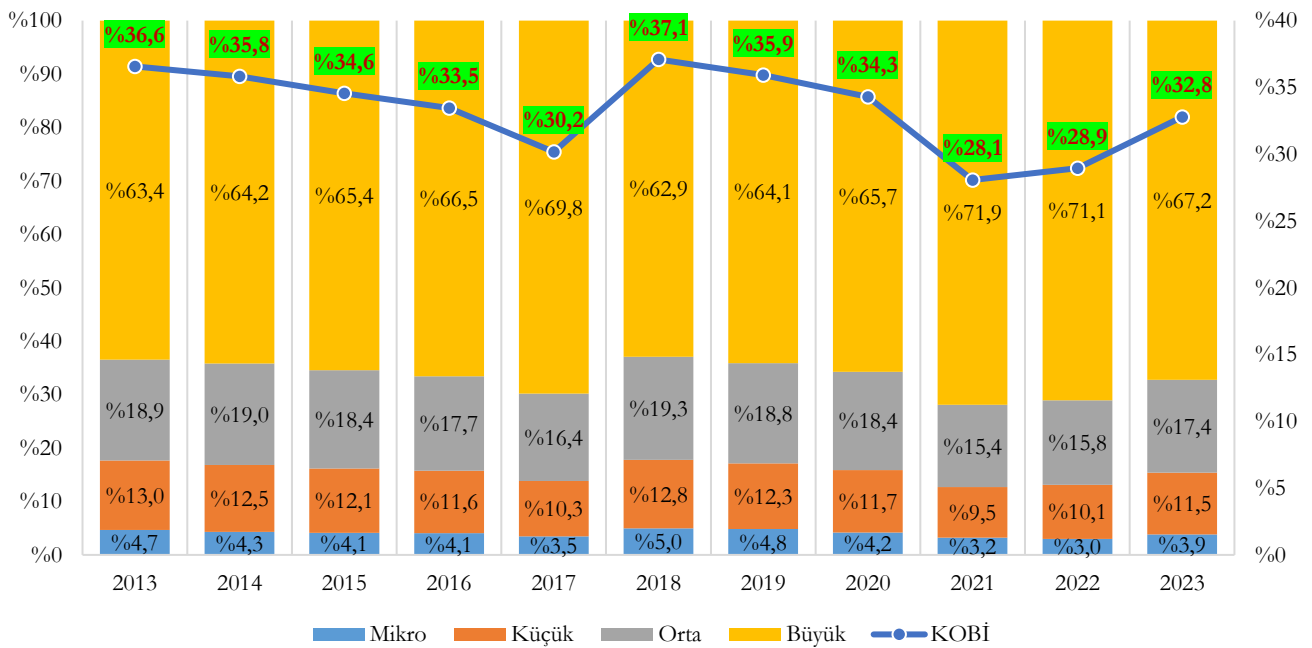
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki ciro 16,4 Trilyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektörü ciro değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 22 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Ciro (Milyar ₺), 2013-2023

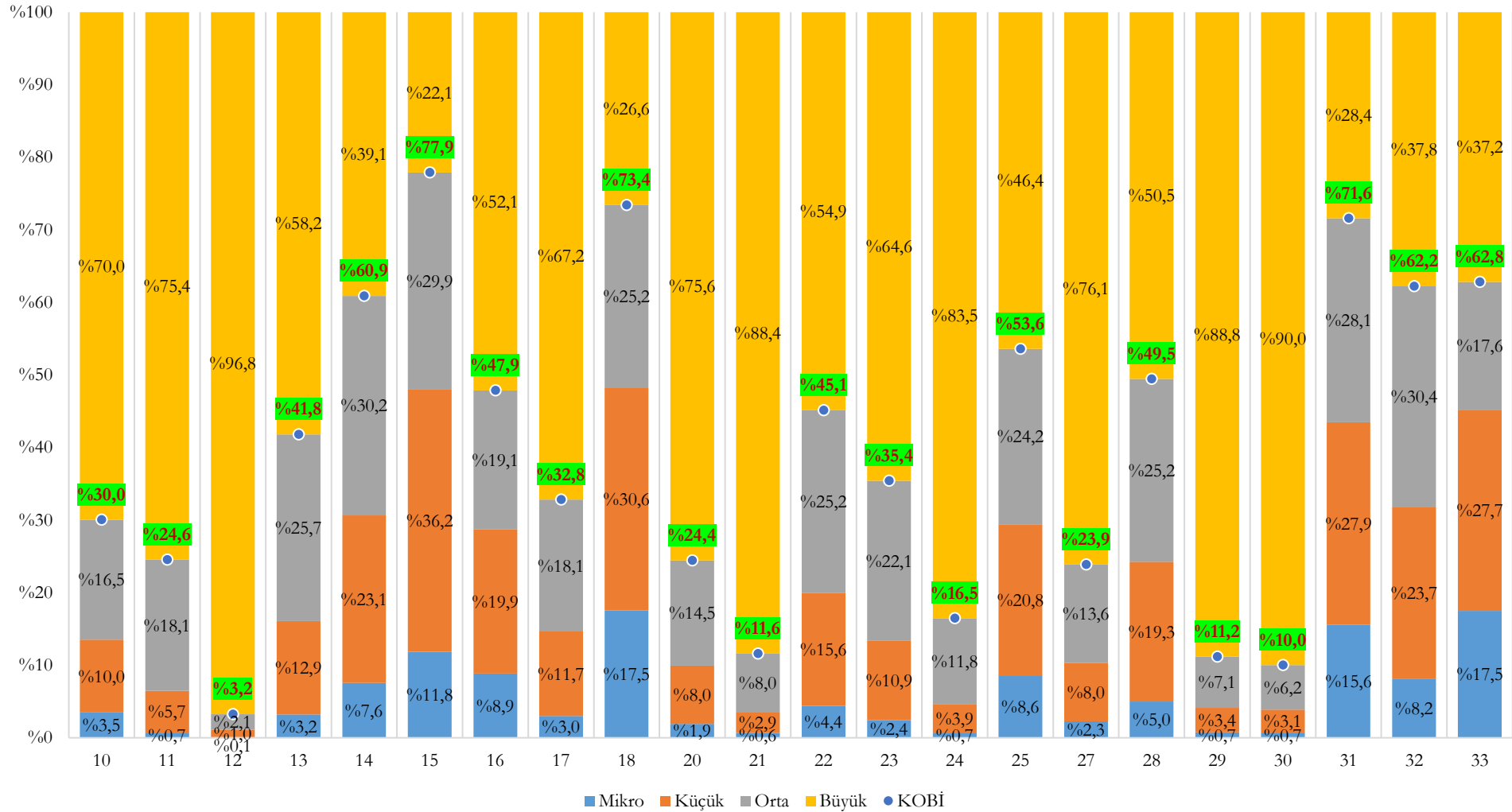
2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki cironun %3,9'unu mikro ölçekli, %11,5'ini küçük ölçekli, %17,4'ünü orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin imalat sektörü cirosundaki payı %32,8'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki cironun dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 23 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Cironun Dağılımı (%), 2013-2023

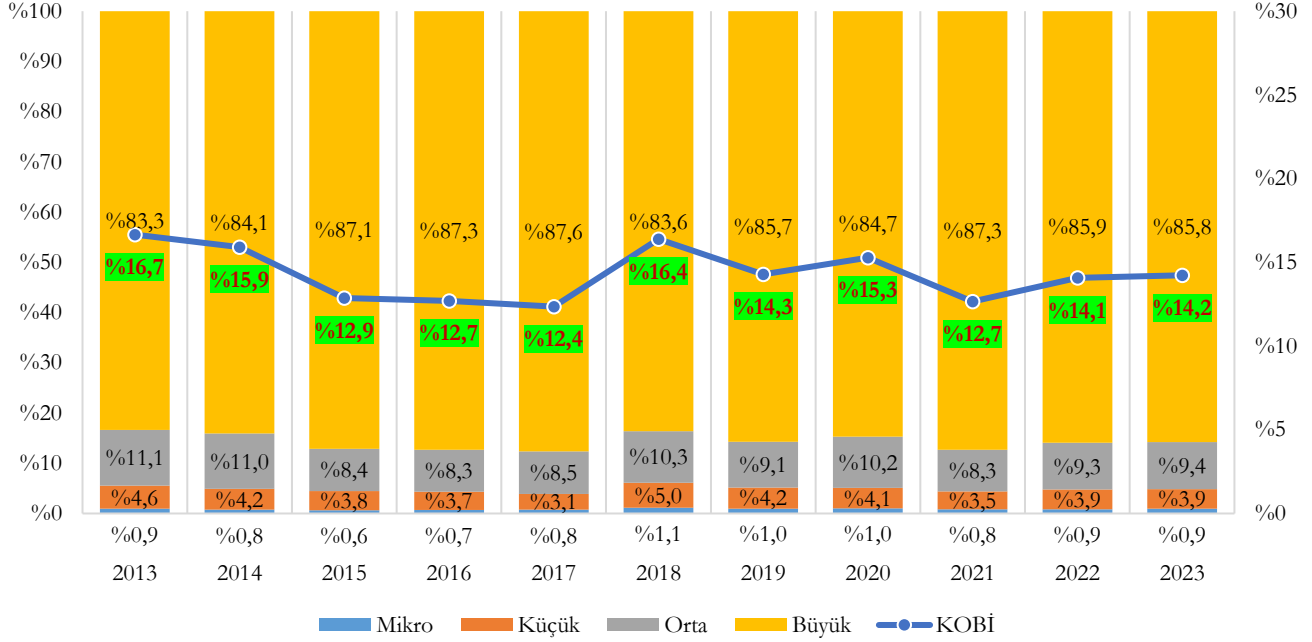
“12-Tütün Ürünleri İmalatı”, %3,2 ile ciroda KOBİ’lerin payının en az olduğu imalat sanayi alt sektörü iken “15-Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı” %77,9 ile ciroda KOBİ’lerin payının en fazla olduğu imalat sanayi alt sektörüdür. İmalat sanayi alt sektörlerindeki cironun ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 24 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Cironun Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

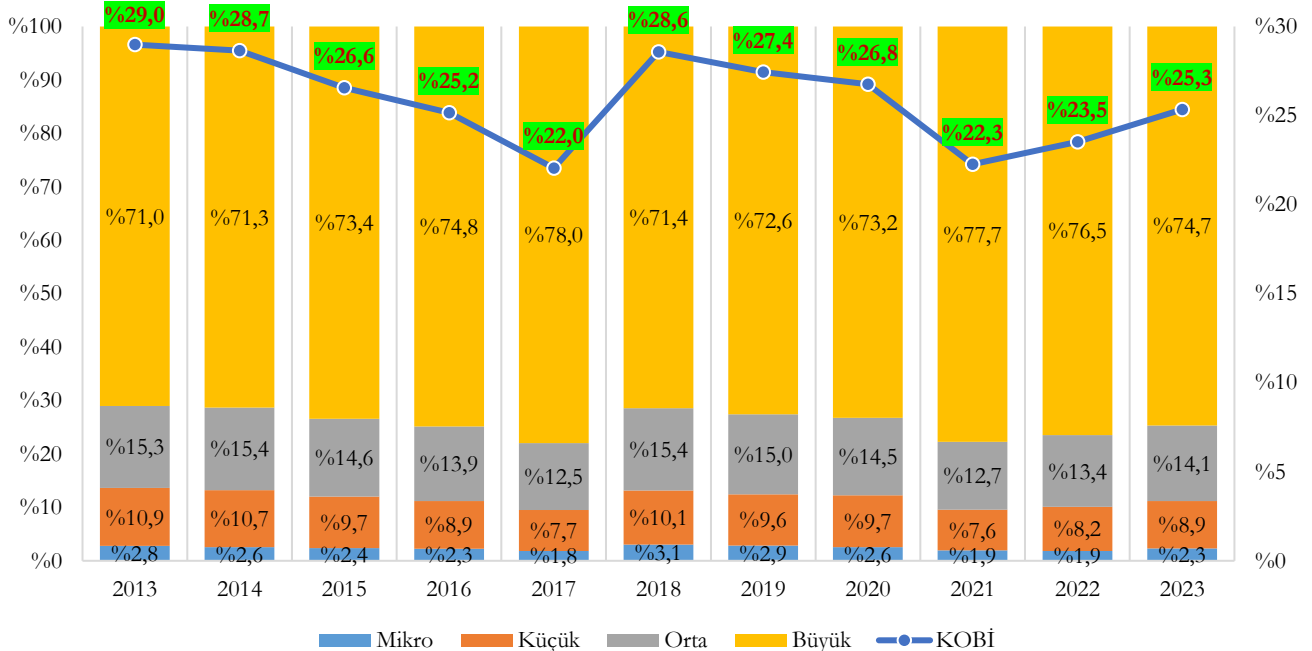
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip girişimlerin cirosu 565 Milyar ₺'dir. Bunun %0,9'u mikro ölçekli, %3,9'u küçük ölçekli, %9,4'ü orta ölçekli girişimlere ait olup, yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin cirodaki payı %14,2'dir. Yıllara ve ölçeklere göre yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki cironun dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 25 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Cironun Dağ. (%), 2013-2023

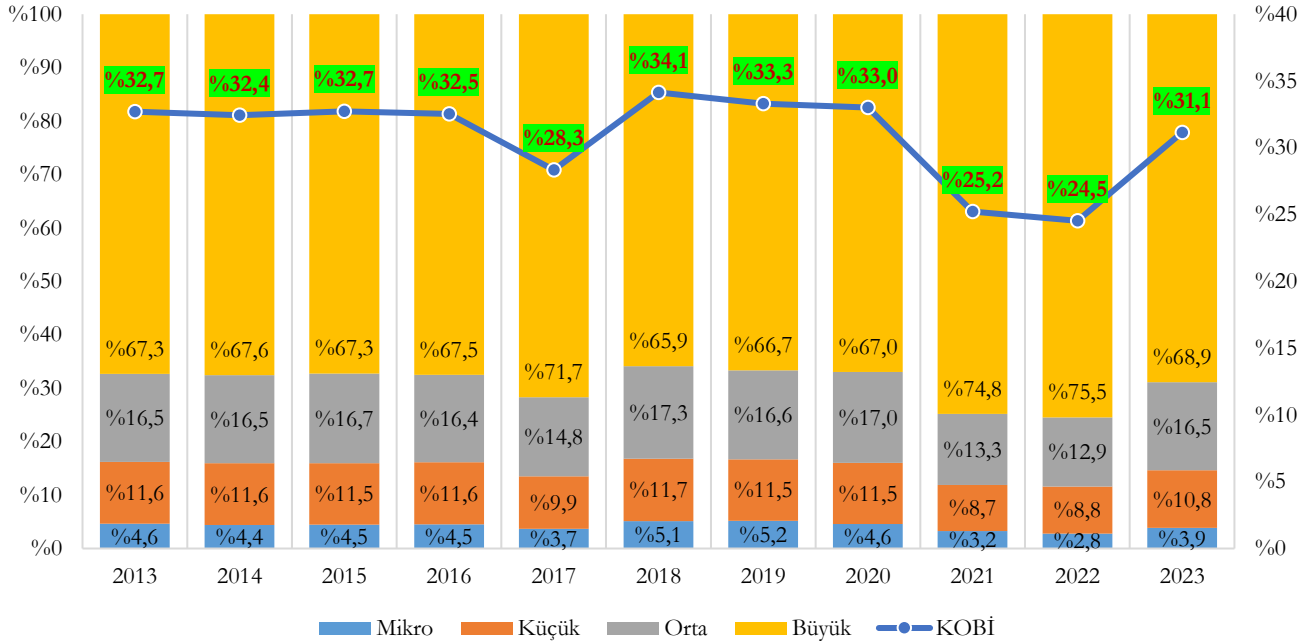
2023 yılında orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerin cirosu 4,4 Trilyon ₺'dir. Bunun %2,3'ü mikro ölçekli, %8,9'u küçük ölçekli, %14,1'i orta ölçekli girişimlere ait olup, orta-yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin cirodaki payı %25,3'tür. Yıllara ve ölçeklere göre orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki cironun dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 26 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Cironun Dağılımı (%), 2013-2023

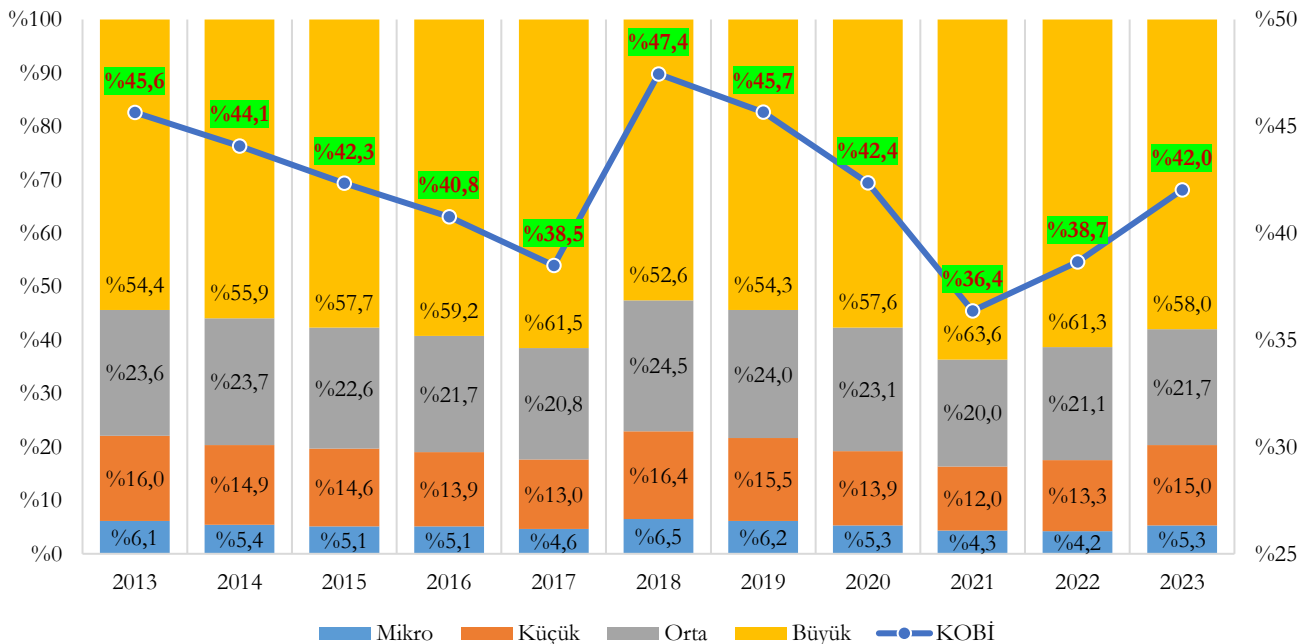
2023 yılında orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerin cirosu 5,7 Trilyon ₺'dir. Bunun %3,9'u mikro ölçekli, %10,8'i küçük ölçekli, %16,5'i orta ölçekli girişimlere ait olup, orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin cirodaki payı %31,1'dir. Yıllara ve ölçeklere göre orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki cironun dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 27 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Cironun Dağılımı (%), 2013-2023

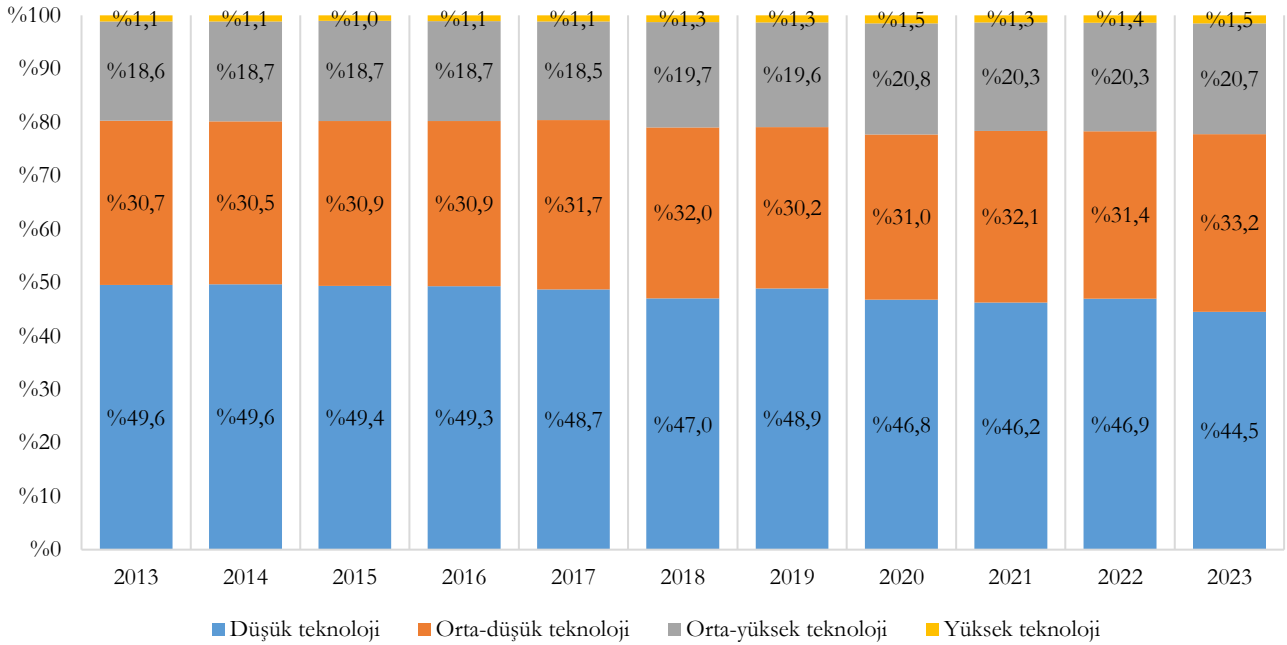
2023 yılında düşük teknolojiye sahip girişimlerin cirosu 5,7 Trilyon ₺'dir. Bunun %5,3'ü mikro ölçekli, %15'i küçük ölçekli, %21,7'si orta ölçekli girişimlere ait olup, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin cirodaki payı %42'dir. Yıllara ve ölçeklere göre düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki cironun dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 28 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Cironun Dağ. (%), 2013-2023

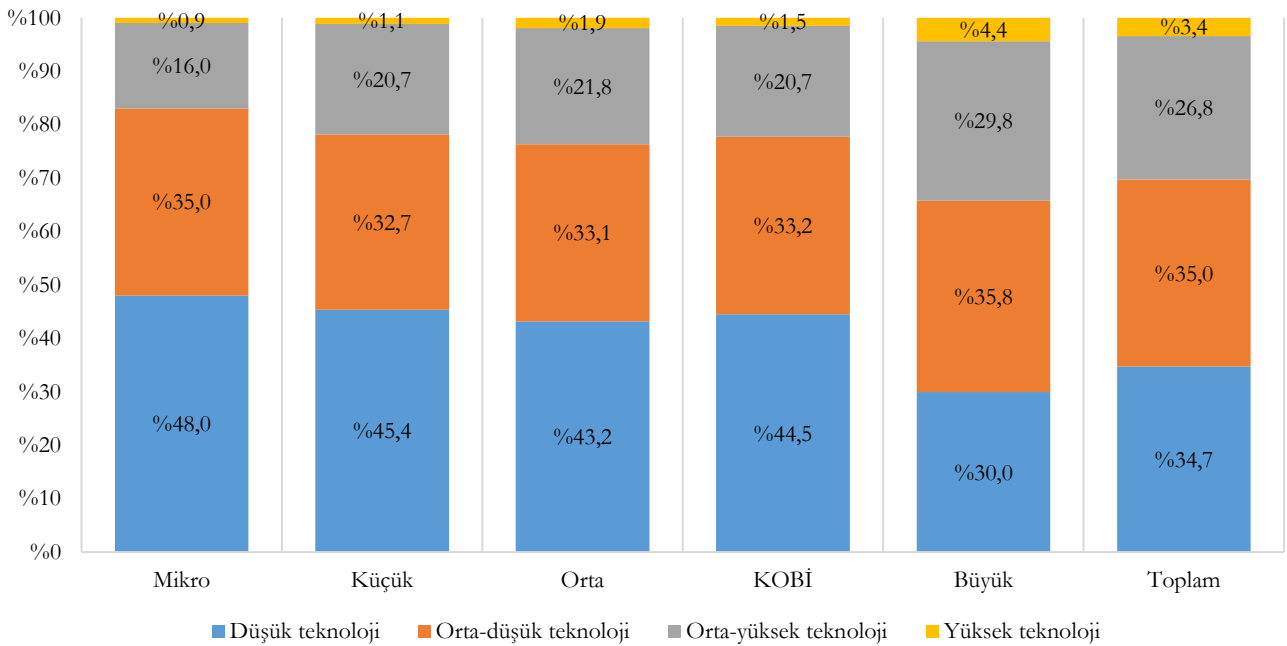
KOBİ'lerin cirosunun teknoloji düzeyine göre dağılımına bakıldığında, 2023 yılında KOBİ'lerin cirosunda yüksek teknolojiye sahip olanların payı %1,5'tir. KOBİ'lerin cirosunun yıllara ve teknoloji düzeyine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 29 - KOBİ'lerin Cirosunun Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023

2023 yılında yüksek teknolojinin payı tüm girişimlerdeki ciroda %3,4 iken KOBİ'lerdeki ciroda %1,5, büyük ölçekli girişimlerdeki ciroda ise %4,4'tür. Ölçek büyüdükçe ciroda yüksek ve orta-yüksek teknolojinin payının arttığı görülmektedir. Teknoloji düzeyine ve ölçeklere göre cironun dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 30 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Cironun Dağılımı (%), 2023

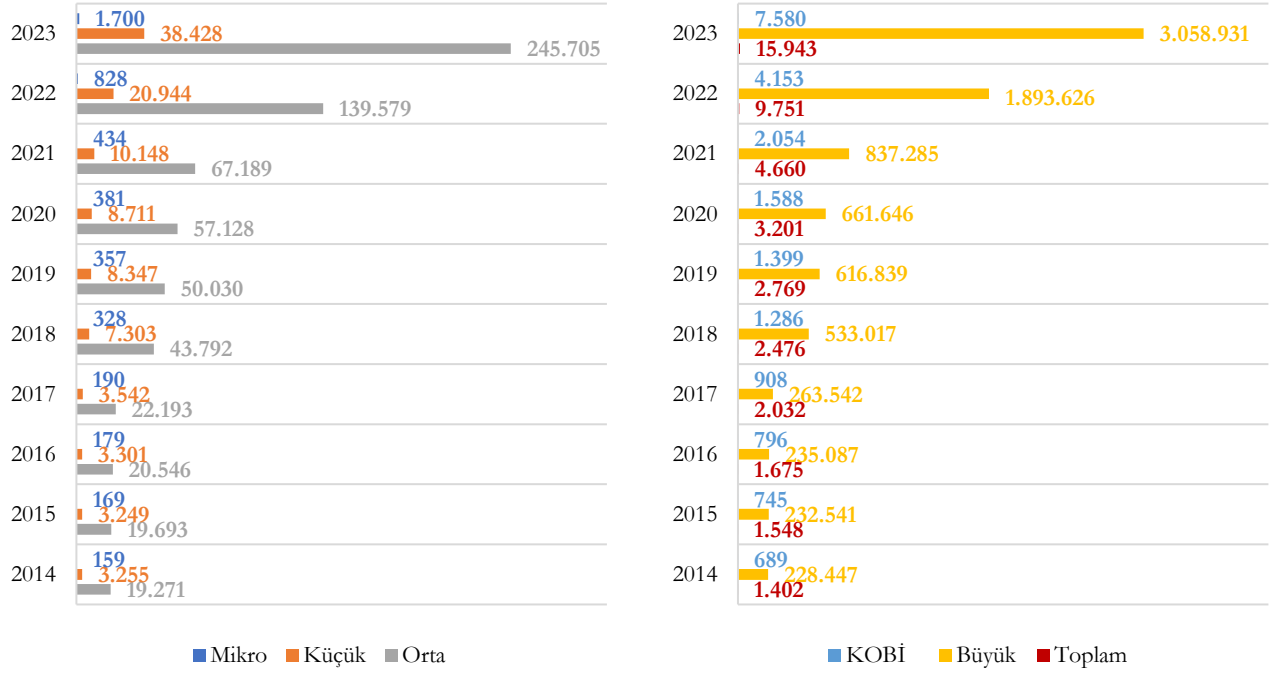

2.1.3. Girişim Başına Ciro

Girişim başına ciro, TÜİK'in yayımladığı bir veri olmayıp, TÜİK'in Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri kapsamında yayımladığı ciro verilerinin girişim sayısı verilerine bölünmesi ile elde edilmiştir.

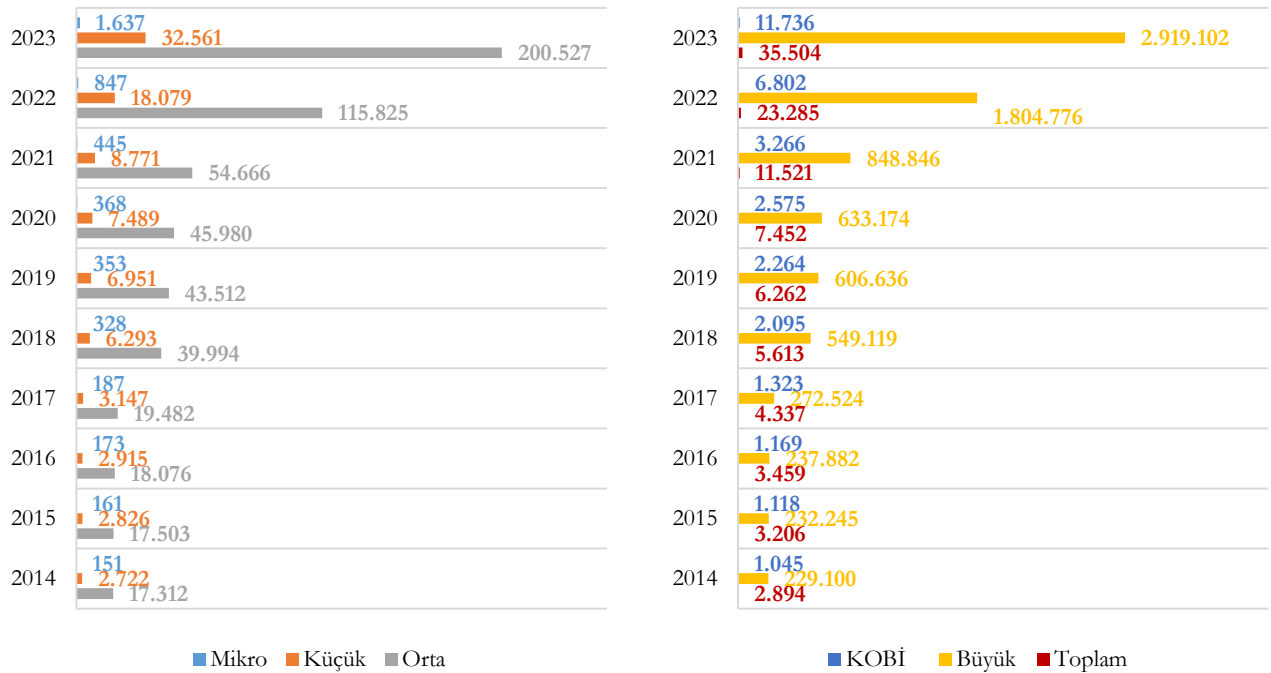
2023 yılında tüm girişimlerde 15,9 Milyon ₺ olan girişim başına ciro, KOBİ'lerde 7,6 Milyon ₺ ve büyük ölçekli girişimlerde 3,1 Milyar ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre girişim başına ciro değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 31 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2014-2023

2023 yılında imalat sektöründeki tüm girişimlerde 35,5 Milyon ₺ olan girişim başına ciro, imalat sektörü KOBİ'lerinde 11,7 Milyon ₺ ve imalat sektörü büyük ölçekli girişimlerinde 2,9 Milyar ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektörü girişimlerindeki girişim başına ciro değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 32 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektörü Girişimlerindeki Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2014-2023

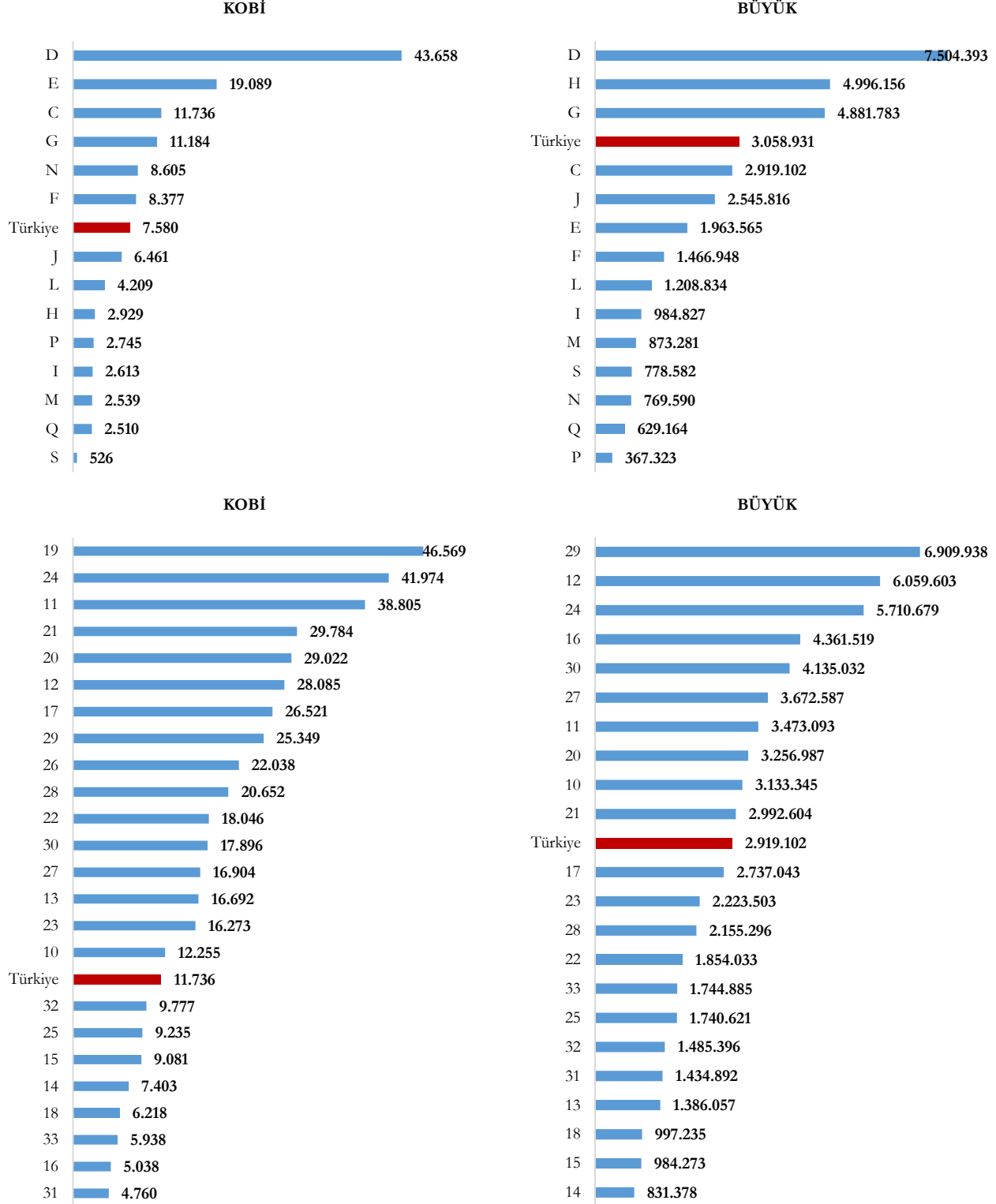

2023 yılında “D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı” 43,7 Milyon ₺ ile KOBİ’lerde ve 7,5 Milyar ₺ ile büyük ölçekli girişimlerde en yüksek girişim başına ciro değerine sahiptir.

İmalat sektöründeki KOBİ’lerde 46,6 Milyon ₺ ile “19-Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı”, büyük ölçekli girişimlerde ise 4,2 Milyar ₺ ile “29-Motorlu Kara Taşıtı, Treyler ve Yarı Treyler İmalatı” en yüksek girişim başına ciro değerine sahiptir.

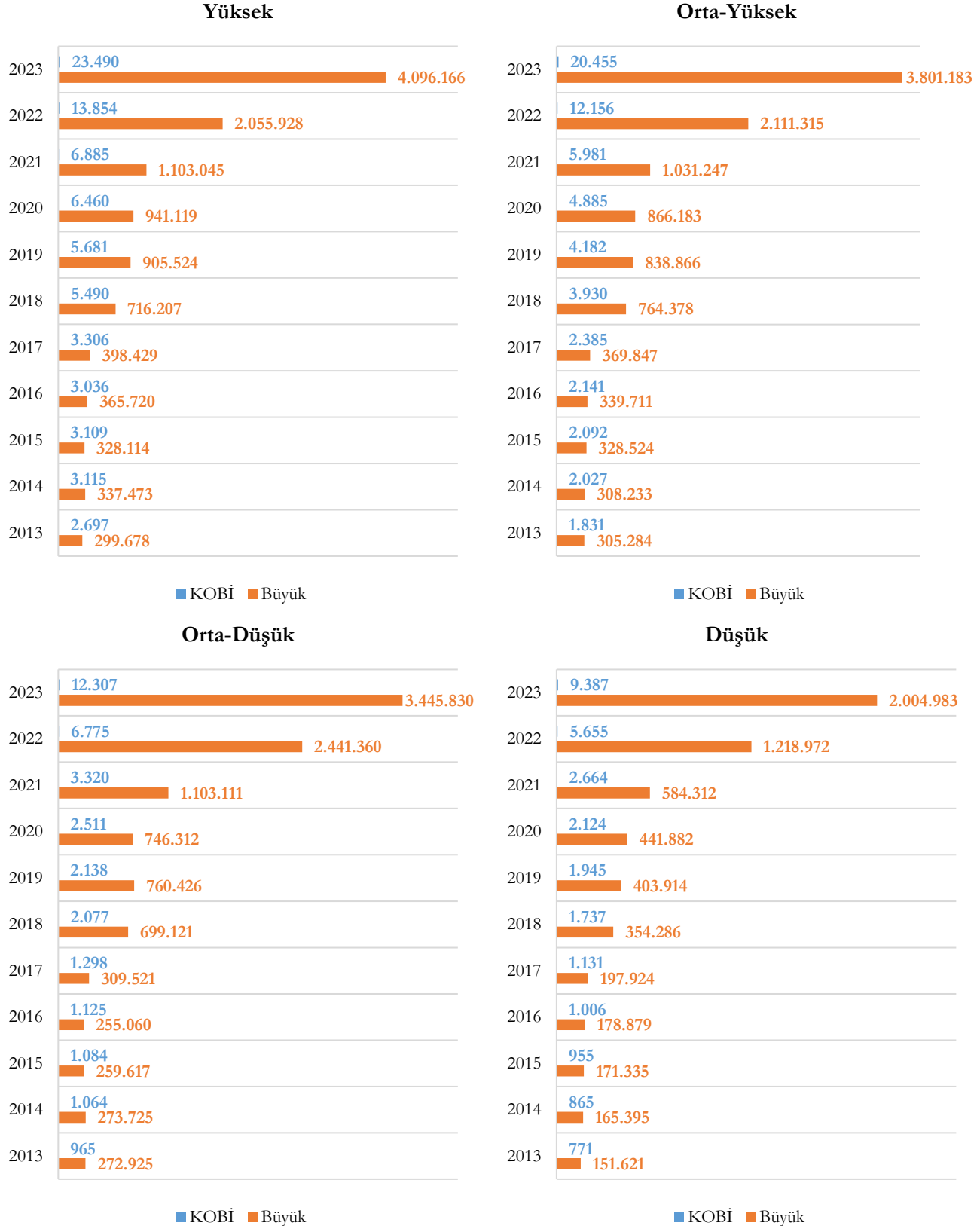
Ölçek ve sektörlere göre girişim başına ciro değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 33 – KOBİ ve Büyük Girişimlerde Sektörlere Göre Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2023

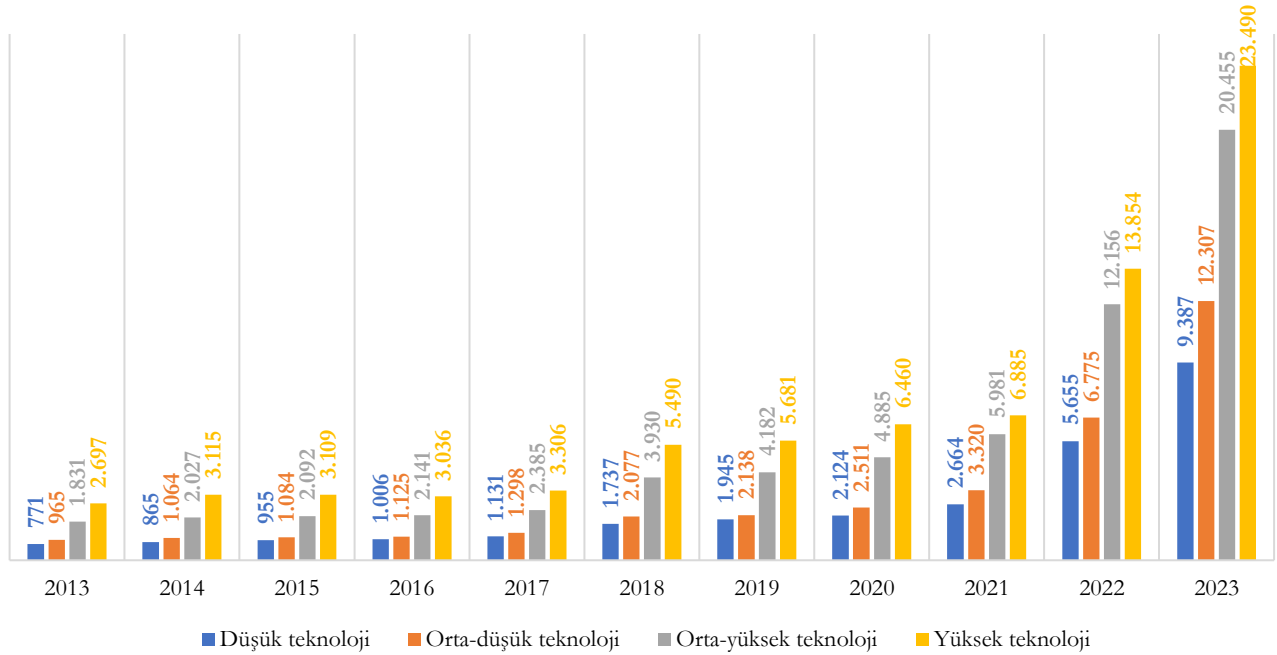
2023 yılında yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 23,5 Milyon ₺ olan girişim başına ciro, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 20,5 Milyon ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 12,3 Milyon ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 9,4 Milyon ₺'dir. Teknoloji düzeyine ve yıllara göre KOBİ ve büyük ölçekli girişimlerdeki girişim başına ciro değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 34 – Teknoloji Düzeyine ve Yıllara Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerdeki G.B.Ciro (Bin ₺), 2013-2023

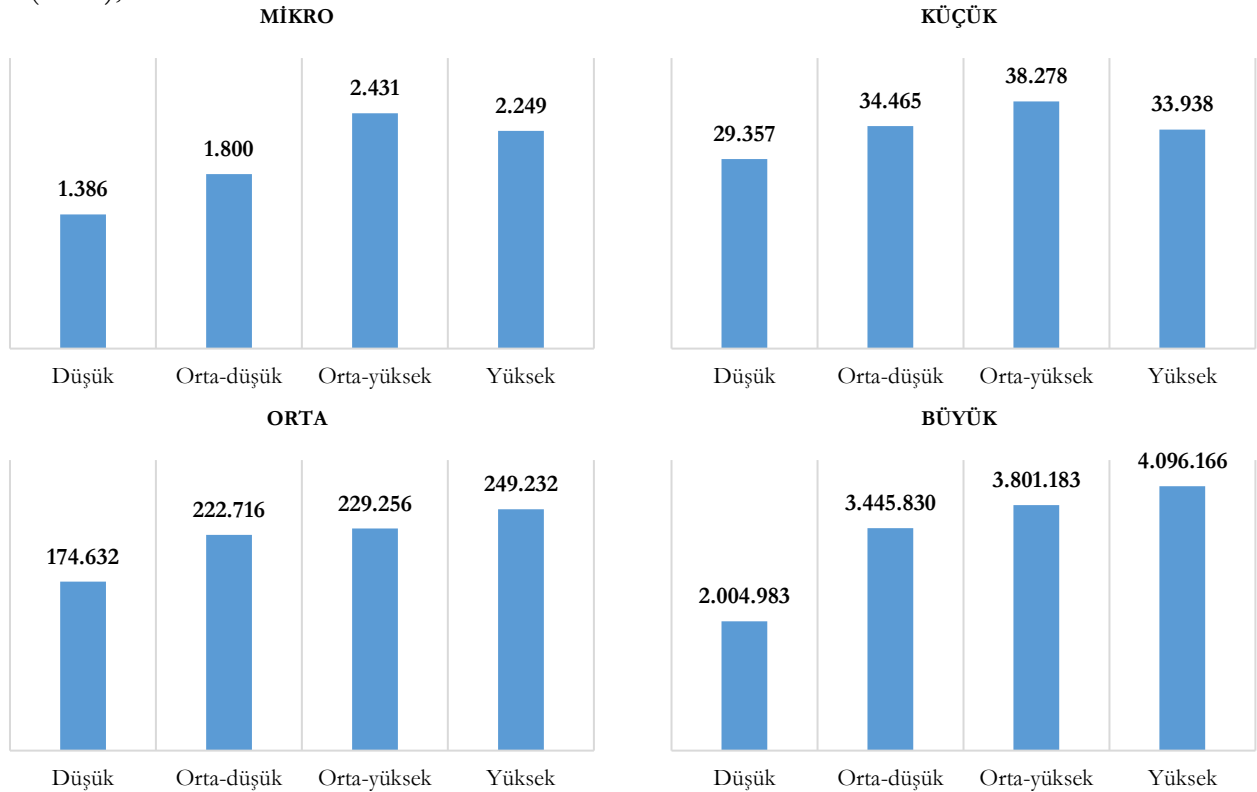
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki girişim başına cironun, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki girişim başına cironun iki katından daha fazla olduğu görülmektedir. Yıllara ve teknoloji düzeyine göre KOBİ'lerdeki girişim başına ciro değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 35 - Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2013-2023

Teknoloji düzeyine göre mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli girişimlerdeki girişim başına ciro değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 36 –Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Ciro (Bin ₺), 2023

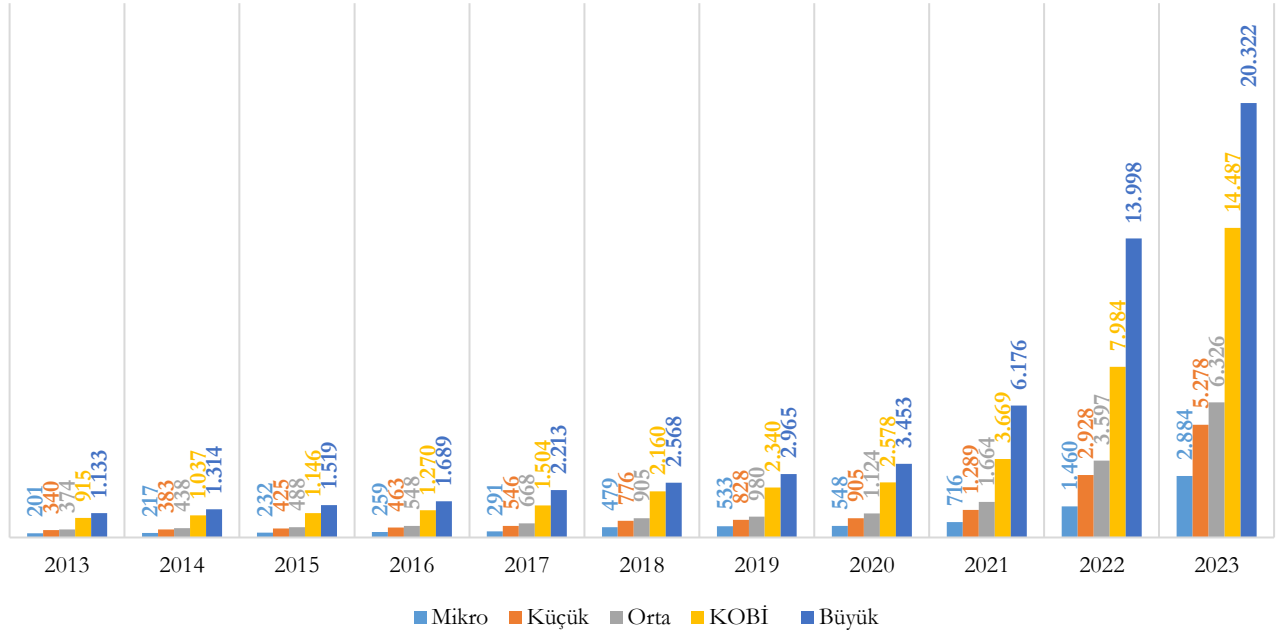

2.1.4. Üretim Değeri

Üretim değeri, satışa dayalı stok değişimlerini ve mal ve hizmetlerin yeniden satışını içeren, birim tarafından fiilen üretilen miktarın parasal değerini ifade etmektedir.

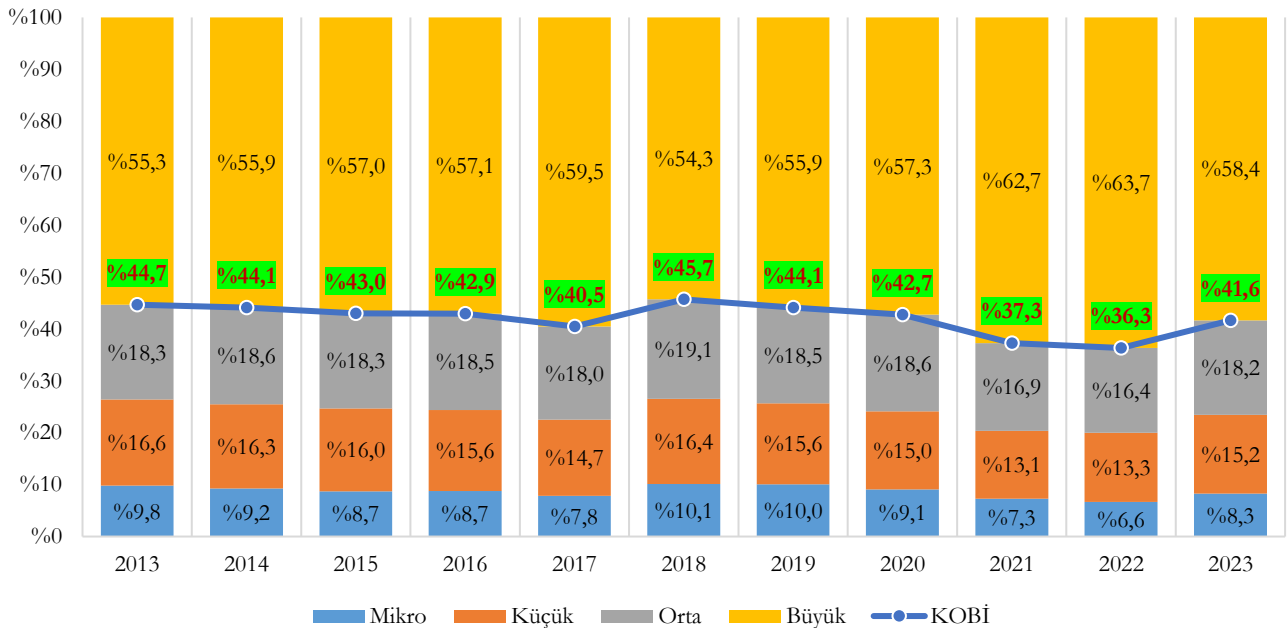
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında tüm girişimlerdeki üretim değeri 34,8 Trilyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre üretim değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 37 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Üretim Değeri (Milyar ₺), 2013-2023

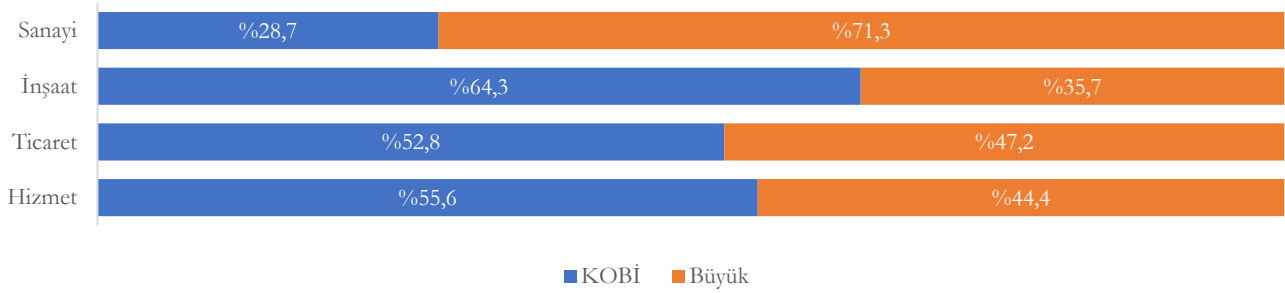
2023 yılı toplam üretim değerinin %8,3'ünü mikro ölçekli, %15,2'sini küçük ölçekli, %18,2'sini orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin toplam üretim değerindeki payı %41,6'dır. Yıllara ve ölçeklere göre üretim değerinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 38 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Üretim Değerinin Dağılımı (%), 2013-2023

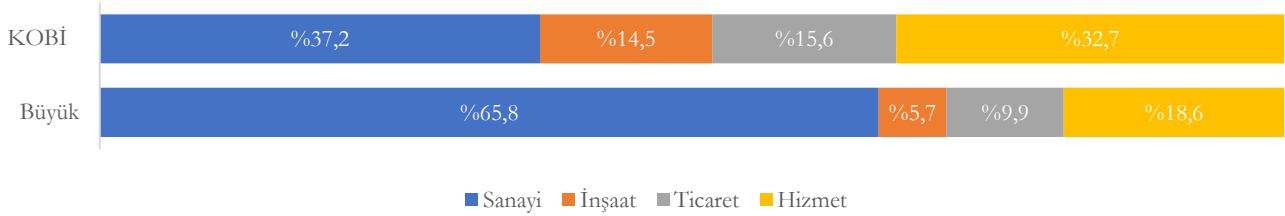
2023 yılında KOBİ'ler sanayi sektöründeki üretim değerinin %28,7'sini teşkil etmiştir. Sektör gruplarındaki üretim değerinin ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 39 - Sektör Gruplarındaki Üretim Değerinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

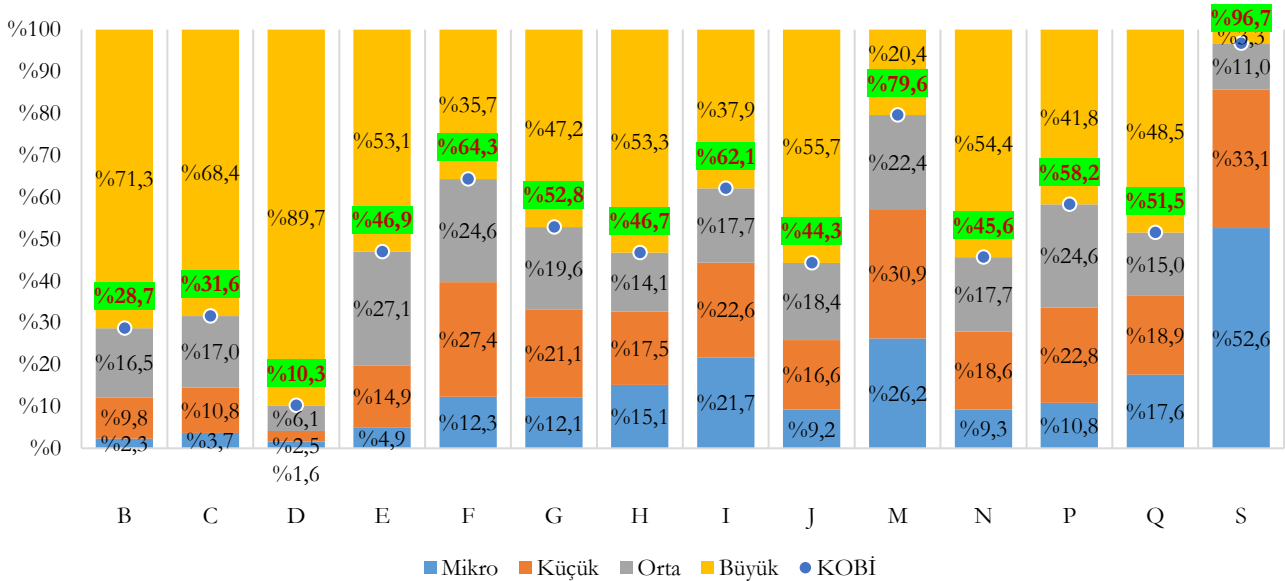
2023 yılında sanayi sektörü, KOBİ'lerdeki üretim değerinin %37,2'sini, büyük ölçekli girişimlerdeki üretim değerinin ise %65,8'ini teşkil etmiştir. Ölçek bazında üretim değerinin sektör gruplarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 40 – Ölçek Bazında Üretim Değerinin Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

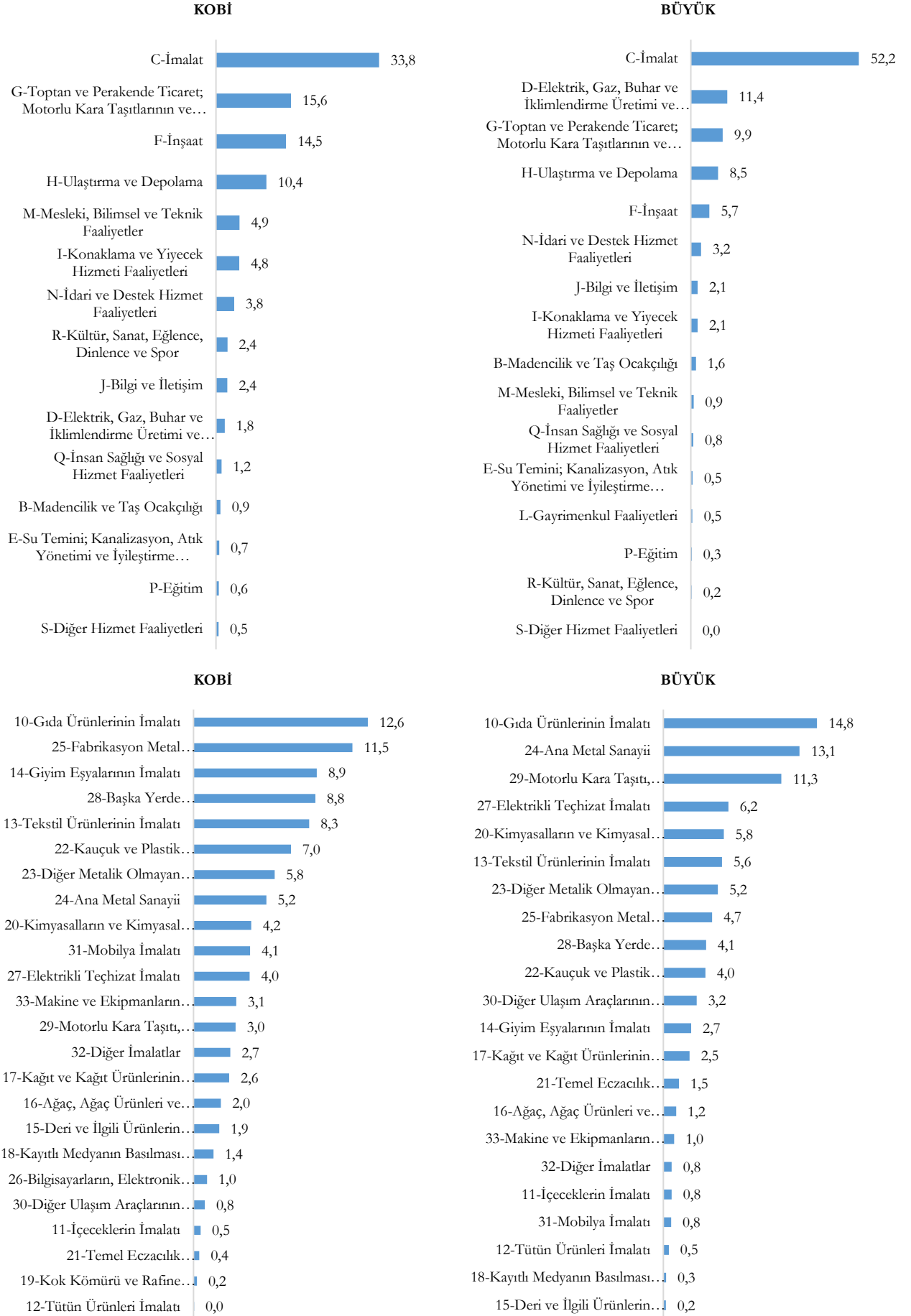
“D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı”, %10,3 ile üretim değerinde KOBİ'lerin payının en az olduğu sektör iken “S-Diğer Hizmet Faaliyetleri” %96,7 ile üretim değerinde KOBİ'lerin payının en fazla olduğu sektördür. Sektörlerdeki üretim değ. ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 41 - Sektör Bazında Üretim Değerinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

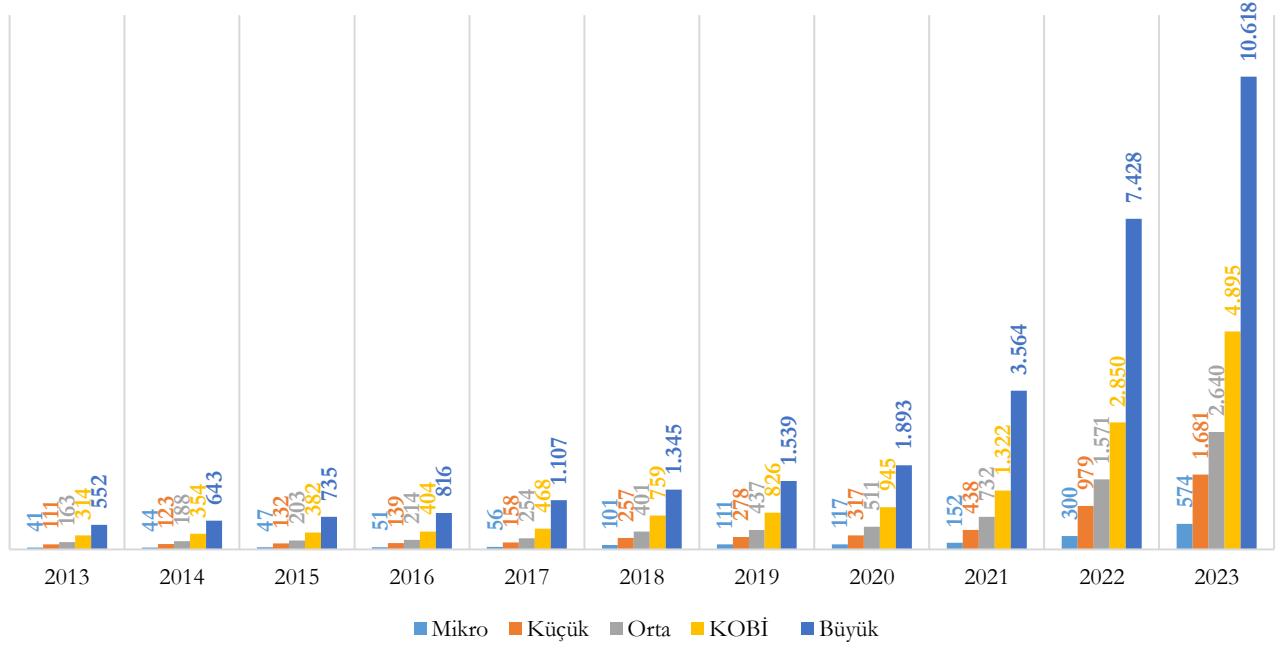
Büyük ölçekli girişimlerde üretim değerinin %50'sinden fazlasının imalat sektöründe olduğu, KOBİ'lerde ise imalat sektörü payının toplam değer yaklaşık üçte biri kadar olduğu görülmektedir. Ölçek bazında üretim değerinin sektörlere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 42 - Ölçek Bazında Üretim Değerinin Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023

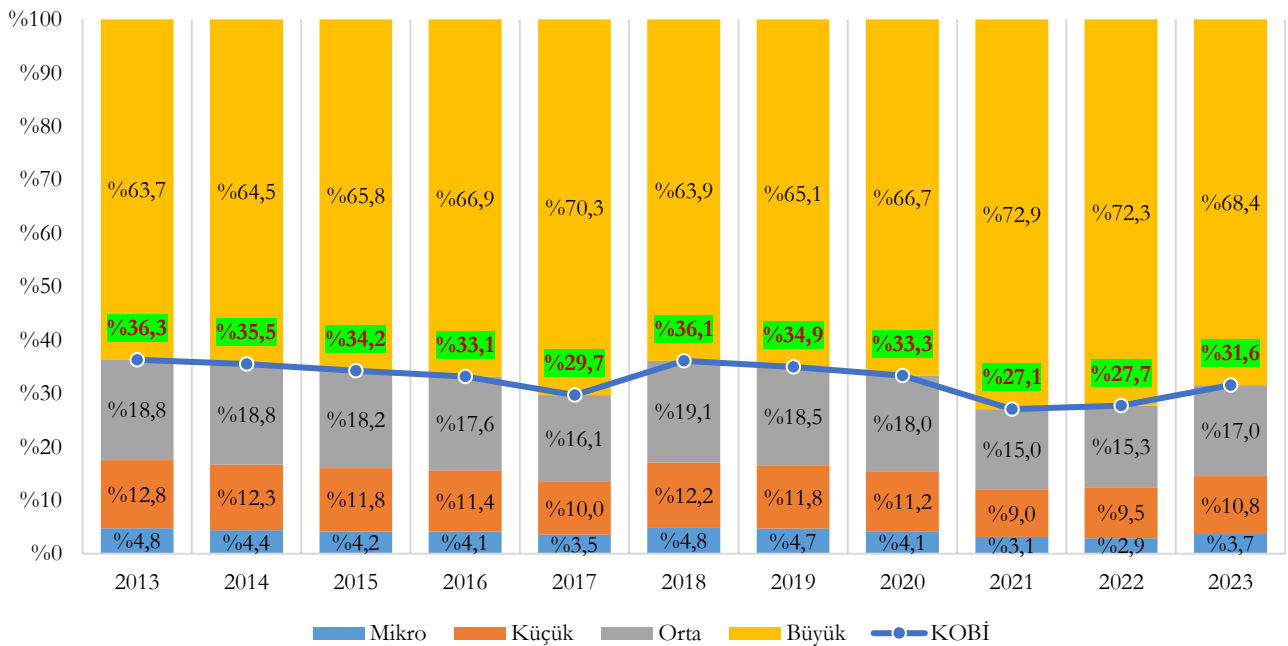
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki üretim değeri 15,5 Trilyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektörü üretim değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 43 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Üretim Değeri (Milyar ₺), 2013-2023

2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki üretim değerinin %3,7'sini mikro ölçekli, %10,8'ini küçük ölçekli, %17'sini orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin imalat sektörü üretim değerindeki payı %31,6'dır. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki üretim değerinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

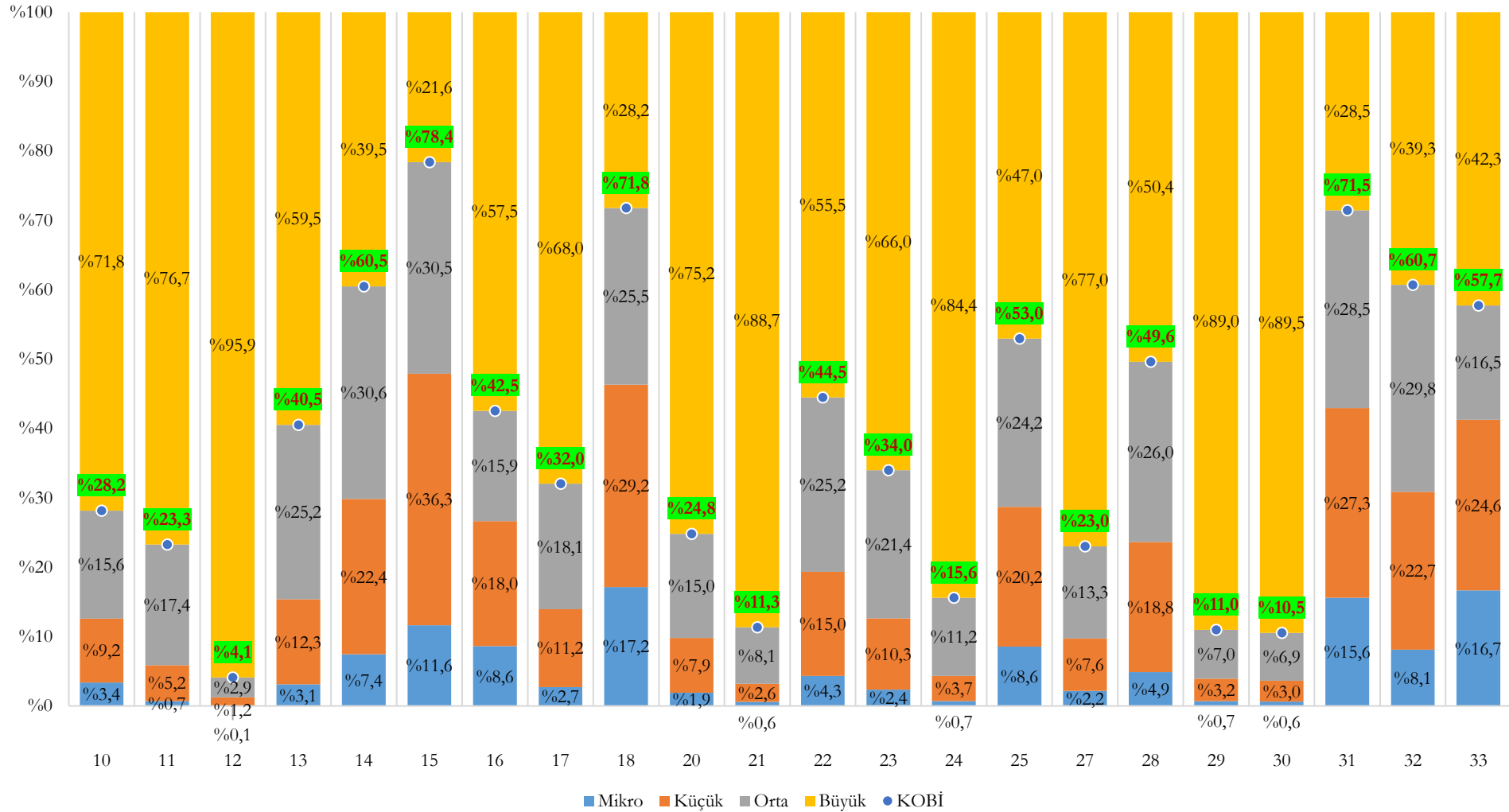
Şekil 44 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Üretim Değerinin Dağılımı (%), 2013-2023

Ölçek bazında üretim değerinin imalat sanayi alt sektörlerine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

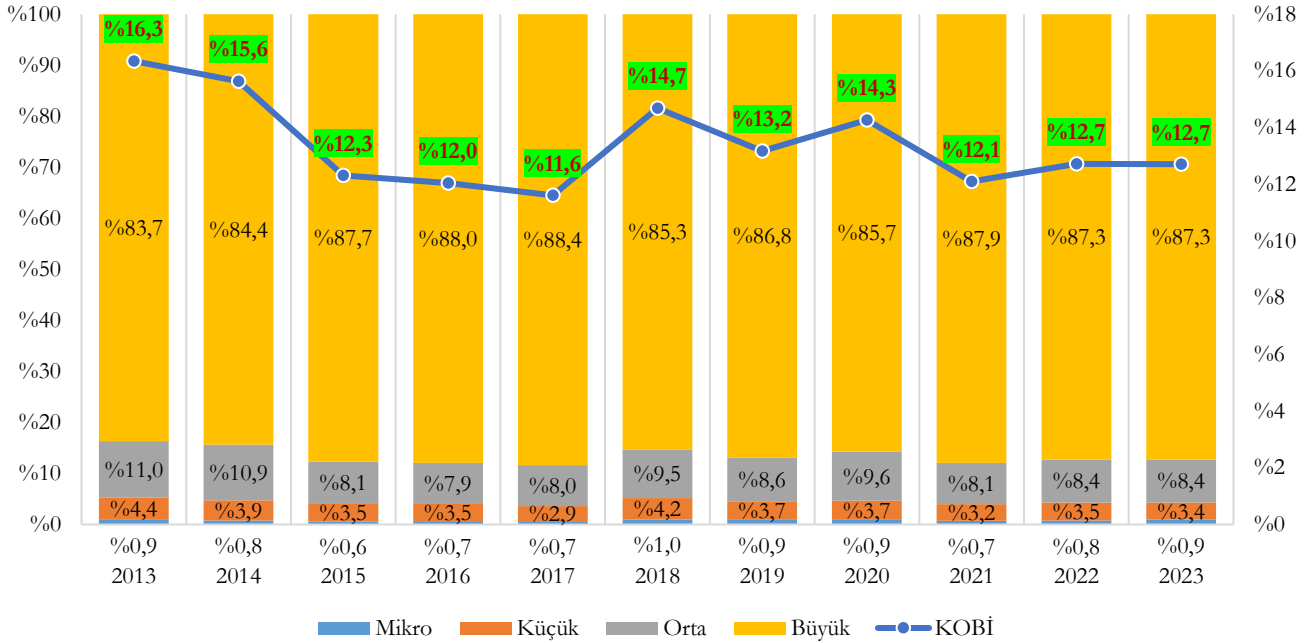
“12-Tütün Ürünleri İmalatı”, %4,1 ile üretim değerinde KOBİ’lerin payının en az olduğu imalat sanayi alt sektörü iken “15-Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı” %78,4 ile üretim değerinde KOBİ’lerin payının en fazla olduğu imalat sanayi alt sektörüdür. İmalat sanayi alt sektörlerindeki üretim değerinin ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 45 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Üretim Değerinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

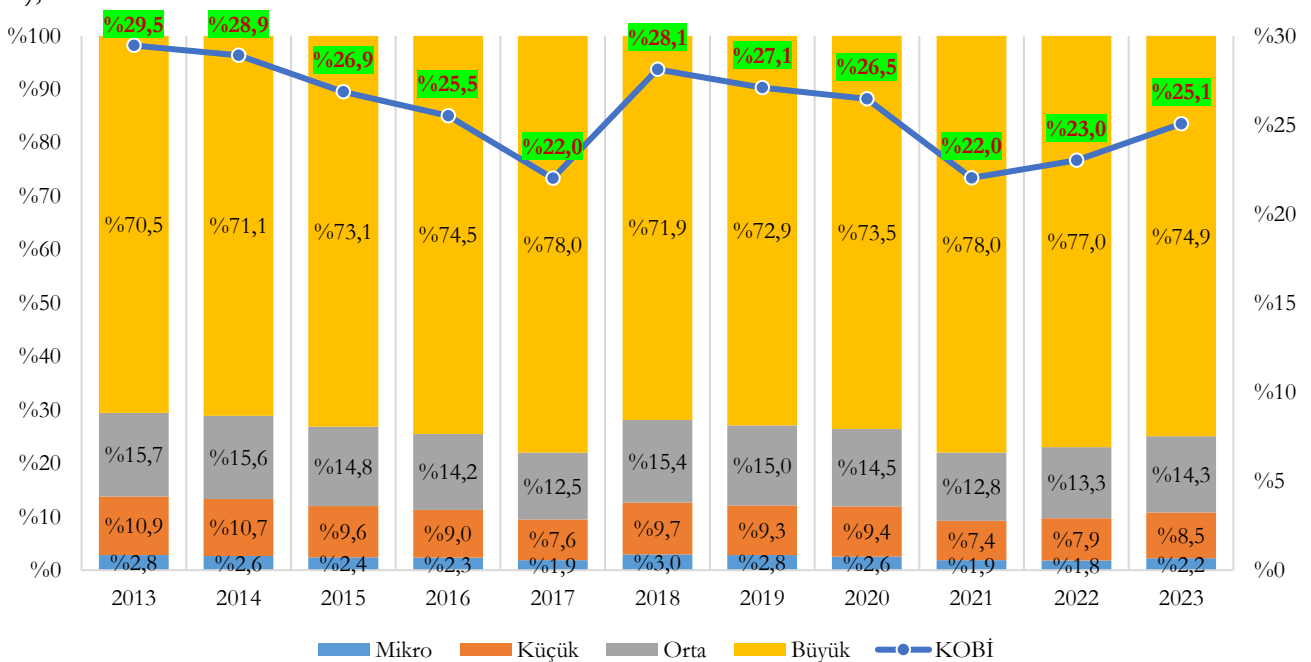
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip girişimlerin üretim değeri 569,8 Milyar ₺'dir. Bunun %0,9'u mikro ölçekli, %3,4'ü küçük ölçekli, %8,4'ü orta ölçekli girişimlere ait olup, yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin üretim değerindeki payı %12,7'dir. Yıllara ve ölçeklere göre yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki üretim değerinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 46 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Üretim Değerinin Dağ. (%), 2013-2023

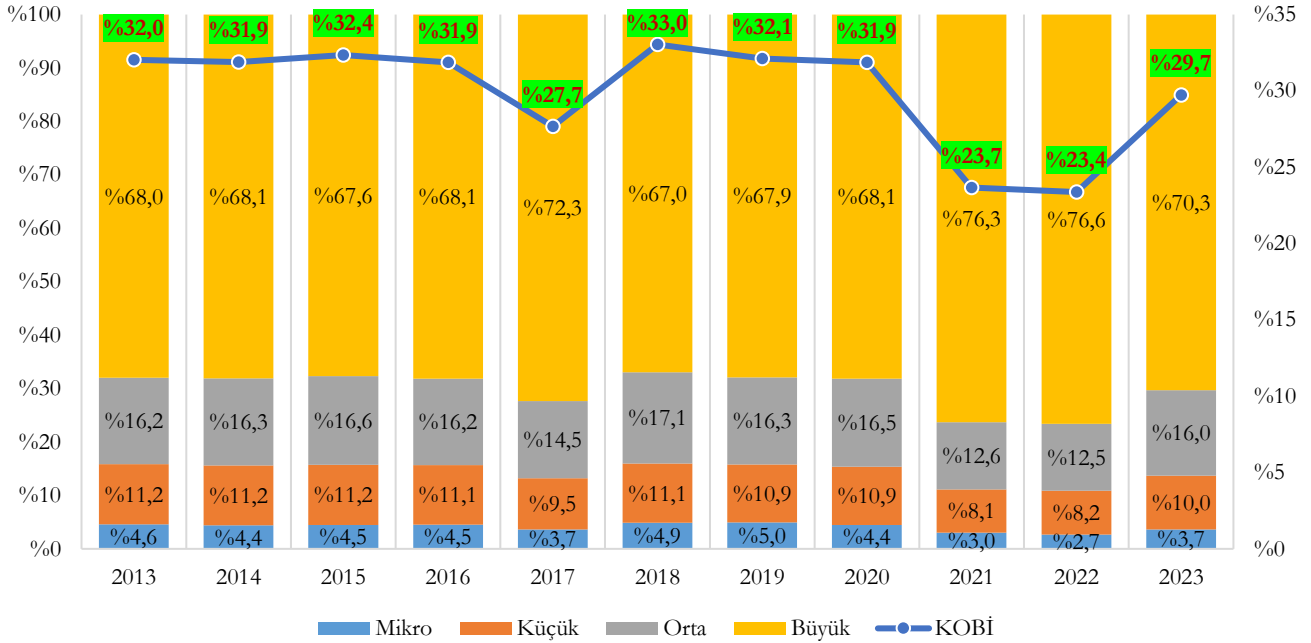
2023 yılında orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerin üretim değeri 4,1 Trilyon ₺'dir. Bunun %2,2'si mikro ölçekli, %8,5'i küçük ölçekli, %14,3'ü orta ölçekli girişimlere ait olup, orta-yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin üretim değerindeki payı %25,1'dir. Yıllara ve ölçeklere göre orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki üretim değerinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 47 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Üretim Değerinin Dağ. (%), 2013-2023

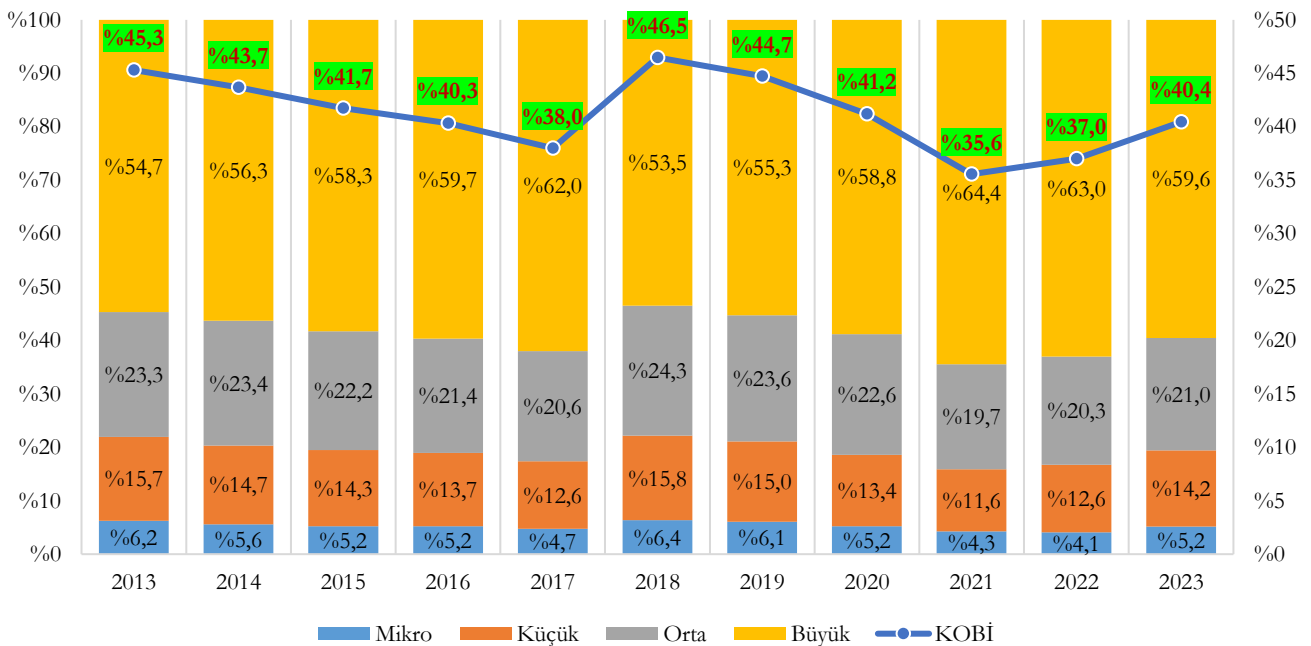
2023 yılında orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerin üretim değeri 5,5 Trilyon ₺'dir. Bunun %3,7'si mikro ölçekli, %10'u küçük ölçekli, %16'sı orta ölçekli girişimlere ait olup, orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin üretim değerindeki payı %29,7'dir. Yıllara ve ölçeklere göre orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki üretim değerinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 48 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Üretim Değerinin Dağ. (%), 2013-2023

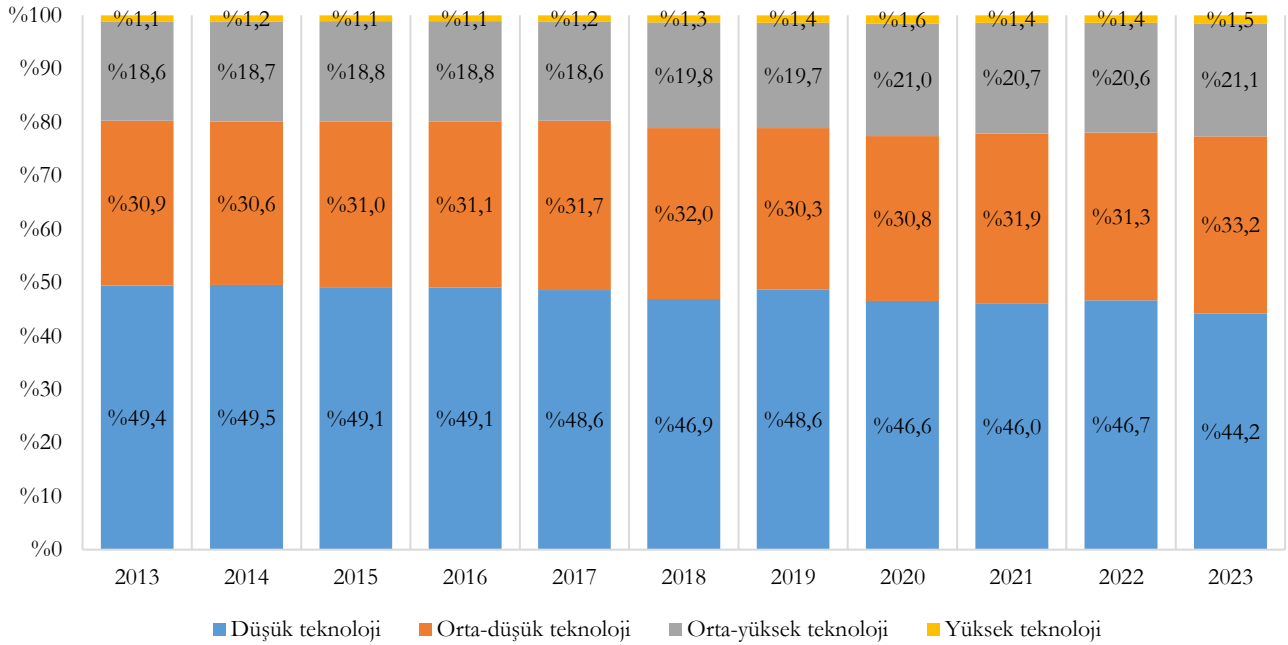
2023 yılında düşük teknolojiye sahip girişimlerin üretim değeri 5,4 Trilyon ₺'dir. Bunun %5,2'si mikro ölçekli, %14,2'si küçük ölçekli, %21'i orta ölçekli girişimlere ait olup, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin üretim değerindeki payı %40,4'tür. Yıllara ve ölçeklere göre düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki üretim değerinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 49 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Üretim Değerinin Dağ. (%), 2013-2023

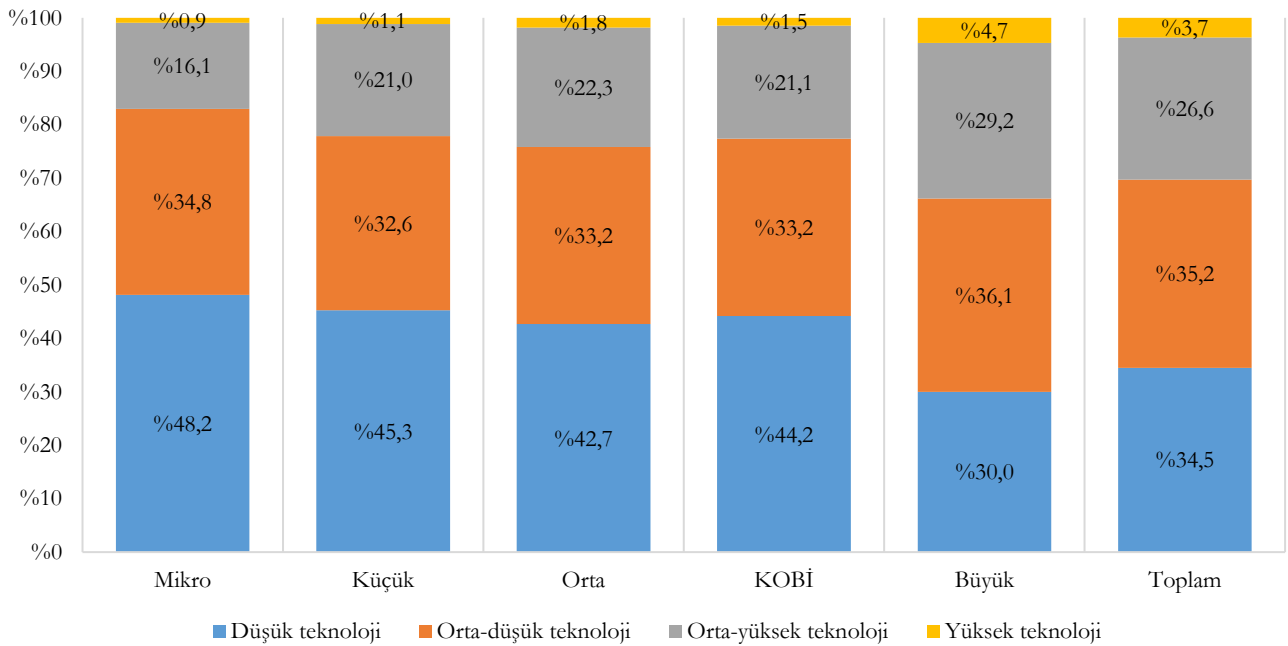
KOBİ'lerin üretim değerinin teknoloji düzeyine göre dağılımına bakıldığında, 2023 yılında KOBİ'lerin üretim değerinde yüksek teknolojiye sahip olanların payı %1,5'tir. KOBİ'lerin üretim değerinin yıllara ve teknoloji düzeyine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 50 - KOBİ'lerin Üretim Değerinin Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023

2023 yılında yüksek teknolojinin payı tüm girişimlerdeki üretim değerinde %3,7 iken KOBİ'lerdeki üretim değerinde %1,5, büyük ölçekli girişimlerdeki üretim değerinde ise %4,7'dir. Ölçek büyüdükçe üretim değerinde yüksek ve orta-yüksek teknolojinin payının arttığı görülmektedir. Teknoloji düzeyine ve ölçeklere göre üretim değerinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 51 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Üretim Değerinin Dağılımı (%), 2023

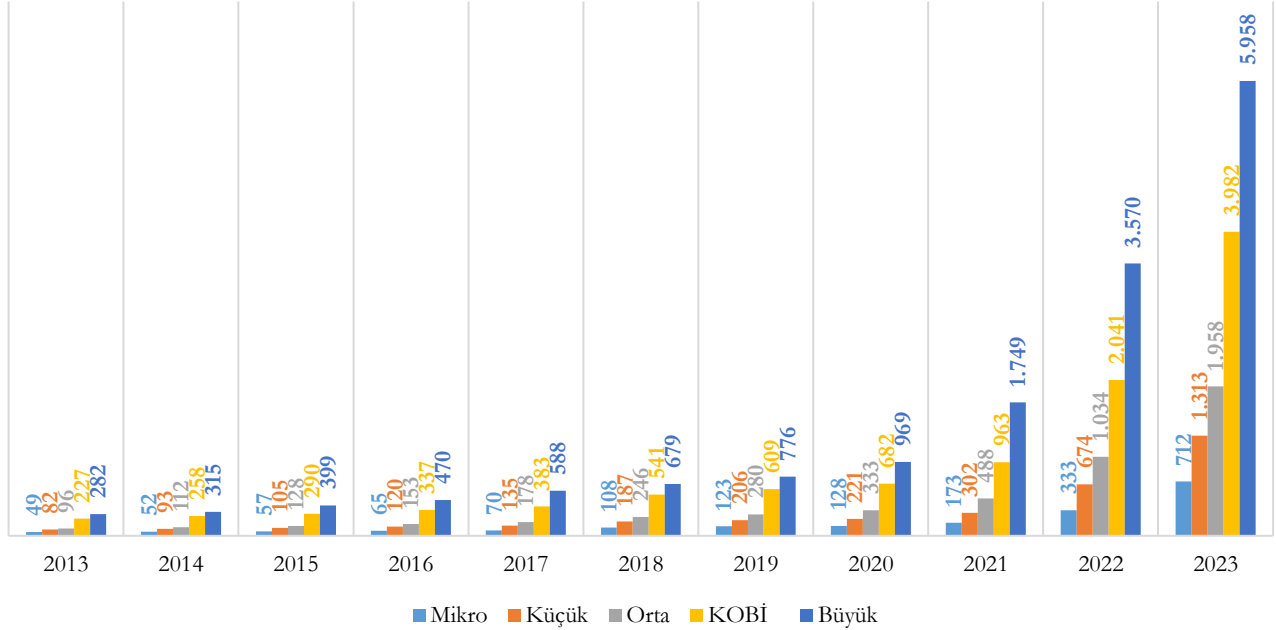

2.1.5. Faktör Maliyeti ile Katma Değer

Faktör maliyeti ile katma değer, işletme sübvansiyonları ve dolaylı vergilerdeki düzeltmelerden sonra işletme faaliyetlerinden elde edilen gayri safı geliri ifade etmektedir.

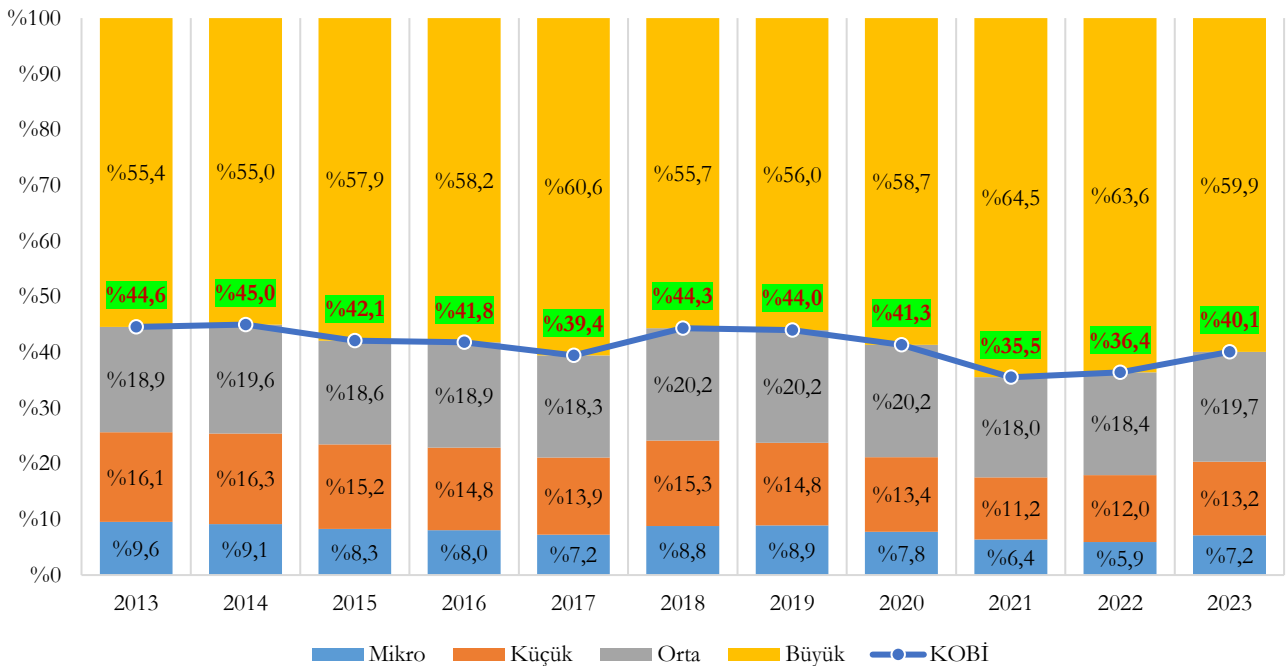
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında tüm girişimlerdeki katma değer 9,9 Trilyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 52 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Katma Değer (Milyar ₺), 2013-2023

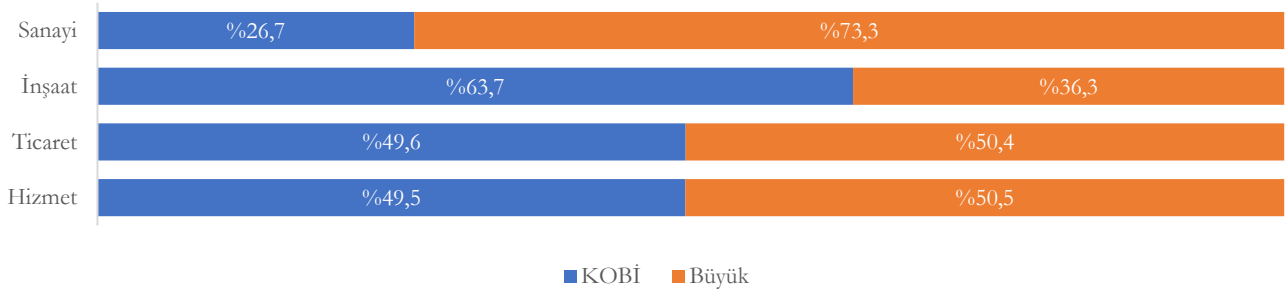
2023 yılı toplam katma değerın %7,2'sini mikro ölçekli, %13,2'sini küçük ölçekli, %19,7'sini orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin toplam katma değerdeki payı %40,1'dir. Yıllara ve ölçeklere göre katma değerın dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 53 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Katma Değerin Dağılımı (%), 2013-2023

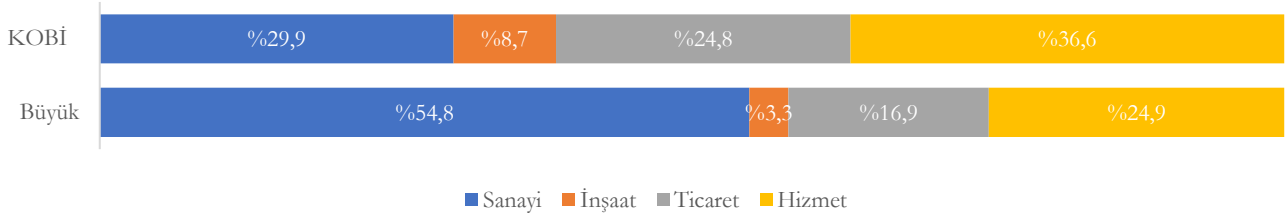
2023 yılında KOBİ'ler sanayi sektöründeki katma değerın %26,7'sini teşkil etmiştir. Sektör gruplarındaki katma değerın ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 54 - Sektör Gruplarındaki Katma Değerın Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

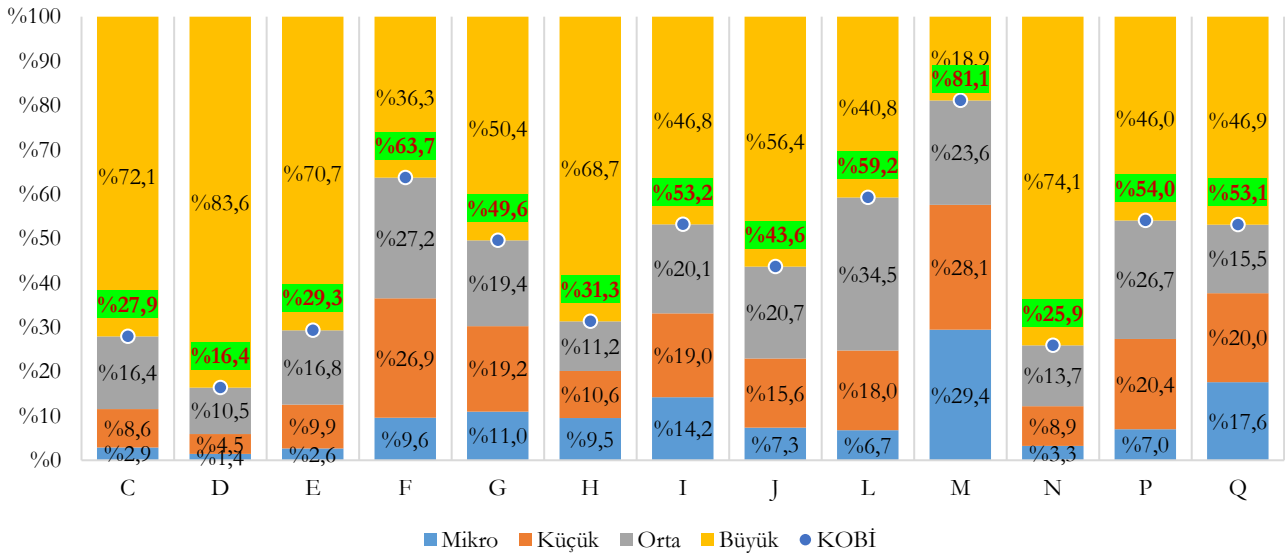
2023 yılında sanayi sektörü, KOBİ'lerdeki katma değerın %29,9'unu, büyük ölçekli girişimlerdeki katma değerın ise %54,8'ini teşkil etmiştir. Ölçek bazında katma değerın sektör gruplarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 55 - Ölçek Bazında Katma Değerın Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

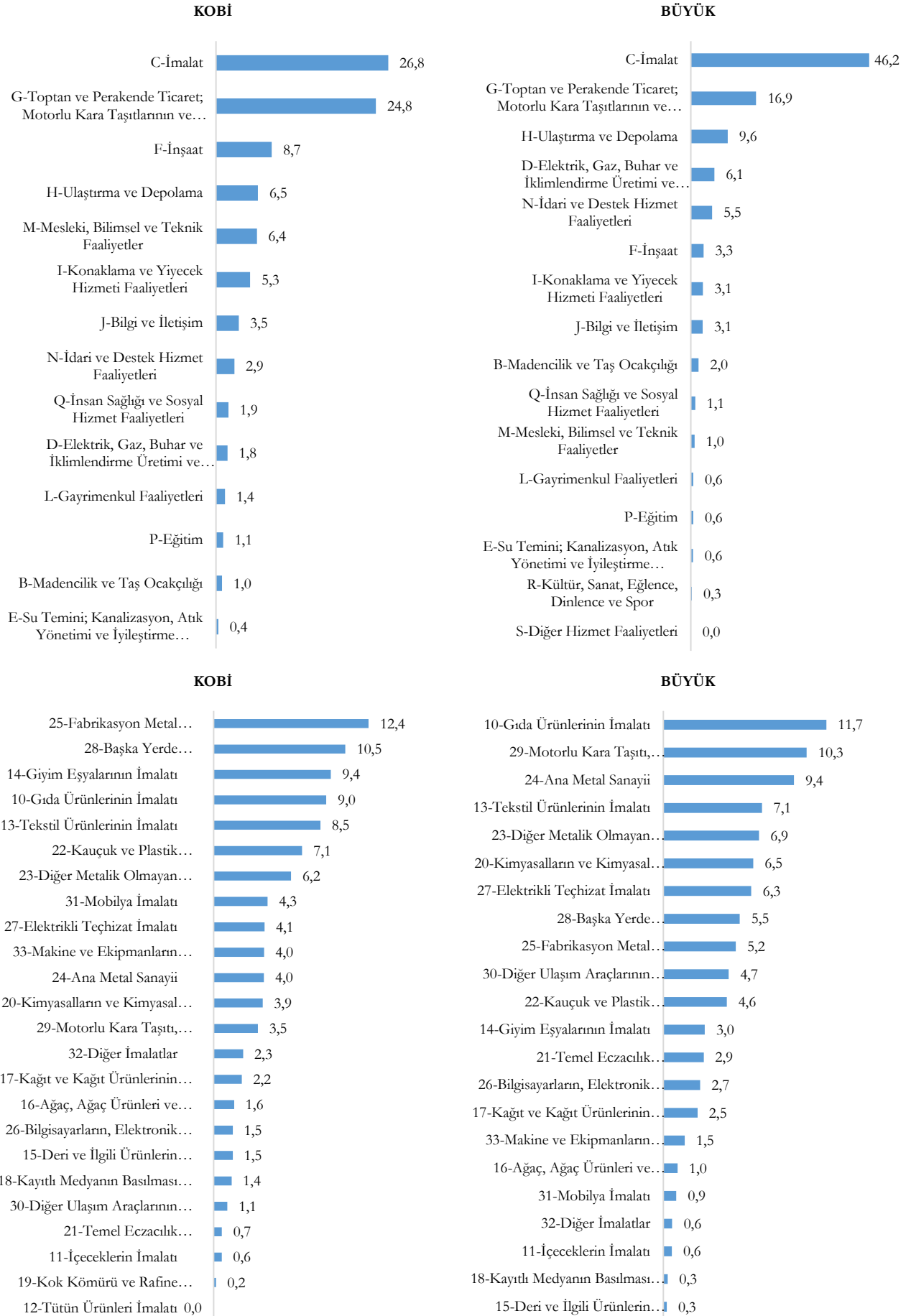
“D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Üretimi ve Dağıtım”, %16,4 ile katma değerda KOBİ'lerin payının en az olduğu sektör iken “M-Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler” %81,1 ile katma değerda KOBİ'lerin payının en fazla olduğu sektördür. Sektörlerdeki katma değerın ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 56 - Sektör Bazında Katma Değerın Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

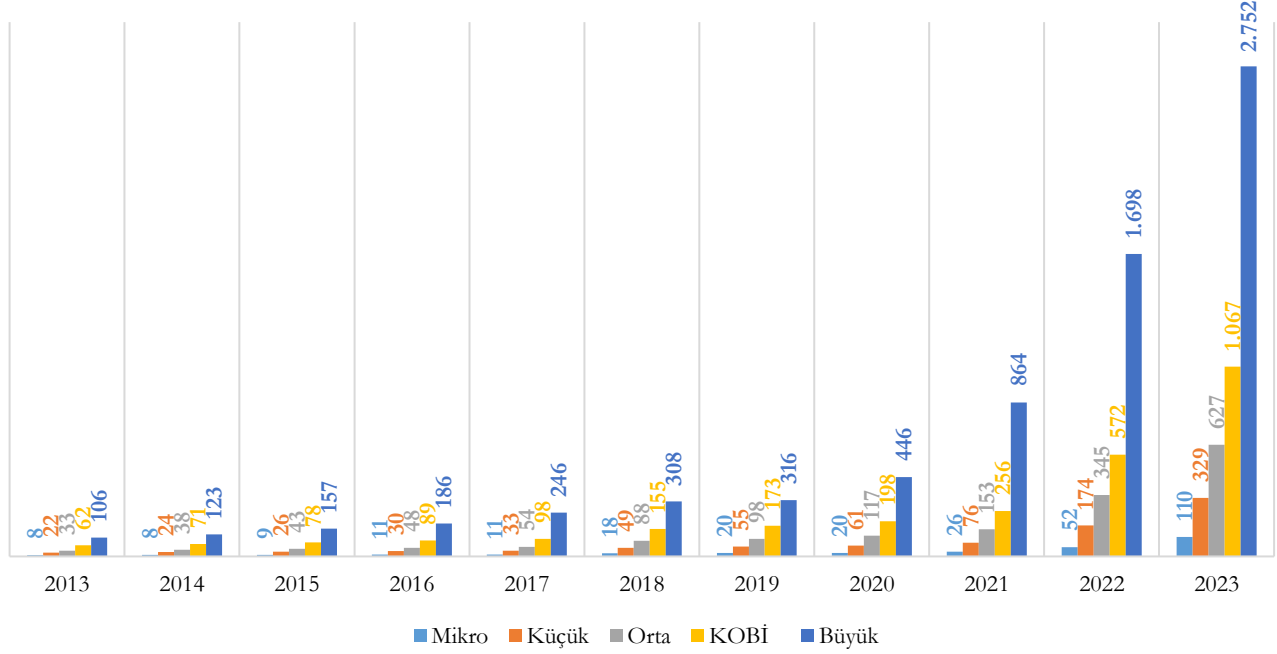
İmalat sektörünün hem KOBİ'ler hem de büyük ölçekli girişimlerdeki katma değerda en fazla paya sahip olduğu, büyük ölçekli girişimlerde %50'ye yakın bir paya sahip olmakla birlikte KOBİ'lerde ticaret sektörü ile birbirine yakın paylara sahip olduğu görülmektedir. Ölçek bazında katma değerın sektörlere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 57 - Ölçek Bazında Faktör Maliyeti ile Katma Değerin Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023

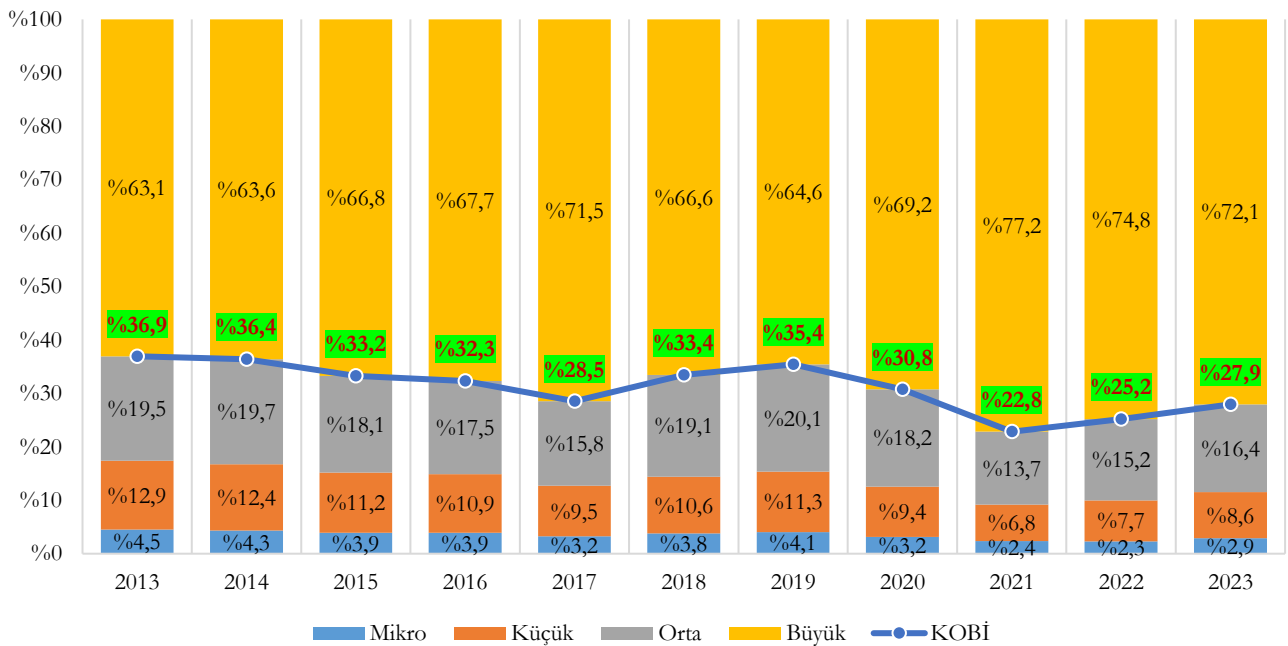
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki katma değer 3,8 Trilyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 58 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Katma Değer (Milyar ₺), 2013-2023

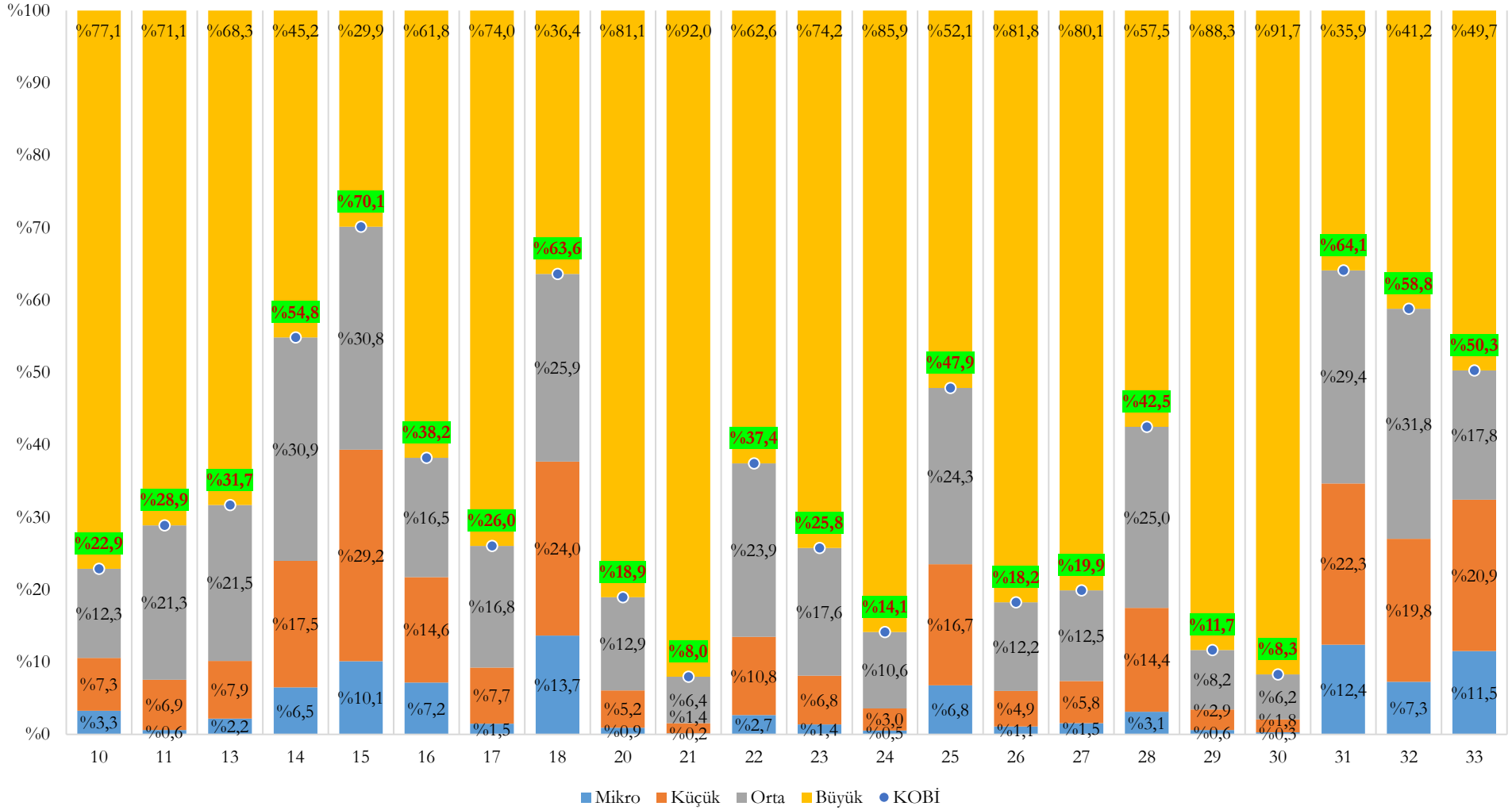
2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki katma değerın %2,9'unu mikro ölçekli, %8,6'sını küçük ölçekli, %16,4'ünü orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin imalat sektörü katma değerindeki payı %27,9'dur. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki katma değerın dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 59 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Katma Değerın Dağılımı (%), 2013-2023

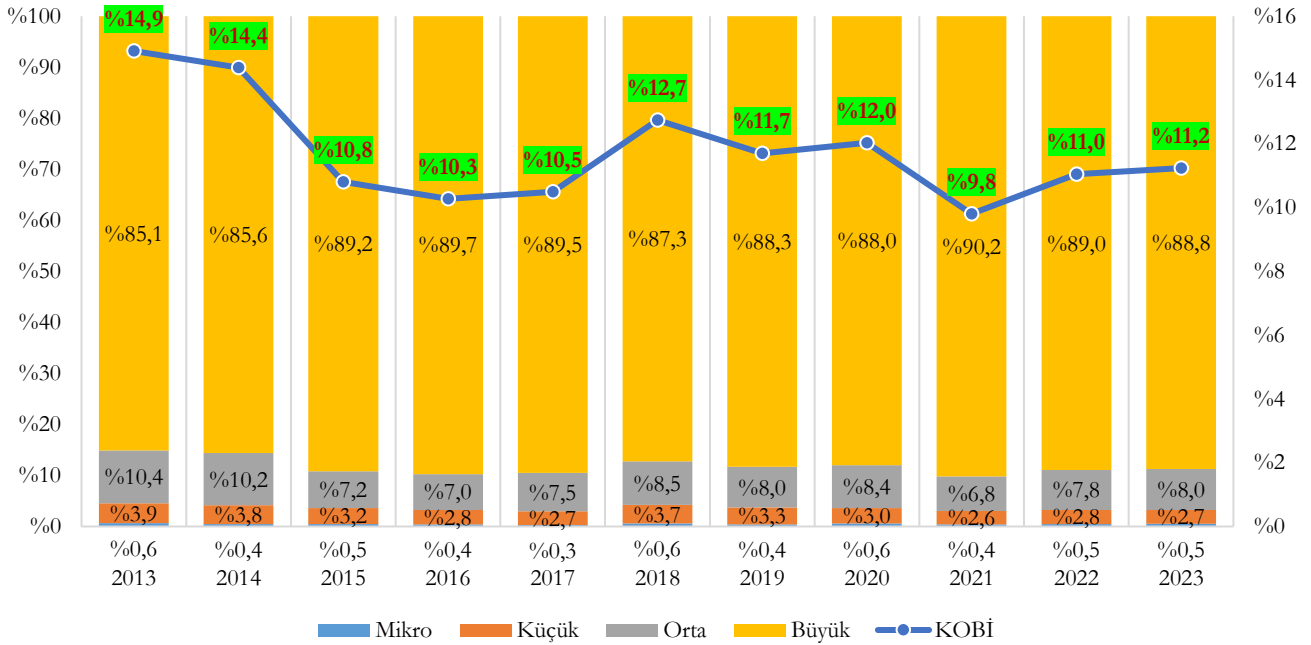
“21-Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacılığa İlişkin Malzemelerin İmalatı”, %8 ile katma değerde KOBİ’lerin payının en az olduğu imalat sanayi alt sektörü iken “15-Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı” %70,1 ile katma değerde KOBİ’lerin payının en fazla olduğu imalat sanayi alt sektörüdür. İmalat sanayi alt sektörlerindeki katma değer ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 60 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Katma Değerin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

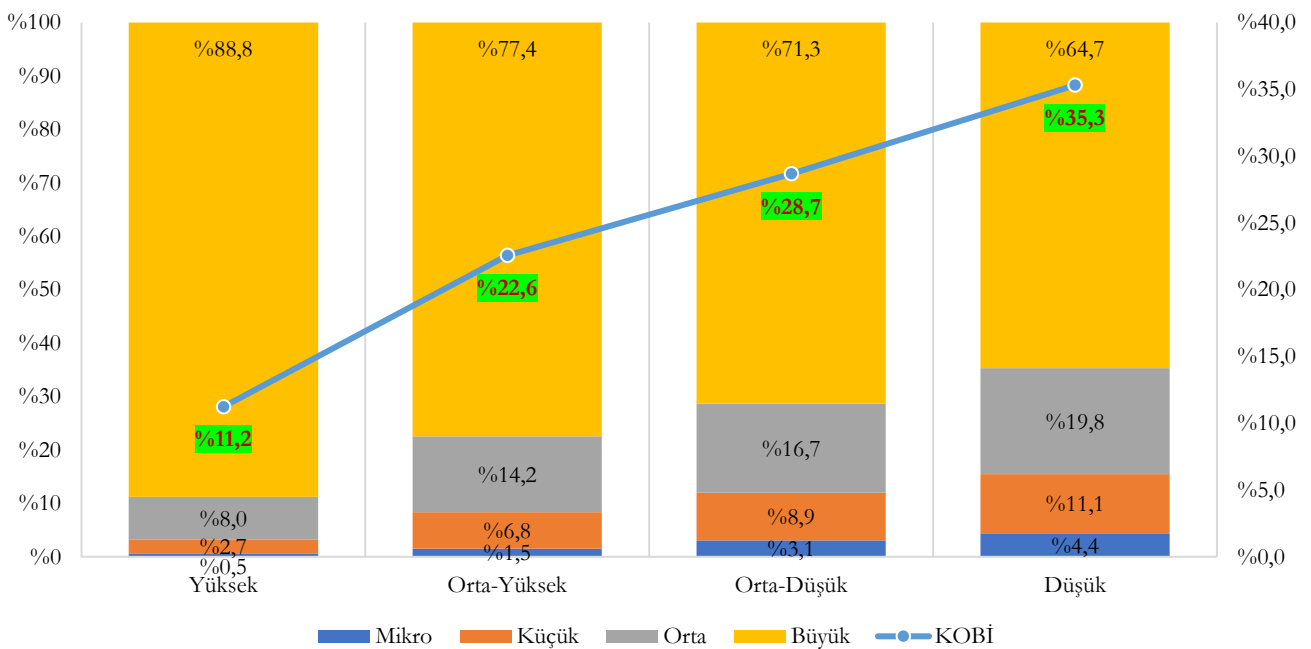
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip girişimlerin katma değeri 226 Milyar ₺'dir. Bunun %0,5'i mikro ölçekli, %2,7'si küçük ölçekli, %8'i orta ölçekli girişimlere ait olup, yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin katma değerdeki payı %11,2'dir. Yıllara ve ölçeklere göre yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki katma değer dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 61 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Katma Değerin Dağ. (%), 2013-2023

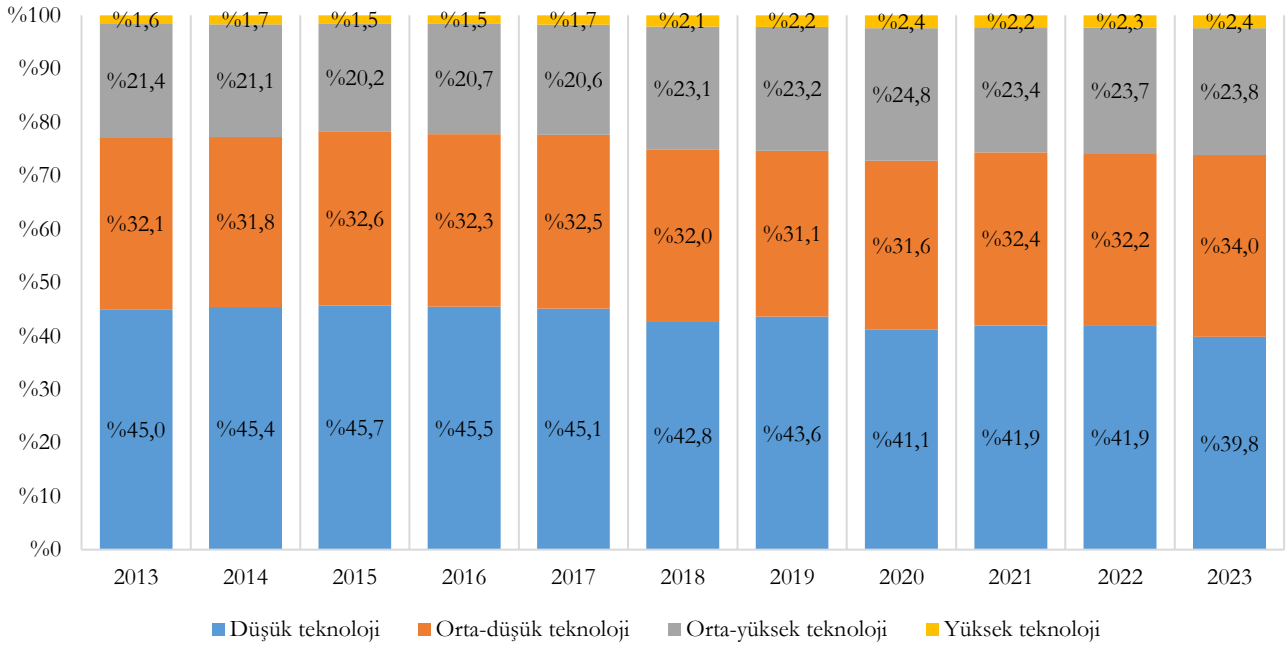
2023 yılında orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerin katma değeri 1,1 Trilyon ₺ olup KOBİ'lerin payı %22,6'dır. Orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerin katma değeri 1,3 Trilyon ₺ olup KOBİ'lerin payı %28,7'dir. Düşük teknolojiye sahip girişimlerin katma değeri 1,2 Trilyon ₺ olup KOBİ'lerin payı %35,3'tür. Teknoloji düzeyi bazında girişimlerdeki katma değer ölçeksel dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 62 – Teknoloji Düzeyi Bazında Girişimlerdeki Katma Değerin Ölçeksel Dağılımı (%), 2023

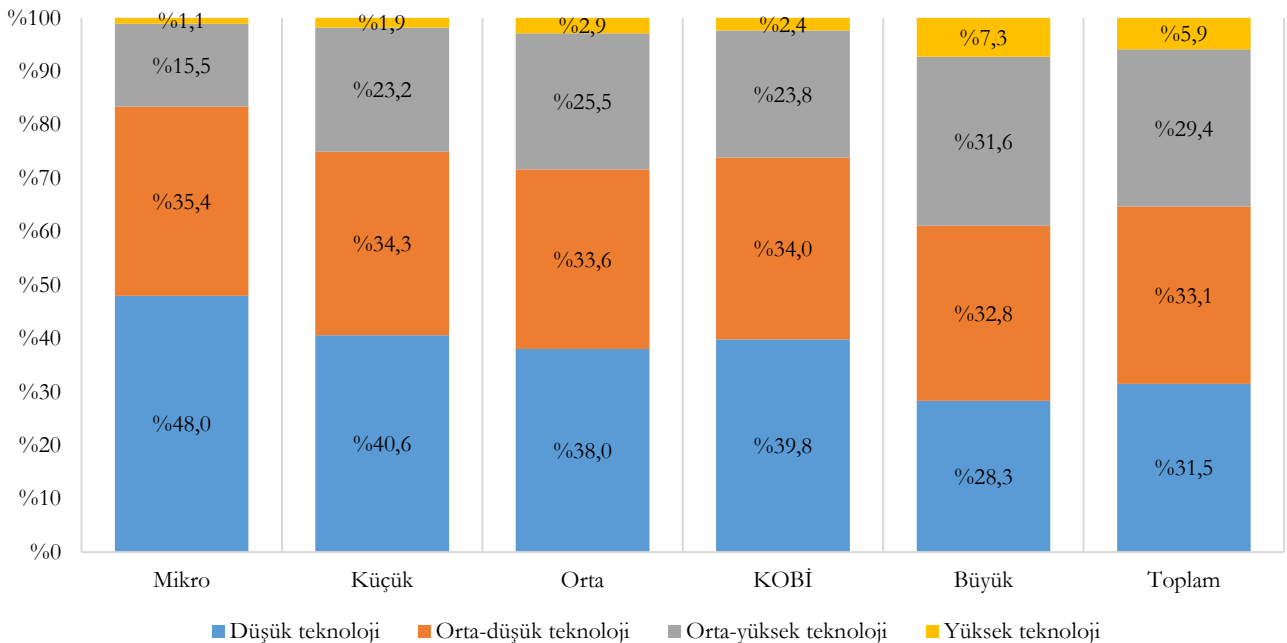
KOBİ'lerdeki katma değerın teknoloji düzeyine göre dağılımına bakıldığında, 2023 yılında KOBİ'lerdeki katma değerde yüksek teknolojiye sahip olanların payı %2,4'tür. KOBİ'lerdeki katma değerın yıllara ve teknoloji düzeyine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 63 - KOBİ'lerdeki Katma Değerın Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023

2023 yılında yüksek teknolojinin payı tüm girişimlerdeki katma değerde %5,9 iken KOBİ'lerdeki katma değerde %2,4, büyük ölçekli girişimlerdeki katma değerde ise %7,3'tür. Ölçek büyüdükçe katma değerde yüksek ve orta-yüksek teknolojinin payının arttığı görülmektedir. Teknoloji düzeyine ve ölçeklere göre katma değerın dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 64 – Ölçek Bazında Girişimlerdeki Katma Değerın Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2023

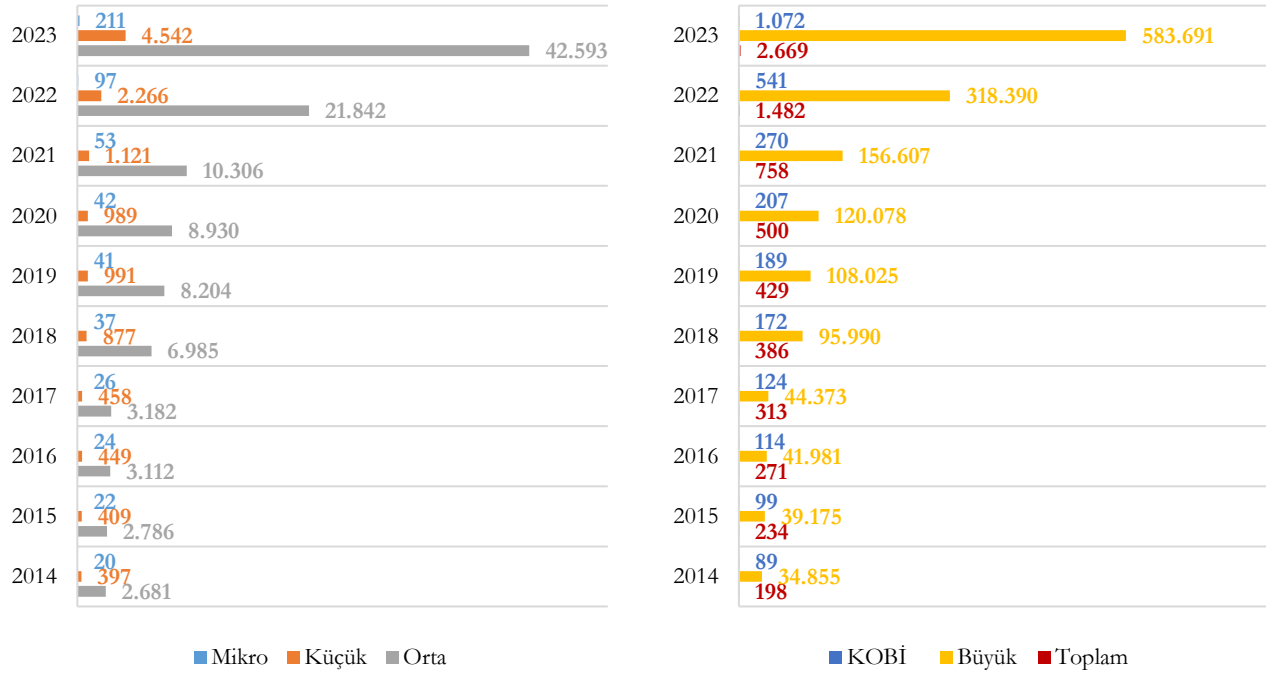

2.1.6. Girişim Başına Faktör Maliyeti ile Katma Değer

Girişim başına faktör maliyeti ile katma değer, TÜİK'in yayımladığı bir veri olmayıp, TÜİK'in Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri kapsamında yayımladığı faktör maliyeti ile katma değer verilerinin girişim sayısı verilerine bölünmesi ile elde edilmiştir.

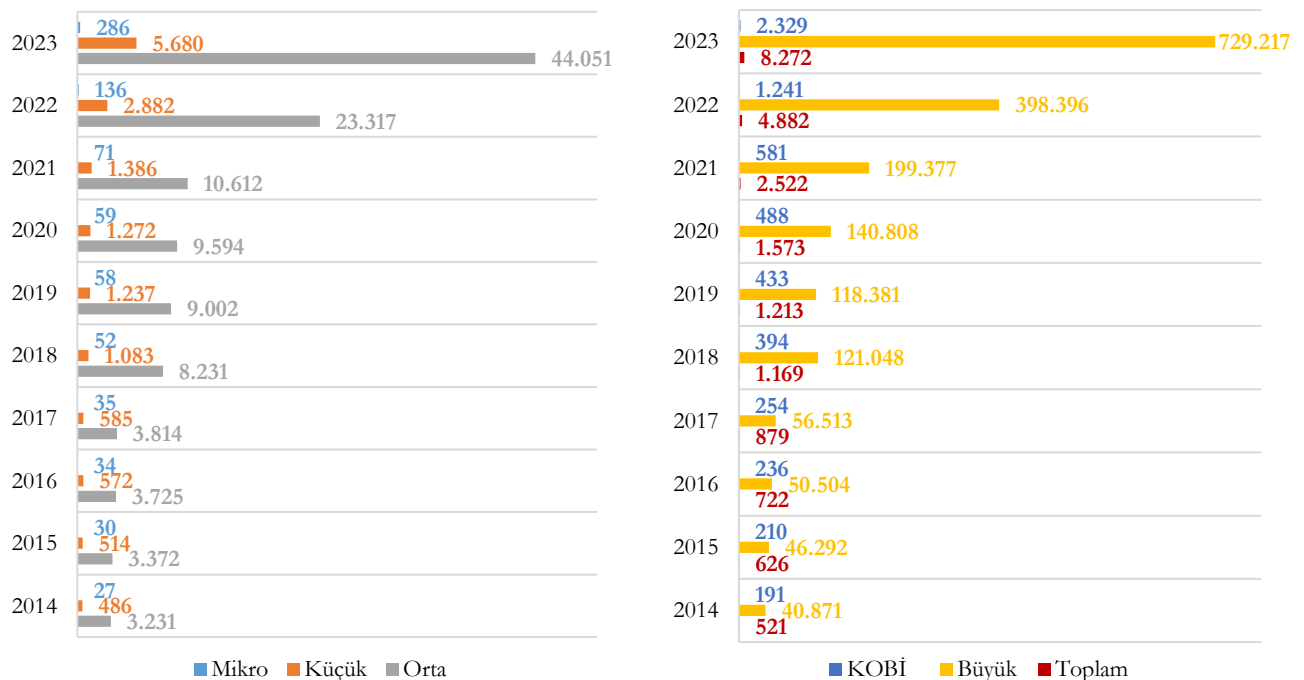
2023 yılında tüm girişimlerde 2,7 Milyon ₺ olan girişim başına katma değer, KOBİ'lerde 1,1 Milyon ₺ ve büyük girişimlerde 584 Milyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre gir. başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 65 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023

2023 yılında imalat sektöründeki tüm girişimlerde 8,3 Milyon ₺ olan girişim başına katma değer, imalat sektörü KOBİ'lerinde 2,3 Milyon ₺ ve imalat sektörü büyük ölçekli girişimlerinde 729 Milyar ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektörü girişimlerindeki girişim başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 66 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektörü Girişim. Girişim Baş. Katma Değer (Bin ₺), 2014-2023

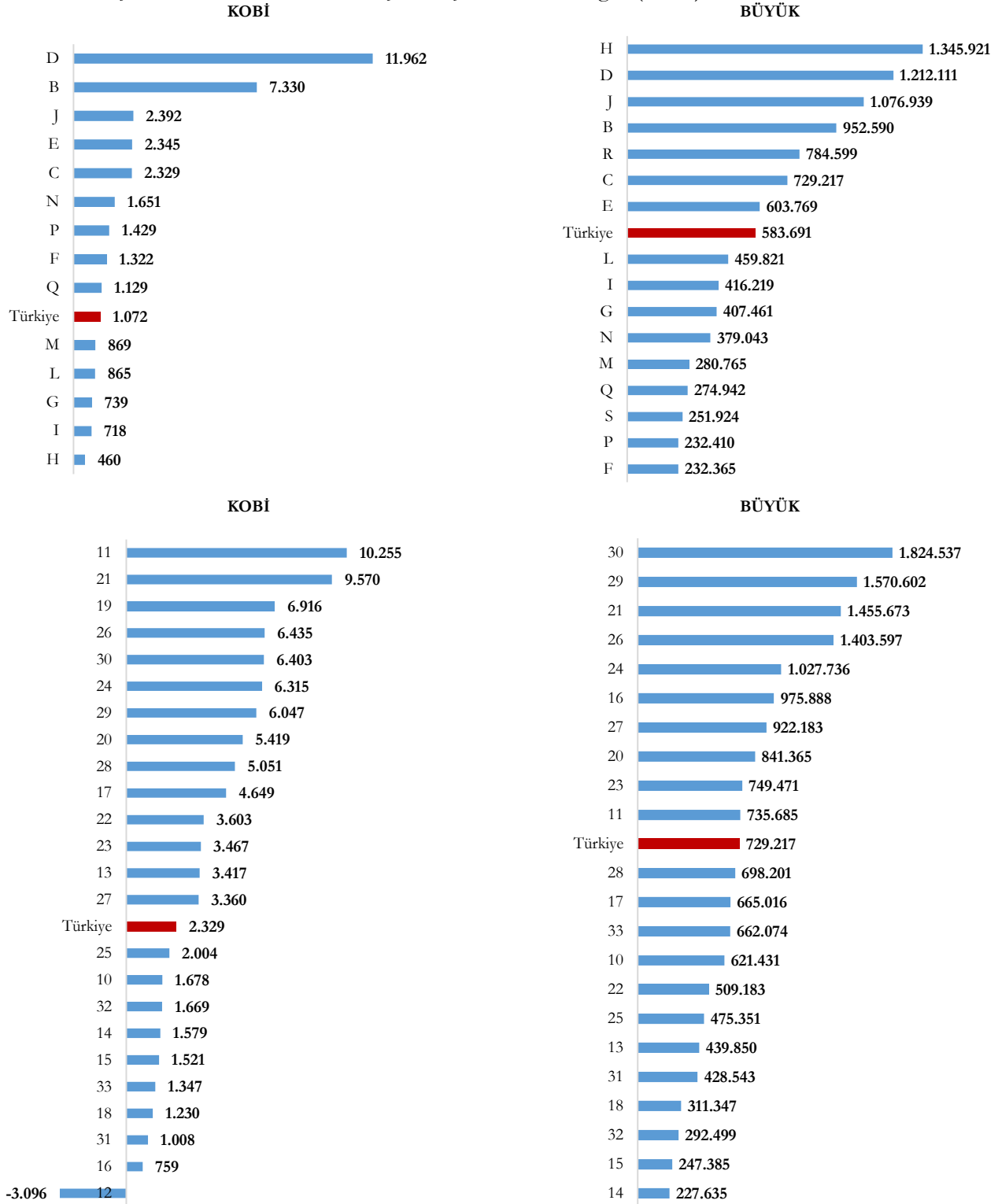

2023 yılında KOBİ'lerde 12 Milyon ₺ ile “D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım”, büyük girişimlerde ise 1,3 Milyar ₺ ile “H-Ulaştırma ve Depolama” en yüksek gir. baş. katma değere sahiptir.

2023 yılında imalat sektöründeki KOBİ'lerde 10,3 Milyon ₺ ile “11-İçeceklerin İmalatı”, büyük girişimlerde ise 1,8 Milyar ₺ ile “30-Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı” en yüksek girişim başına katma değere sahiptir.

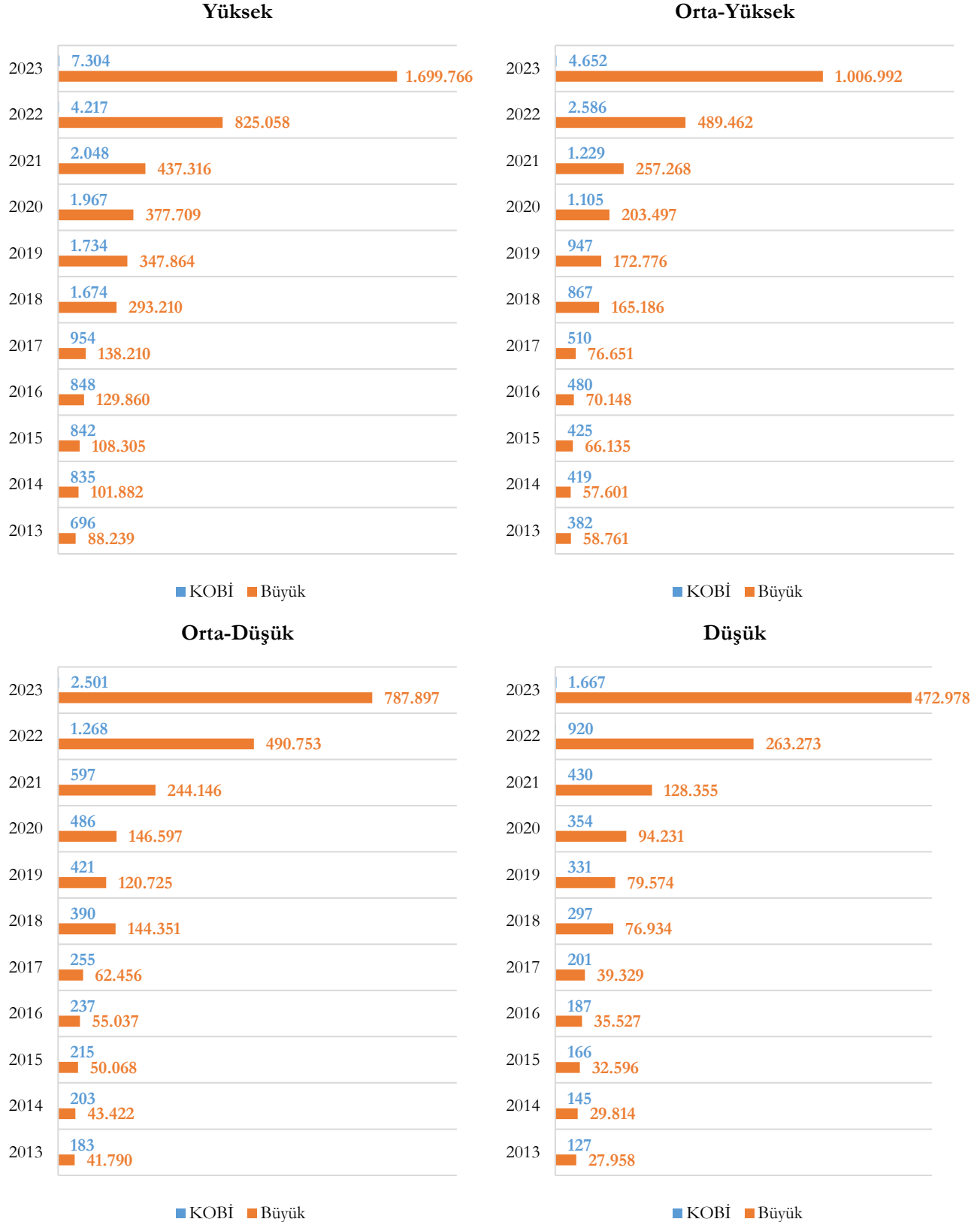
Ölçek ve sektörlere göre girişim başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 67 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2023

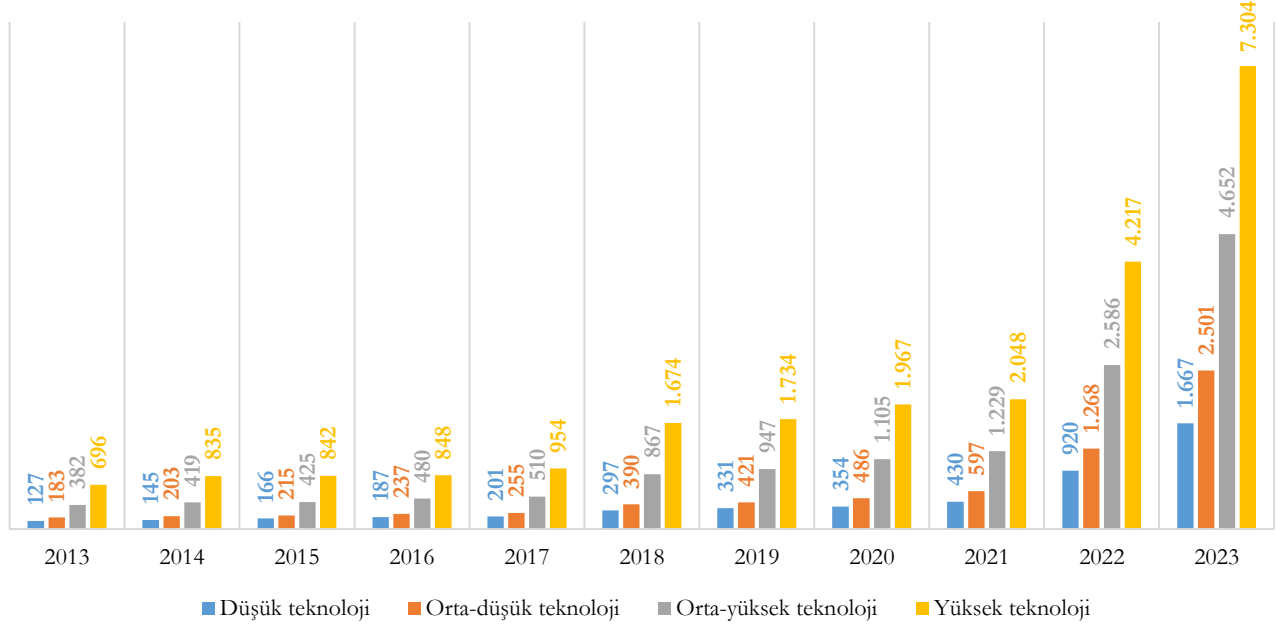
2023 yılında yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 7,3 Milyon ₺ olan girişim başına katma değer, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 4,7 Milyon ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 2,5 Milyon ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 1,7 Milyon ₺'dir. Teknoloji düzeyine ve yıllara göre KOBİ ve büyük girişimlerdeki girişim başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 68 - Teknoloji Düzeyine ve Yıllara Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerdeki Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023

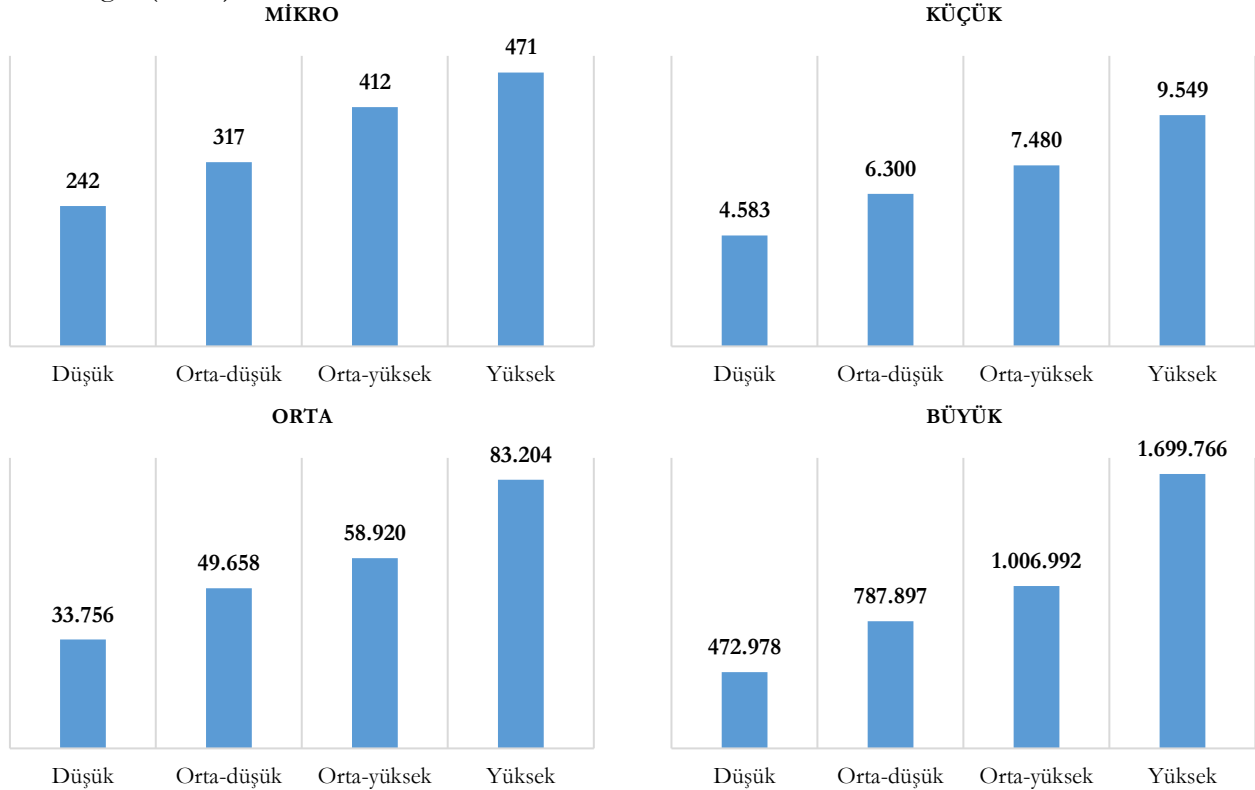
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki girişim başına katma değer, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerinkinin yaklaşık 4,4 katı, orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerinkinin yaklaşık 2,9 katı, orta-yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerinkinin ise yaklaşık 1,6 katı kadar olduğu görülmektedir. Yıllara ve teknoloji düzeyine göre KOBİ'lerdeki girişim başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 69 - Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023

Teknoloji düzeyine göre mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli girişimlerdeki girişim başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 70 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Katma Değer (Bin ₺), 2023

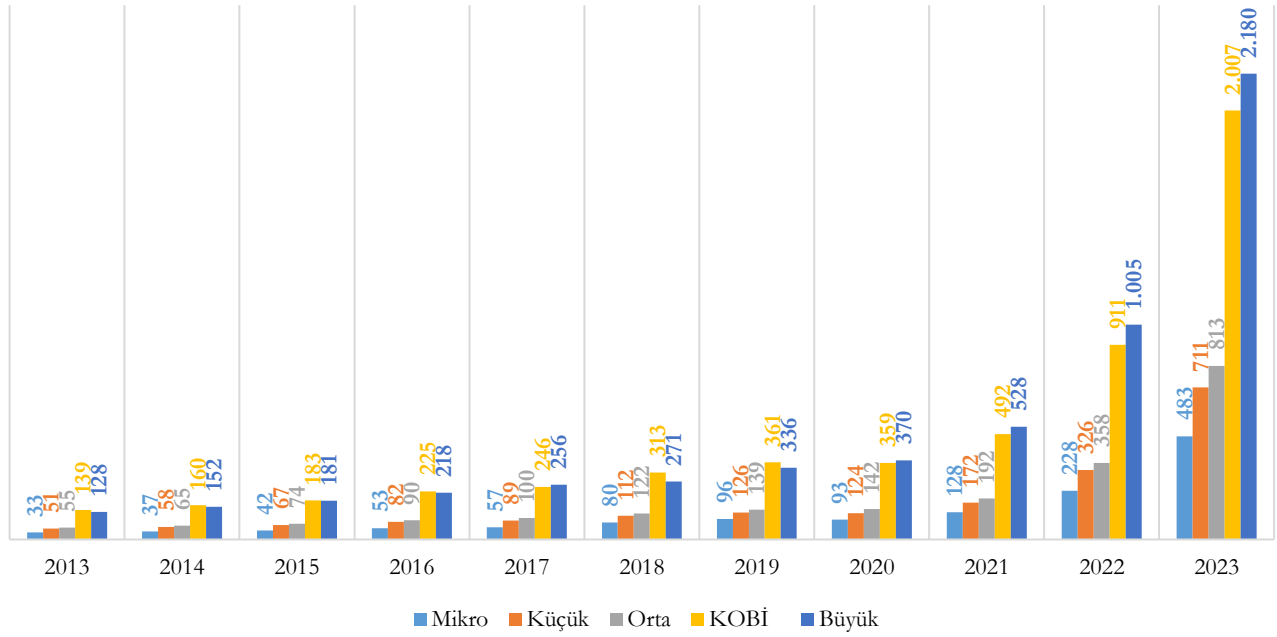

2.1.7. Personel Maliyeti

Personel maliyeti, personele yapılan brüt ödemeler ve sosyal güvenlik masraflarının toplamını ifade etmektedir.

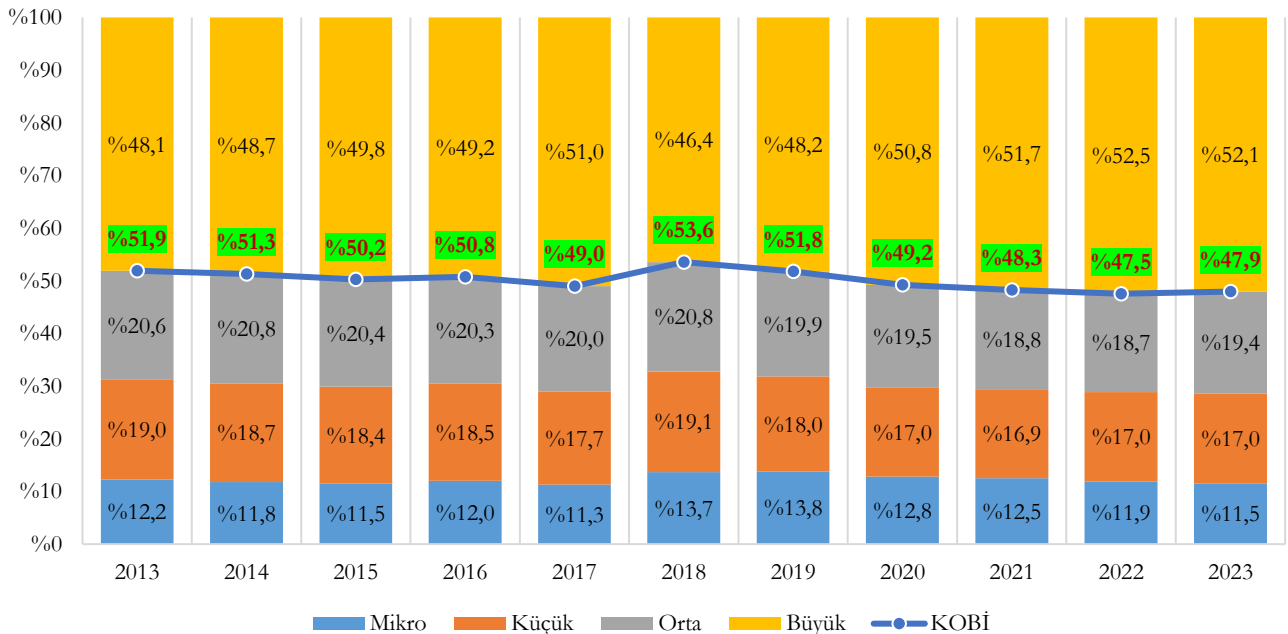
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında tüm girişimlerdeki personel maliyeti 4,2 Trilyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre personel maliyeti aşağıda verilmiştir.

Şekil 71 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Personel Maliyeti (Milyar ₺), 2013-2023

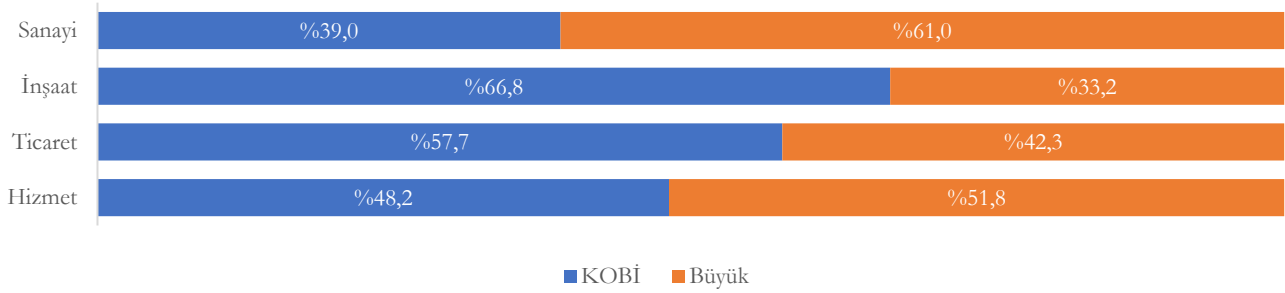
2023 yılı toplam personel maliyetinin %11,5'ini mikro ölçekli, %17'sini küçük ölçekli, %19,4'ünü orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin personel maliyetindeki payı %47,9'dur. Yıllara ve ölçeklere göre personel maliyetinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 72 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Personel Maliyetinin Dağılımı (%), 2013-2023

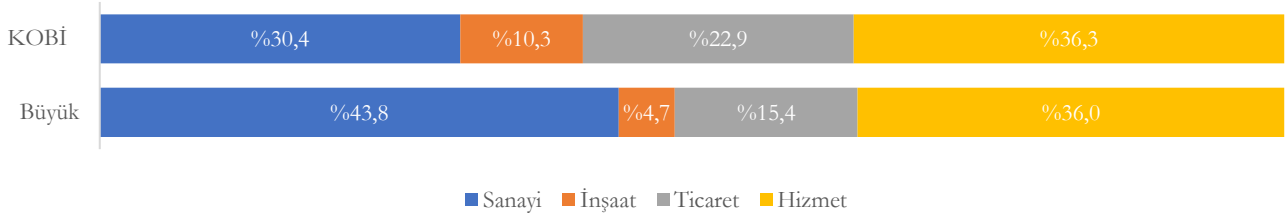
2023 yılında KOBİ'ler sanayi sektöründeki personel maliyetinin %39'unu teşkil etmiştir. Sektör gruplarındaki personel maliyetinin ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 73 - Sektör Gruplarındaki Personel Maliyetinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

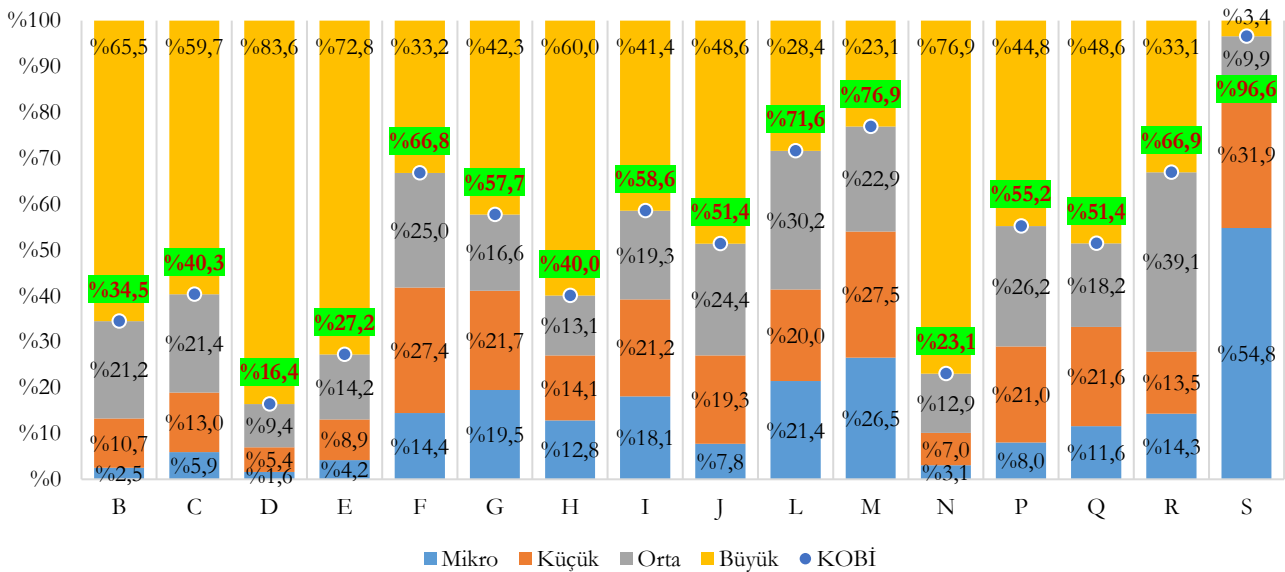
2023 yılında sanayi sektörü, KOBİ'lerdeki personel maliyetinin %30,4'ünü, büyük ölçekli girişimlerdeki personel maliyetinin ise %43,8'ini teşkil etmiştir. Ölçek bazında personel maliyetinin sektör gruplarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 74 - Ölçek Bazında Personel Maliyetinin Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

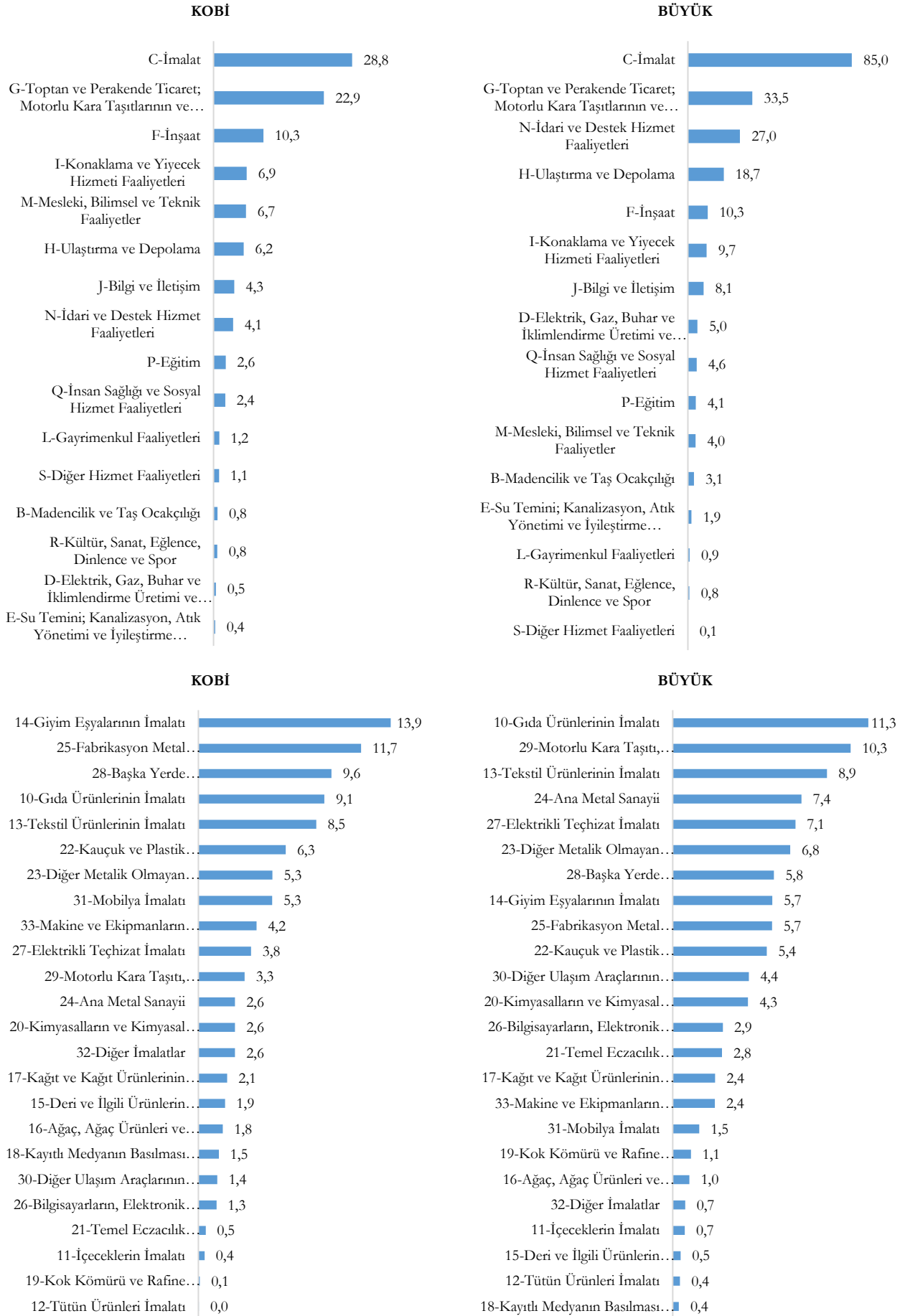
“D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Üretimi ve Dağıtım”, %16,4 ile personel maliyetinde KOBİ'lerin payının en az olduğu sektör iken “S-Diğer Hizmet Faaliyetleri” %96,6 ile personel maliyetinde KOBİ'lerin payının en fazla olduğu sektördür. Sektörlerdeki personel maliyetinin ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 75 - Sektör Bazında Personel Maliyetinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

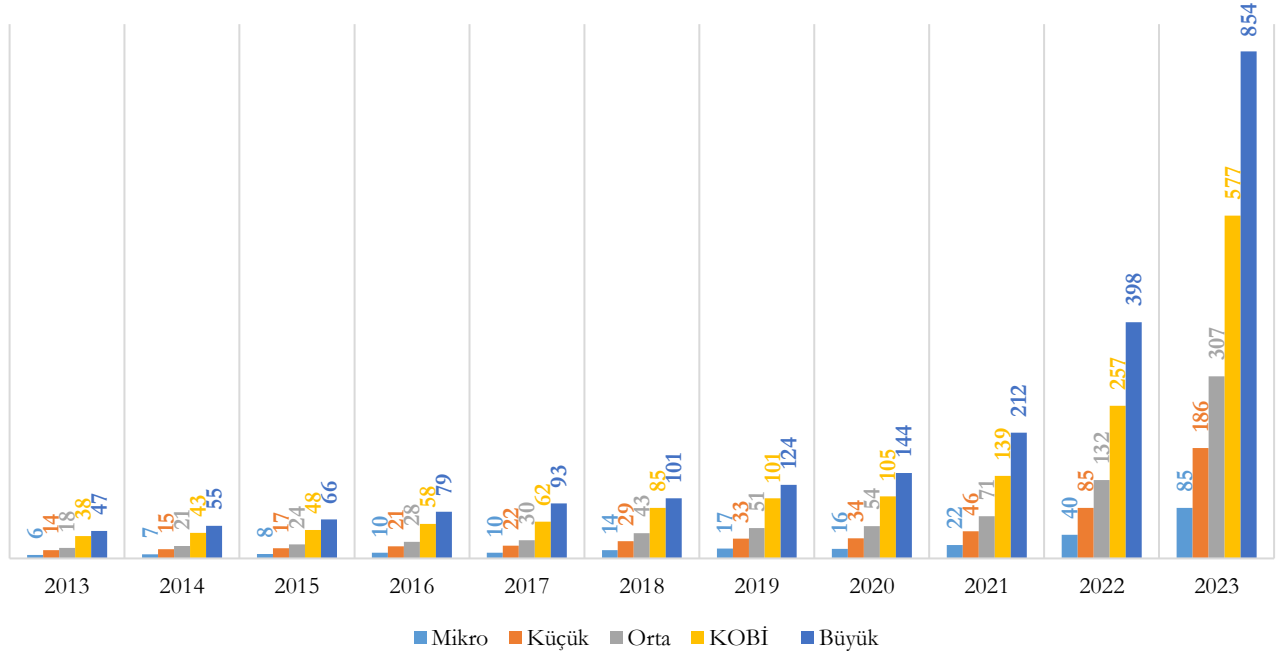
Personel maliyetleri açısından KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; her ikisinde de imalat sektörünün personel maliyetinde en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Ölçek bazında personel maliyetinin sektörler göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 76 - Ölçek Bazında Personel Maliyetinin Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023

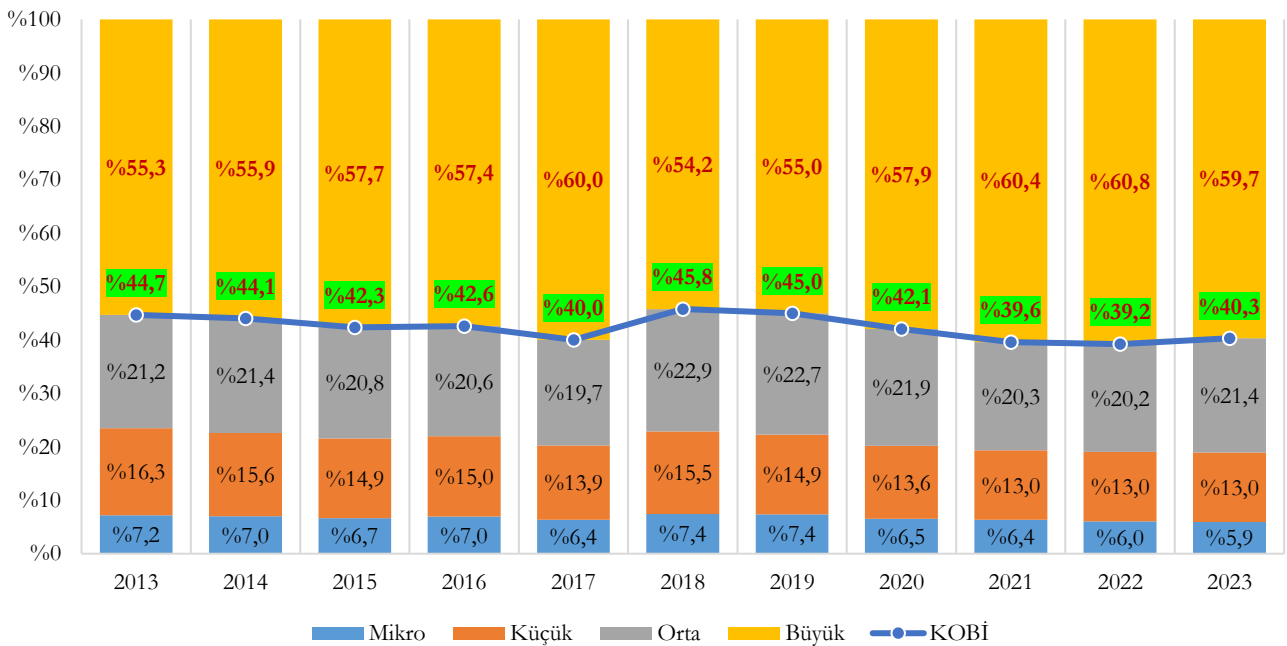
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki personel maliyeti 1,4 Trilyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki personel maliyeti aşağıda verilmiştir.

Şekil 77 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Personel Maliyeti (Milyar ₺), 2013-2023

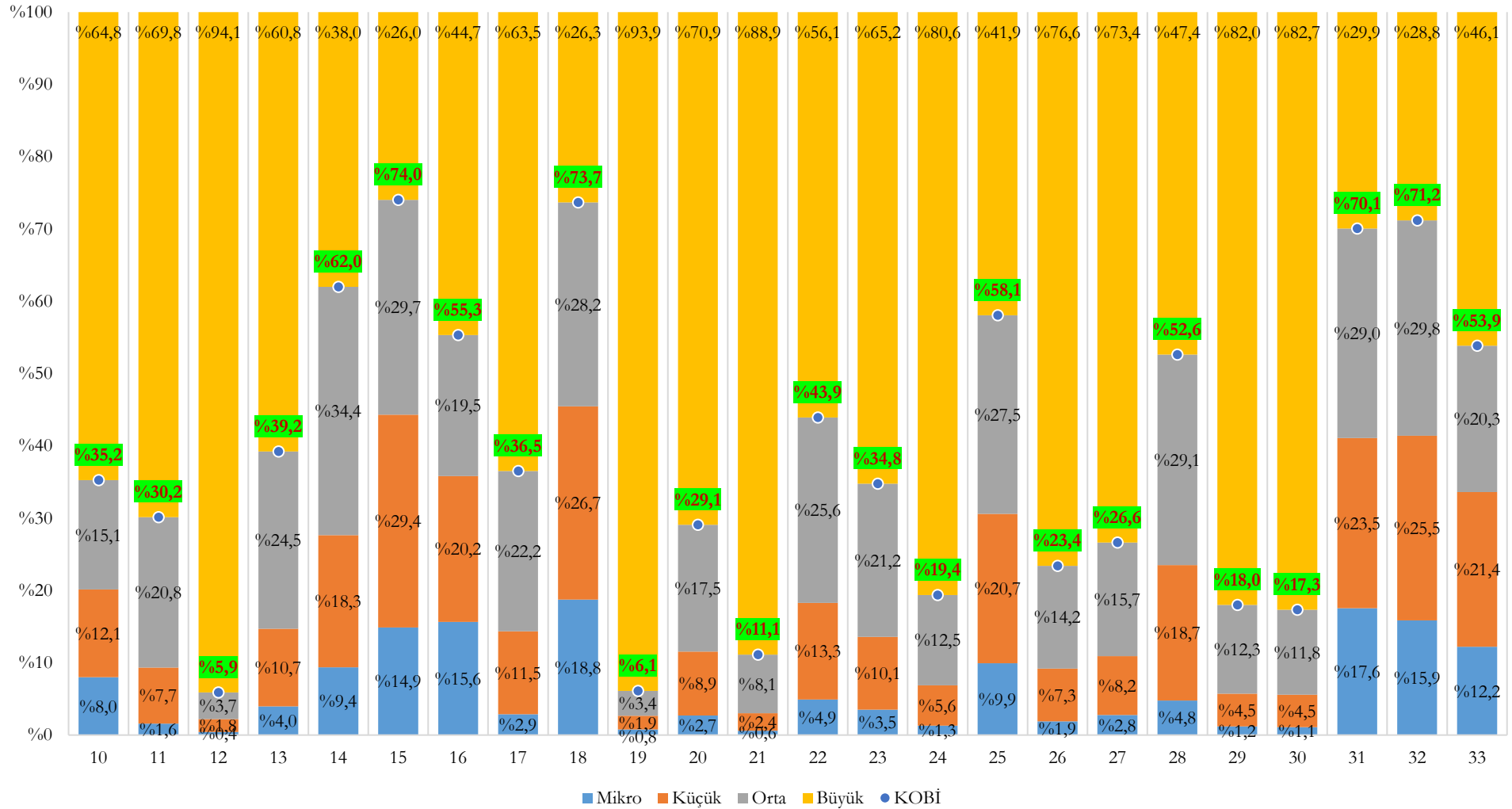
2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki personel maliyetinin %5,9'unu mikro ölçekli, %13'ünü küçük ölçekli, %21,4'ünü orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin imalat sektörü personel maliyetindeki payı %40,3'tür. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki personel maliyetinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 78 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Personel Maliyetinin Dağılımı (%), 2013-2023

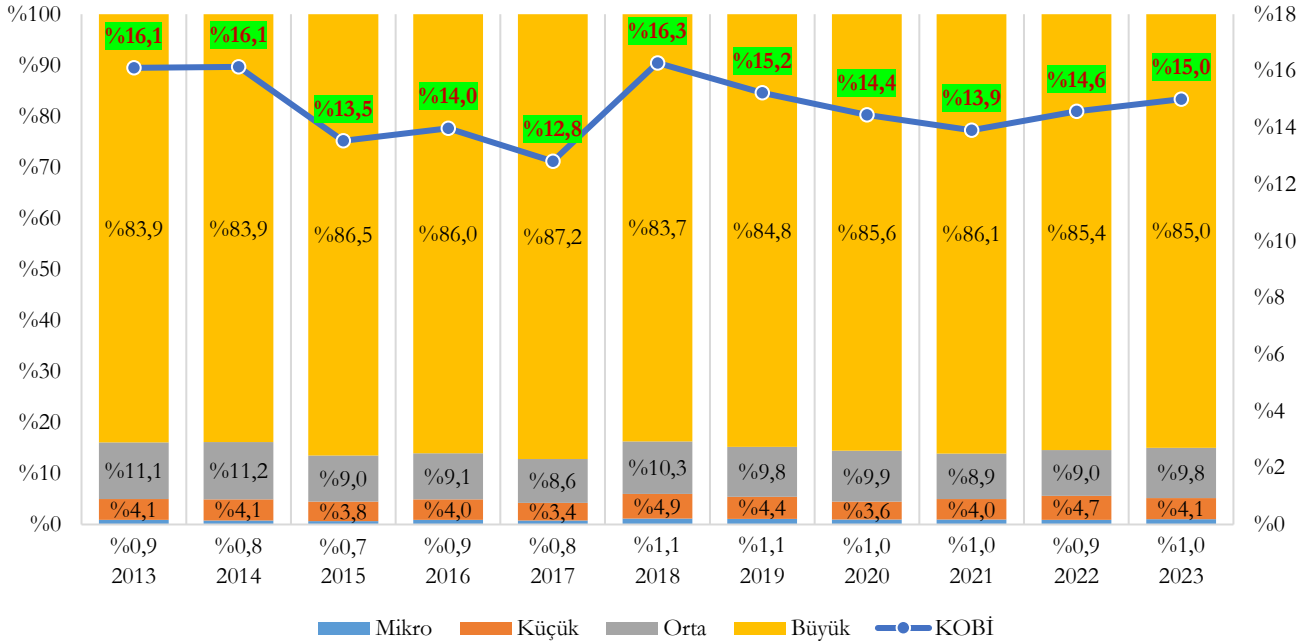
“12-Tütün Ürünleri İmalatı”, %5,9 ile personel maliyetinde KOBİ’lerin payının en az olduğu imalat sanayi alt sektörü iken “15-Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı” %74 ile personel maliyetinde KOBİ’lerin payının en fazla olduğu imalat sanayi alt sektörüdür. İmalat sanayi alt sektörlerindeki personel maliyetinin ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 79 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Personel Maliyetinin Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

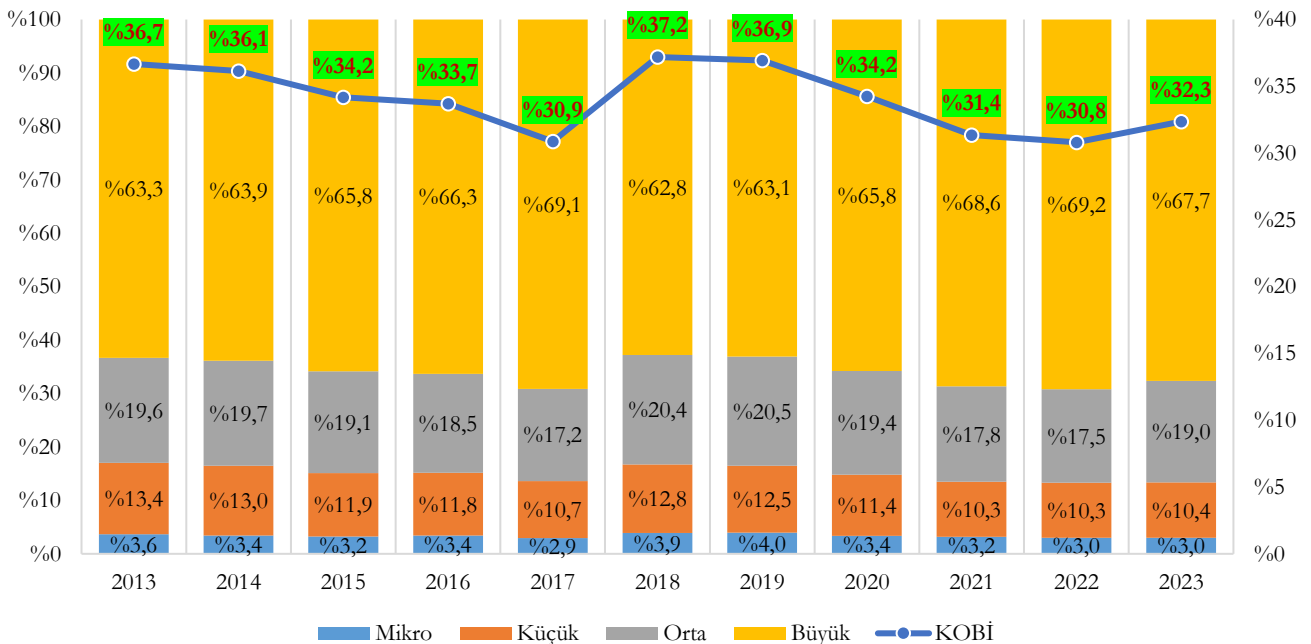
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki personel maliyeti 79,9 Milyar ₺'dir. Bunun %1'i mikro ölçekli, %4,1'i küçük ölçekli, %9,8'i orta ölçekli girişimlere ait olup, yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin personel maliyetindeki payı %15'tir. Yıllara ve ölçeklere göre yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki personel maliyetinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 80 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Personel Maliyetinin Dağ. (%), 2013-2023

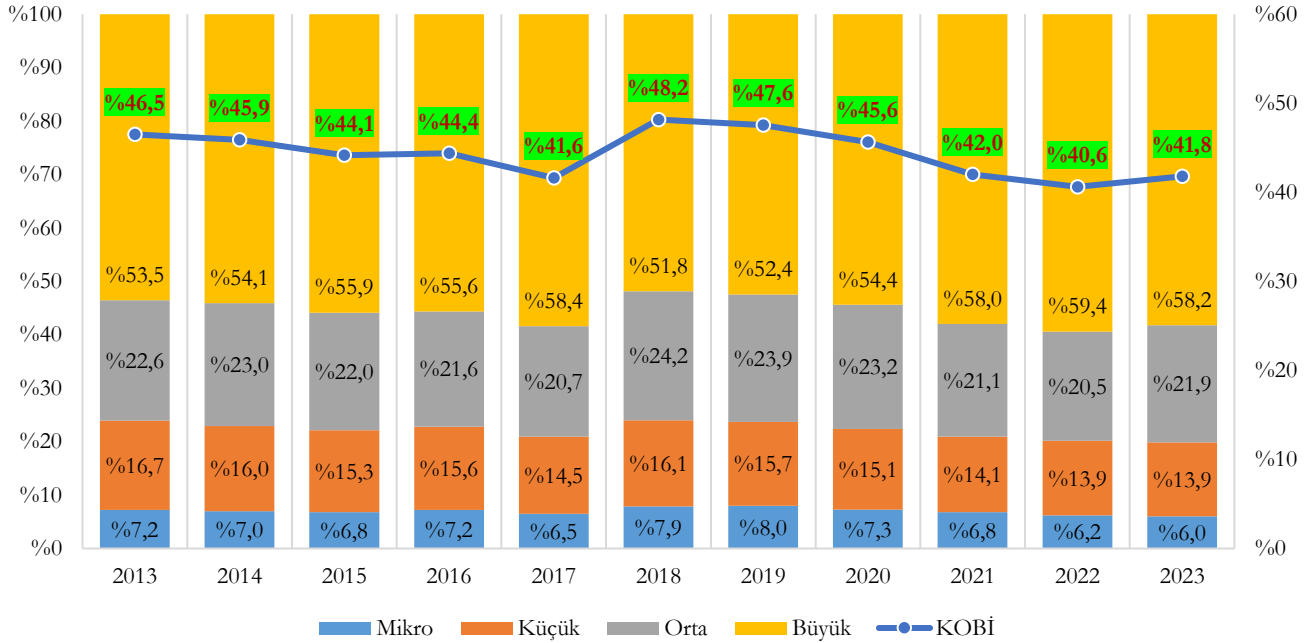
2023 yılında orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki personel maliyeti 376,4 Milyar ₺'dir. Bunun %3'ü mikro ölçekli, %10,4'ü küçük ölçekli, %19'u orta ölçekli girişimlere ait olup, orta-yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin personel maliyetindeki payı %32,3'tür. Yıllara ve ölçeklere göre orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki personel maliyetinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 81 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Personel Maliyetinin Dağ. (%), 2013-2023

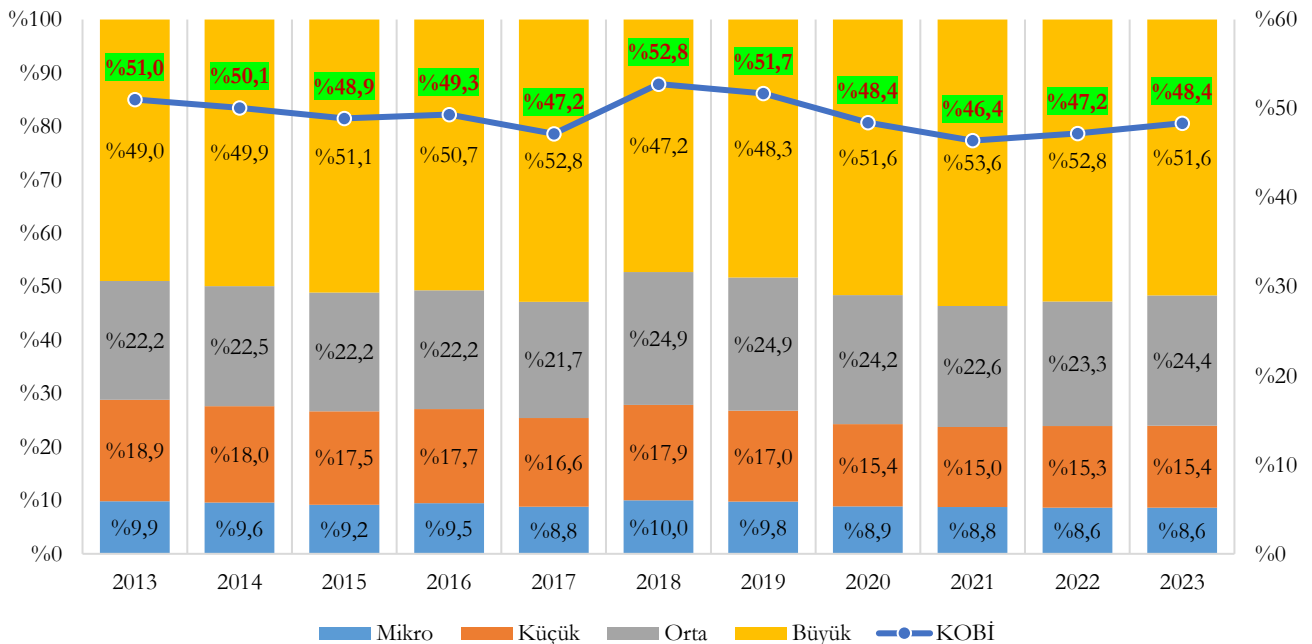
2023 yılında orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki personel maliyeti 425,9 Milyar ₺'dir. Bunun %6'sı mikro ölçekli, %13,9'u küçük ölçekli, %21,9'u orta ölçekli girişimlere ait olup, orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin personel maliyetindeki payı %41,8'dir. Yıllara ve ölçeklere göre orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki personel maliyetinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 82 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Personel Maliyetinin Dağ. (%), 2013-2023

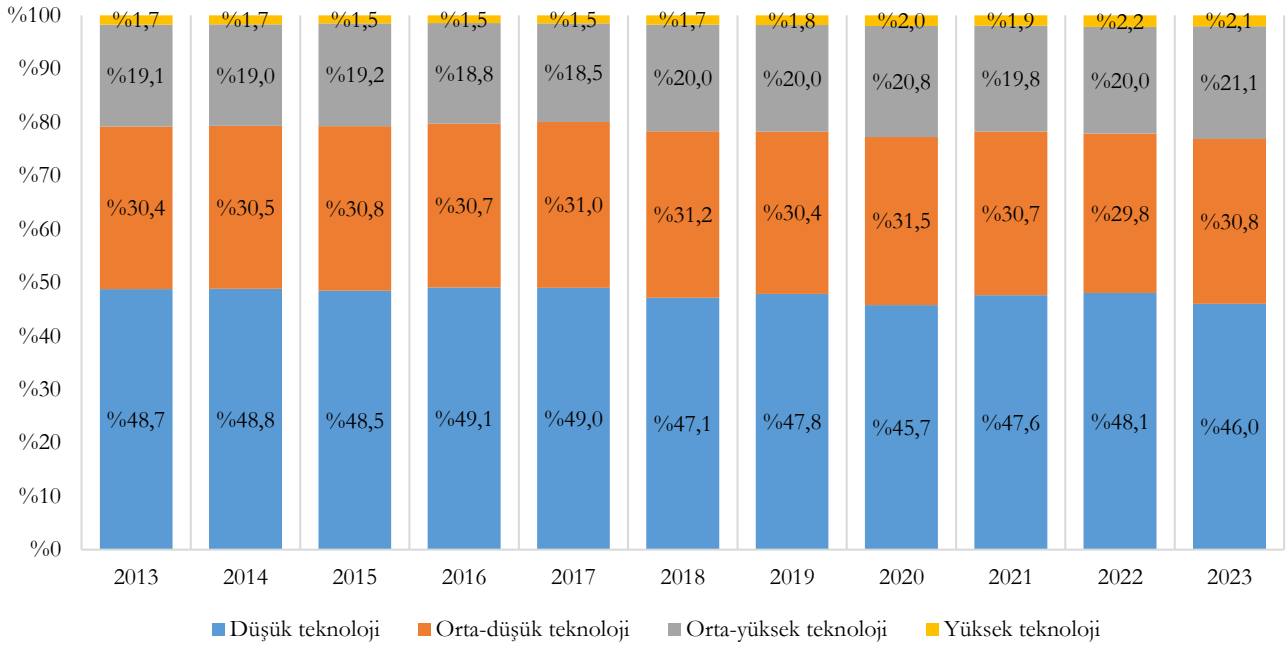
2023 yılında düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki personel maliyeti 549,5 Milyar ₺'dir. Bunun %8,6'sı mikro ölçekli, %15,4'ü küçük ölçekli, %24,4'ü orta ölçekli girişimlere ait olup, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin personel maliyetindeki payı %48,4'tür. Yıllara ve ölçeklere göre düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki personel maliyetinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 83 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Personel Maliyetinin Dağ. (%), 2013-2023

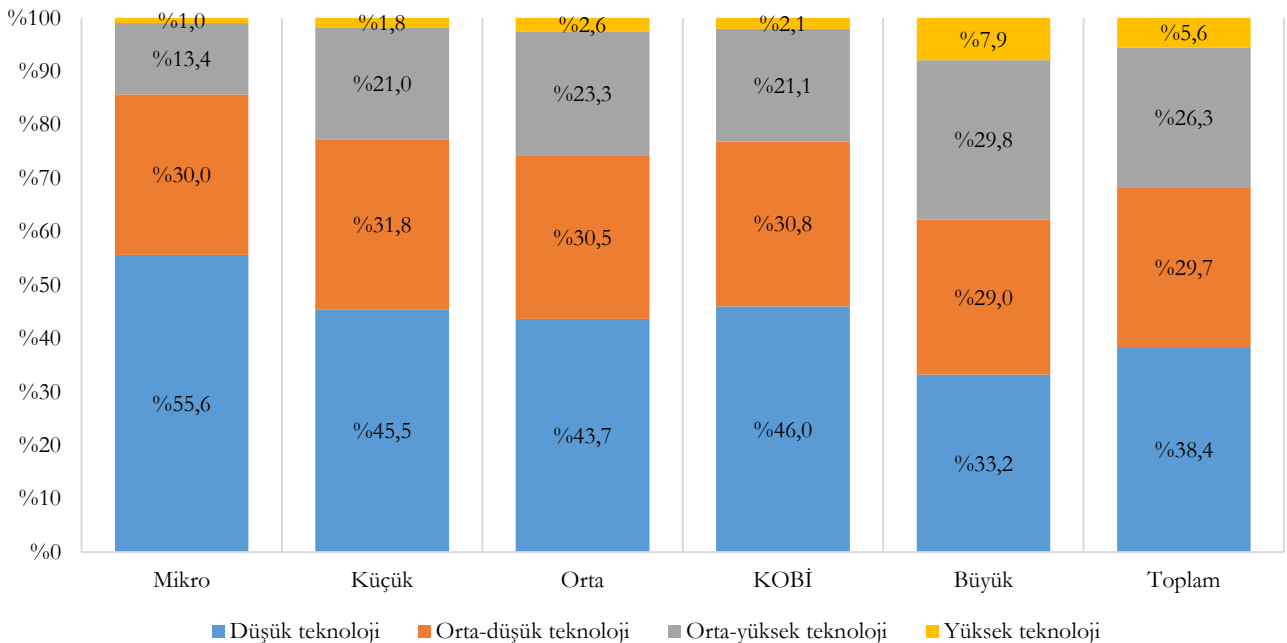
KOBİ'lerdeki personel maliyetinin teknoloji düzeyine göre dağılımına bakıldığında, 2023 yılında KOBİ'lerdeki personel maliyetinde yüksek teknolojiye sahip olanların payı %2,1'dir. KOBİ'lerdeki personel maliyetinin yıllara ve teknoloji düzeyine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 84 - KOBİ'lerdeki Personel Maliyetinin Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023

2023 yılında yüksek teknolojinin payı tüm girişimlerdeki personel maliyetinde %5,6 iken KOBİ'lerdeki personel maliyetinde %2,1, büyük ölçekli girişimlerdeki personel maliyetinde ise %7,9'dur. Ölçek büyüdükçe personel maliyetinde yüksek ve orta-yüksek teknolojinin payının arttığı görülmektedir. Teknoloji düzeyine ve ölçeklere göre personel maliyetinin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 85 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Personel Maliyetinin Dağılımı (%), 2023

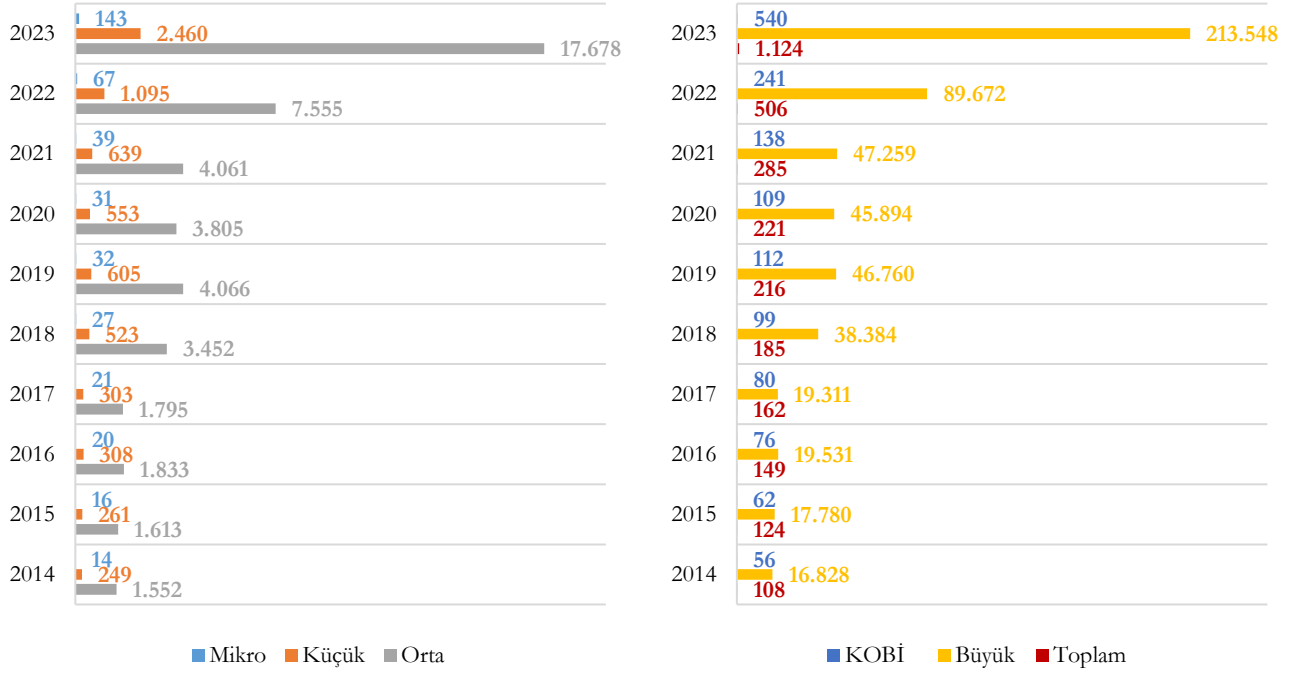

2.1.8. Girişim Başına Personel Maliyeti

Girişim başına personel maliyeti, TÜİK'in yayımladığı bir veri olmayıp, TÜİK'in Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri kapsamında yayımladığı personel maliyeti verilerinin girişim sayısı verilerine bölünmesi ile elde edilmiştir.

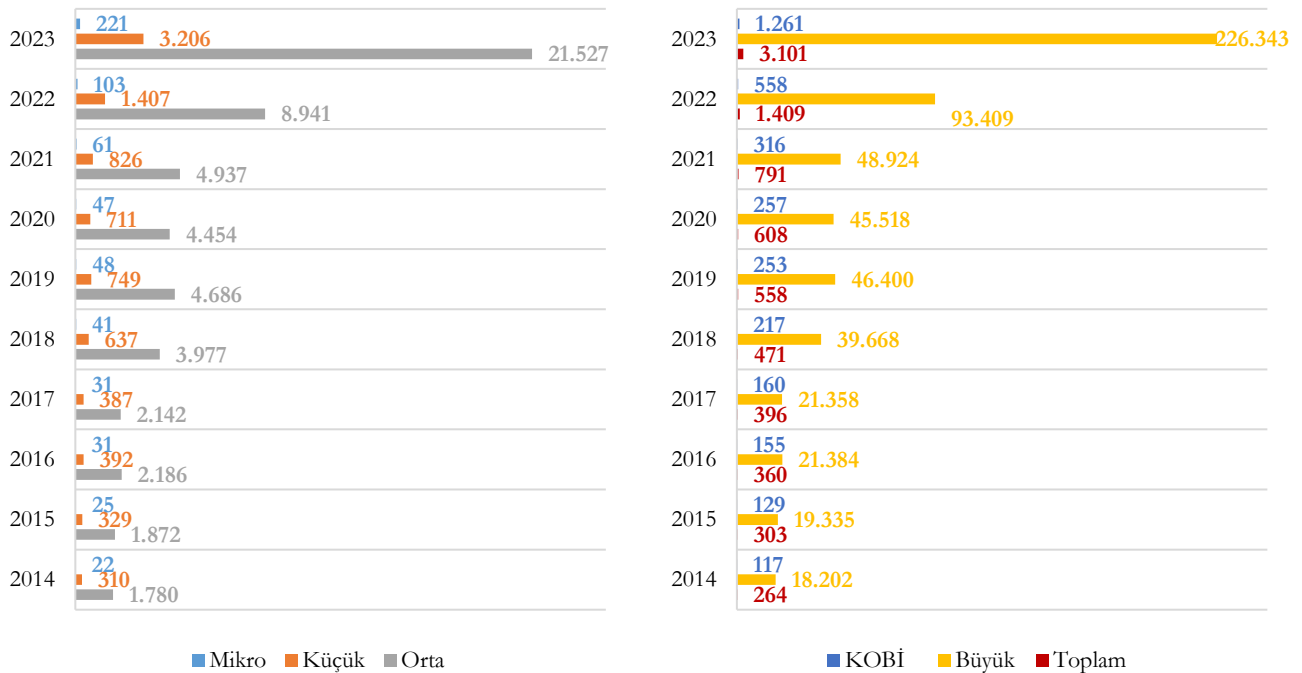
2023 yılında tüm girişimlerde 1,1 Milyon ₺ olan gir. baş. personel maliyeti, KOBİ'lerde 540 Bin ₺ ve büyük girişimlerde 213,5 Milyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre gir. baş. personel maliyetleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 86 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2014-2023

2023 yılında imalat sektöründeki tüm girişimlerde 3,1 Milyon ₺ olan girişim başına personel maliyeti, imalat sektörü KOBİ'lerinde 1,3 Milyon ₺ ve imalat sektörü büyük ölçekli girişimlerinde 226 Milyon ₺'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektörü girişimlerindeki girişim başına personel maliyetleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 87 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sek. Gir. Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2013-2023

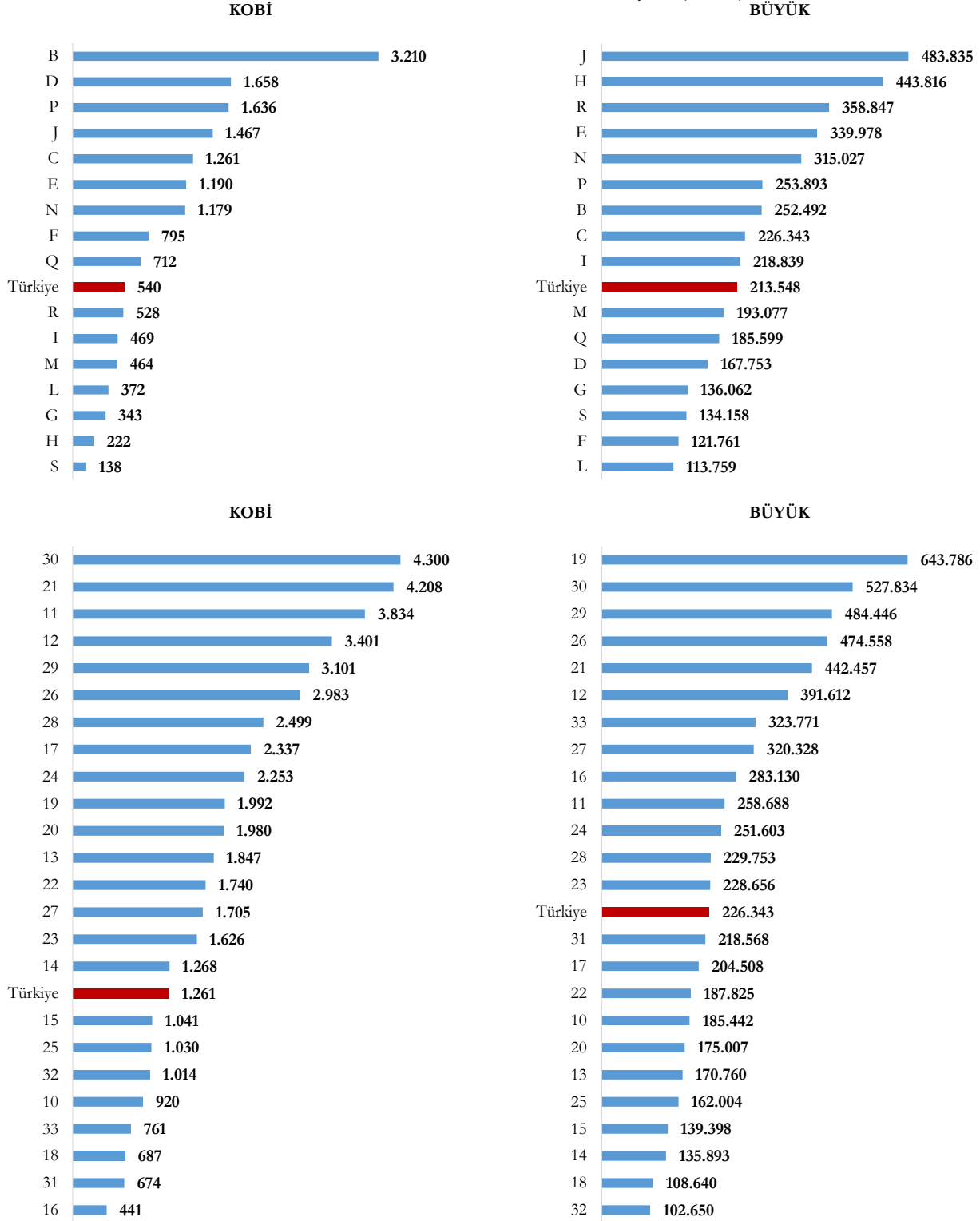

2023 yılında KOBİ'lerde 3,2 Milyon ₺ ile “B-Madencilik ve Taş Ocakçılığı”, büyük ölçekli girişimlerde ise 484 Milyon ₺ ile “J-Bilgi ve İletişim” en yüksek girişim başına personel maliyetine sahiptir.

2023 yılında imalat sektöründeki KOBİ'lerde 4,3 Milyon ₺ ile “30-Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı”, büyük ölçekli girişimlerde ise 644 Milyon ₺ ile “19-Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı” en yüksek girişim başına personel maliyetine sahiptir.

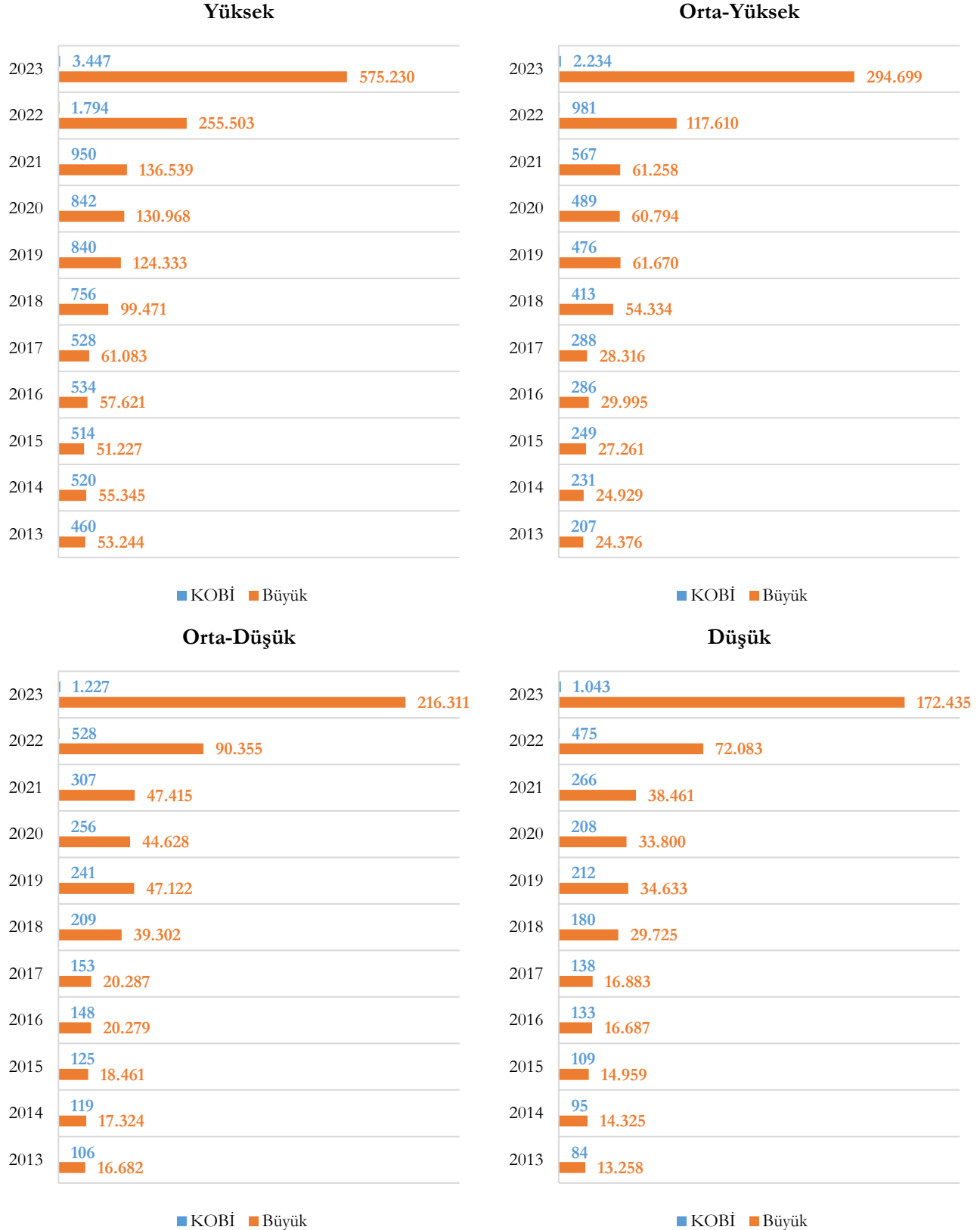
Ölçek ve sektörlere göre girişim başına personel maliyetleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 88 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2023

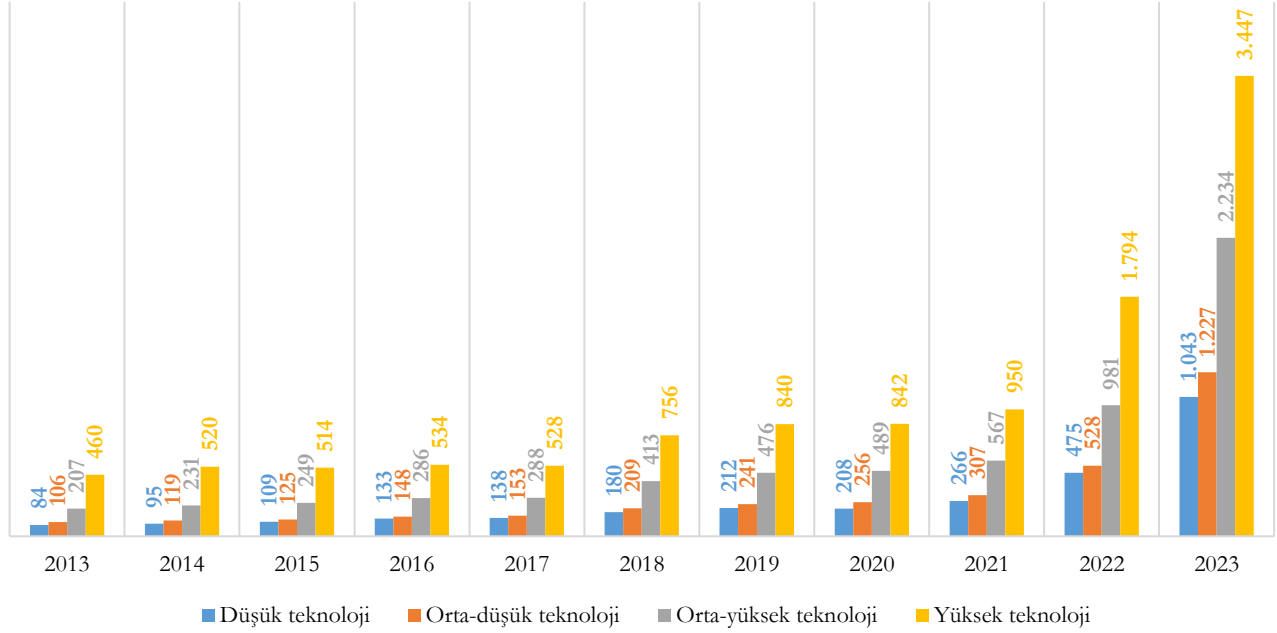
2023 yılında yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 3,4 Milyon ₺ olan girişim başına personel maliyeti, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 2,2 Milyon ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 1,2 Milyon ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 1 Milyon ₺'dir. Teknoloji düzeyine ve yıllara göre KOBİ ve büyük girişimlerdeki girişim başına personel maliyeti aşağıda verilmiştir.

Şekil 89 - Teknoloji Düzeyine ve Yıllara Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerdeki Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2013-2023

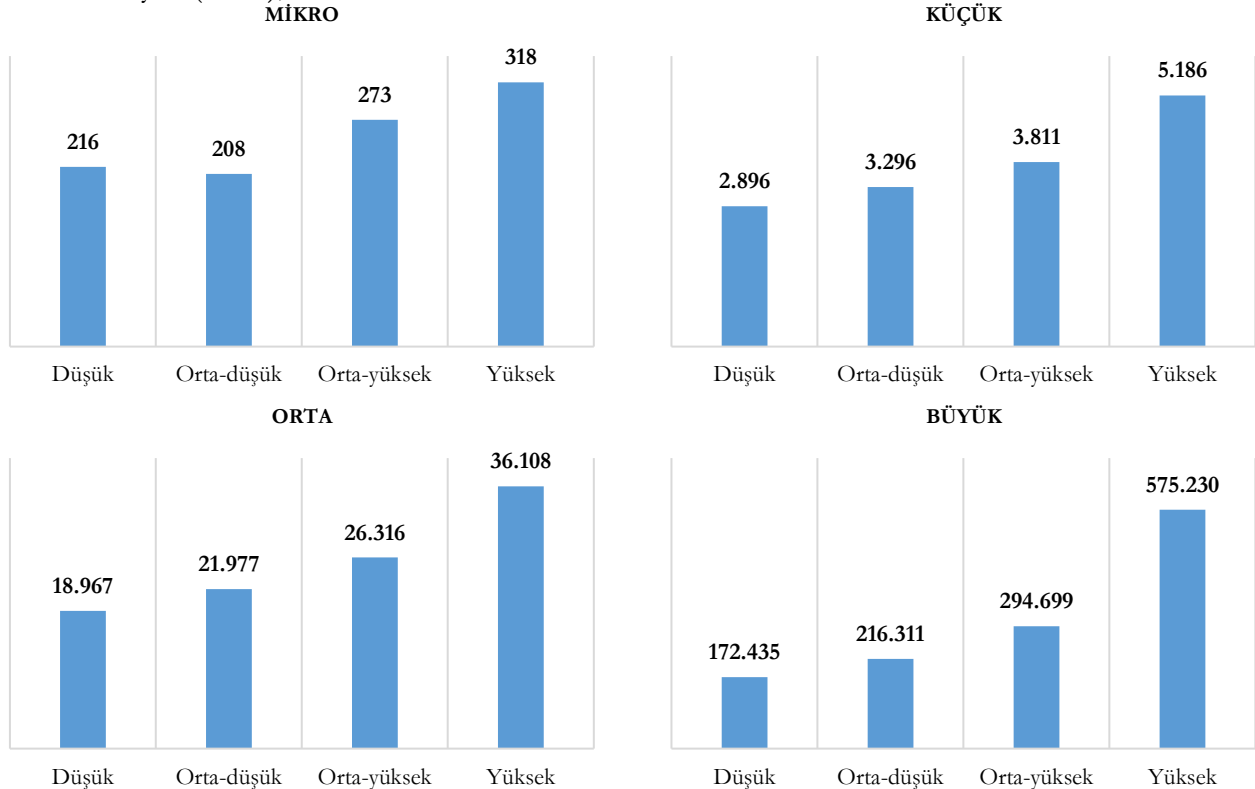
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki girişim başına personel maliyetinin, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerinkinin yaklaşık 3,3 katı, orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerinkinin yaklaşık 2,8 katı, orta-yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerinkinin ise yaklaşık 1,5 katı kadar olduğu görülmektedir. Yıllara ve teknoloji düzeyine göre KOBİ'lerdeki girişim başına personel maliyetleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 90 - Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2013-2023

Teknoloji düzeyine göre mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli girişimlerdeki girişim başına personel maliyetleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 91 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Personel Maliyeti (Bin ₺), 2023

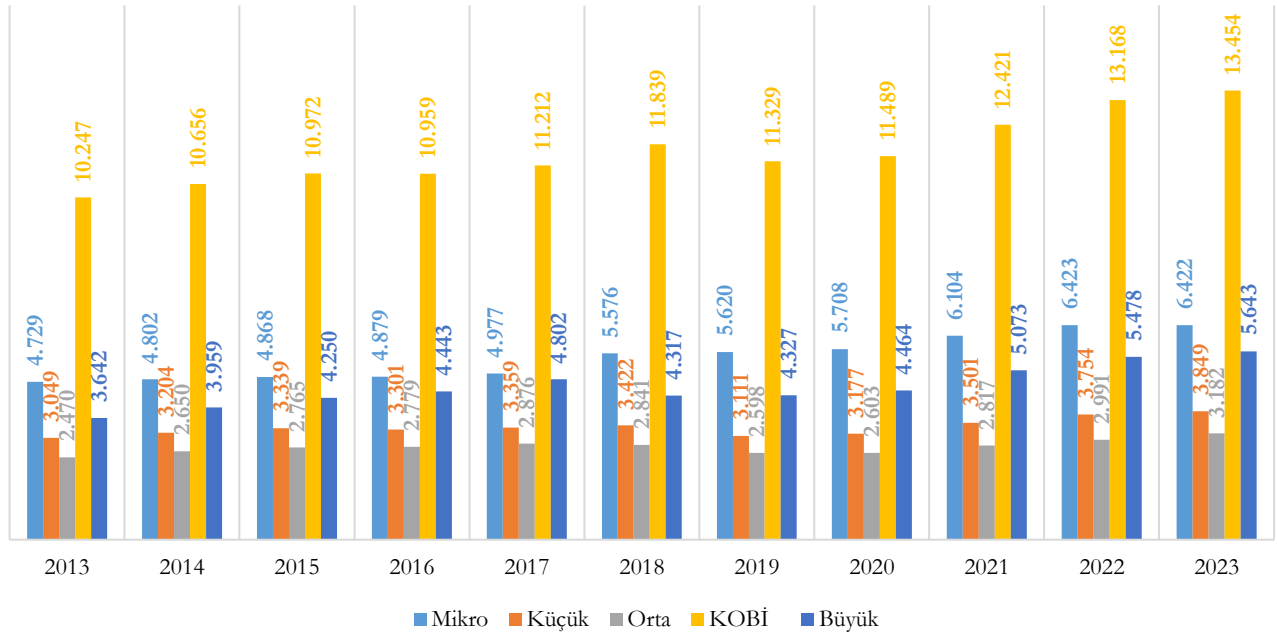

2.1.9. Çalışan Sayısı

Çalışan sayısı, ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısına iş sahibi ve ortaklarla, ücretsiz çalışan aile fertlerinin ve çırakların yıllık ortalama sayısının eklenmesi ile bulunmaktadır.

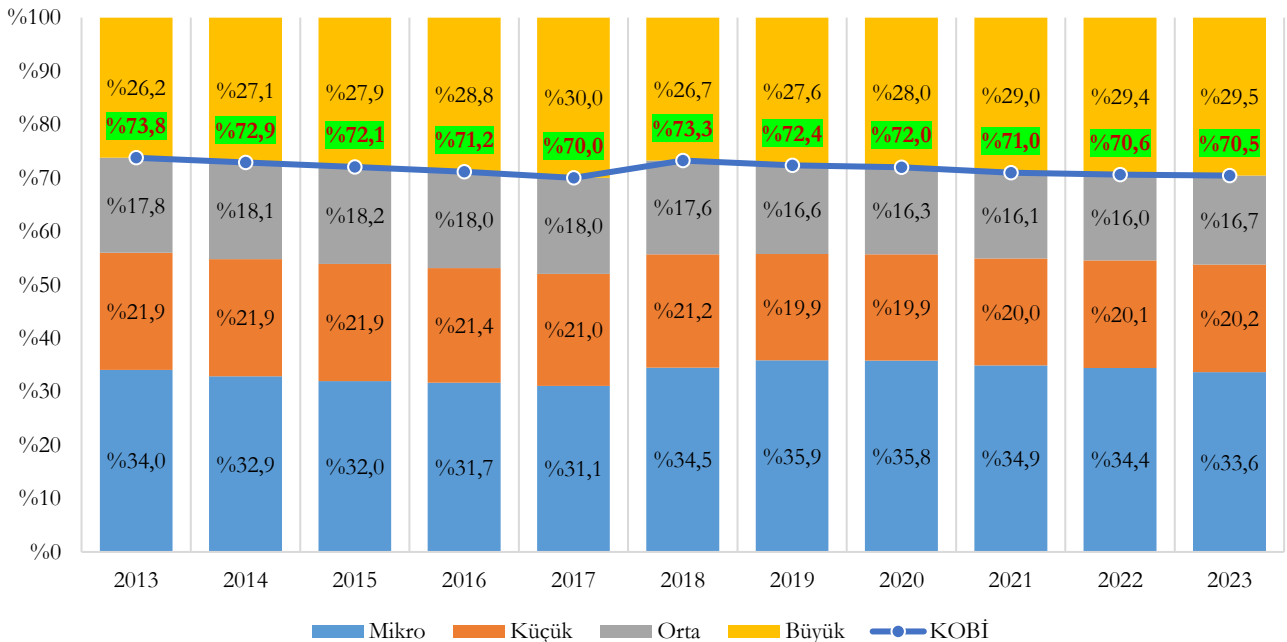
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında tüm girişimlerdeki çalışan sayısı 19.096.483 kişidir. Yıllara ve ölçeklere göre çalışan sayısı aşağıda verilmiştir.

Şekil 92 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Çalışan Sayısı (Bin Kişi), 2013-2023

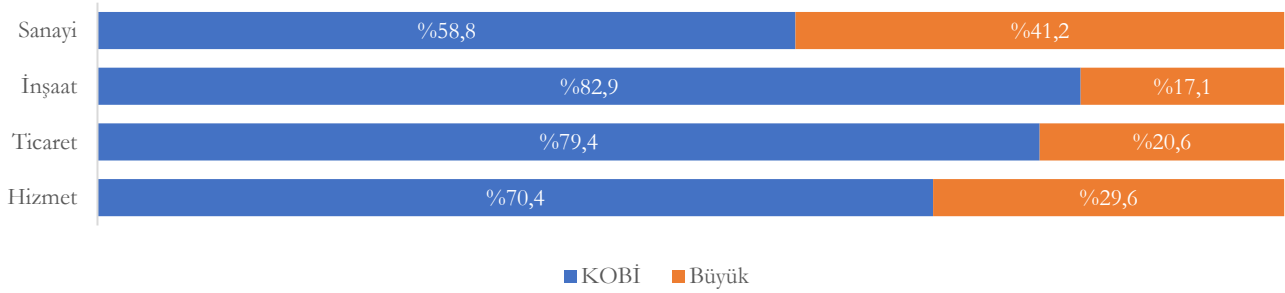
2023 yılı toplam çalışan sayısının %33,6'sı mikro ölçekli, %20,2'si küçük ölçekli, %16,7'si orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup KOBİ'lerin çalışan sayısındaki payı %70,5'tir. Yıllara ve ölçeklere göre çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 93 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

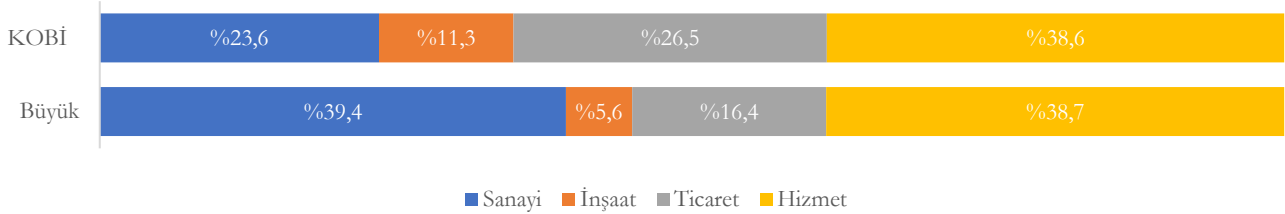
2023 yılında KOBİ'ler sanayi sektöründeki çalışan sayısının %58,8'ini teşkil etmiştir. Sektör gruplarındaki çalışan sayısının ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 94 - Sektör Gruplarındaki Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

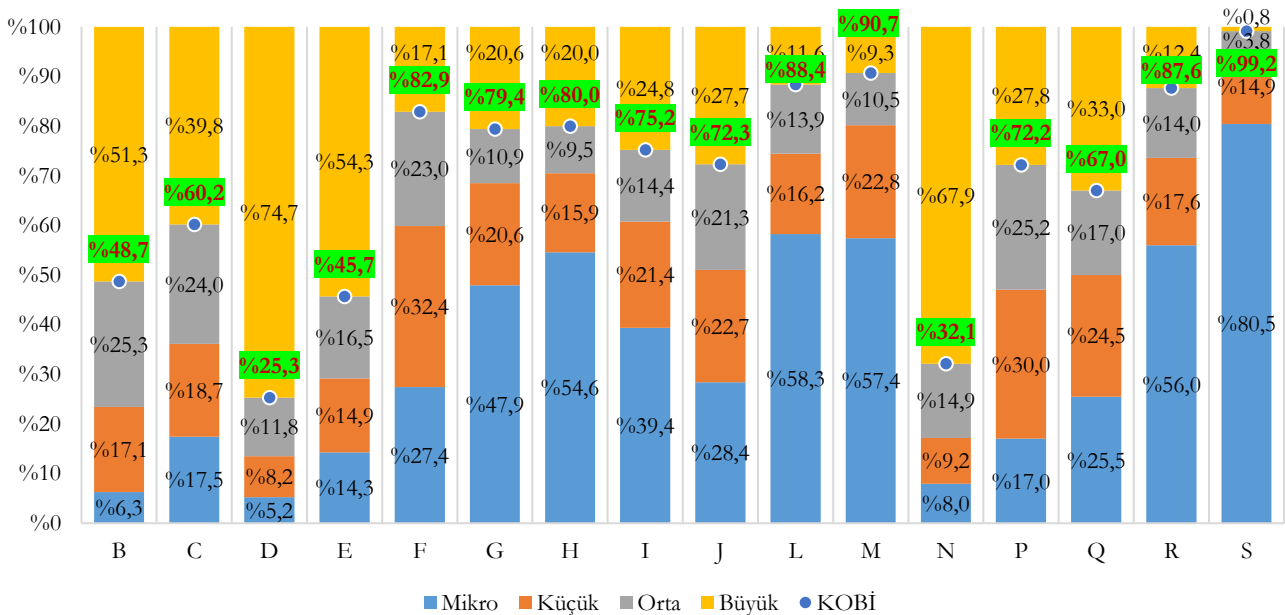
2023 yılında sanayi sektörü, KOBİ'lerdeki çalışan sayısının %23,6'sını, büyük ölçekli girişimlerdeki çalışan sayısının ise %39,4'ünü teşkil etmiştir. Ölçek bazında çalışan sayısının sektör gruplarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 95 - Ölçek Bazında Çalışan Sayısının Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

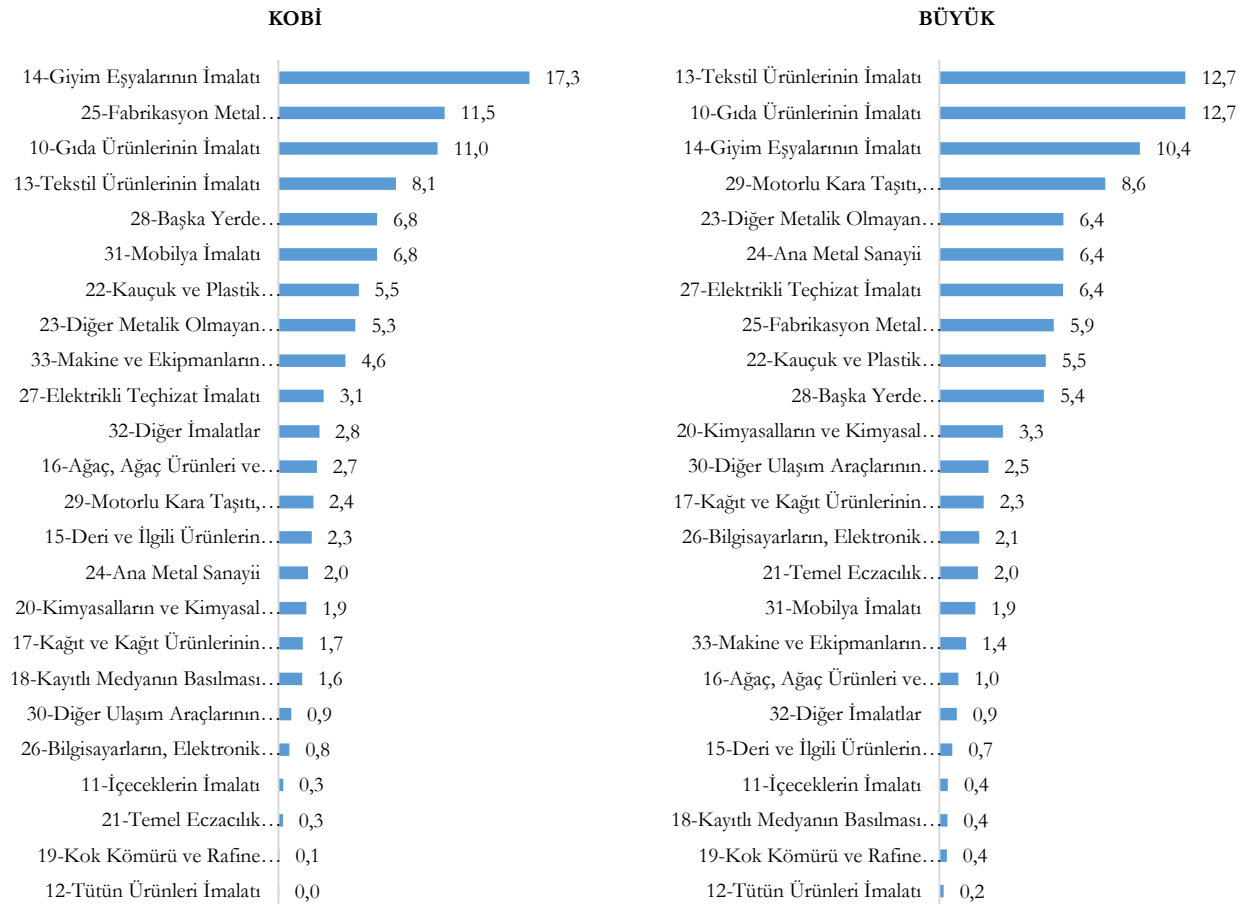
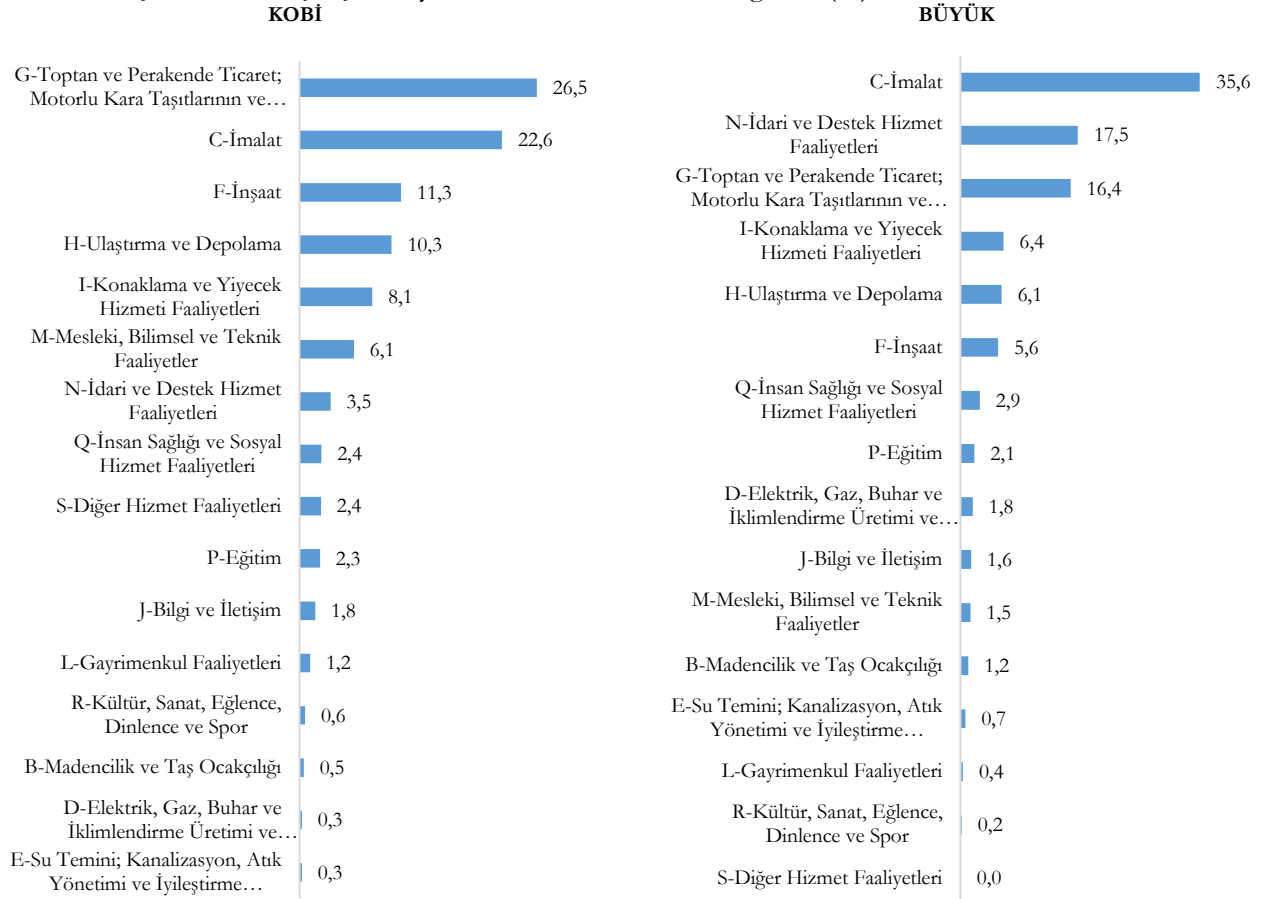
“D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Üretimi ve Dağıtımı”, %25,3 ile çalışan sayısında KOBİ'lerin payının en az olduğu sektör iken “S-Diğer Hizmet Faaliyetleri” %99,2 ile çalışan sayısında KOBİ'lerin payının en fazla olduğu sektördür. Sektörlerdeki çalışan sayısının ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 96 - Sektör Bazında Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

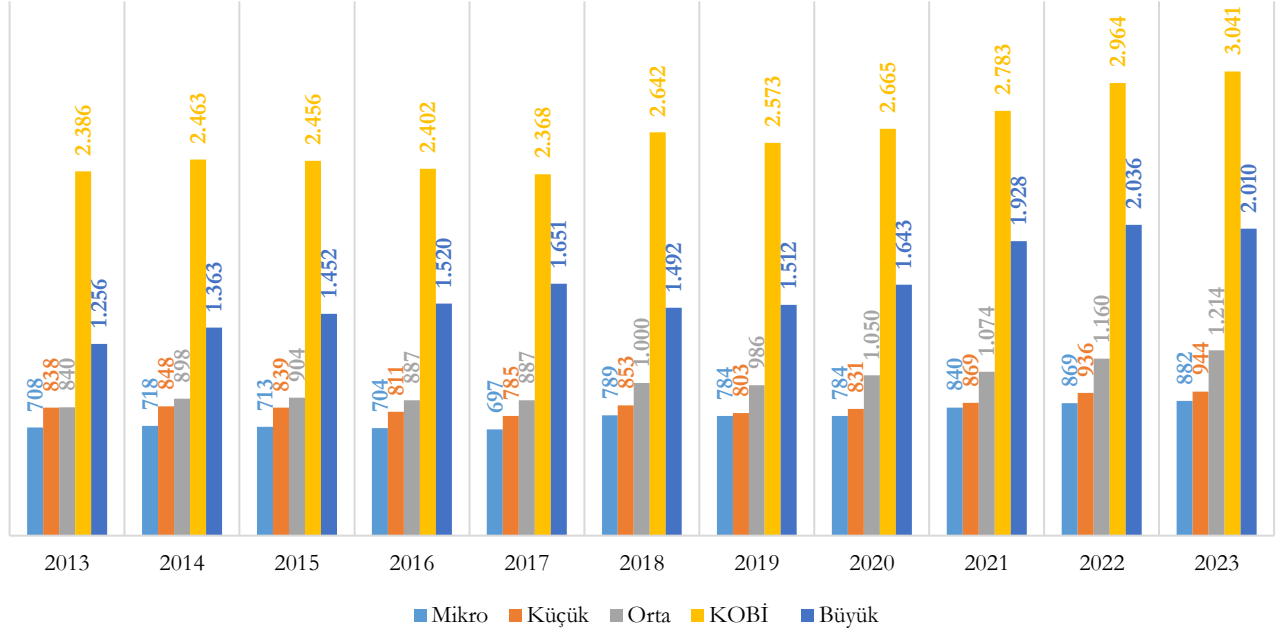
KOBİ'lerde en fazla çalışan ticaret sektöründe iken, büyük ölçekli girişimlerde en fazla çalışan imalat sektöründedir. Ölçek bazında çalışan sayısının sektörlere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 97 - Ölçek Bazında Çalışan Sayısının Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023

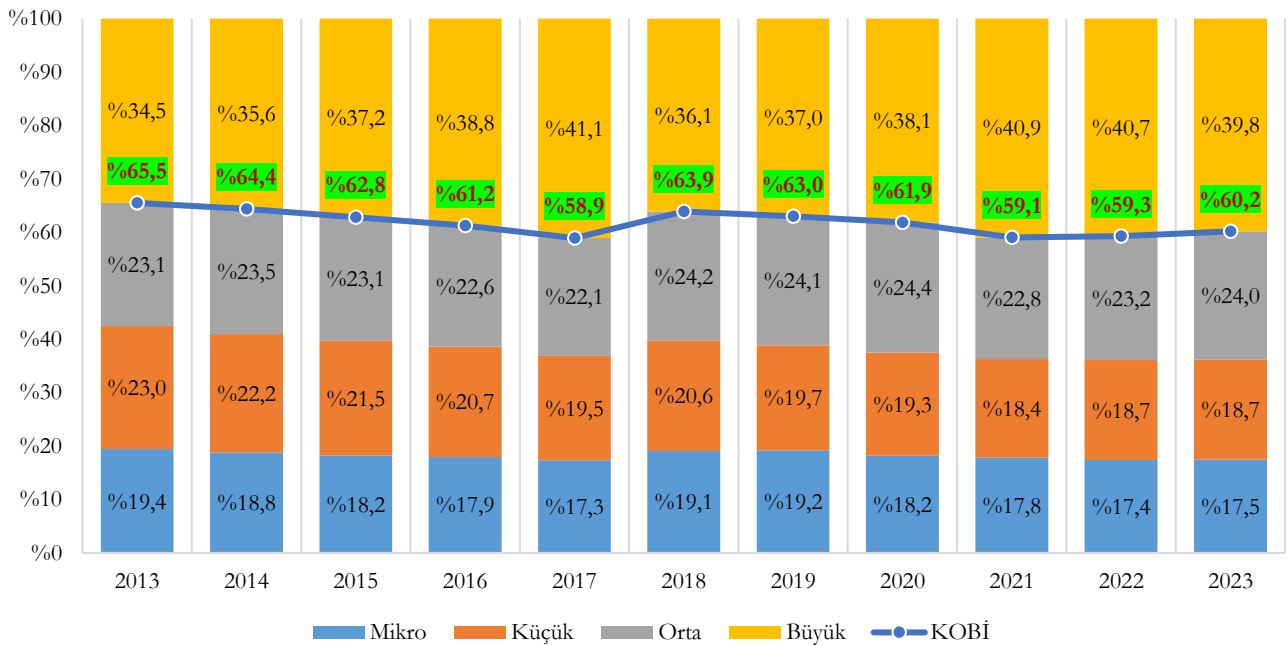
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında imalat sektörü girişimlerdeki çalışan sayısı 5.051.468 kişidir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki çalışan sayısı aşağıda verilmiştir.

Şekil 98 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Çalışan Sayısı (Bin Kişi), 2013-2023

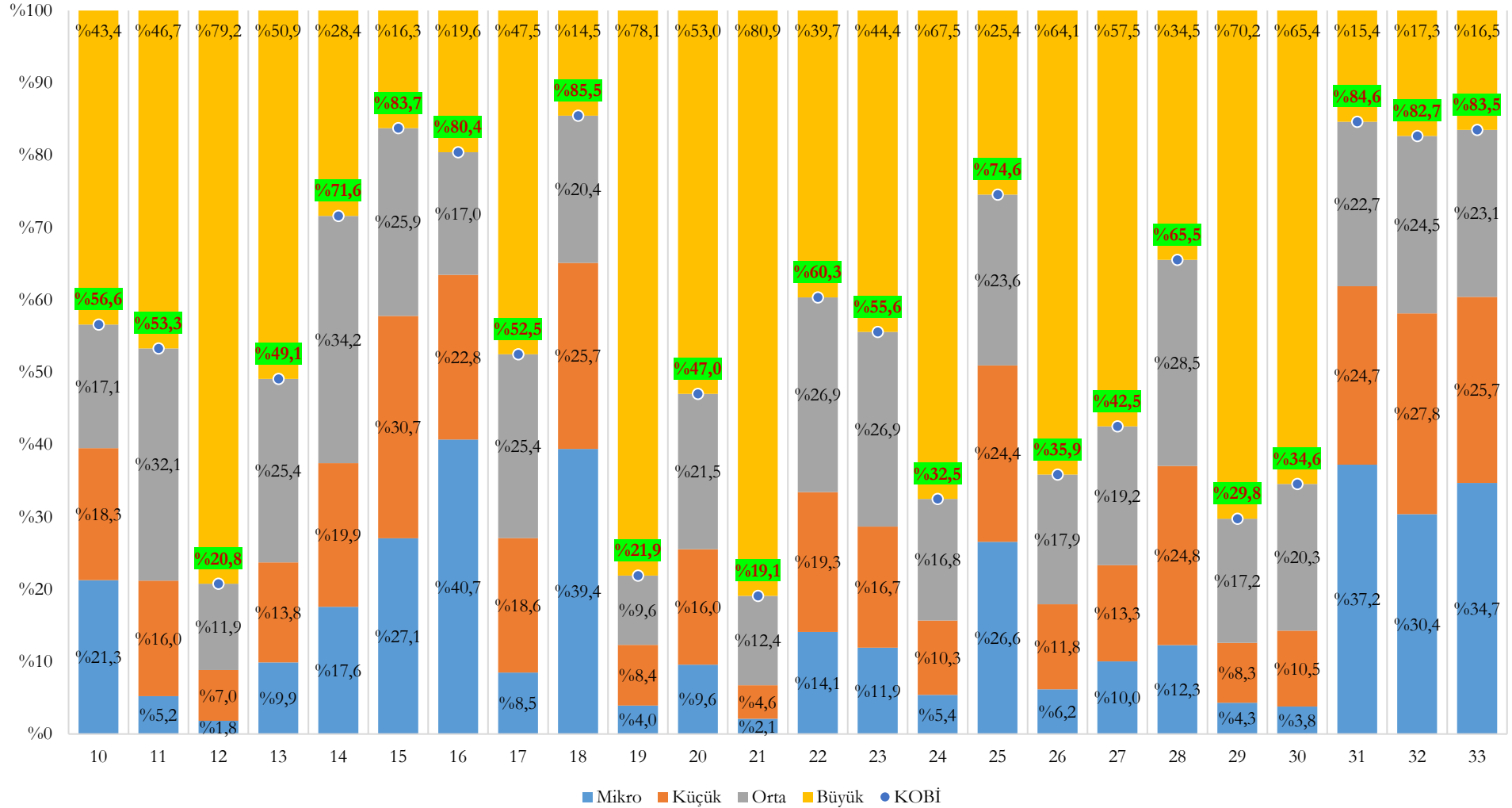
2023 yılında imalat sektörü girişimlerdeki çalışan sayısının %17,5'ini mikro ölçekli, %18,7'sini küçük ölçekli, %24'ünü orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin imalat sektörü çalışan sayısındaki payı %60,2'dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 99 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

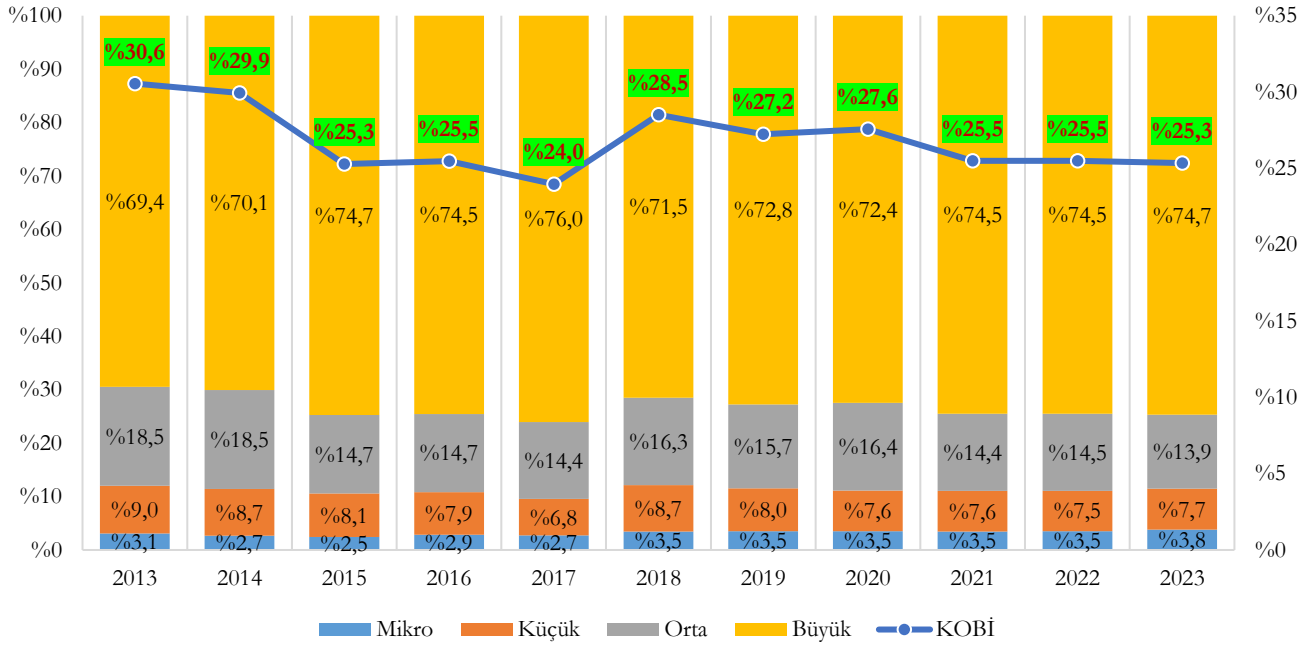
“19-Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı”, %21,9 ile çalışan sayısında KOBİ’lerin payının en az olduğu imalat sanayi alt sektörü iken “18-Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması” %85,5 ile çalışan sayısında KOBİ’lerin payının en fazla olduğu imalat sanayi alt sektörüdür. İmalat sanayi alt sektörlerindeki çalışan sayısının ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 100 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

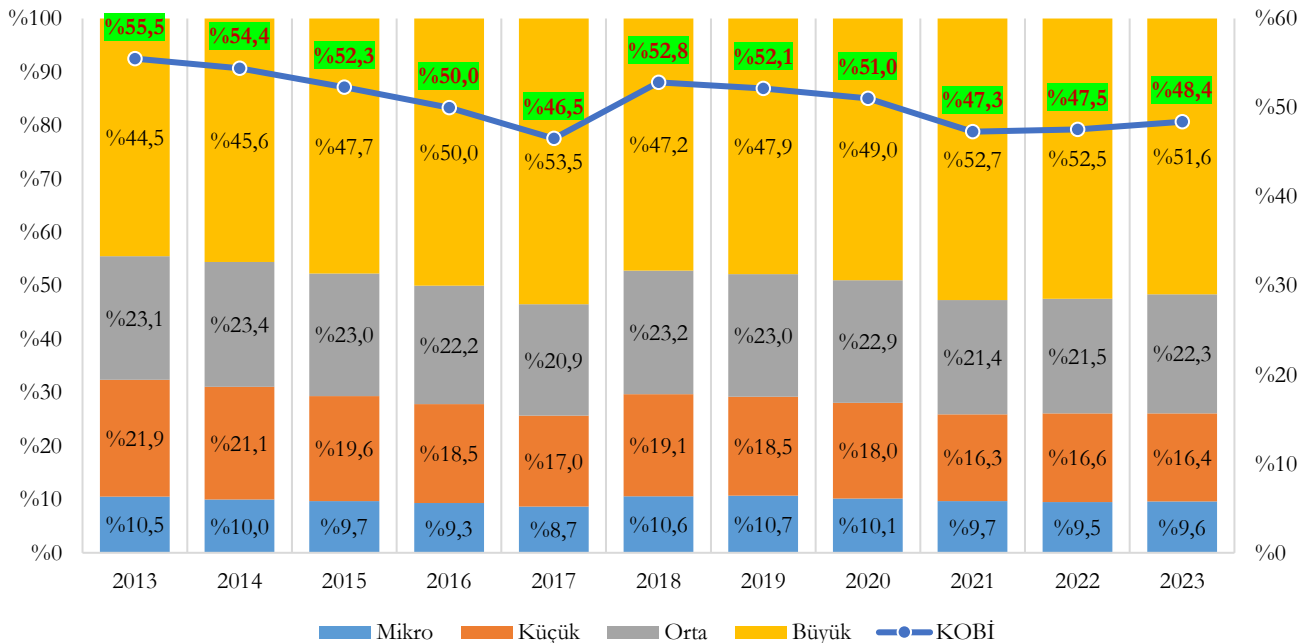
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki çalışan sayısı 140.140 kişidir. Bunun %3,8'i mikro ölçekli, %7,7'si küçük ölçekli, %13,9'u orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup, yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin çalışan sayısındaki payı %25,3'tür. Yıllara ve ölçeklere göre yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 101 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Çalışan Sayısının Dağ. (%), 2013-2023

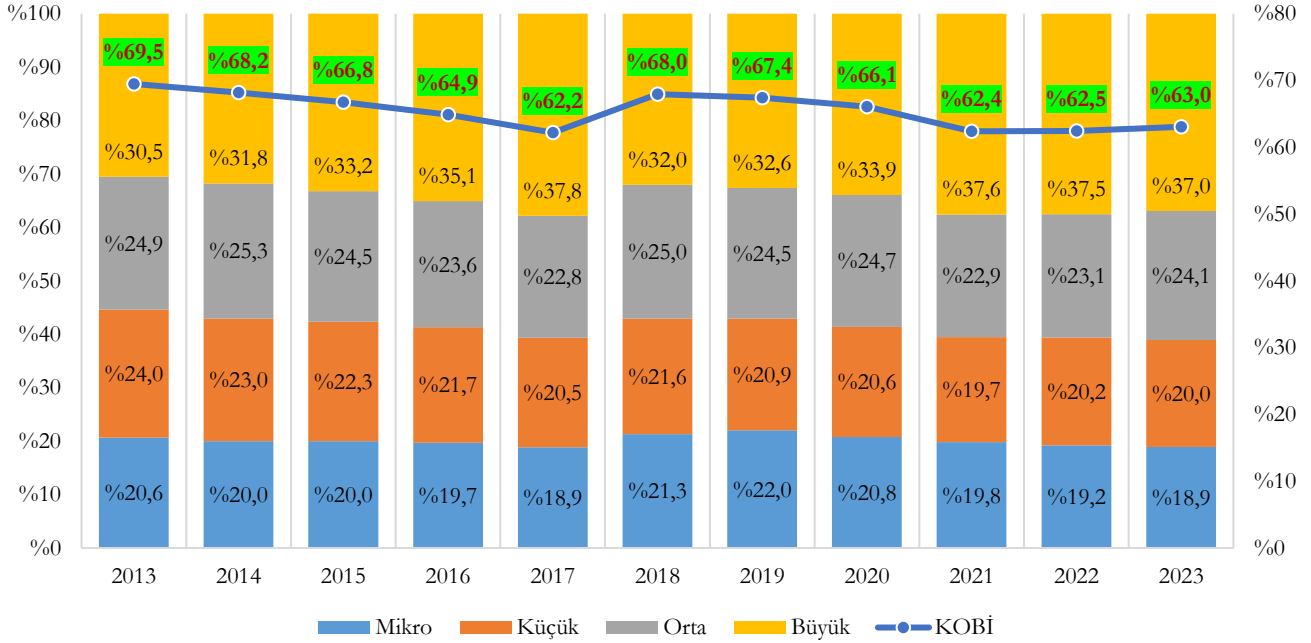
2023 yılında orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki çalışan sayısı 990.275 kişidir. Bunun %9,6'sı mikro ölçekli, %16,4'ü küçük ölçekli, %22,3'ü orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup, orta-yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin çalışan sayısındaki payı %48,4'tür. Yıllara ve ölçeklere göre orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 102 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Çalışan Sayısının Dağ. (%), 2013-2023

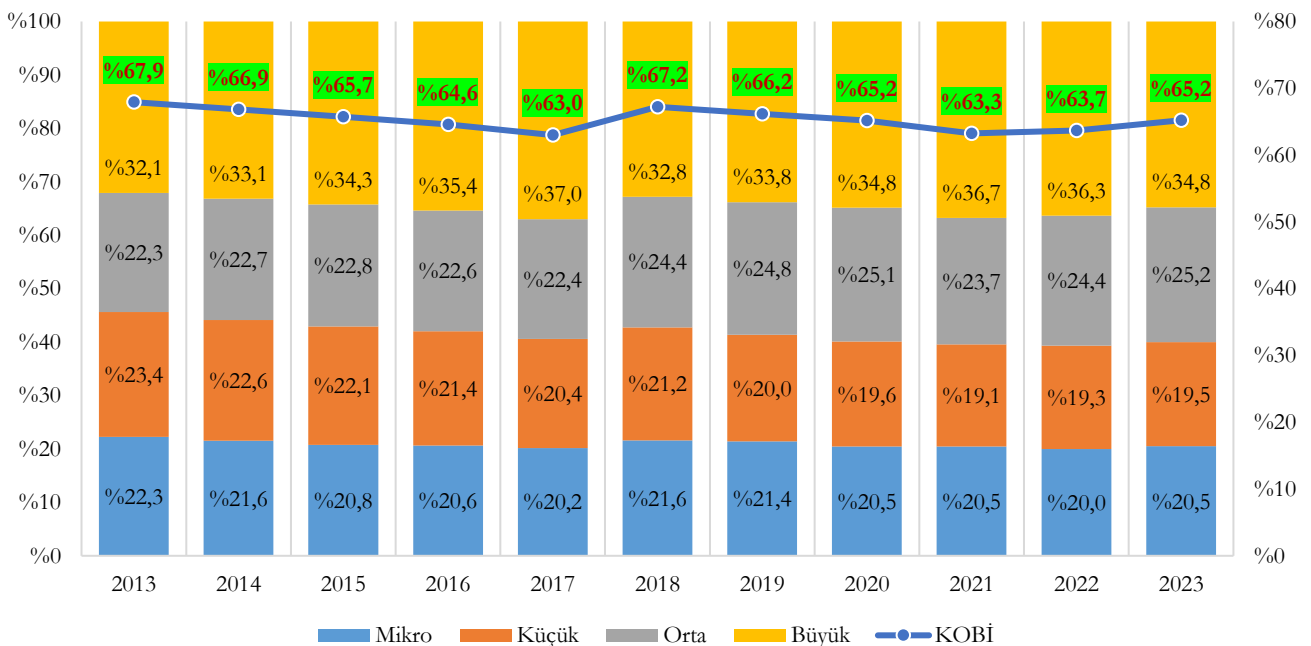
2023 yılında orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki çalışan sayısı 1.419.380 kişidir. Bunun %18,9'u mikro ölçekli, %20'si küçük ölçekli, %24,1'i orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup, orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin çalışan sayısındaki payı %63'tür. Yıllara ve ölçeklere göre orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 103 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Çalışan Sayısının Dağ. (%), 2013-2023

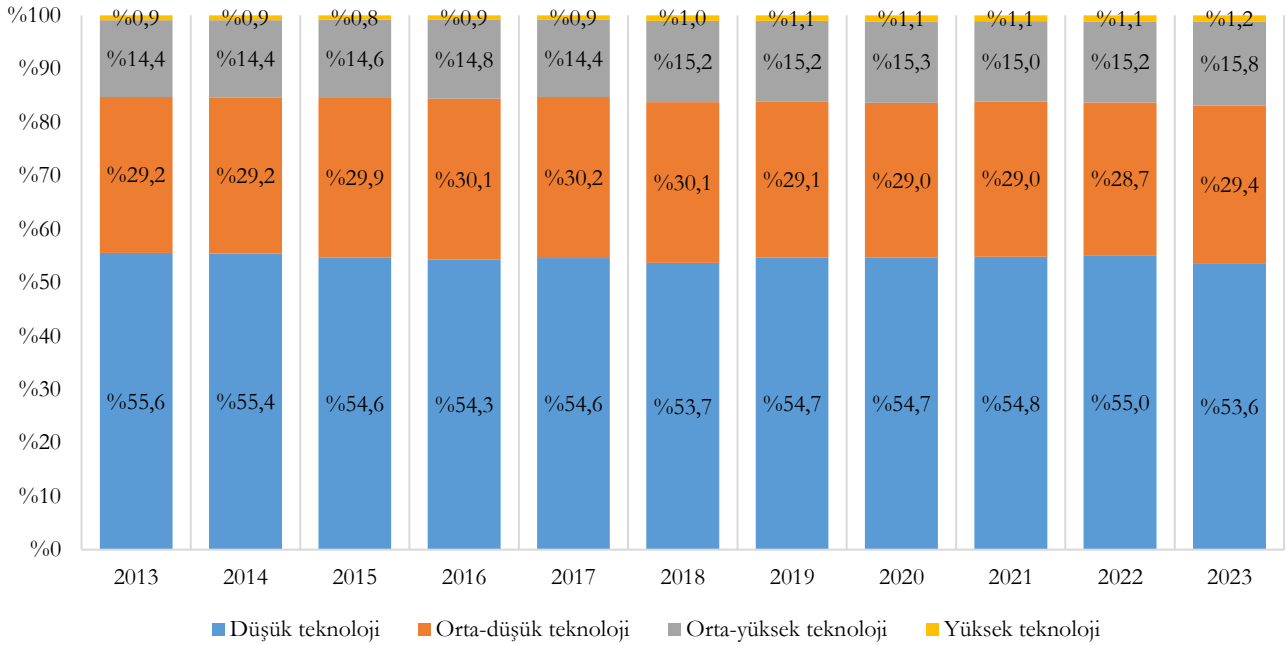
2023 yılında düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki çalışan sayısı 2.501.673 kişidir. Bunun %20,5'i mikro ölçekli, %19,5'i küçük ölçekli, %25,2'si orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin çalışan sayısındaki payı %65,2'dir. Yıllara ve ölçeklere göre düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 104 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Çalışan Sayısının Dağ. (%), 2013-2023

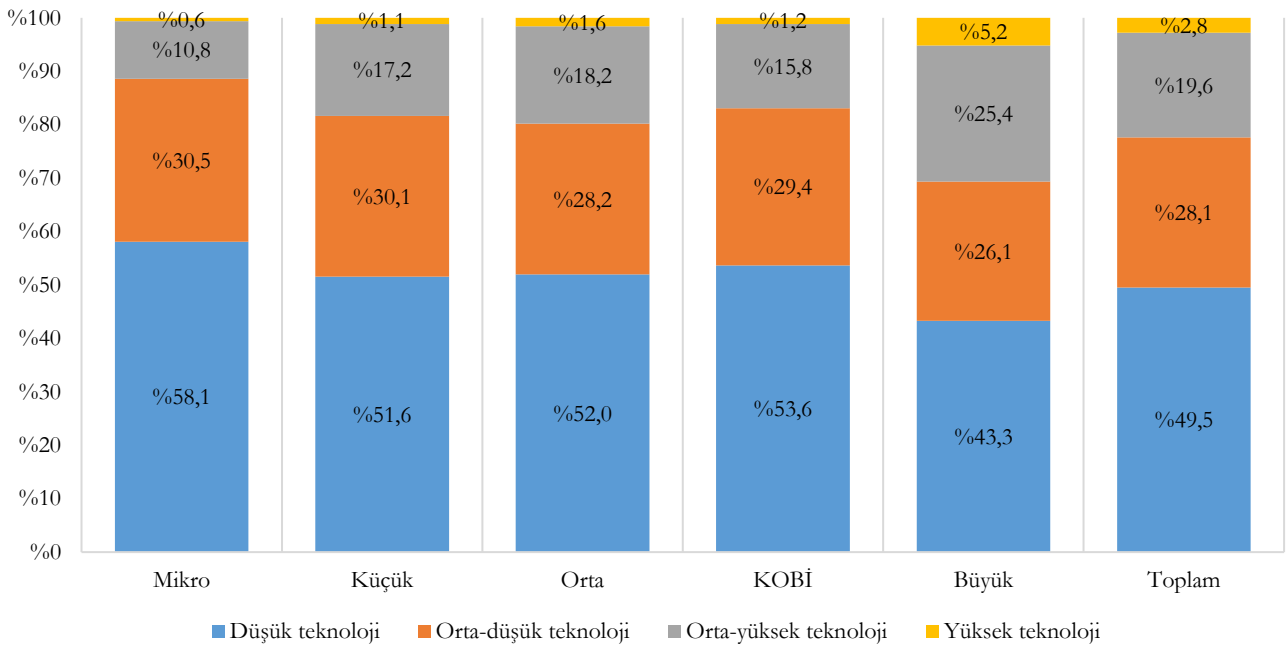
KOBİ'lerdeki çalışan sayısının teknoloji düzeyine göre dağılımına bakıldığında, 2023 yılında KOBİ'lerdeki çalışan sayısında yüksek teknolojiye sahip olanların payı %1,2'dir. KOBİ'lerdeki çalışan sayısının yıllara ve teknoloji düzeyine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 105 - KOBİ'lerdeki Çalışan Sayısının Yıllara ve Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023

2022 yılında yüksek teknolojinin payı tüm girişimlerdeki çalışan sayısında %2,6 iken KOBİ'lerdeki çalışan sayısında %1,1, büyük ölçekli girişimlerdeki çalışan sayısında ise %4,8'dir. Ölçek büyüdükçe çalışan sayısında yüksek ve orta-yüksek teknolojinin payının arttığı görülmektedir. Teknoloji düzeyine ve ölçeklere göre çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 106 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2023

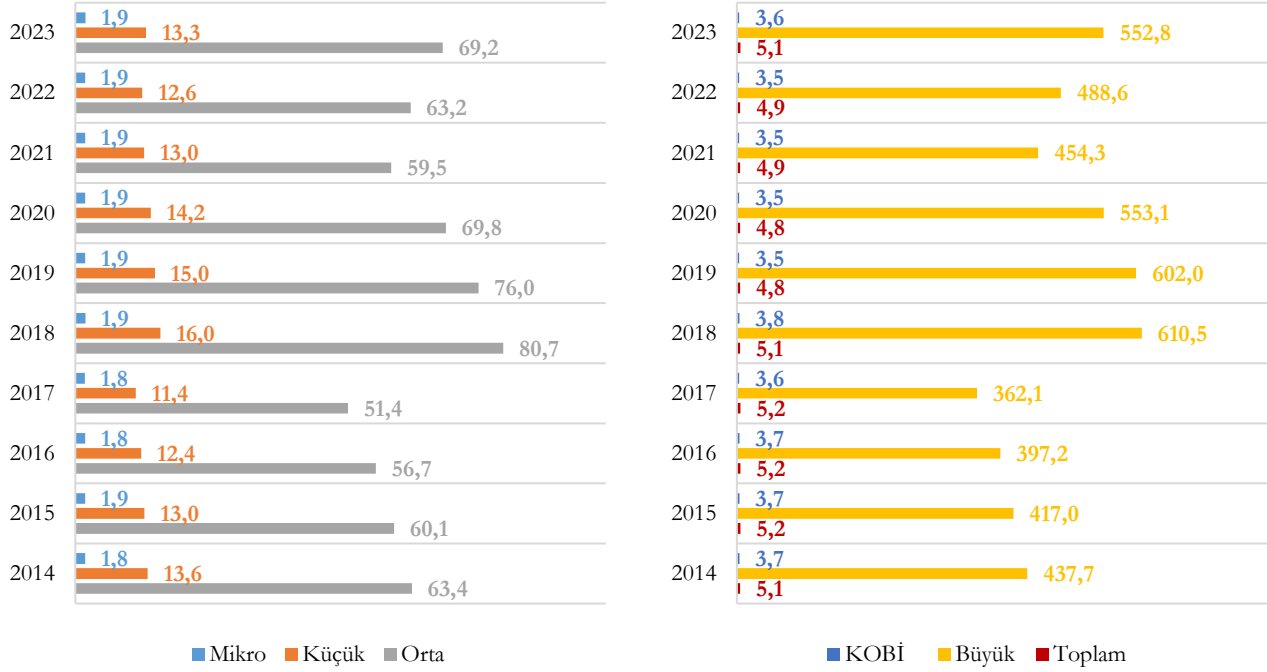

2.1.10. Girişim Başına Çalışan Sayısı

Girişim başına çalışan sayısı, TÜİK'in yayımladığı bir veri olmayıp, TÜİK'in Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri kapsamında yayımladığı çalışan sayısı verilerinin girişim sayısı verilerine bölünmesi ile elde edilmiştir.

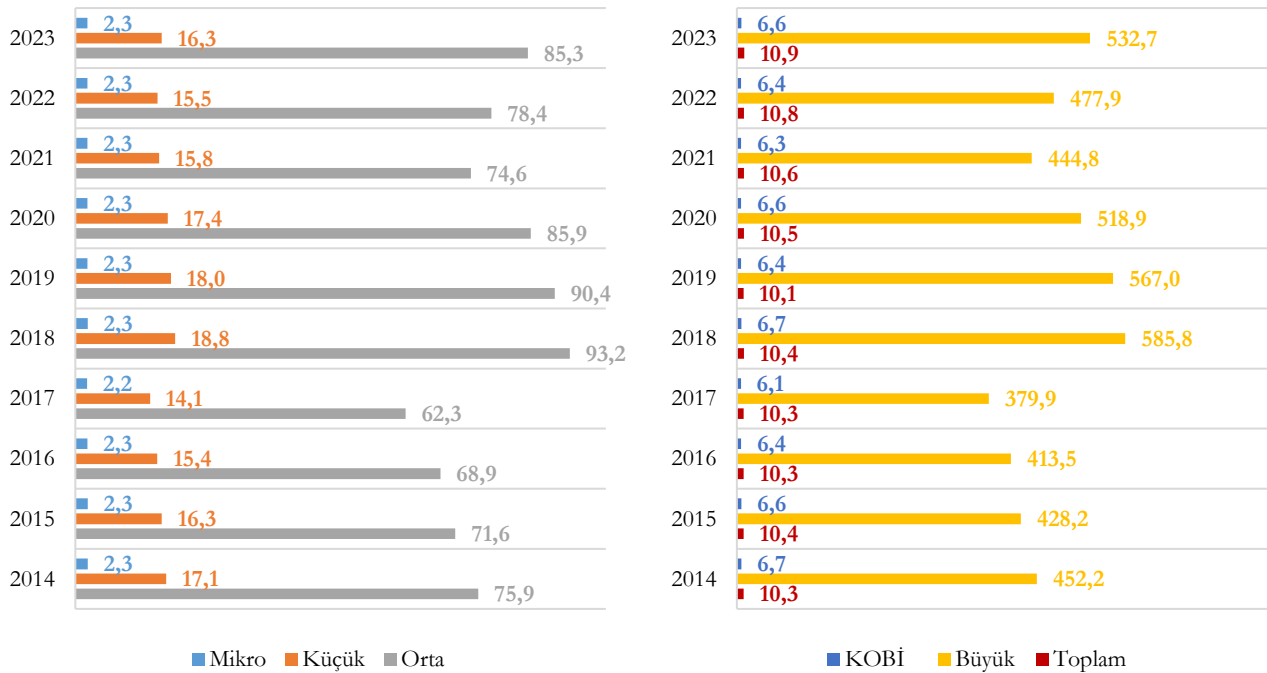
2023 yılında tüm girişimlerde 5,1 olan girişim başına çalışan sayısı, KOBİ'lerde 3,6 kişi ve büyük ölçekli girişimlerde 552,8 kişidir. Yıllara ve ölçeklere göre girişim başına çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 107 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2014-2023

2023 yılında imalat sektöründeki tüm girişimlerde 10,9 kişi olan girişim başına çalışan sayısı, imalat sektörü KOBİ'lerinde 6,6 kişi ve imalat sektörü büyük ölçekli girişimlerinde 532,7 kişidir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektörü girişimlerindeki girişim başına çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 108 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektörü Girişim. Girişim Baş. Çalışan Sayısı (Kişi), 2014-2023

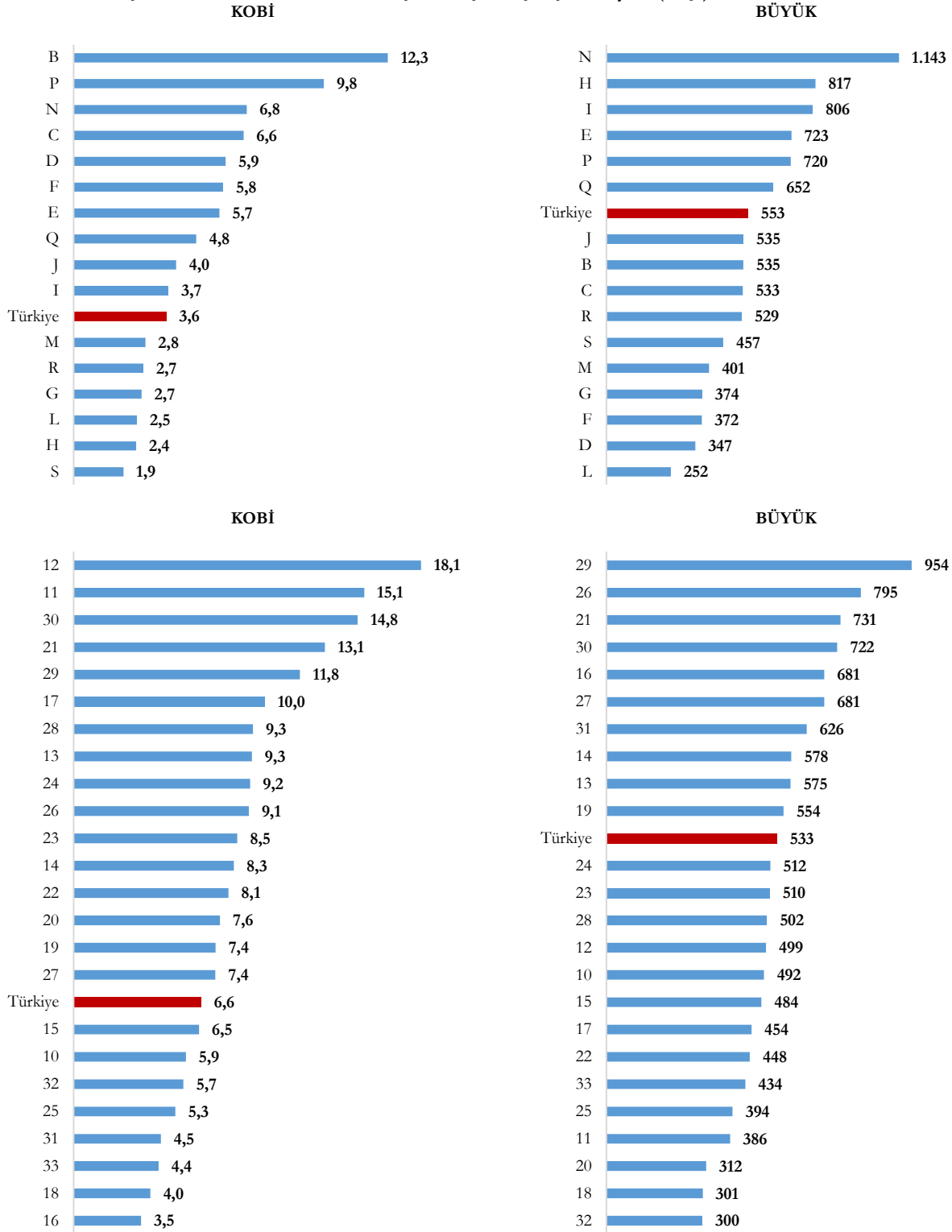

2023 yılında KOBİ’lerde 12,3 kişi ile “B-Madencilik ve Taş Ocakçılığı”, büyük ölçekli girişimlerde ise 1.143 kişi ile “N-İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri” en yüksek girişim başına çalışan sayısına sahiptir.

2023 yılında imalat sektöründeki KOBİ’lerde 18,1 kişi ile “12-Tütün Ürünleri İmalatı”, büyük ölçekli girişimlerde ise 954 kişi ile “29-Motorlu Kara Taşıtı, Treyler ve Yarı Treyler İmalatı” en yüksek girişim başına çalışan sayısına sahiptir.

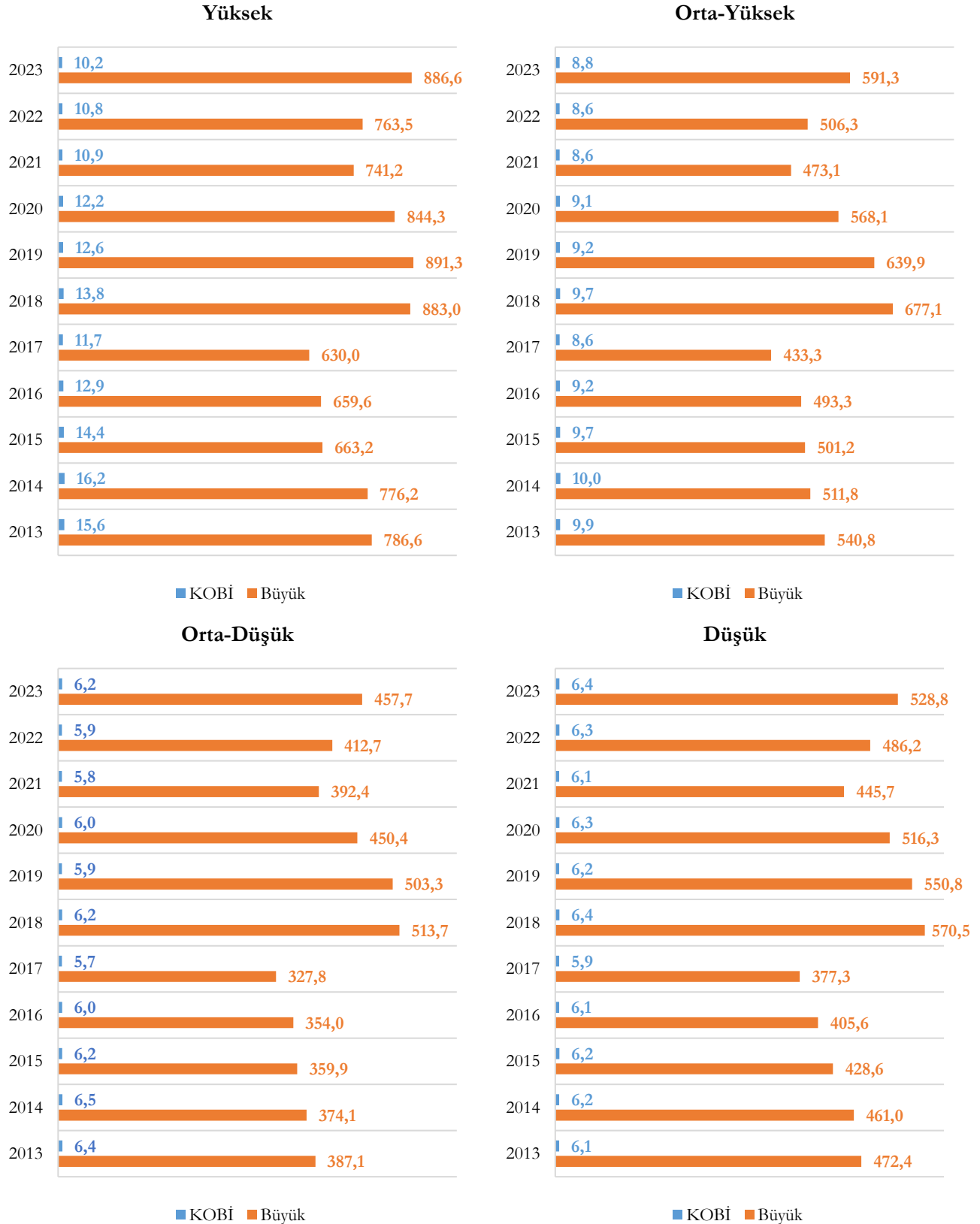
Ölçek ve sektörlere göre girişim başına çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 109 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2023

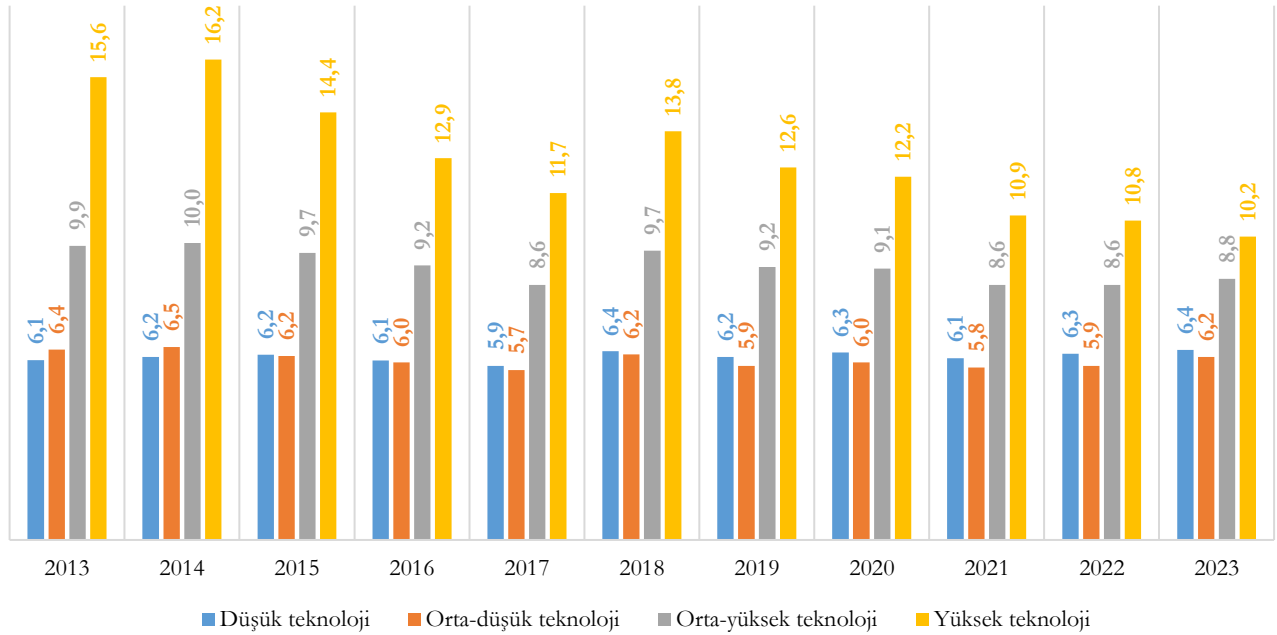
2023 yılında yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 10,2 kişi olan girişim başına çalışan sayısı, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 8,8 kişi, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 6,2 kişi ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 6,4 kişidir. Teknoloji düzeyine ve yıllara göre KOBİ ve büyük girişimlerdeki girişim başına çalışan sayısı aşağıda verilmiştir.

Şekil 110 - Teknoloji Düzeyine ve Yıllara Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerdeki Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023

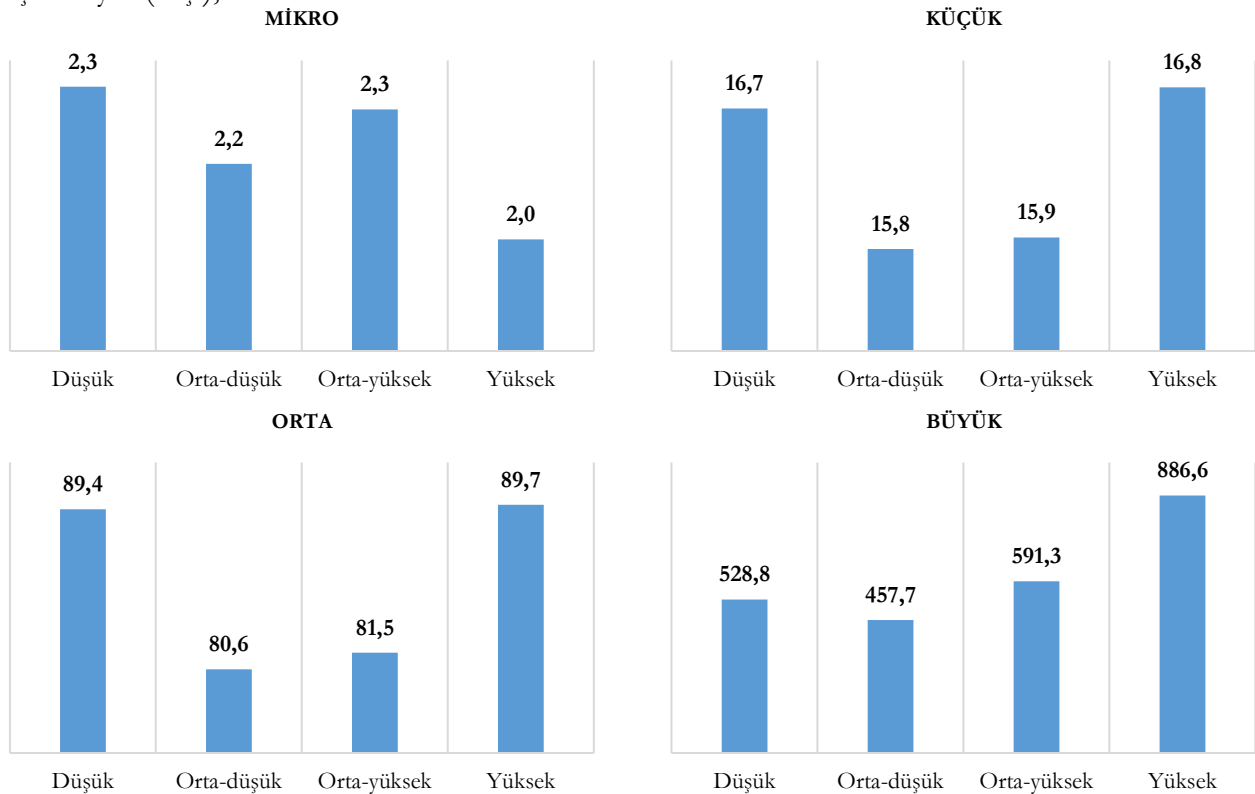
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki girişim başına çalışan sayısının, düşük ve orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki girişim başına çalışan sayısının hemen hemen iki katına yakın bir değere sahip olduğu görülmektedir. Yıllara ve teknoloji düzeyine göre KOBİ'lerdeki girişim başına çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 111 - Yıllara ve Tek. Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023

Teknoloji düzeyine göre mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli girişimlerdeki girişim başına çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 112 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Çalışan Sayısı (Kişi), 2023

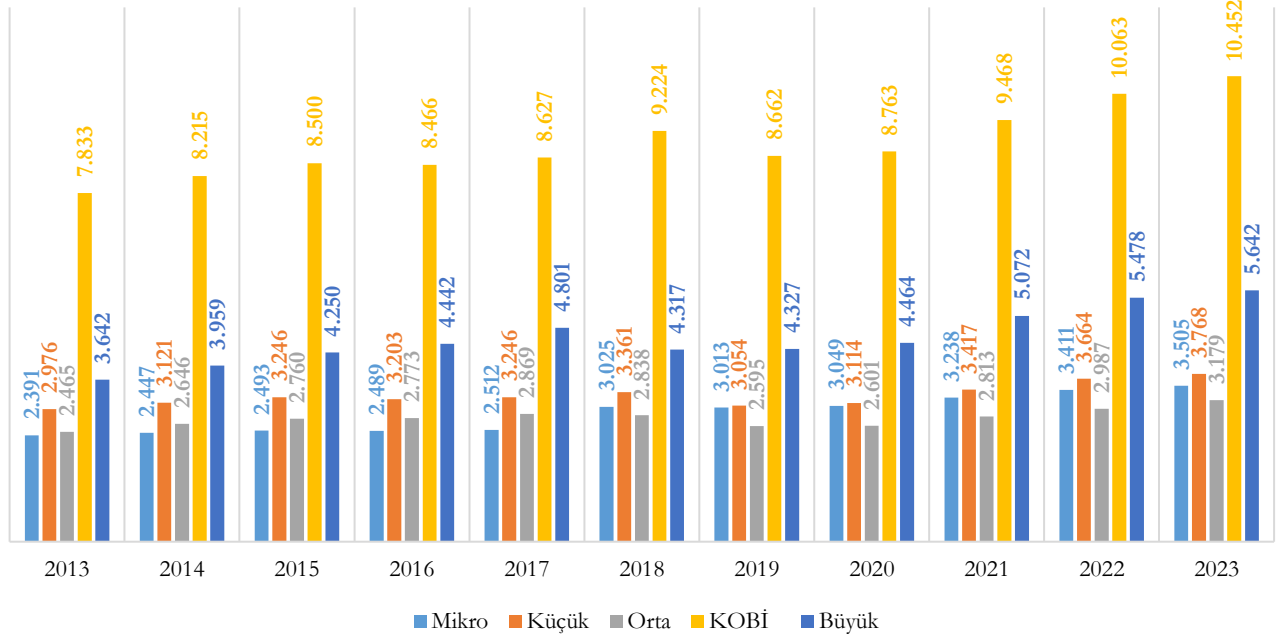

2.1.11. Ücretli Çalışanların Sayısı

Ücretli çalışanların sayısı, maaş, ücret, komisyon, ikramiye, parça başı ödeme veya aynı karşılıklar şeklinde yapılan ödemeleri alan, iş akdine sahip ve işveren için çalışan kişilerin sayısını ifade etmektedir.

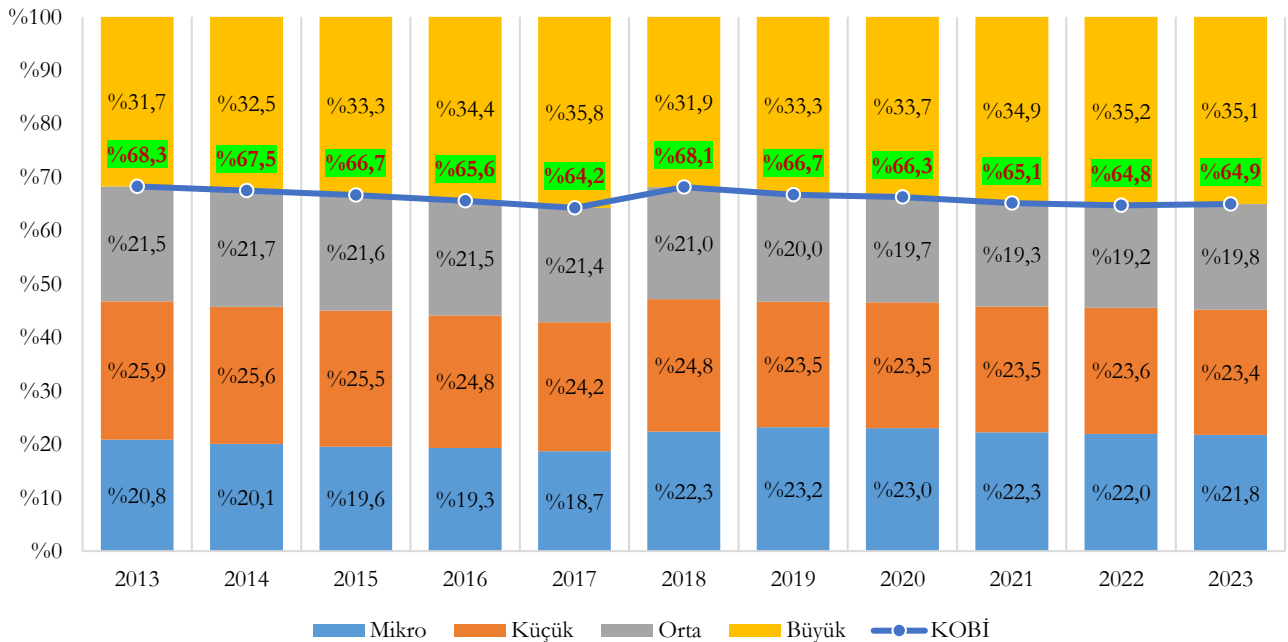
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında tüm girişimlerdeki ücretli çalışan sayısı 16.094.313 kişidir. Yıllara ve ölçeklere göre ücretli çalışan sayısı aşağıda verilmiştir.

Şekil 113 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ücretli Çalışan Sayısı (Bin Kişi), 2013-2023

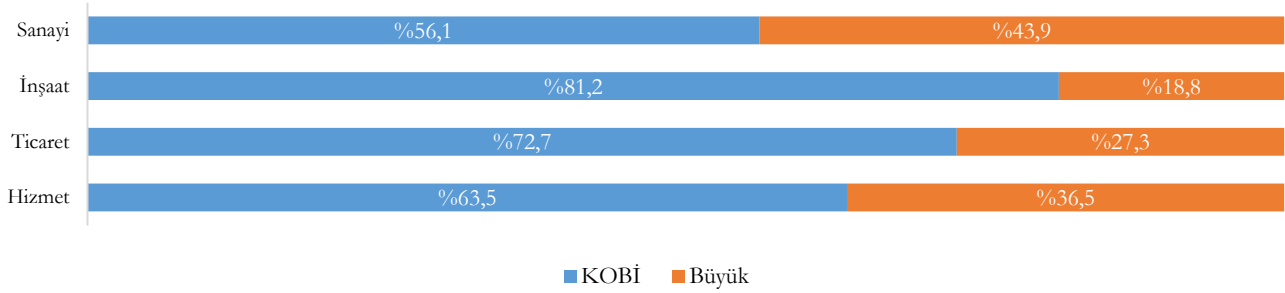
2023 yılı toplam ücretli çalışan sayısının %21,8'i mikro ölçekli, %23,4'ü küçük ölçekli, %19,8'i orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup KOBİ'lerin ücretli çalışan sayısındaki payı %64,9'dur. Yıllara ve ölçeklere göre ücretli çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 114 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

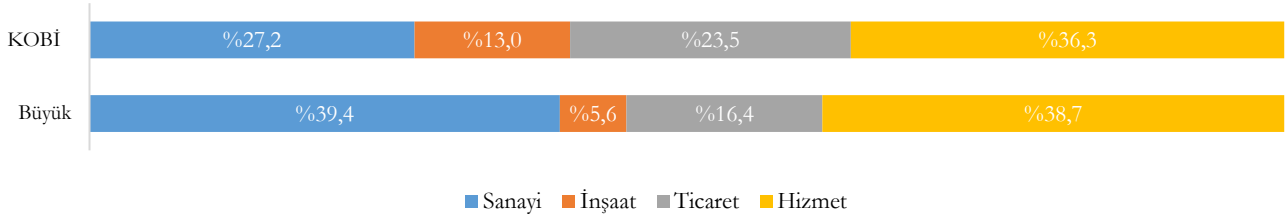
2023 yılında KOBİ'ler sanayi sektöründeki ücretli çalışan sayısının %56,1'ini teşkil etmiştir. Sektör gruplarındaki ücretli çalışan sayısının ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 115 - Sektör Gruplarındaki Ücretli Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

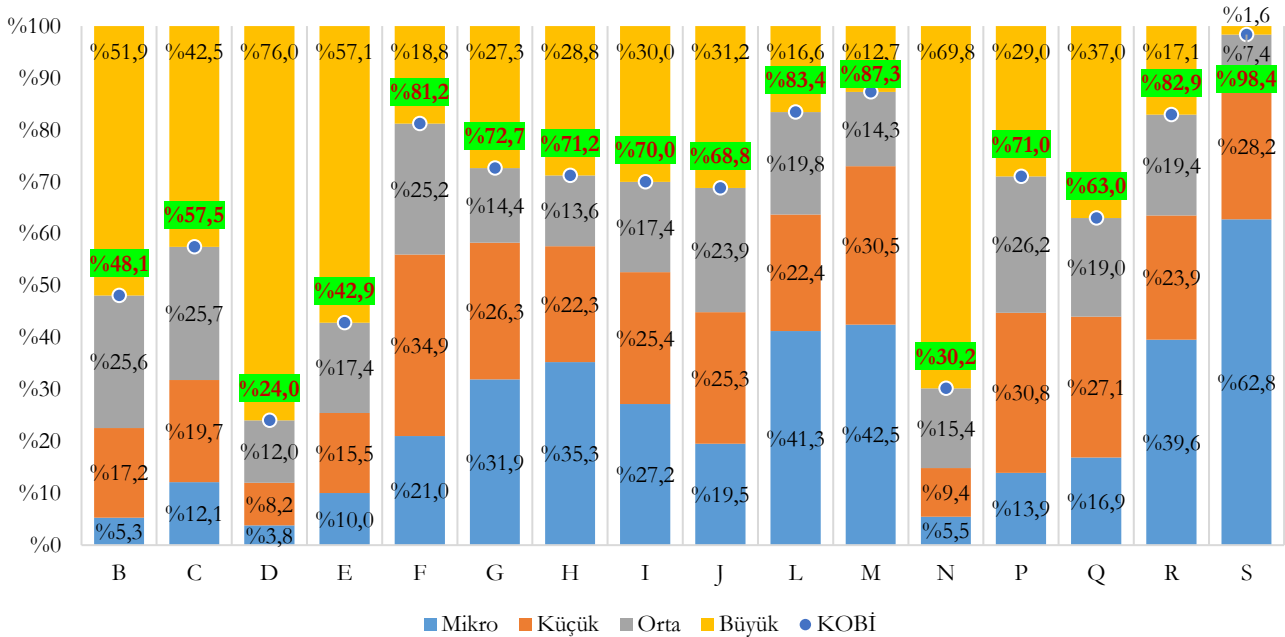
2023 yılında sanayi sektörü, KOBİ'lerdeki ücretli çalışan sayısının %27,2'sini, büyük ölçekli girişimlerdeki ücretli çalışan sayısının ise %39,4'ünü teşkil etmiştir. Ölçek bazında ücretli çalışan sayısının sektör gruplarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 116 - Ölçek Bazında Ücretli Çalışan Sayısının Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

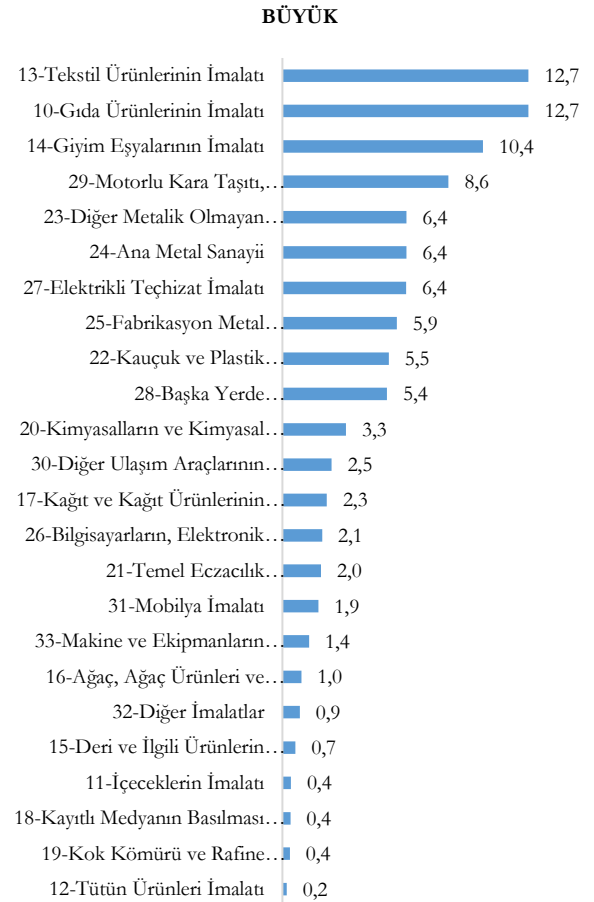
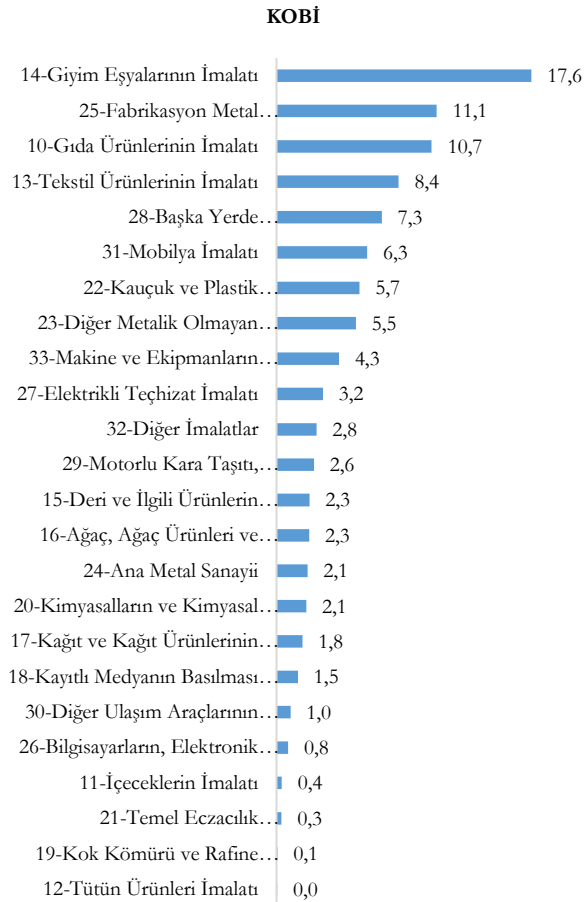
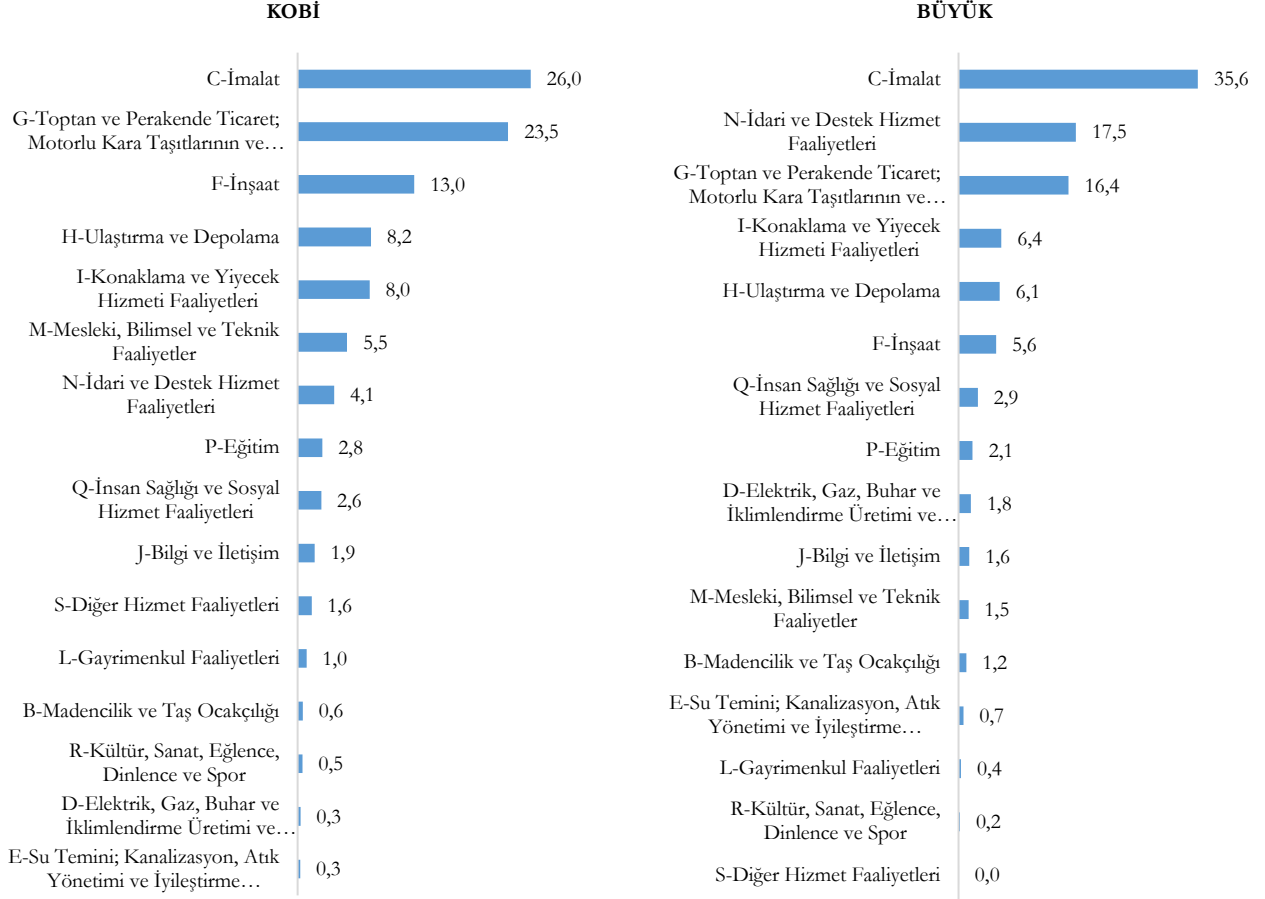
“D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Üretimi ve Dağıtım”, %24 ile ücretli çalışan sayısında KOBİ'lerin payının en az olduğu sektör iken “S-Diğer Hizmet Faaliyetleri” %98,4 ile ücretli çalışan sayısında KOBİ'lerin payının en fazla olduğu sektördür. Sektörlerdeki ücretli çalışan say. ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 117 - Sektör Bazında Ücretli Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

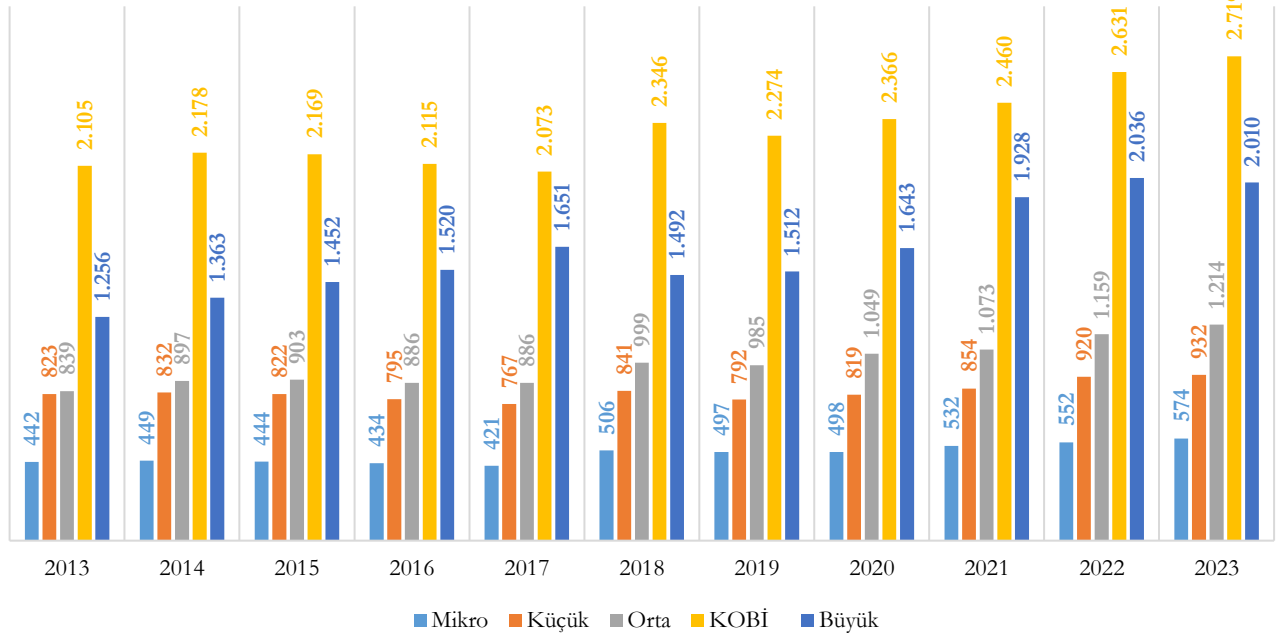
Hem KOBİ'lerde hem de büyük ölçekli girişimlerde en fazla ücretli çalışan imalat sektöründedir. Ölçek bazında ücretli çalışan sayısının sektörlere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 118 - Ölçek Bazında Ücretli Çalışan Sayısının Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2023

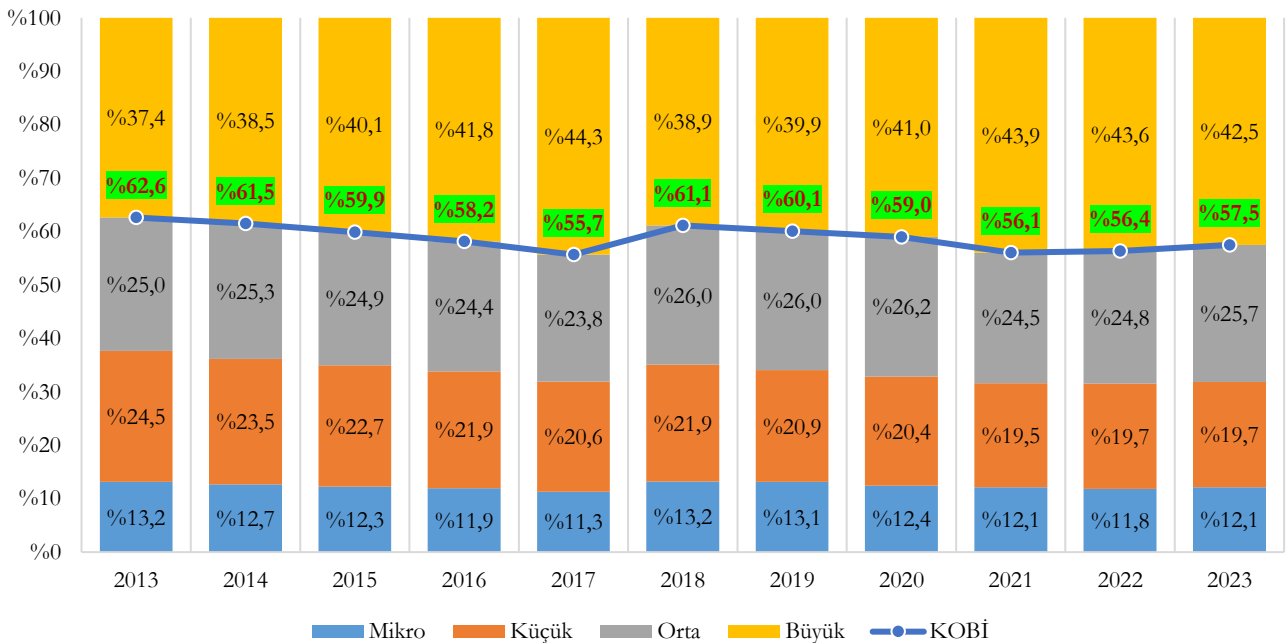
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki ücretli çalışan sayısı 4.729.485 kişidir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki ücretli çalışan sayısı aşağıda verilmiştir.

Şekil 119 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Ücretli Çalışan Sayısı (Bin Kişi), 2013-2023

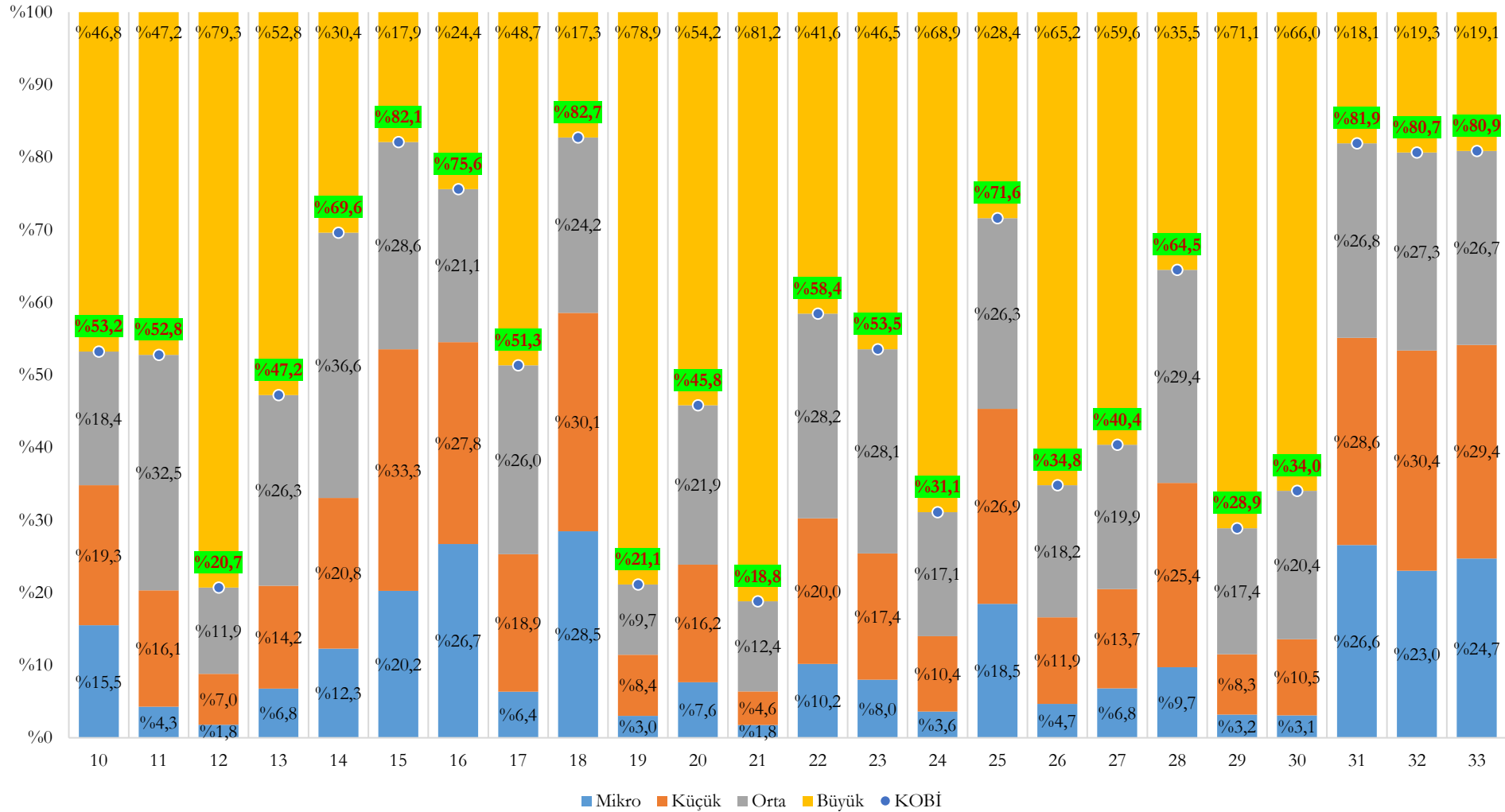
2023 yılında imalat sektörü girişimlerindeki ücretli çalışan sayısının %12,1'ini mikro ölçekli, %19,7'sini küçük ölçekli, %25,7'sini orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup KOBİ'lerin imalat sektörü ücretli çalışan sayısındaki payı %57,5'tir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektöründeki ücretli çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 120 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektöründeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

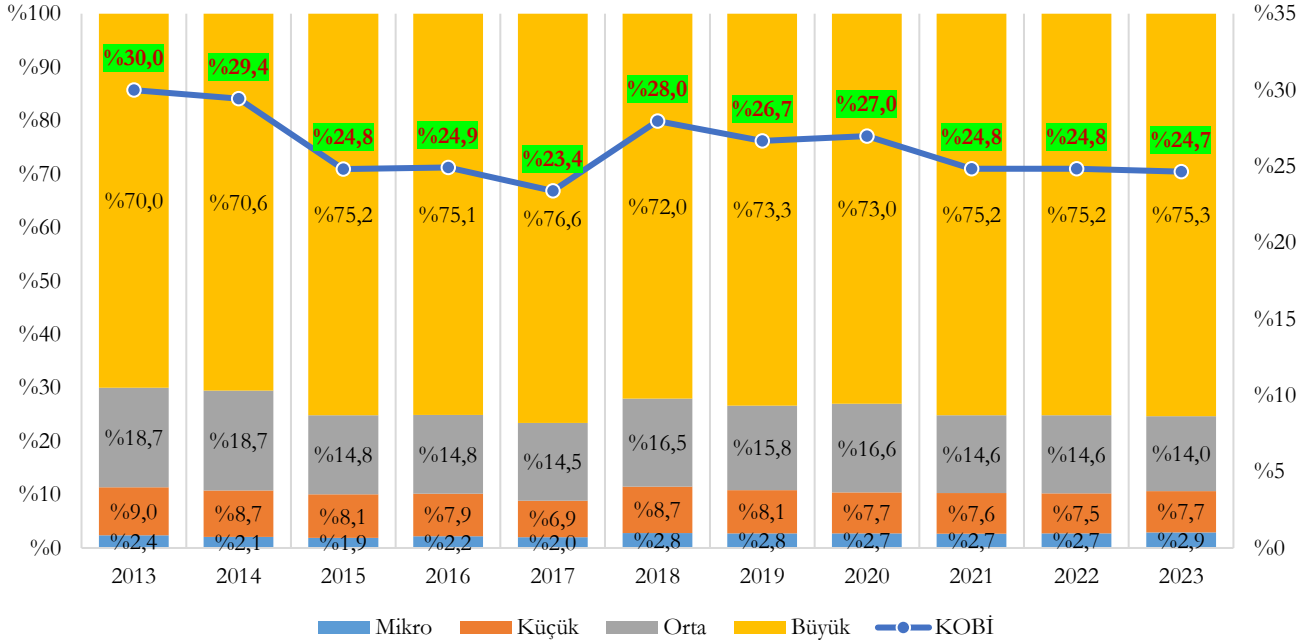
“21-Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacılığa İlişkin Malzemelerin İmalatı”, %18,8 ile ücretli çalışan sayısında KOBİ’lerin payının en az olduğu imalat sanayi alt sektörü iken “18-Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması” %82,7 ile ücretli çalışan sayısında KOBİ’lerin payının en fazla olduğu imalat sanayi alt sektörüdür. İmalat sanayi alt sektörlerindeki ücretli çalışan sayısının ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 121 - İmalat Sanayi Alt Sektörleri Bazında Ücretli Çalışan Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı (%), 2023

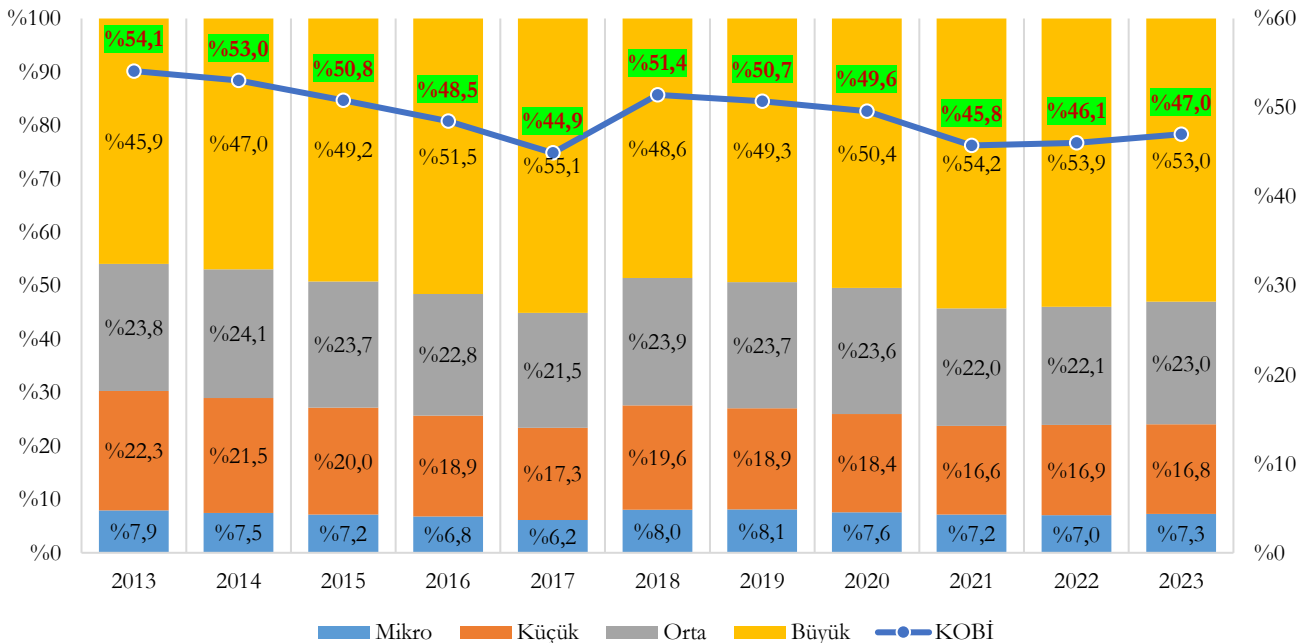
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki ücretli çalışan sayısı 138.856 kişidir. Bunun %2,9'u mikro ölçekli, %7,7'i küçük ölçekli, %14'ü orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup, yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin ücretli çalışan sayısındaki payı %24,7'dir. Yıllara ve ölçeklere göre yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki ücretli çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 122 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

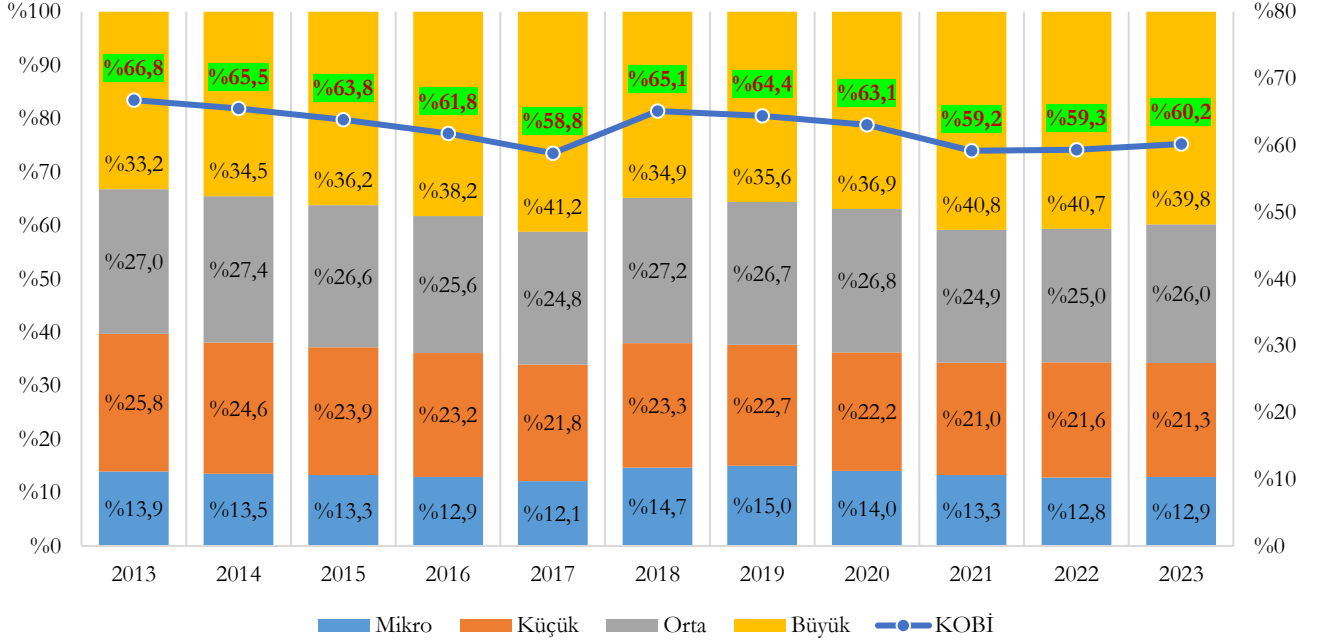
2023 yılında orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki ücretli çalışan sayısı 963.795 kişidir. Bunun %7,3'ü mikro ölçekli, %16,8'i küçük ölçekli, %23'ü orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup, orta-yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerin ücretli çalışan sayısındaki payı %47'dir. Yıllara ve ölçeklere göre orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerdeki ücretli çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 123 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Yüksek Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

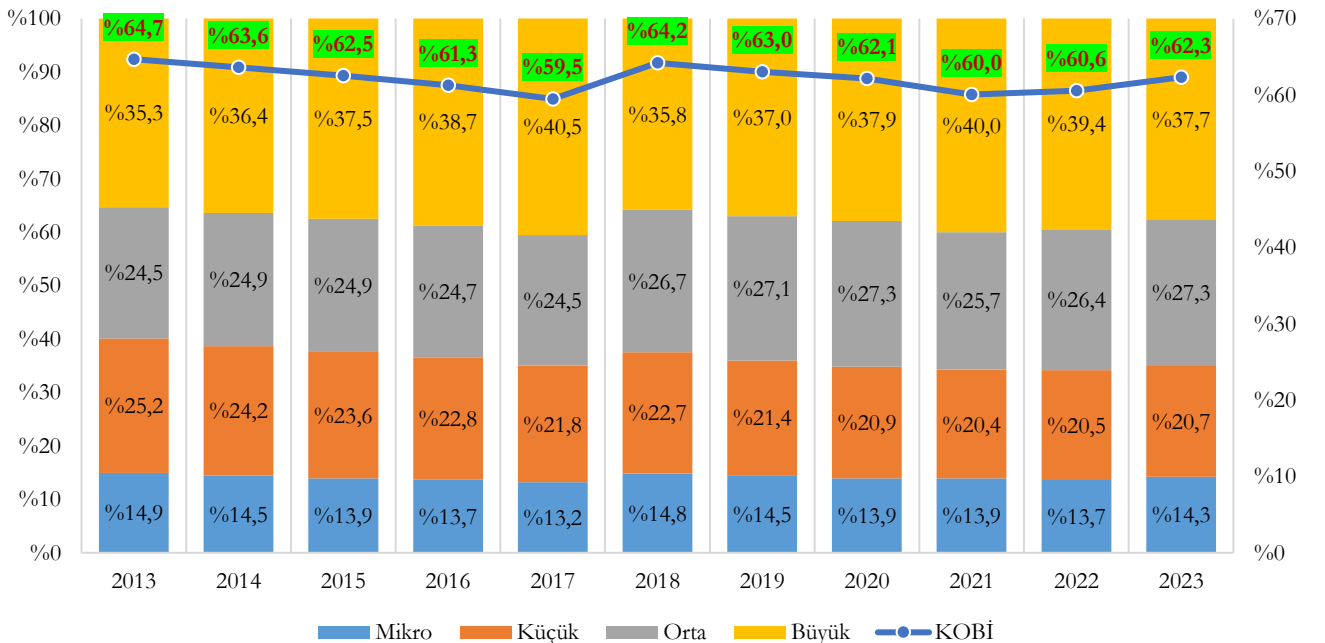
2023 yılında orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki ücretli çalışan sayısı 1.318.103 kişidir. Bunun %12,9'u mikro ölçekli, %21,3'ü küçük ölçekli, %26'sı orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup, orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin ücretli çalışan sayısındaki payı %60,2'dir. Yıllara ve ölçeklere göre orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki ücretli çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 124 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Orta-Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

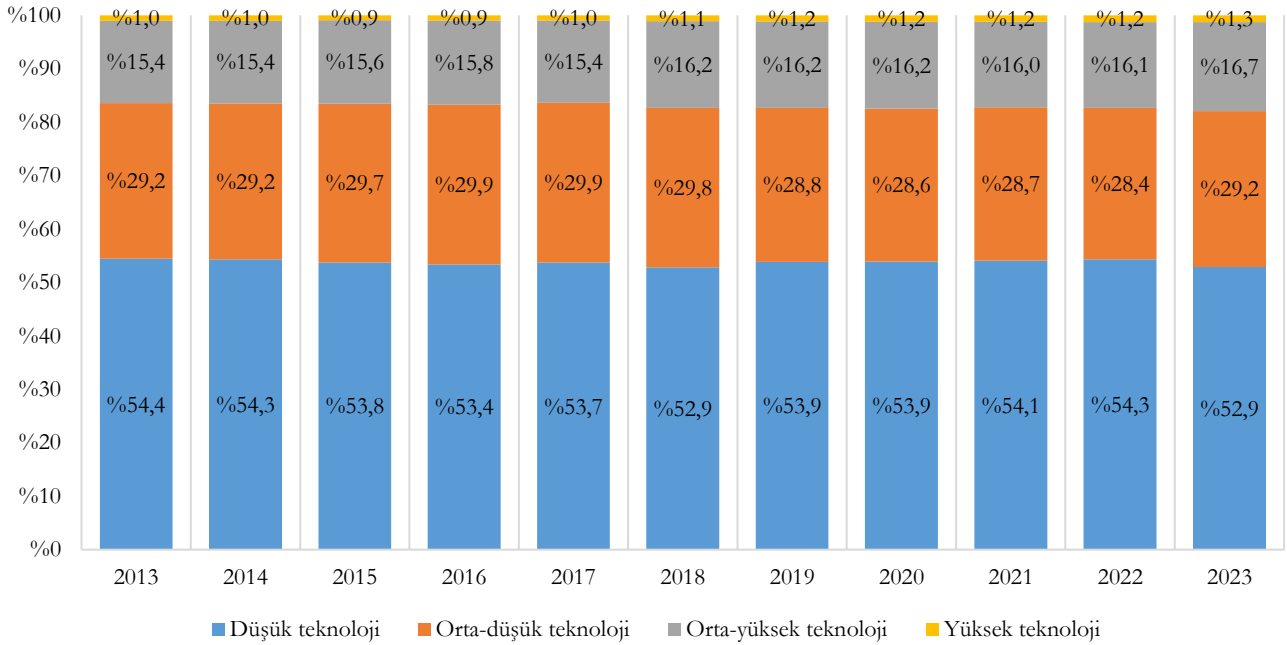
2023 yılında düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki ücretli çalışan sayısı 2.308.731 kişidir. Bunun %14,3'ü mikro ölçekli, %20,7'si küçük ölçekli, %27,3'ü orta ölçekli girişimlerde istihdam edilmiş olup, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerin ücretli çalışan sayısındaki payı %62,3'tür. Yıllara ve ölçeklere göre düşük teknolojiye sahip girişimlerdeki ücretli çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 125 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Düşük Teknolojiye Sahip Girişimlerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

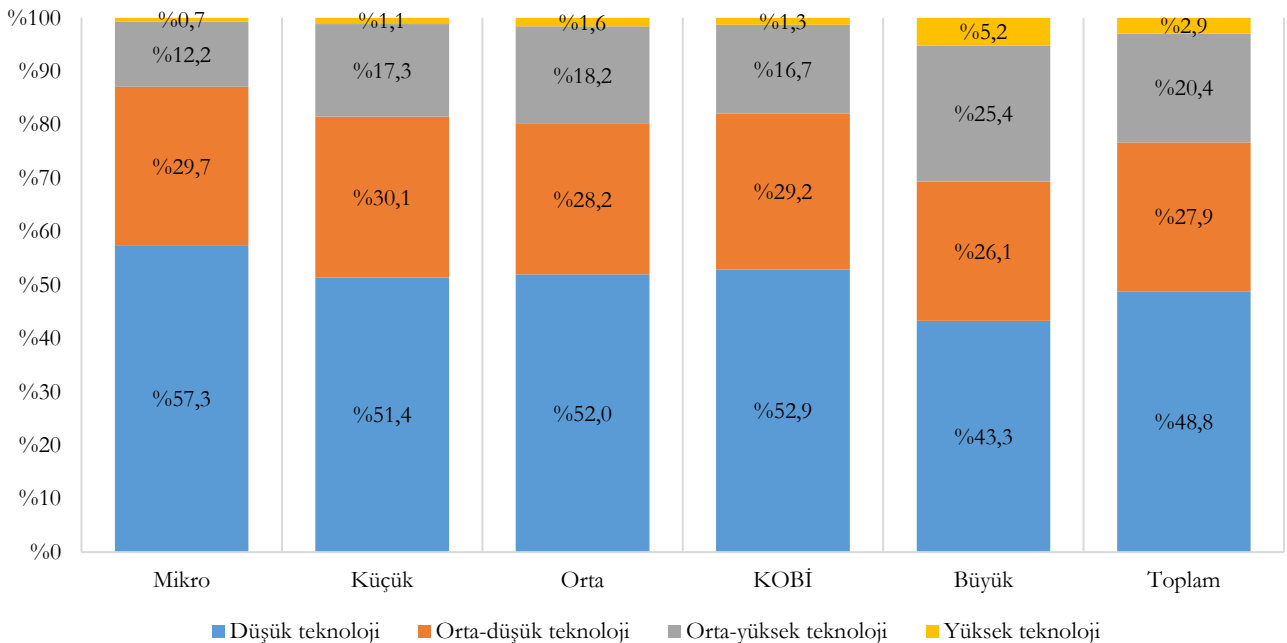
KOBİ'lerdeki ücretli çalışan sayısının teknoloji düzeyine göre dağılımına bakıldığında, 2023 yılında KOBİ'lerdeki ücretli çalışan sayısında yüksek teknolojiye sahip olanların payı %1,3'tür. KOBİ'lerdeki ücretli çalışan sayısının yıllara ve teknoloji düzeyine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 126 - KOBİ'lerdeki Ücretli Çalışan Sayısının Yıllara ve Tek. Düzeyine Göre Dağılımı (%), 2013-2023

2023 yılında yüksek teknolojinin payı tüm girişimlerdeki ücretli çalışan sayısında %2,9 iken KOBİ'lerdeki ücretli çalışan sayısında %1,3, büyük ölçekli girişimlerdeki ücretli çalışan sayısında ise %5,2'dir. Ölçek büyüdükçe ücretli çalışan sayısında yüksek ve orta-yüksek teknolojinin payının arttığı görülmektedir. Teknoloji düzeyine ve ölçeklere göre ücretli çalışan sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 127 - Teknoloji Düzeyine ve Ölçeklere Göre Ücretli Çalışan Sayısının Dağılımı (%), 2023

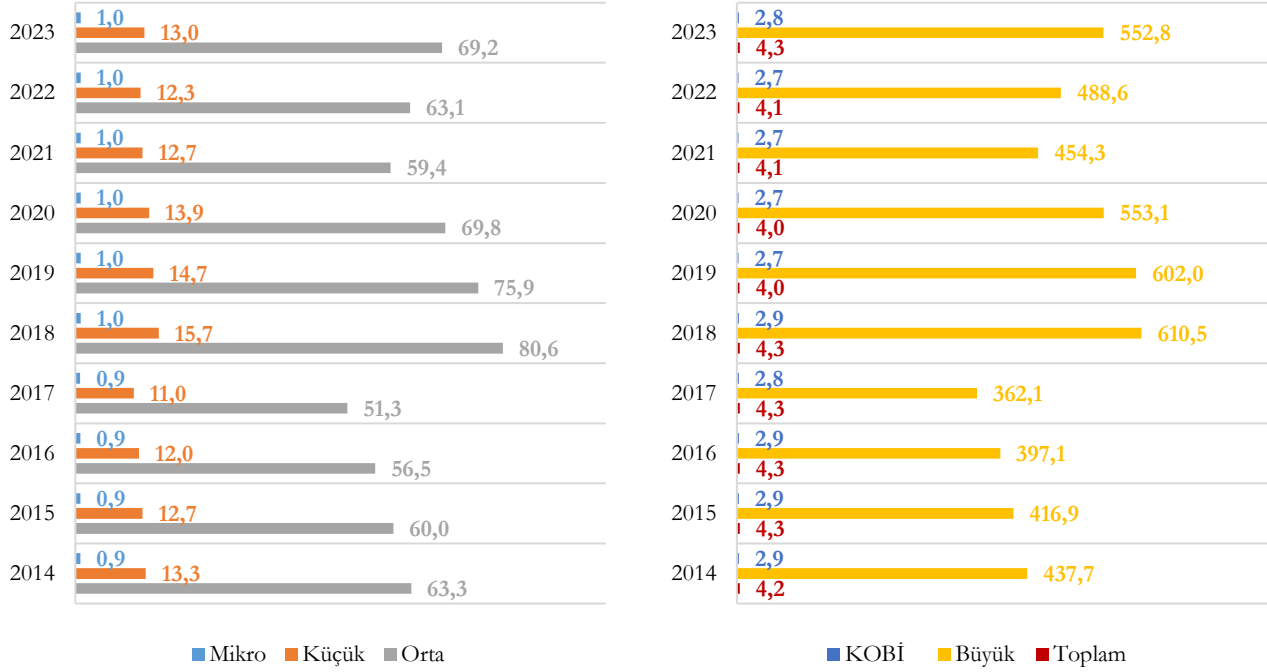

2.1.12. Girişim Başına Ücretli Çalışanların Sayısı

Girişim başına ücretli çalışan sayısı, TÜİK'in yayımladığı bir veri olmayıp, TÜİK'in Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri kapsamında yayımladığı ücretli çalışan sayısı verilerinin girişim sayısı verilerine bölünmesi ile elde edilmiştir.

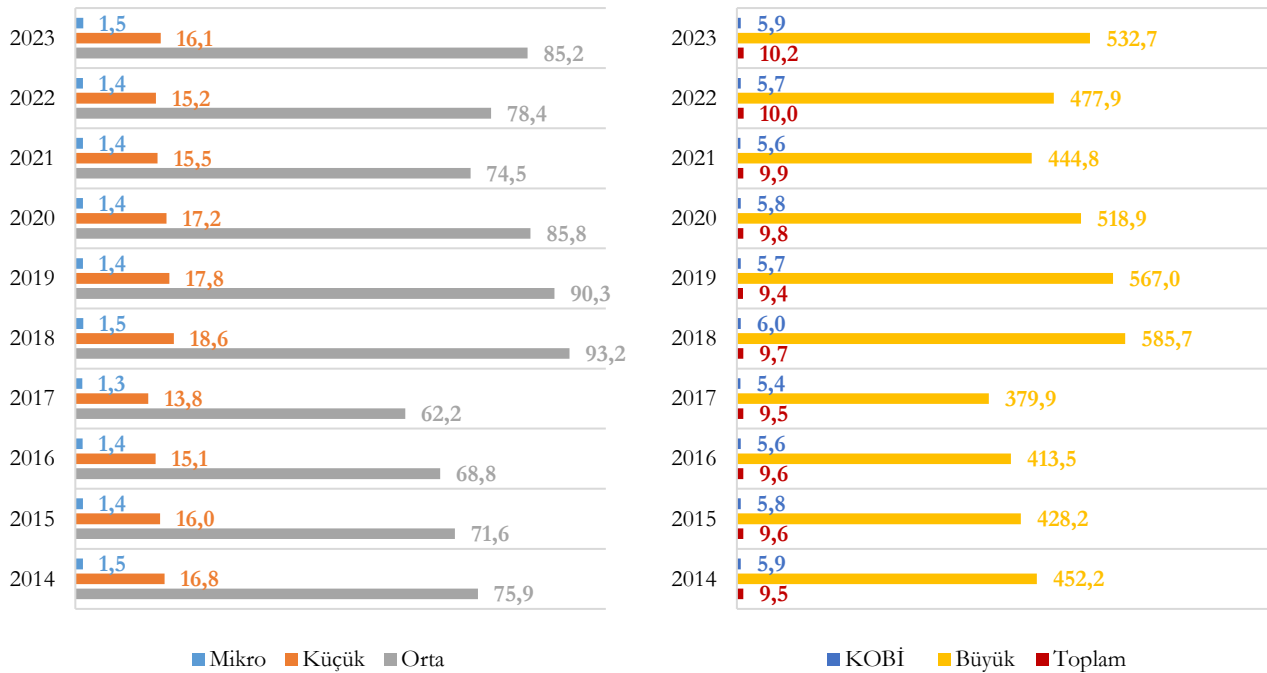
2023 yılında tüm girişimlerde 4,3 olan girişim başına ücretli çalışan sayısı, KOBİ'lerde 2,8 kişi ve büyük girişimlerde 552,8 kişidir. Yıllara ve ölçeklere göre girişim başına ücretli çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 128 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2014-2023

2023 yılında imalat sektöründeki tüm girişimlerde 10,2 kişi olan girişim başına ücretli çalışan sayısı, imalat sektörü KOBİ'lerinde 5,9 kişi ve imalat sektörü büyük ölçekli girişimlerinde 532,7 kişidir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektörü girişimlerindeki girişim başına ücretli çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 129 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sek. Gir. Girişim Baş. Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023

2023 yılında KOBİ’lerde 12 kişi ile “B-Madencilik ve Taş Ocakçılığı”, büyük ölçekli girişimlerde ise 1.143,3 kişi ile “N-İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri” en yüksek girişim başına ücretli çalışan sayısına sahiptir.

2023 yılında imalat sektöründeki KOBİ’lerde 18 kişi ile “12-Tütün Ürünleri İmalatı”, büyük ölçekli girişimlerde ise 954,2 kişi ile “29-Motorlu Kara Taşıtı, Treyler ve Yarı Treyler İmalatı” en yüksek girişim başına ücretli çalışan sayısına sahiptir.

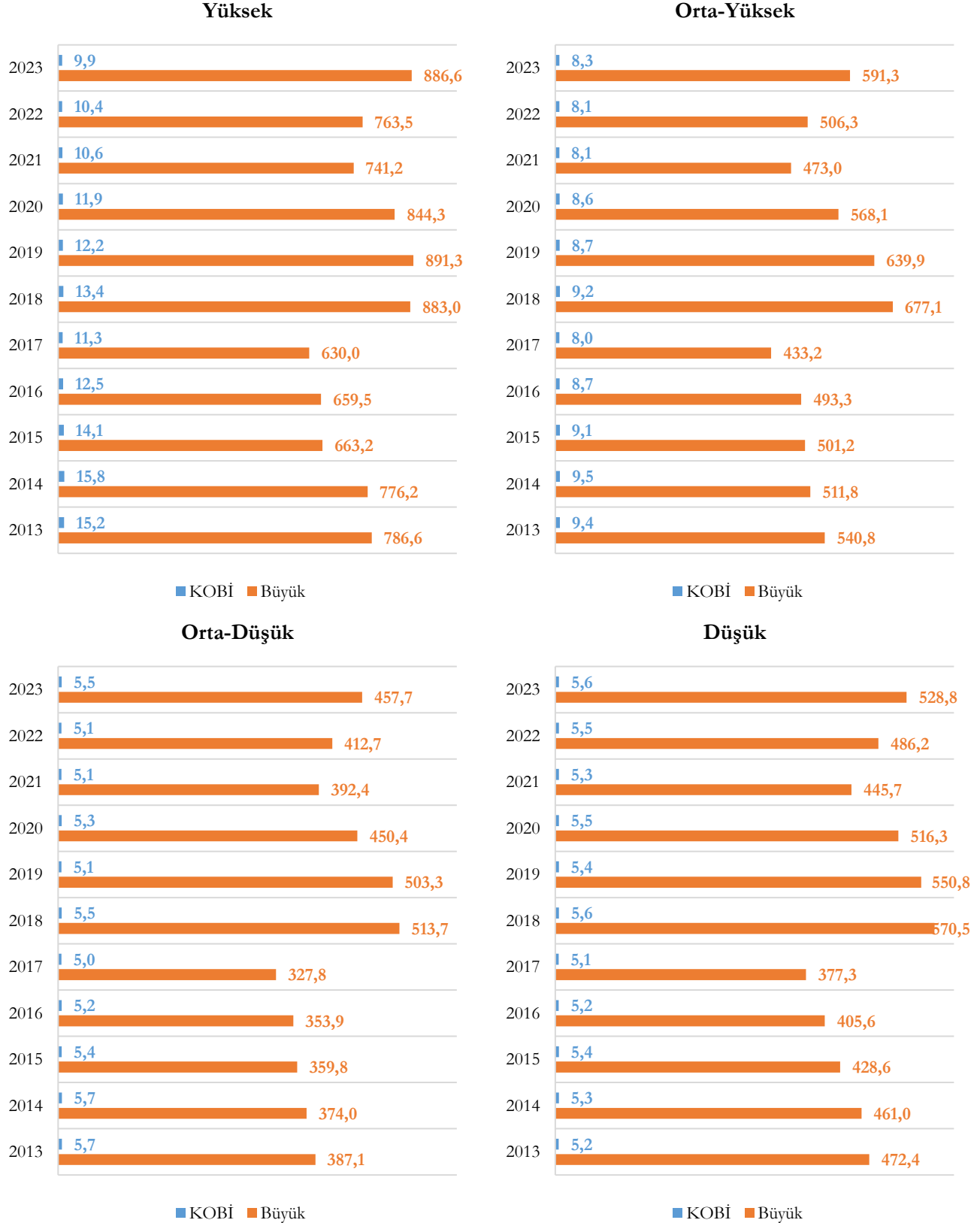
Ölçek ve sektörlere göre girişim başına ücretli çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 130 - Ölçek ve Sektörlere Göre Girişim Başına Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2023

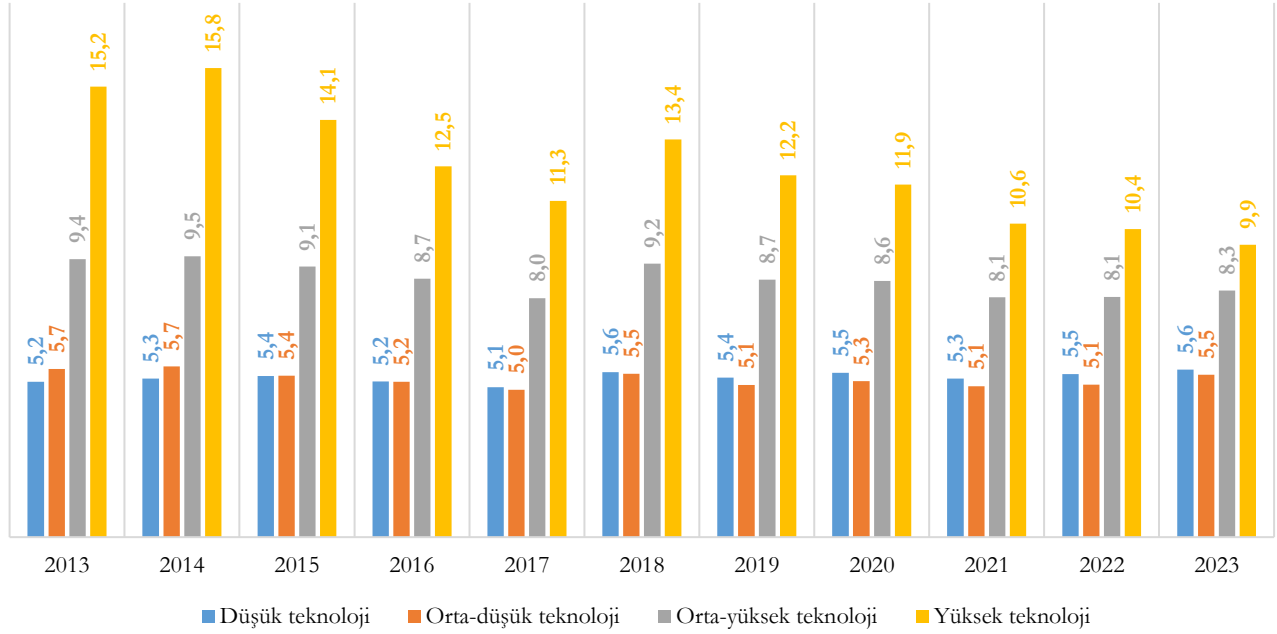
2023 yılında yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 9,9 kişi olan girişim başına ücretli çalışan sayısı, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 8,3 kişi, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 5,5 kişi ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 5,6 kişidir. Teknoloji düzeyine ve yıllara göre KOBİ ve büyük girişimlerdeki girişim başına ücretli çalışan sayısı aşağıda verilmiştir.

Şekil 131 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Tek. Sahip Gir. G.B.Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023

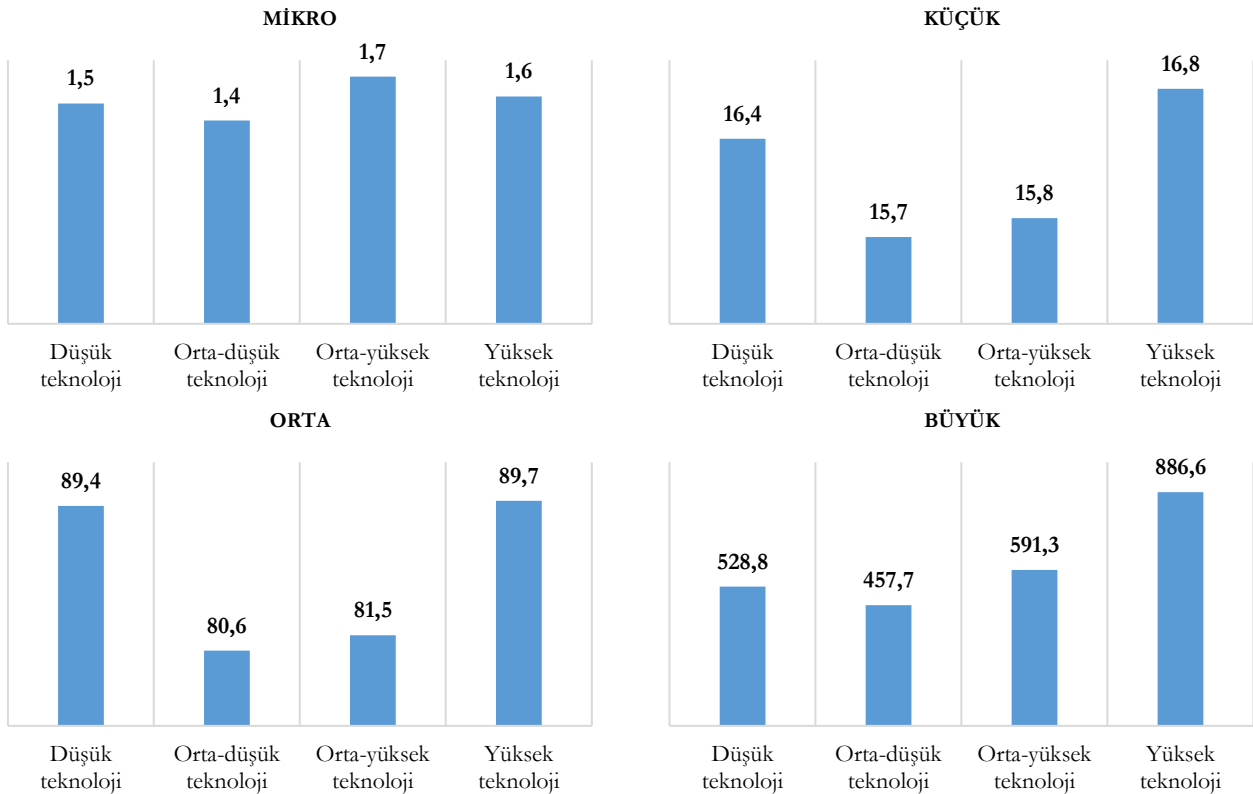
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki girişim başına ücretli çalışan sayısının, düşük ve orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki girişim başına çalışan sayısının hemen hemen iki katına yakın bir değere sahip olduğu görülmektedir. Yıllara ve teknoloji düzeyine göre KOBİ'lerdeki girişim başına ücretli çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 132 - Yıllara ve Tek. Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Girişim Başına Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2013-2023

Teknoloji düzeyine göre mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli girişimlerdeki girişim başına ücretli çalışan sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 133 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Girişim Başına Ücretli Çalışan Sayısı (Kişi), 2023

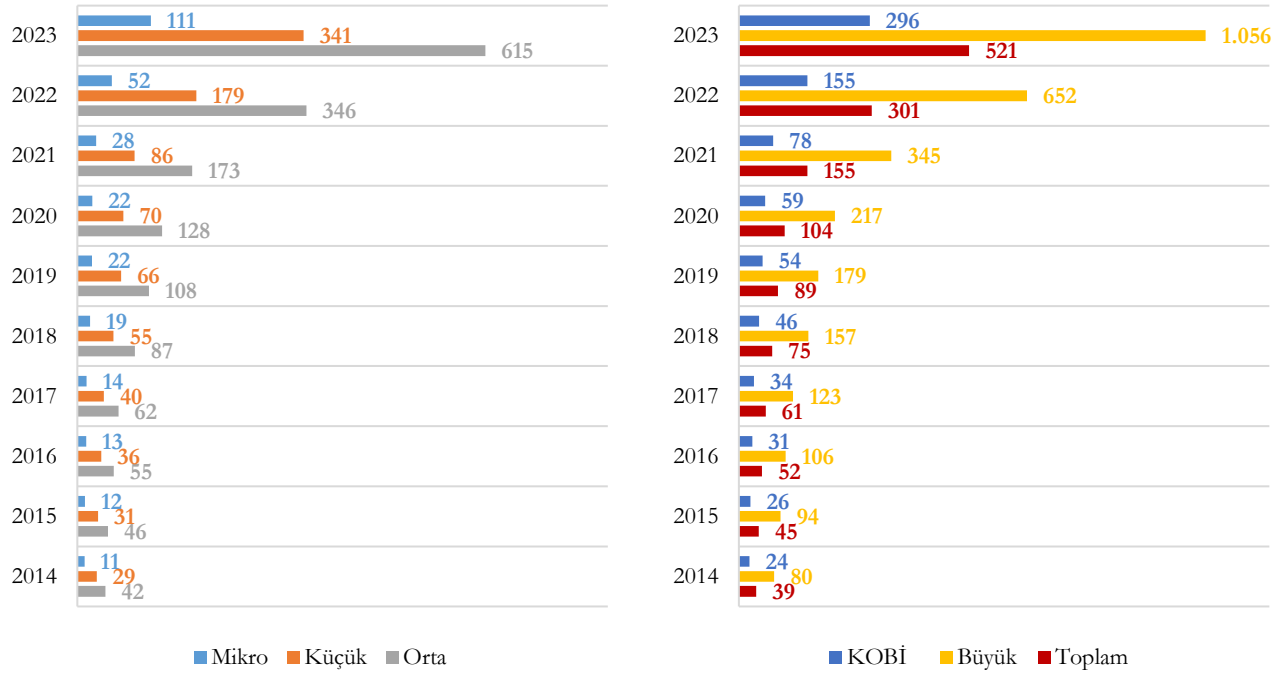

2.1.13. Çalışan Başına Katma Değer

Çalışan başına katma değer, faktör maliyetiyle katma değerın çalışanlar sayısına bölünmesiyle elde edilen parasal değeri ifade etmektedir.

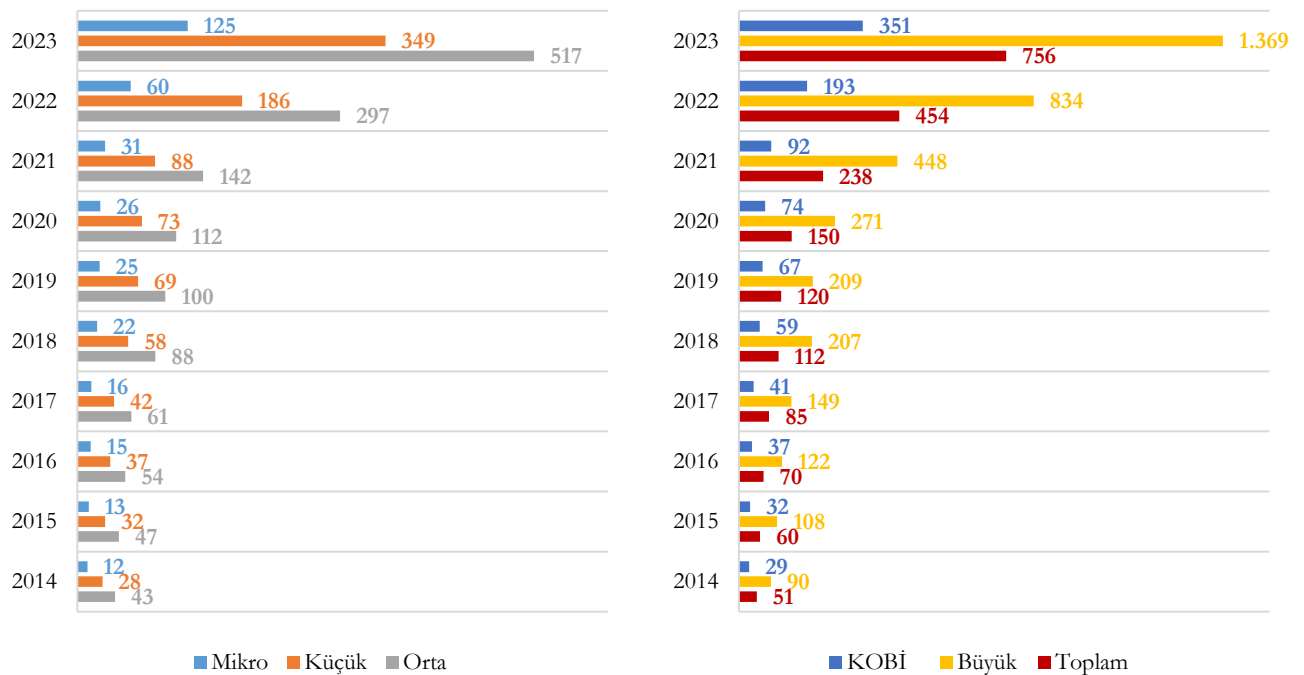
2023 yılında tüm girişimlerde 521 Bin ₺ olan çalışan başına katma değer, KOBİ’lerde 296 Bin ₺ ve büyük ölçekli girişimlerde 1,1 Milyon ₺’dir. Yıllara ve ölçeklere göre çalışan başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 134 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Çalışan Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023

2023 yılında imalat sektöründeki tüm girişimlerde 756 Bin ₺ olan çalışan başına katma değer, imalat sektörü KOBİ’lerinde 351 Bin ₺ ve imalat sektörü büyük ölçekli girişimlerinde 1,4 Milyon ₺’dir. Yıllara ve ölçeklere göre imalat sektörü girişimlerindeki çalışan başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 135 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İmalat Sektörü Gir. Çalışan Başına Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023

2023 yılında “D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı” 2 Milyon ₺ ile KOBİ’lerde ve 3,5 Milyon ₺ ile büyük ölçekli girişimlerde de en yüksek çalışan başına katma değere sahiptir.

2023 yılında KOBİ’lerde 935 Bin ₺ ile “19-Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı”, büyük ölçekli girişimlerde ise 2,7 Milyon ₺ ile “20-Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı” en yüksek çalışan başına katma değere sahiptir.

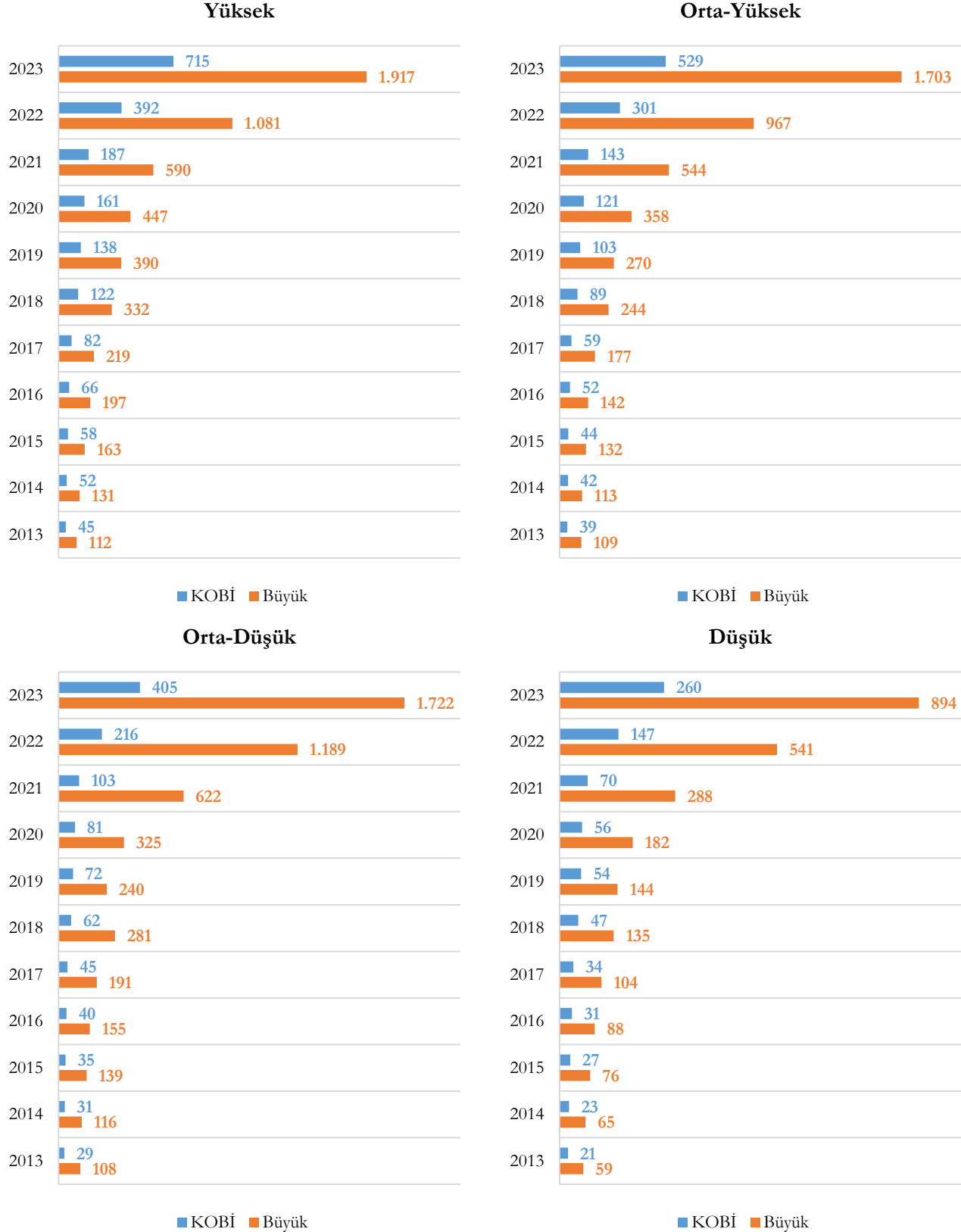
Ölçek ve sektörlere göre çalışan başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 136 - Ölçek ve Sektörlere Göre Çalışan Başına Katma Değer (Bin ₺), 2023

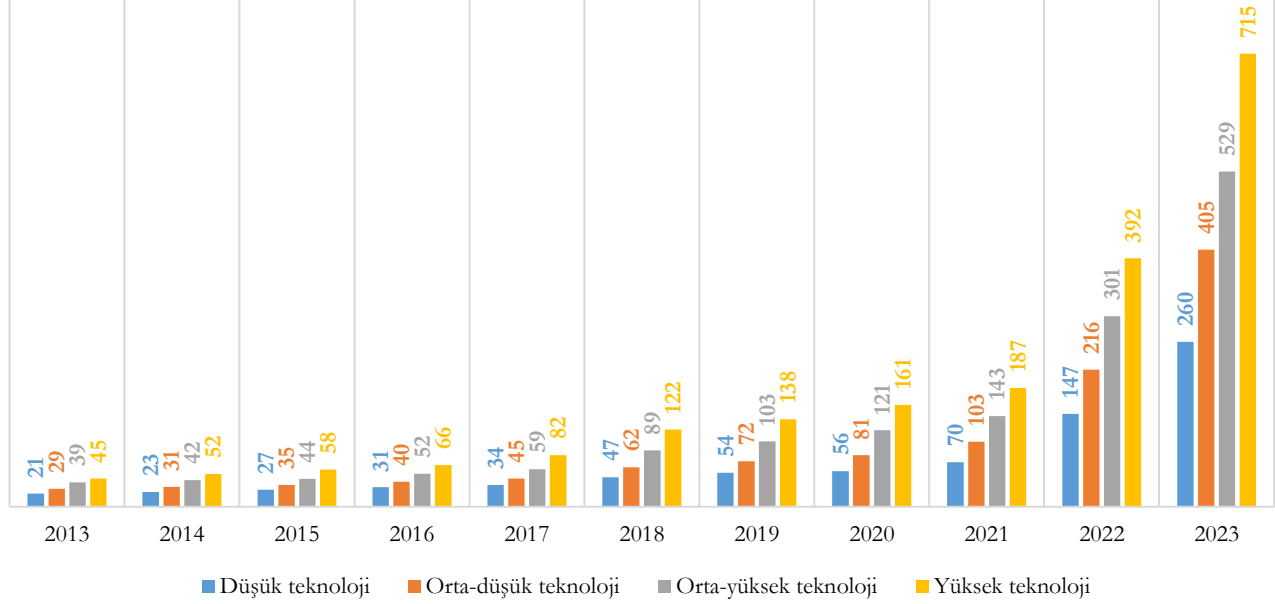
2023 yılında yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 715 Bin ₺ olan çalışan başına katma değer, orta-yüksek teknoloji KOBİ'lerinde 529 Bin ₺, orta-düşük teknoloji KOBİ'lerinde 405 Bin ₺ ve düşük teknoloji KOBİ'lerinde 260 Bin ₺'dir. Teknoloji düzeyine ve yıllara göre KOBİ ve büyük girişimlerdeki çalışan başına katma değer aşağıda verilmiştir.

Şekil 137 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Yüksek Tek. Sahip Girişim. Ç.B.Katma Değer (Bin ₺), 2013-2023

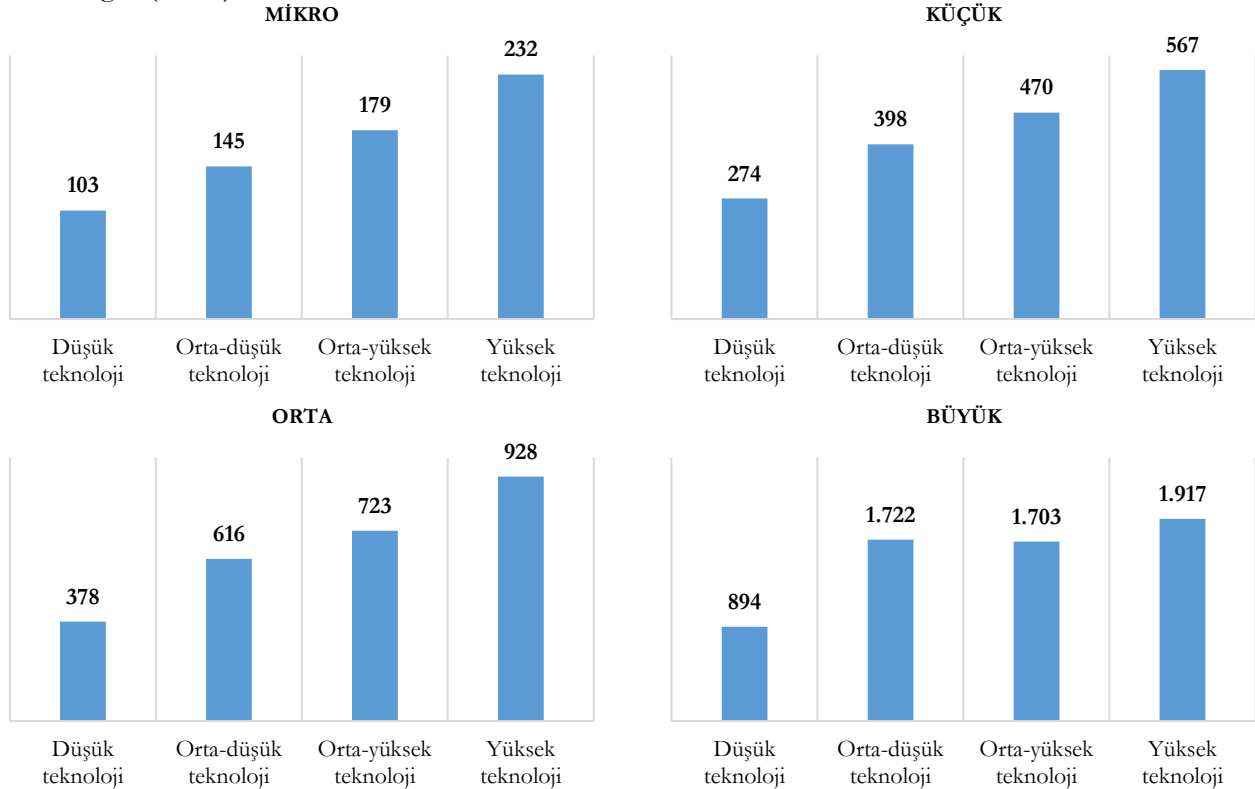
2023 yılında yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki çalışan başına katma değer, düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki çalışan başına katma değer 2,8, orta-düşük teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki çalışan başına katma değer 1,8 ve orta-yüksek teknolojiye sahip KOBİ'lerdeki çalışan başına katma değer 1,4 katına yakın bir değere sahip olduğu görülmektedir. Yıllara ve teknoloji düzeyine göre KOBİ'lerdeki çalışan başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 138 - Yıllara ve Tek. Düzeyine Göre KOBİ'lerdeki Çalışan Başına Katma Değer (Kişi), 2013-2023

Teknoloji düzeyine göre mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli girişimlerdeki çalışan başına katma değerler aşağıda verilmiştir.

Şekil 139 - Teknoloji Düzeyine Göre Mikro, Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli Girişimlerdeki Çalışan Başına Katma Değer (Bin ₺), 2023

[KOBİ İstatistikleri Çalışması İçin Tıklayınız!](#)

2.2. DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ

Dış ticaret istatistiklerinin üretilmesinde ve yayımlanmasında “genel ticaret sistemi” (GTS) uygulanmakta olup genel ticaret sistemine göre dış ticaret istatistiklerine ilişkin veri kaynakları 2013’ten itibaren mevcuttur. Bu nedenle yıllara göre dış ticaret verileri 2013 yılından itibaren verilmiştir.

Genel ticaret sistemi, bir ülkenin ekonomik alanına giren ve ekonomik alanından çıkan tüm malları kapsamaktadır. GTS’de ülkenin ekonomik alanını oluşturan serbest bölgeler, gümrük antrepoları ve serbest dolaşım alanına giren veya bu alanlardan çıkan mallar hesaplamalara katılırken; ÖTS (özel ticaret sistemi)’de gümrük antrepoları ve serbest bölgeler istatistiklerde yer almamakta, sadece ülkenin serbest dolaşım alanına giren ve bu alandan çıkan mallar kapsamaktadır.

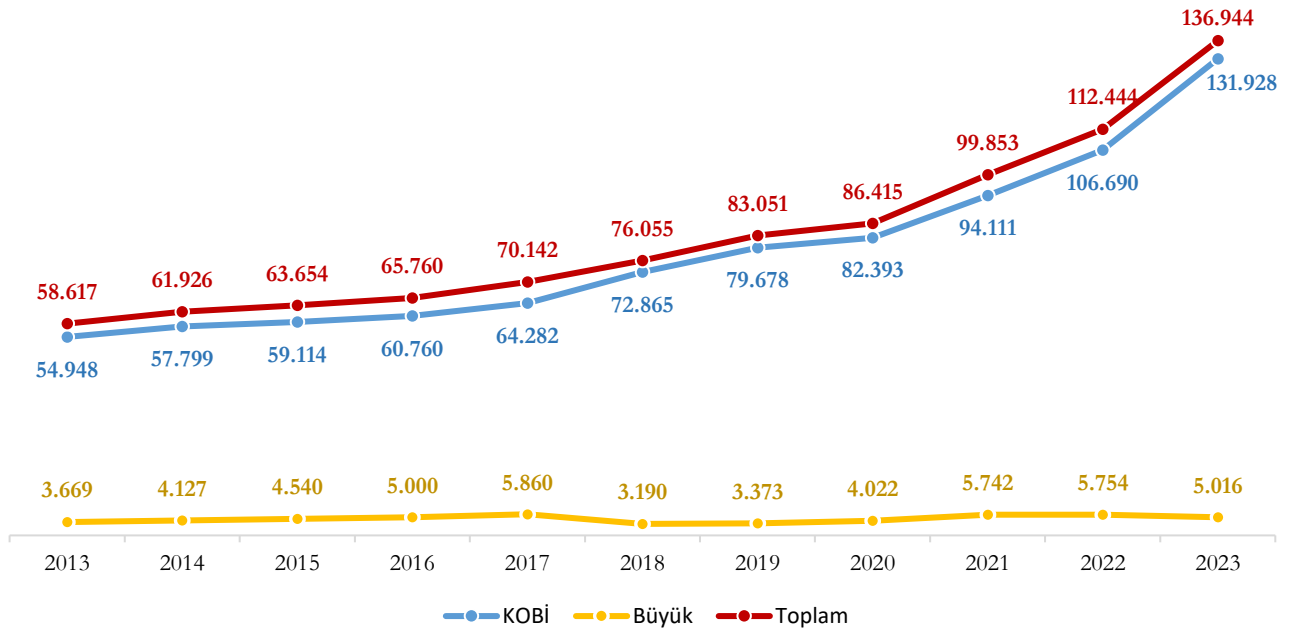
Dış ticaret istatistikleri ihtiyaçlar ve uygulamalar gereği sıkça güncellenmektedir. Başlıca revizyon nedenleri; beyannamelerin geç kapatılması, zamanında Ticaret Bakanlığı veri ambarına aktarılamaması, beyanname üzerinde yapılan düzeltmeler ve beyannamelerin iptal edilmesidir.

Dış Ticaret İstatistikleri ile ilgili olarak daha ayrıntılı bilgi için “Türkiye’de KOBİ’lerin Dış Ticaretteki Yeri” raporuna bakılabilir. Söz konusu rapora KOSGEB web sayfasında “Rapor ve İstatistikler” başlığı altında yer alan “Araştırmalar Raporları” linkinden ulaşılabilir.

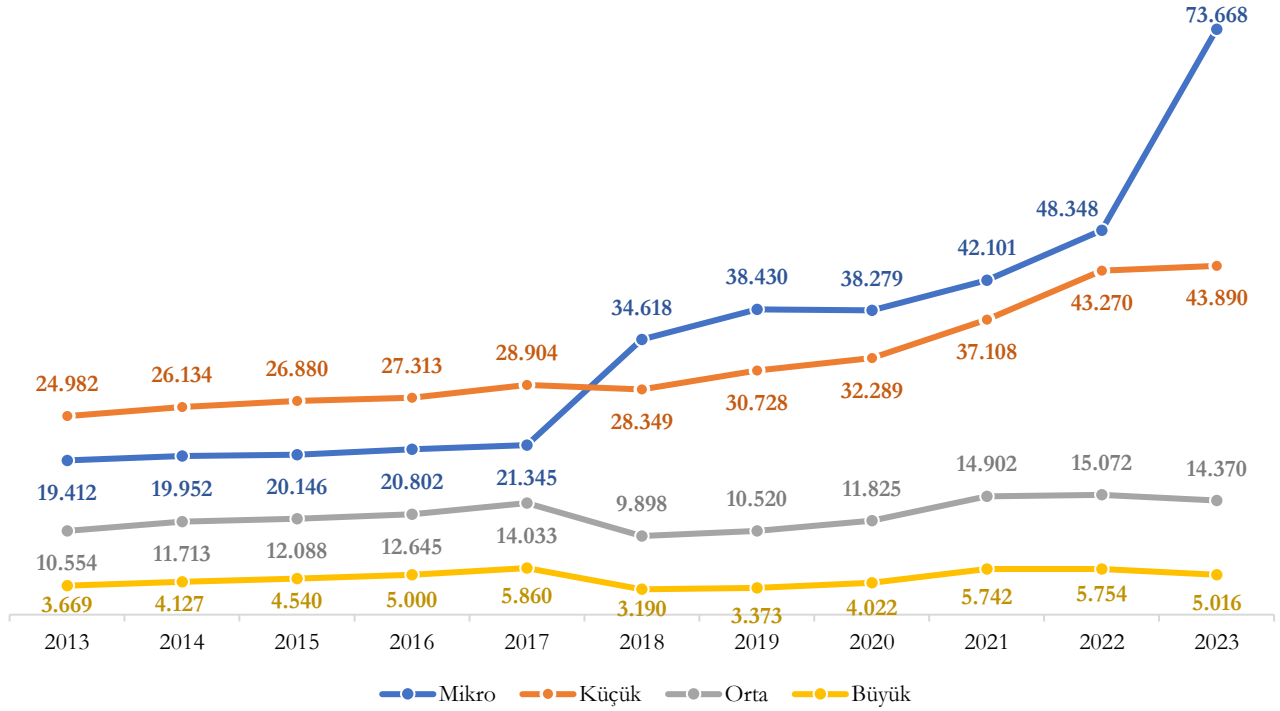
2.2.1. İhracat ve İthalat Gerçekleştiren Girişim Sayısı

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılında 136.944 girişim ihracat yapmış olup bunların 131.928’i KOBİ’dir. Yıllara ve ölçeklere göre ihracat yapan girişim sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 140 – Yıllara Göre İhracat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Sayısı, 2013-2023

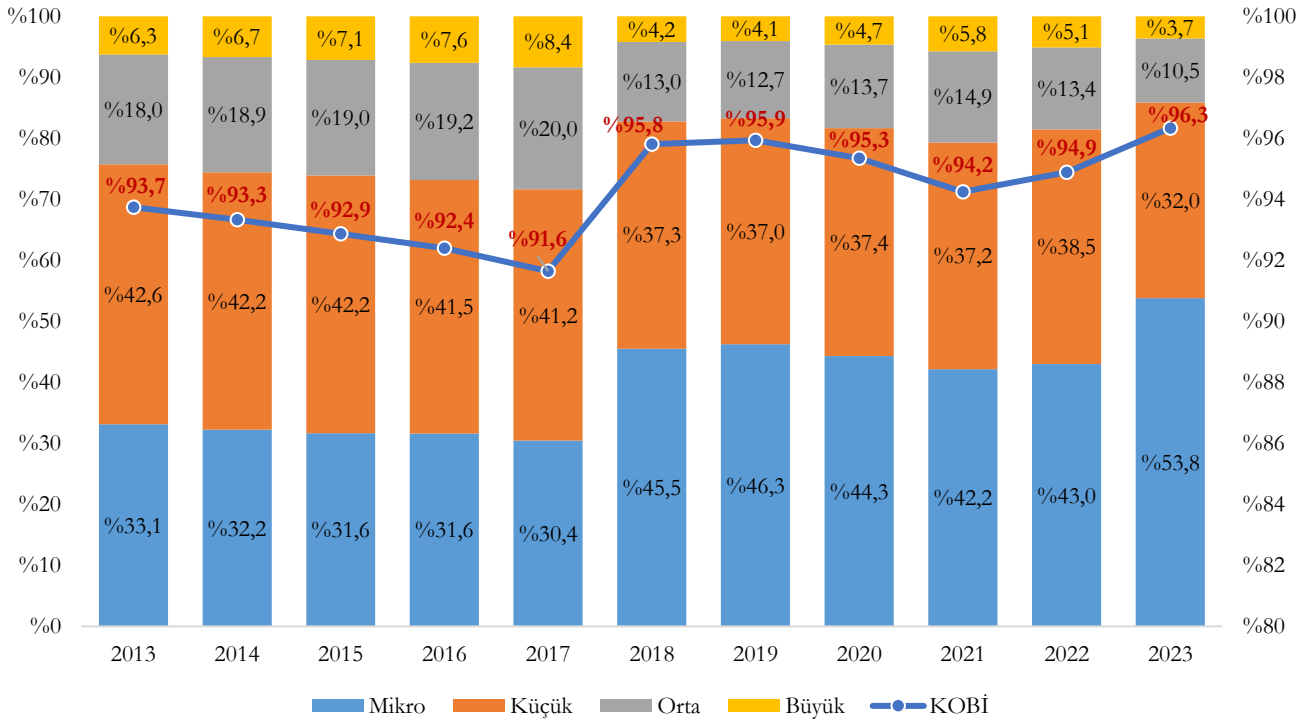

Şekil 141 – Yıllara ve Ölçklere Göre İhracat Yapan Girişim Sayısı, 2013-2023

2023 yılında ihracat yapan girişim sayısının %53,8'ini mikro ölçekli, %32'sini küçük ölçekli, %10,5'ini orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup ihracat yapan girişimlerin %96,3'ü KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre ihracat yapan girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 142 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

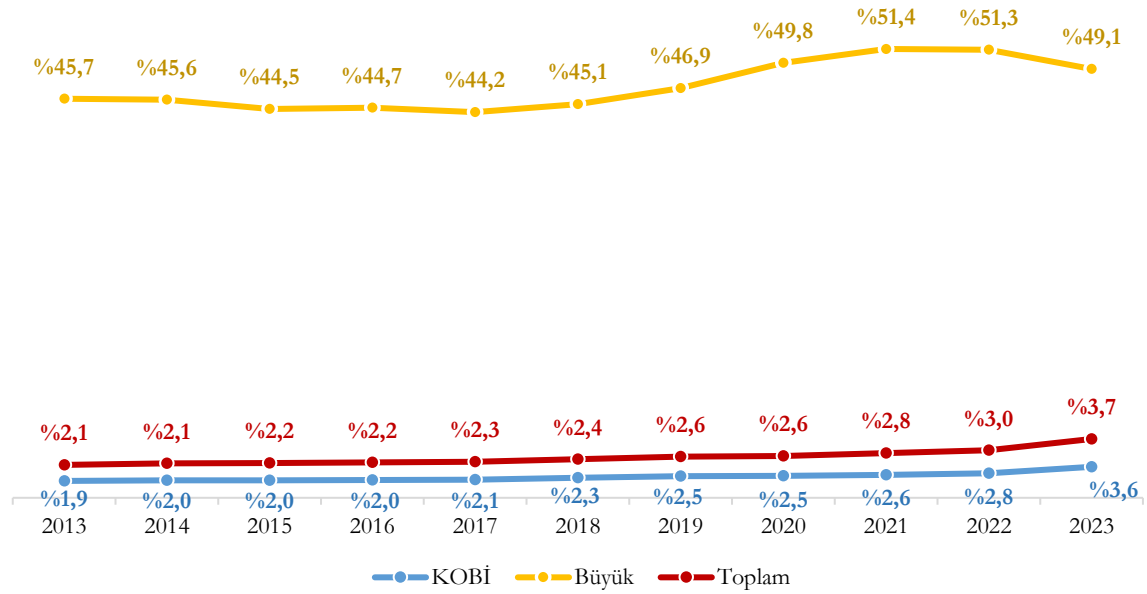

2013-2023 döneminde ihracat yapan girişim sayısının toplam girişim sayısına oranı %2,1'den %3,7'ye, ihracat yapan KOBİ sayısının toplam KOBİ sayısına oranı ise %1,9'dan %3,6'ya yükselmiştir. Bununla birlikte ölçek düzeyleri tek tek incelendiğinde:

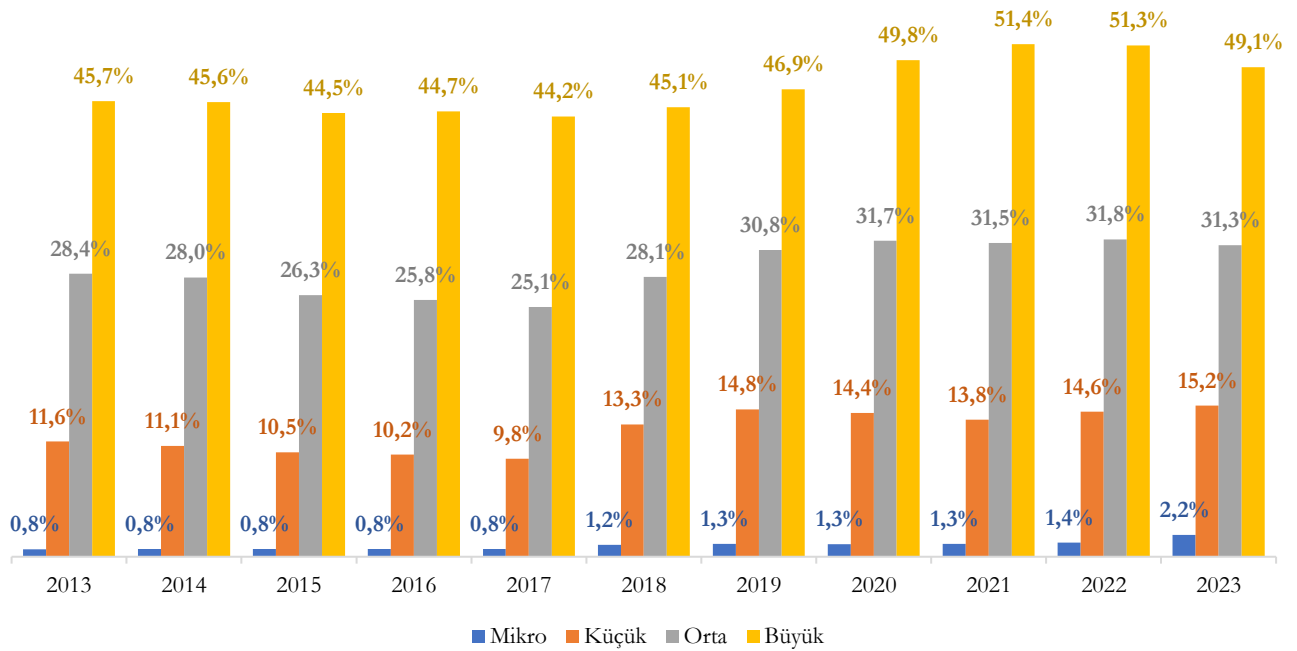
- İhracat yapan mikro girişim sayısının toplam mikro girişim sayısına oranının %0,8'den %2,2'ye,
- İhracat yapan küçük girişim sayısının toplam küçük girişim sayısına oranının %11,6'dan %15,2'ye,
- İhracat yapan orta ölç. girişim sayısının toplam orta ölç. girişim sayısına oranının %28,4'ten %31,3'e,
- İhracat yapan büyük girişim sayısının toplam büyük girişim sayısına oranının %45,7'den %49,1'e yükseldiği görülmektedir.

Yıllara ve ölçeklere göre ihracat yapan girişim sayısının toplam girişim sayısına oranı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 143 - Yıllara Göre İhracat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Say. Toplam Girişim Say.Oranı, 2013-2023

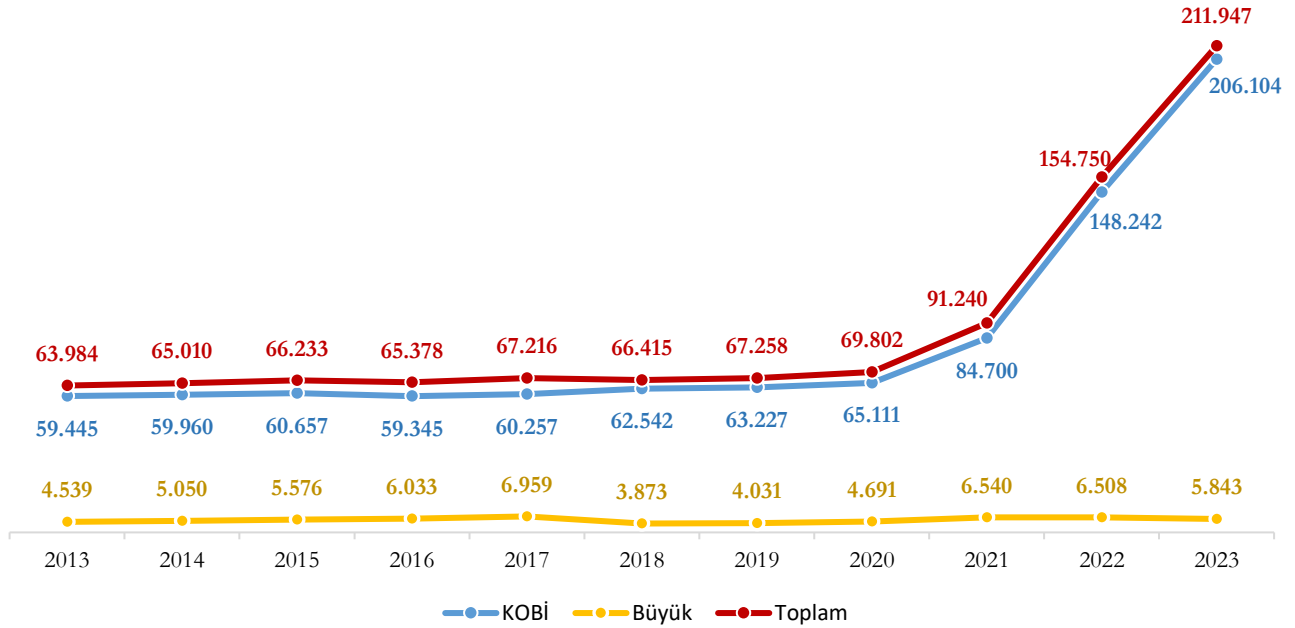

Şekil 144 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Girişim Say. Toplam Girişim Say. Oranı, 2013-2023

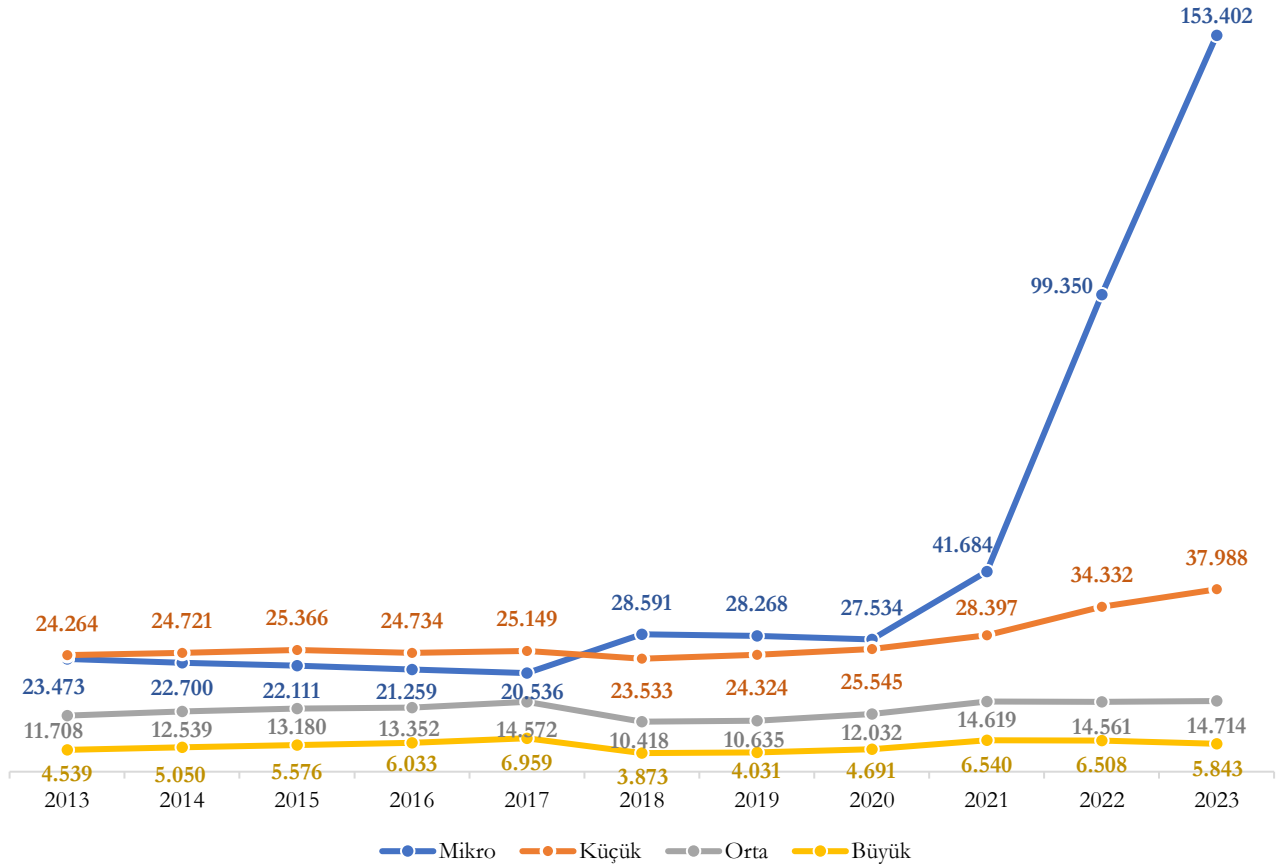

2023 yılında 211.947 girişim ithalat yapmış olup bunların 206.104'ü KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre ithalat yapan girişim sayıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 145 - Yıllara Göre İthalat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Sayısı, 2013-2023

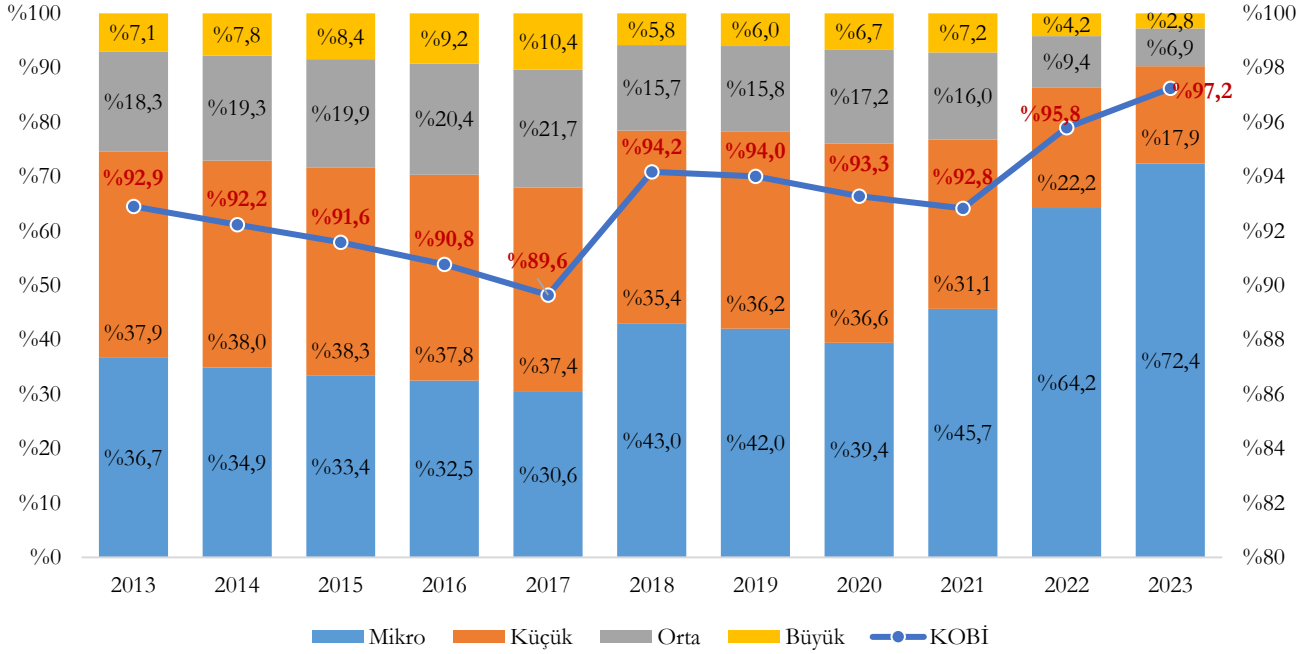

Şekil 146 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Yapan Girişim Sayısı, 2013-2023

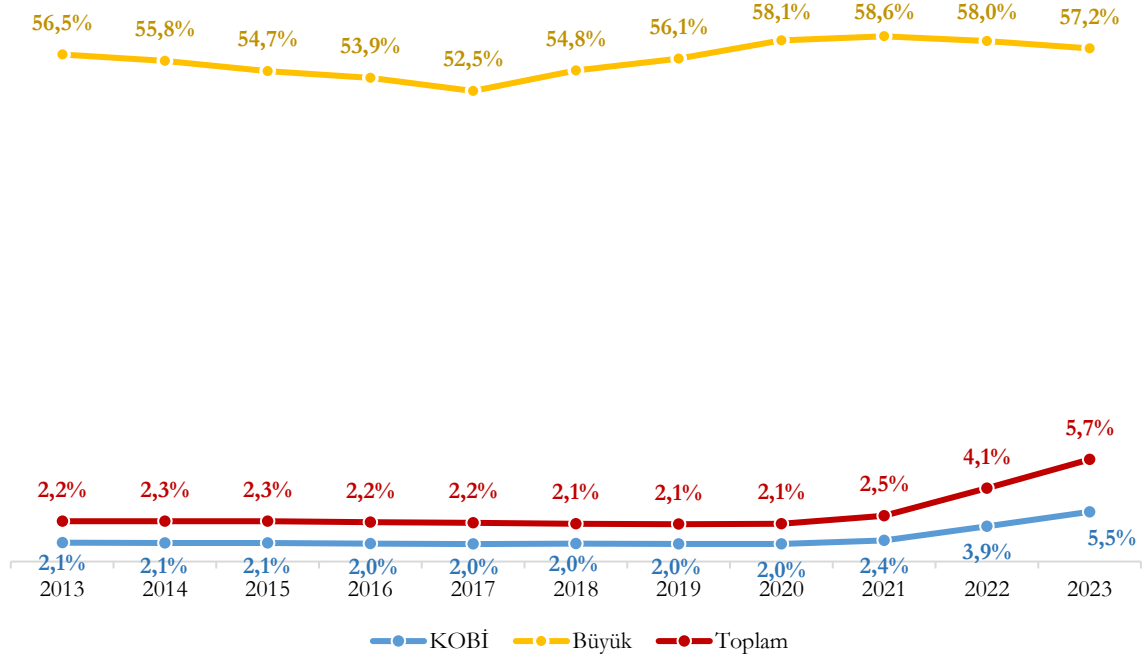
2023 yılında ithalat yapan girişim sayısının %72,4'ünü mikro ölçekli, %17,9'unu küçük ölçekli, %6,9'unu orta ölçekli girişimler teşkil etmiş olup ithalat yapan girişimlerin %97,2'si KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre ithalat yapan girişim sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 147 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Yapan Girişim Sayısının Dağılımı (%), 2013-2023

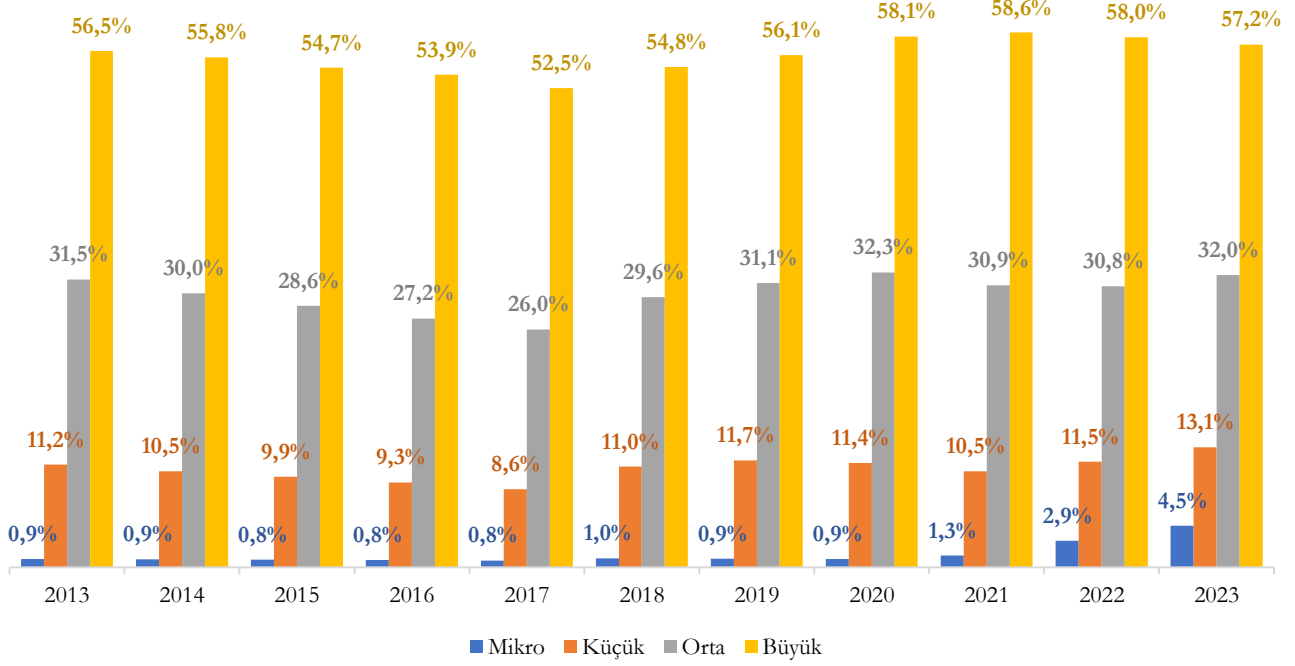

2013-2023 döneminde ithalat yapan girişim sayısının toplam girişim sayısına oranı %2,2'den %5,7'ye, ithalat yapan KOBİ sayısının toplam KOBİ sayısına oranı ise %2,1'den %5,5'e yükselmiştir. Yıllara ve ölçeklere göre ithalat yapan girişim sayısının toplam girişim sayısına oranı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 148 - Yıllara Göre İthalat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Say. Toplam Girişim Say. Oranı, 2013-2023

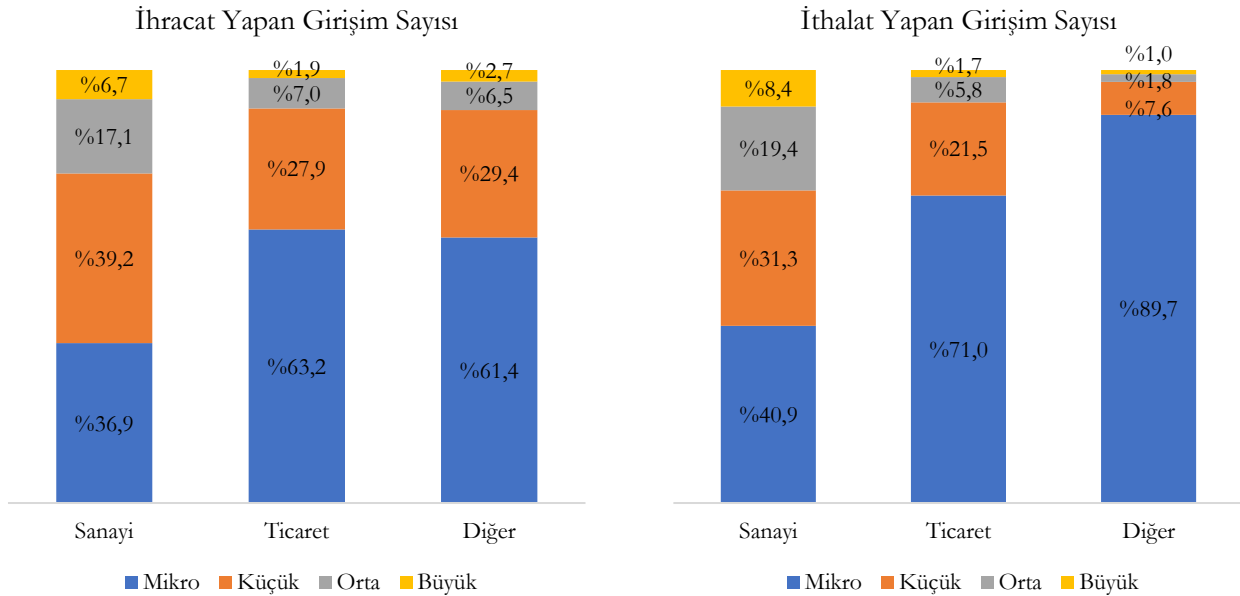

Şekil 149 - Yıllara ve Ölçklere Göre İthalat Yapan Girişim Sayısının Toplam Girişim Sayı.Oranı, 2013-2023

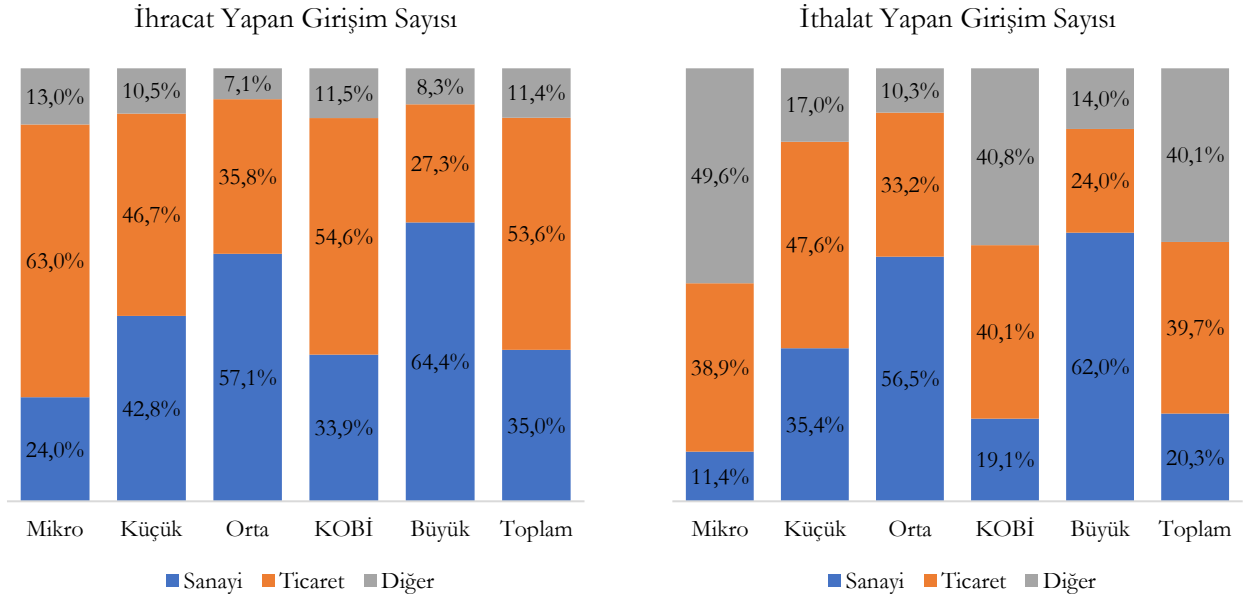
2023 yılında ihracat yapan sanayi sektörü girişimcileri içinde KOBİ'lerin payı %93,3, ithalat yapan sanayi sektörü girişimcileri içinde ise KOBİ'lerin payı %91,6'dır. Sektör gruplarındaki ihracat / ithalat yapan girişim sayısının ölçklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 150 - Sektör Gruplarındaki İhracat-İthalat Yapan Girişim Sayısının Ölçklere Göre Dağılımı (%), 2023

2023 yılında ihracat yapan KOBİ'ler içinde sanayi sektörünün payı %33,9, ithalat yapan KOBİ'ler içinde ise sanayi sektörünün payı %19,1'dir. Ayrıca ölçek düzeyi büyüdükçe sanayi sektörünün payı hem ihracat yapan girişimlerde hem de ithalat yapan girişimcilerde artmaktadır. Ölçek düzeylerindeki ihracat / ithalat yapan girişim sayısının sektör gruplarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

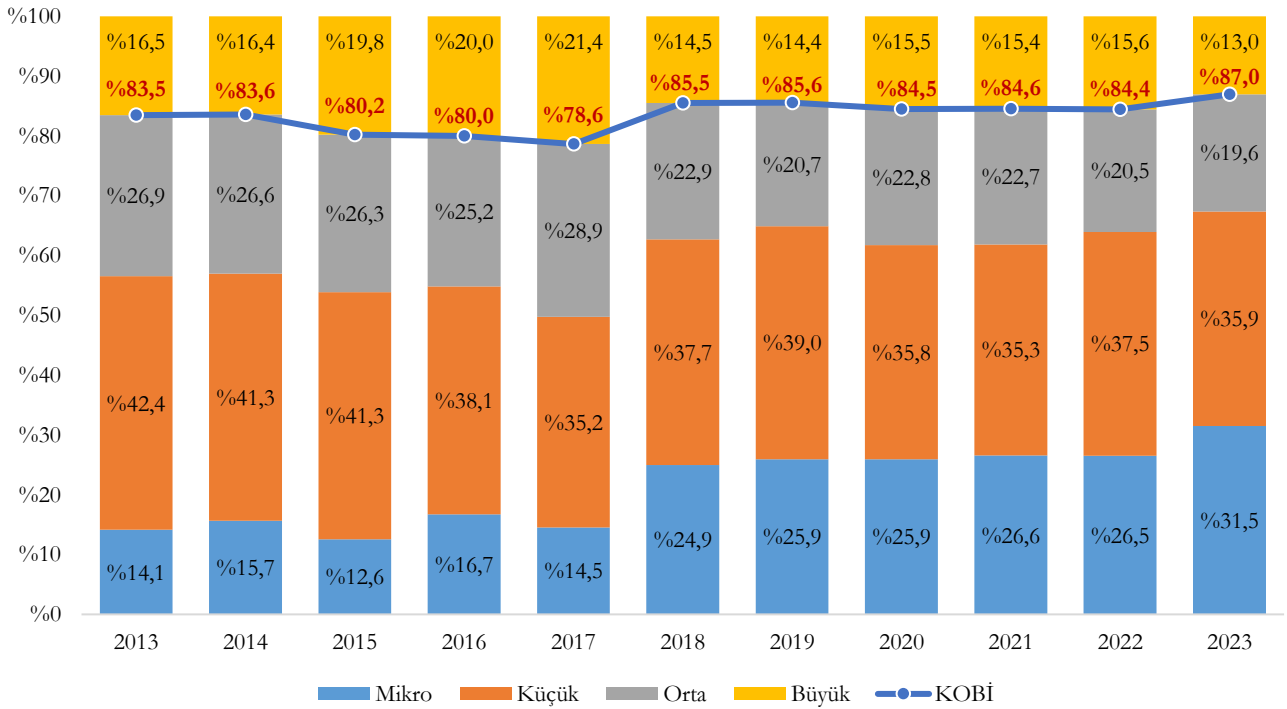
Şekil 151 – Ölçek Düzeylerindeki İhracat-İthalat Yapan Girişim Sayısının Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

2.2.2. Teknoloji Düzeyine Göre İhracat ve İthalat Gerçekleştiren Girişim Sayısı

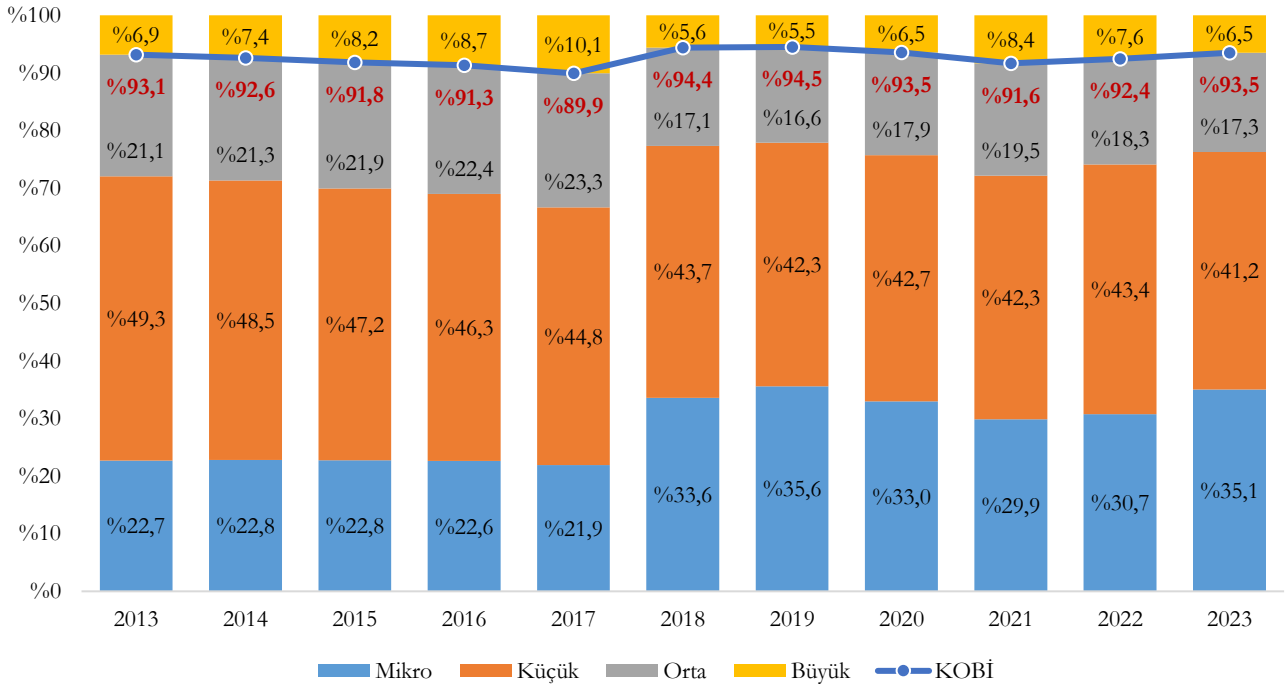
2023 yılında ihracat yapan yüksek teknolojiye sahip girişim sayısı 828'dir. Bunun %31,5'i mikro ölçekli, %35,9'u küçük ölçekli, %19,6'sı orta ölçekli olup KOBİ'lerin payı %87'dir. Yıllara ve ölçeklere göre ihracat yapan yüksek teknolojiye sahip girişimlerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 152 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Yüksek Teknoloji Girişimlerinin Dağ. (%), 2013-2023

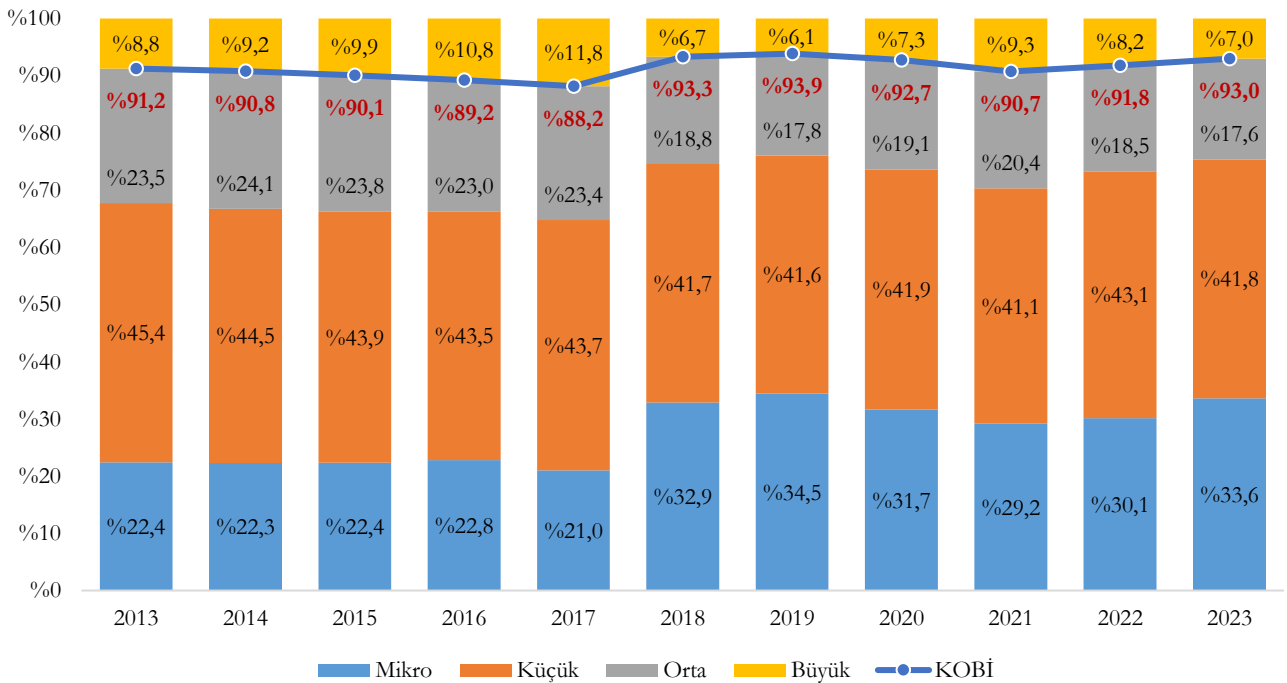
2023 yılında ihracat yapan orta-yüksek teknolojiye sahip girişim sayısı 12.227'dir. Bunun %35,1'i mikro ölçekli, %41,2'si küçük ölçekli, %17,3'ü orta ölçekli olup KOBİ'lerin payı %93,5'tir. Yıllara ve ölçeklere göre ihracat yapan orta-yüksek teknolojiye sahip girişimlerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 153 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Orta-Yüksek Teknoloji Girişimler. Dağ. (%), 2013-2023

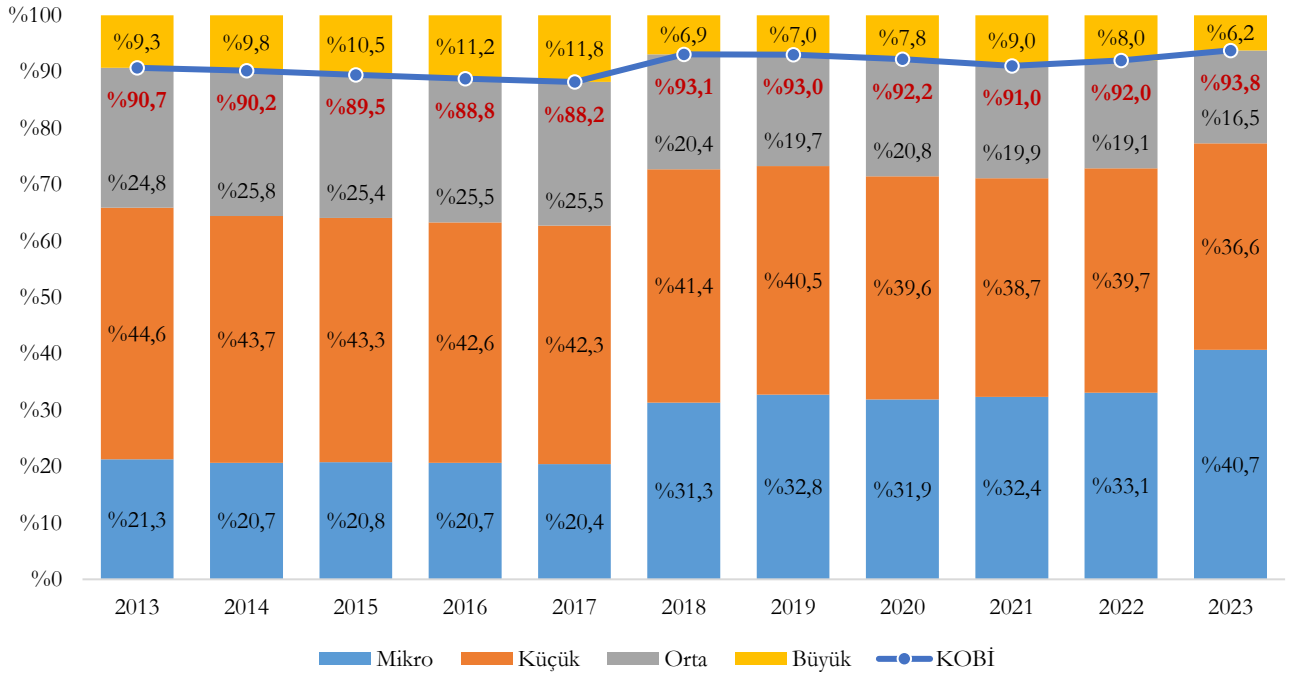
2023 yılında ihracat yapan orta-düşük teknolojiye sahip girişim sayısı 13.128'dir. Bunun %33,6'sı mikro ölçekli, %41,8'i küçük ölçekli, %17,6'sı orta ölçekli olup KOBİ'lerin payı %93'tür. Yıllara ve ölçeklere göre ihracat yapan orta-düşük teknolojiye sahip girişimlerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 154 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Orta-Düşük Teknoloji Girişimler. Dağ. (%), 2013-2023

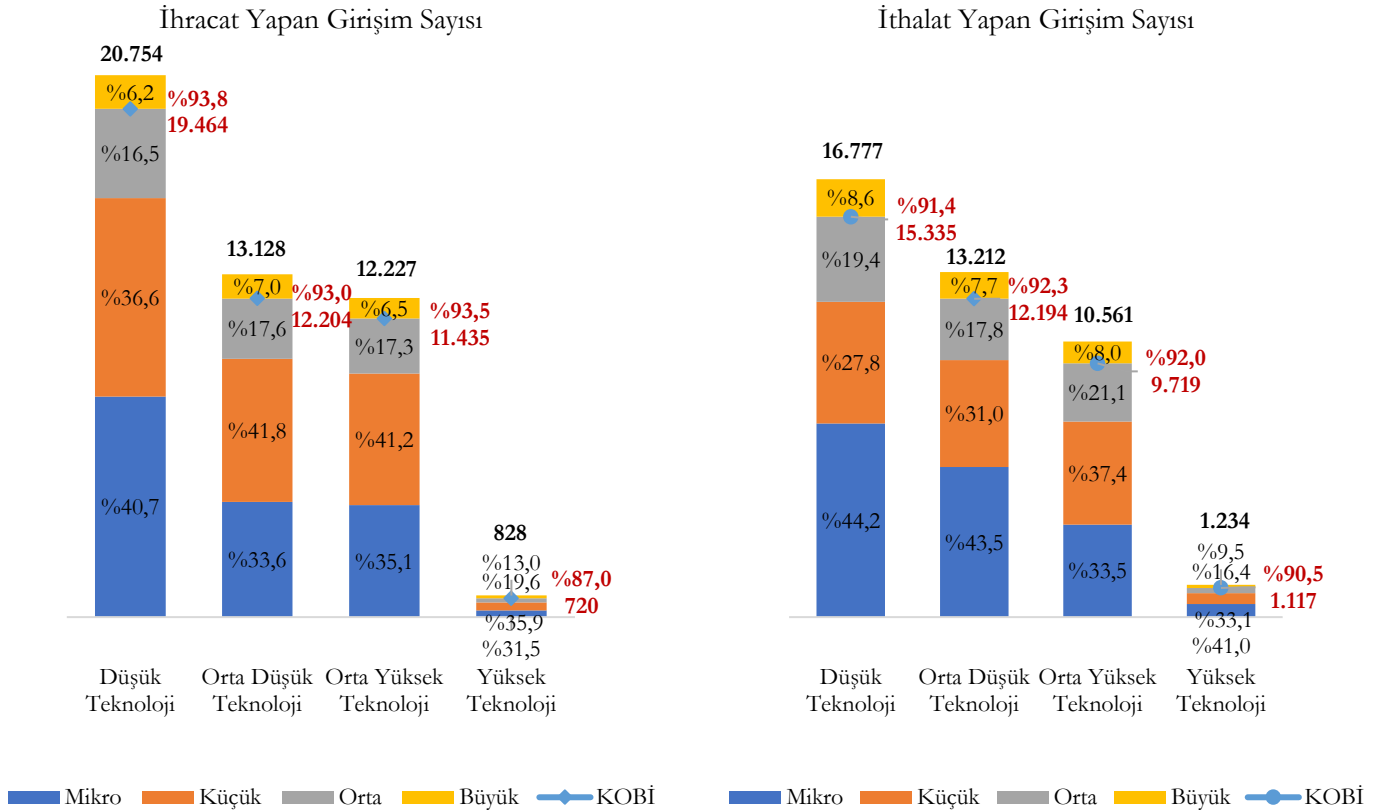
2023 yılında ihracat yapan düşük teknolojiye sahip girişim sayısı 20.754'tür. Bunun %40,7'si mikro ölçekli, %36,6'sı küçük ölçekli, %16,5'i orta ölçekli olup KOBİ'lerin payı %93,8'dir. Yıllara ve ölçeklere göre ihracat yapan düşük teknolojiye sahip girişimlerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 155 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Düşük Teknoloji Girişimlerinin Dağ. (%), 2013-2023

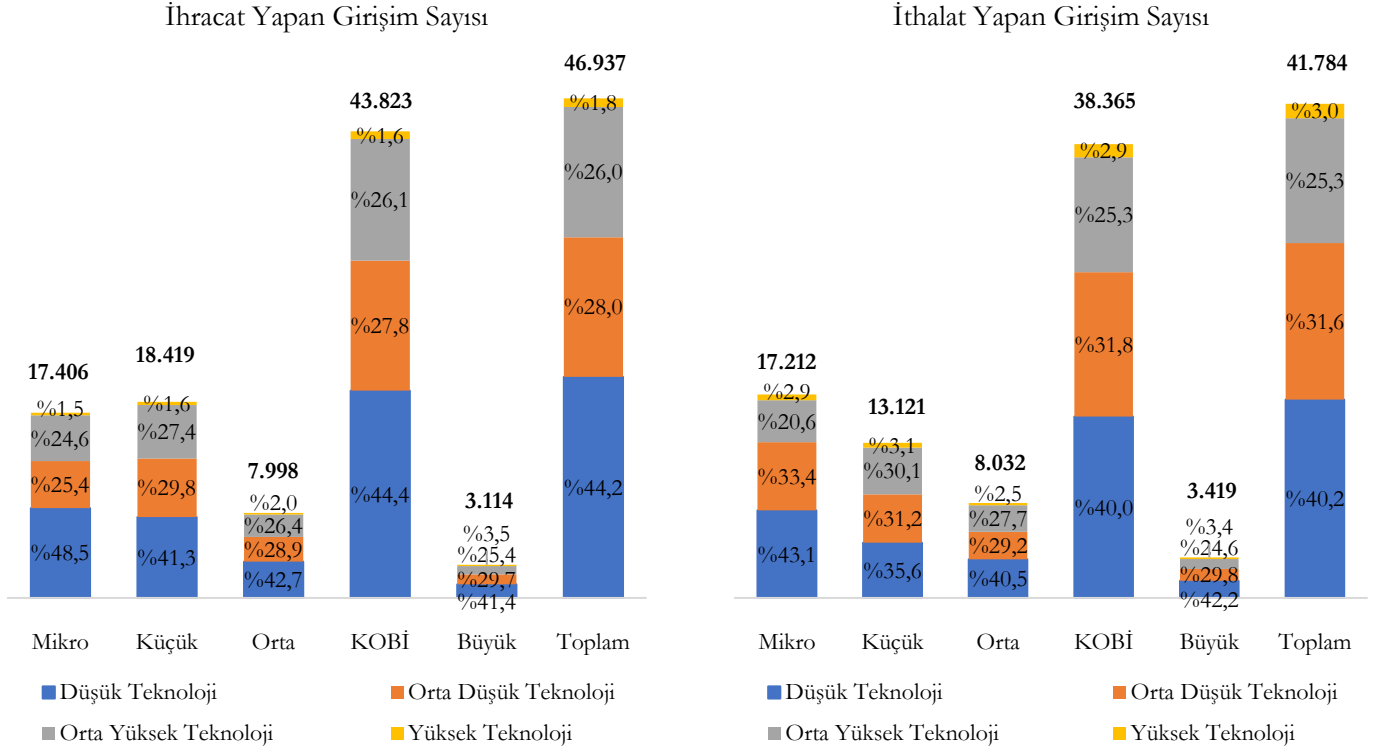
2023 yılında ihracat yapan yüksek teknoloji girişimlerinin %87'si KOBİ iken ithalat yapan yüksek teknoloji girişimlerinin %90,5'i KOBİ'dir.

Şekil 156 - Teknoloji Düzeyi Bazında İhracat-İthalat Yapan Girişim Sayısının Ölçeklere Göre Dağılımı, 2023

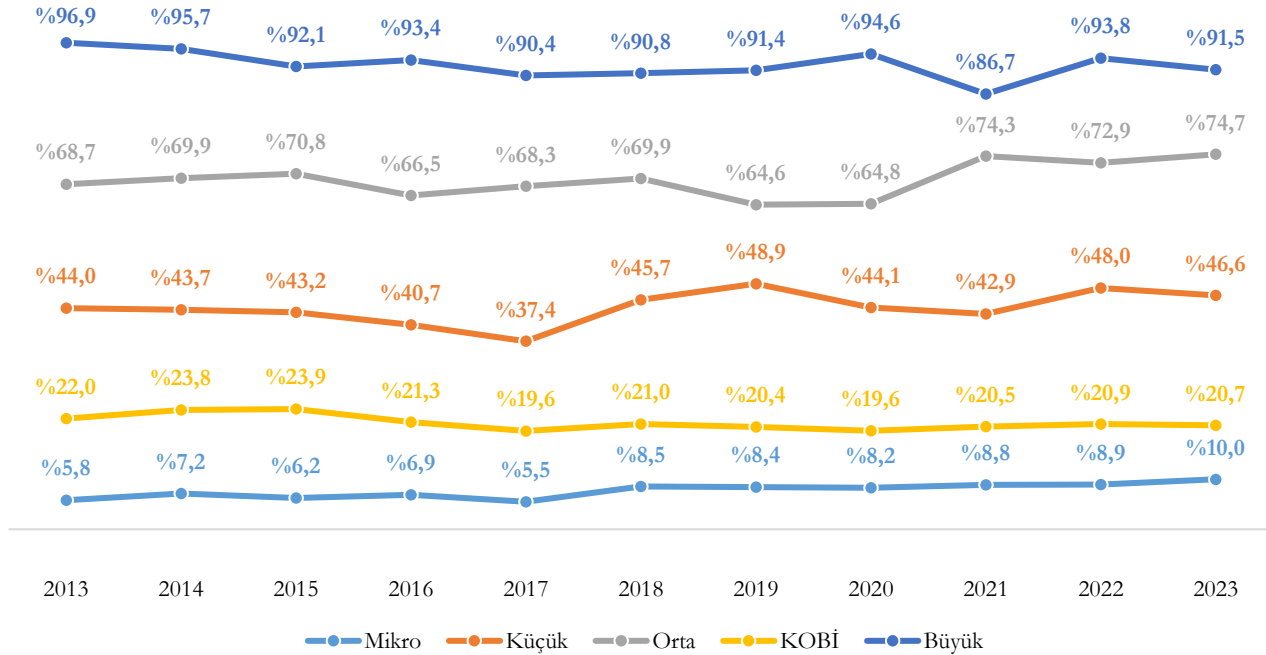
2023 yılında ihracat yapan KOBİ'lerin %1,6'sı yüksek, %26,1'i orta-yüksek, %27,8'i orta-düşük, %44,4'ü düşük teknoloji düzeyindedir. İthalat yapan KOBİ'lerinse %2,9'u yüksek, %25,3'ü orta-yüksek, %31,8'i orta-düşük, %40'ı düşük teknoloji düzeyindedir.

Şekil 157 - Ölçek Bazında İhracat-İthalat Yapan Girişim Sayısının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı, 2023

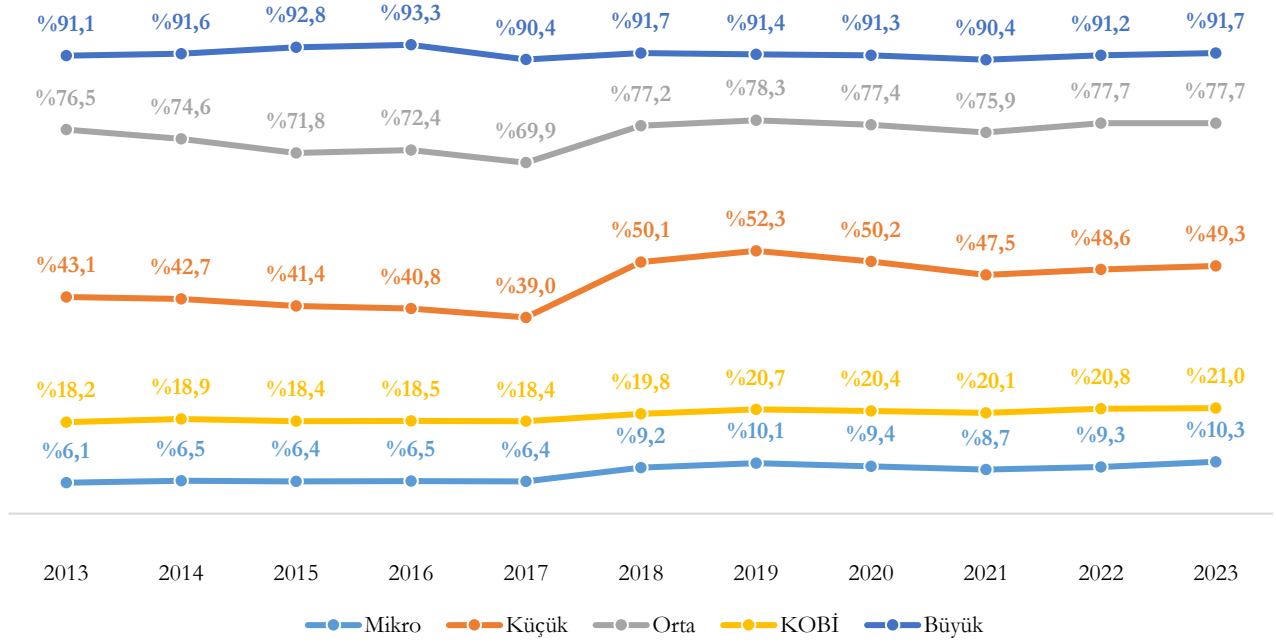
2023 yılında ihracat yapan yüksek teknoloji KOBİ sayısının tüm yüksek teknoloji KOBİ sayısı içindeki payı %20,7'dir. Bu oran mikro ölçekli girişimlerde %10, küçük ölçekli girişimlerde %46,6, orta ölçekli girişimlerde %74,7 ve büyük ölçekli girişimlerde %91,5'tir.

Şekil 158 – Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Yüksek Teknoloji Girişim Sayısının Toplam Yüksek Teknoloji Girişim Sayısındaki Payı (%), 2013-2023

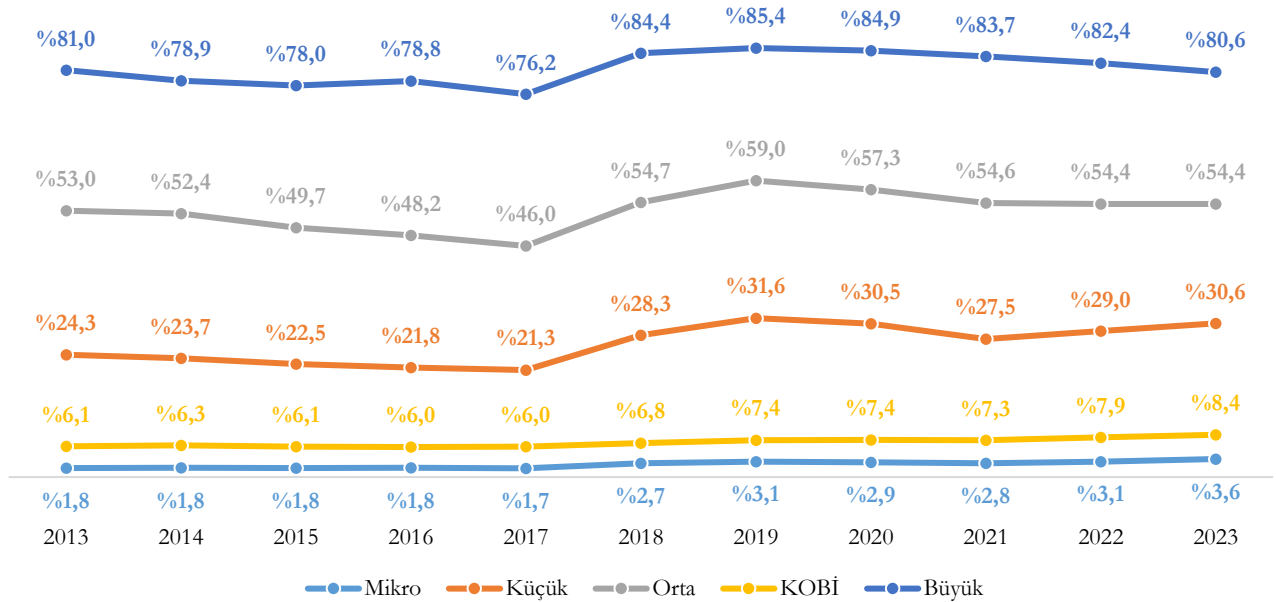
2023 yılında ihracat yapan orta-yüksek teknoloji KOBİ sayısının tüm orta-yüksek teknoloji KOBİ sayısı içindeki payı %21'dir. Bu oran mikro ölçekli girişimlerde %10,3, küçük ölçekli girişimlerde %49,3, orta ölçekli girişimlerde %77,7 ve büyük ölçekli girişimlerde %91,7'dir.

Şekil 159 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Orta-Yüksek Teknoloji Girişim Sayısının Toplam Orta-Yüksek Teknoloji Girişim Sayısındaki Payı (%), 2013-2023

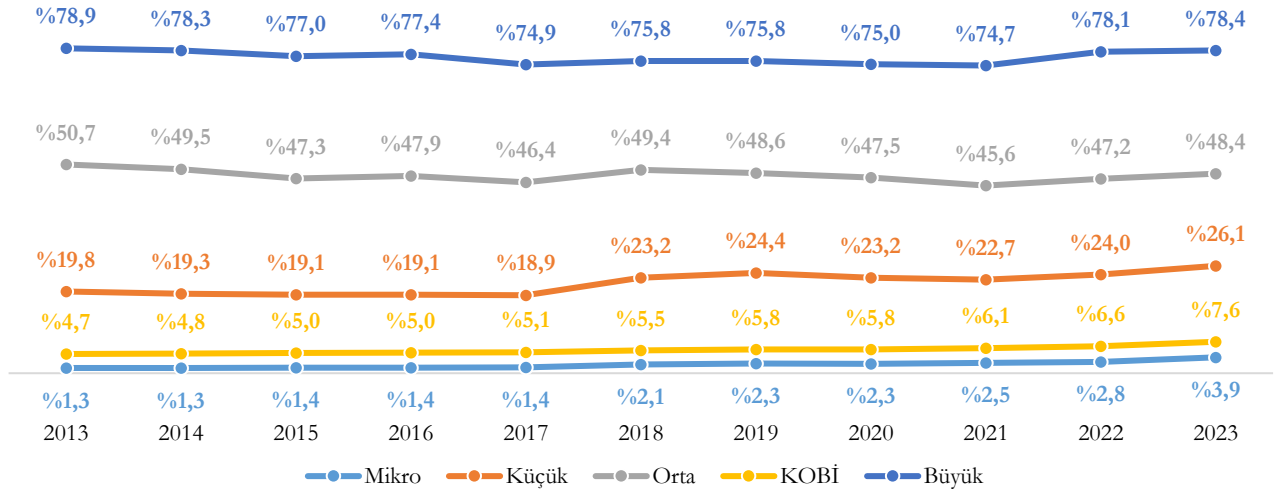
2023 yılında ihracat yapan orta-düşük teknoloji KOBİ sayısının tüm orta-düşük teknoloji KOBİ sayısı içindeki payı %8,4'tür. Bu oran mikro ölçekli girişimlerde %3,6, küçük ölçekli girişimlerde %30,6, orta ölçekli girişimlerde %54,4 ve büyük ölçekli girişimlerde %80,6'dır.

Şekil 160 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Orta-Düşük Teknoloji Girişim Sayısının Toplam Orta-Düşük Teknoloji Girişim Sayısındaki Payı (%), 2013-2023

2023 yılında ihracat yapan düşük teknoloji KOBİ sayısının tüm düşük teknoloji KOBİ sayısı içindeki payı %7,6'dır. Bu oran mikro ölçekli girişimlerde %3,9, küçük ölçekli girişimlerde %26,1, orta ölçekli girişimlerde %48,4 ve büyük ölçekli girişimlerde %78,4'tür.

Şekil 161 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Yapan Düşük Teknoloji Girişim Sayısının Toplam Düşük Teknoloji Girişim Sayısındaki Payı (%), 2013-2023

2.2.3. İhracat ve İthalat Tutarı

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2013 yılında 157,1 Milyar ABD \$ olan toplam ihracat %58,6 oranında artarak 2023 yılında 249,1 Milyar ABD \$ olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılında 237,6 Milyar ABD \$ olan toplam ithalat %42,4 oranında artarak 2023 yılında 338,4 Milyar ABD \$ olarak gerçekleşmiştir.

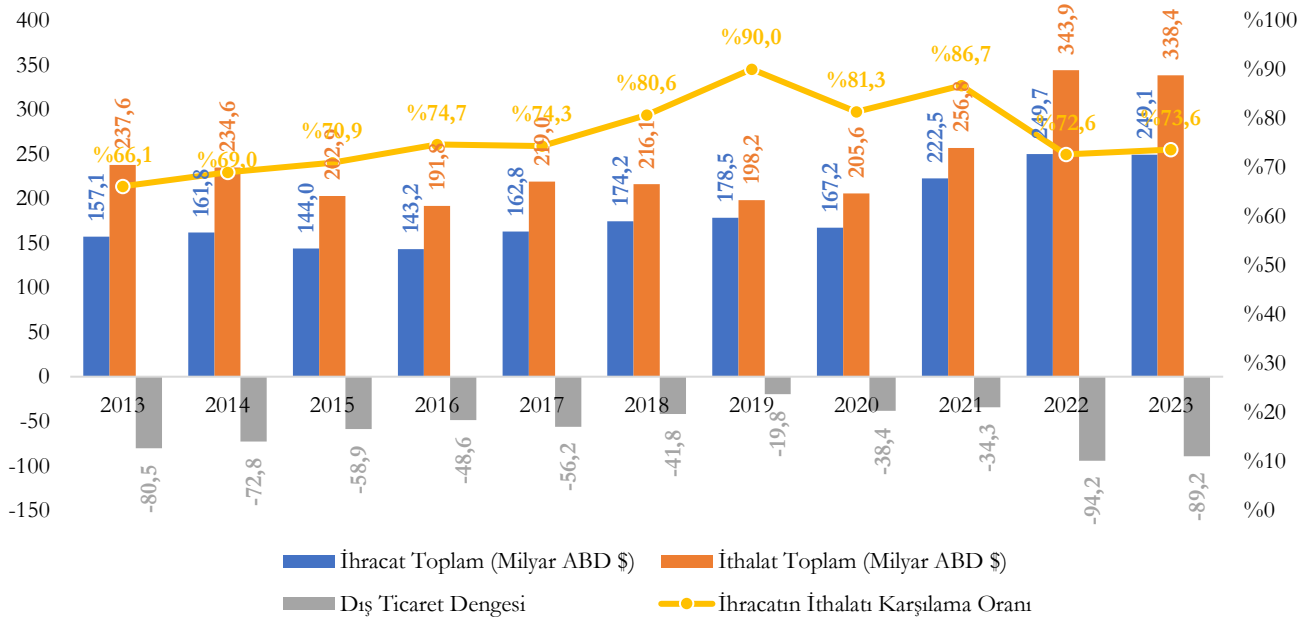
2013 yılında 80,5 Milyar ABD \$ olan dış ticaret açığı 2023 yılında 89,2 Milyar ABD \$ olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılında %66,1 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 2023 yılında %73,6 olmuştur.

2013-2023 dönemine bakıldığında, ihracat ve ithalat 2022 yılında en yüksek değerine ulaşmış, dış ticaret açığı 2019 yılında minimum değeri görmüştür.

Yıllara göre Türkiye'deki toplam ihracat, ithalat, dış ticaret açığı ve ihracatın ithalatı karşılama oranı aşağıda yer almaktadır.

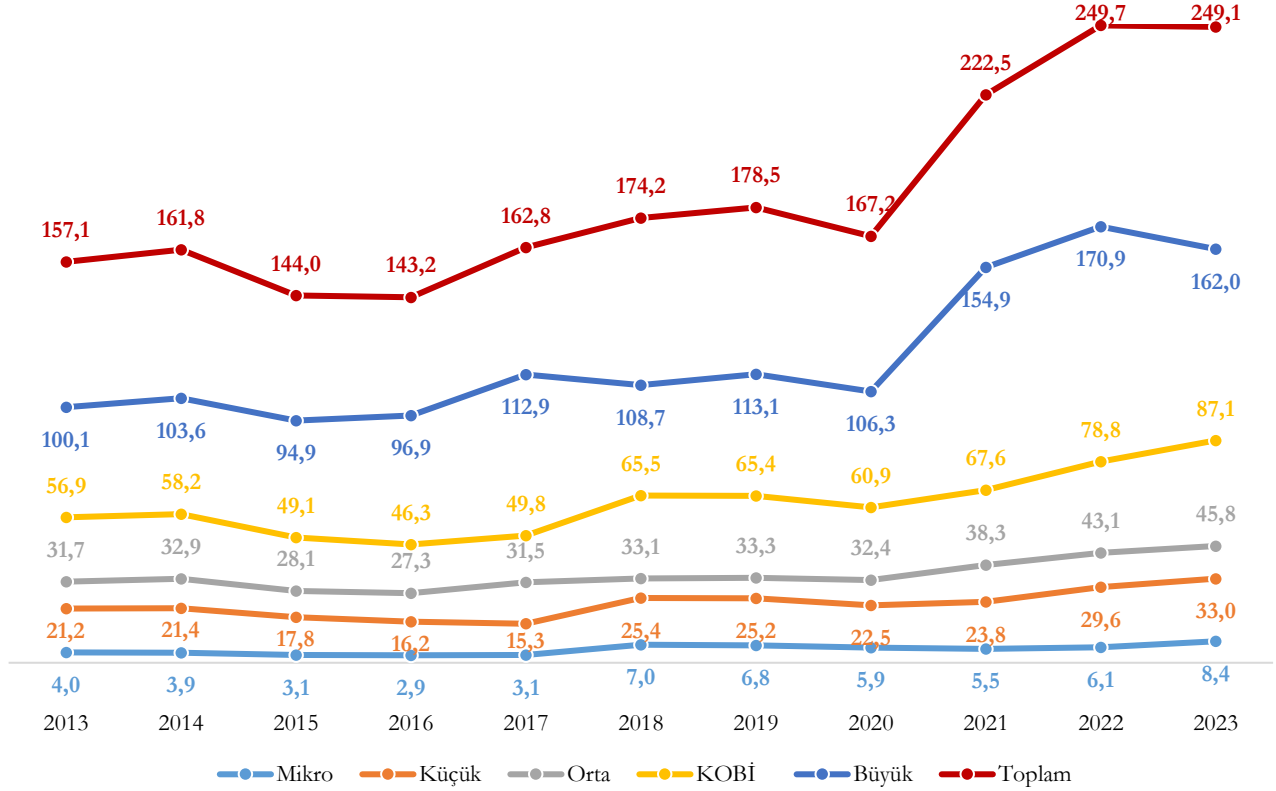
Şekil 162 – Yıllara Göre Türkiye’de Dış Ticaret (Milyar ABD \$), 2013-2023

Yıllara ve ölçeklere göre ihracat tutarları aşağıda yer almaktadır.

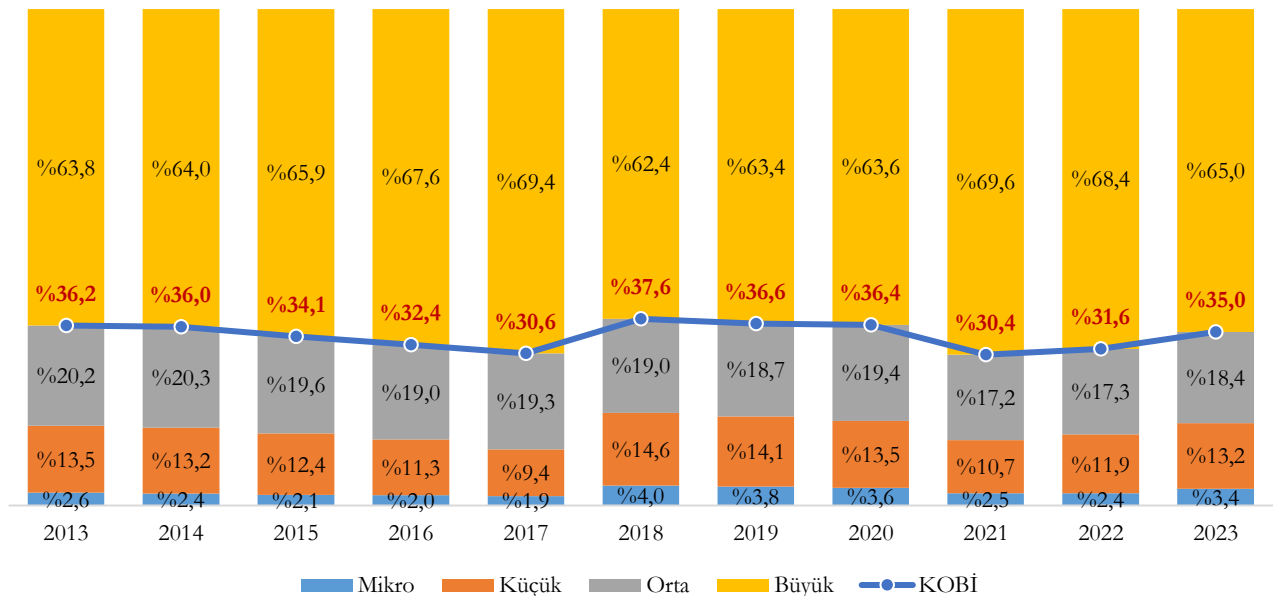
TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2023 bültenine göre, 2023 yılı toplam ihracatı 249,1 Milyar ABD \$ tutarında olup bunun 87,1 Milyar ABD \$'ı KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Yıllara ve ölçeklere göre ihracat tutarları aşağıda verilmiştir.

Şekil 163 – Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Tutarı (Milyar ABD \$), 2013-2023

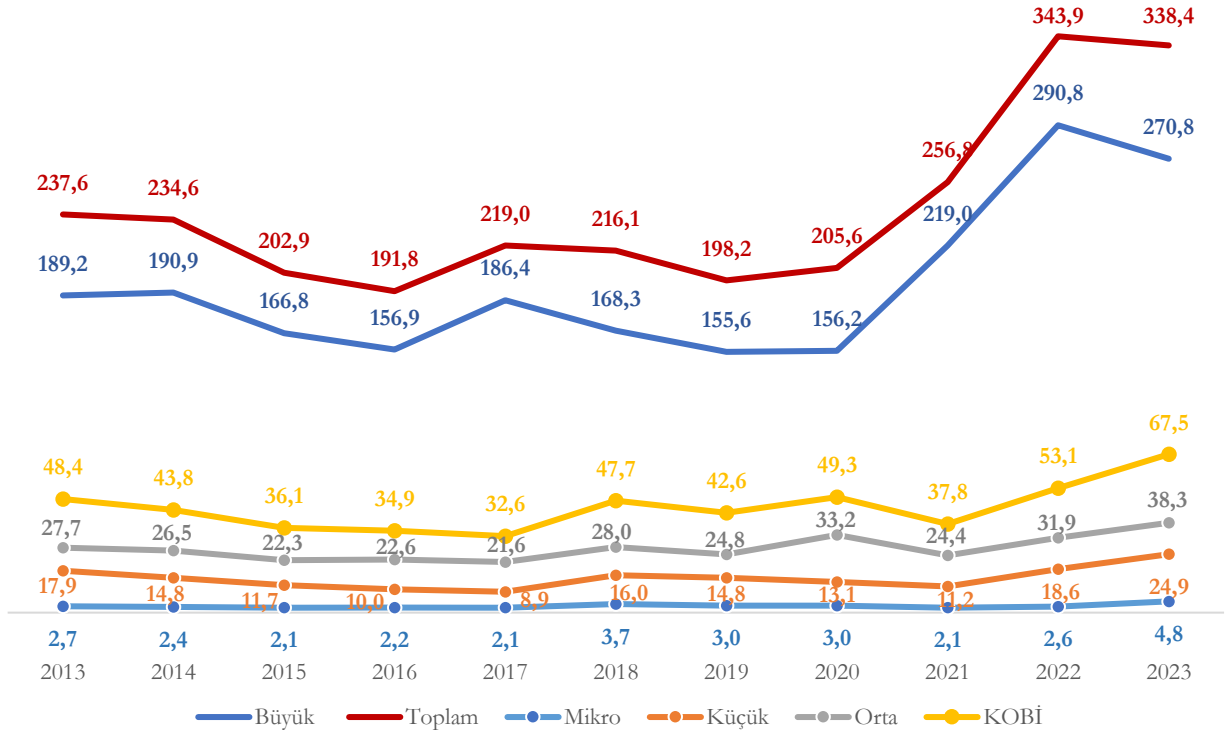
2023 yılı toplam ihracat tutarının %3,4'ü mikro ölçekli, %13,2'si küçük ölçekli, %18,4'ü orta ölçekli girişimler tarafından gerçekleştirilmiş olup ihracat tutarında KOBİ'lerin payı %35'tir. Yıllara ve ölçeklere göre ihracat tutarının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 164 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İhracat Tutarının Dağılımı (%), 2013-2023

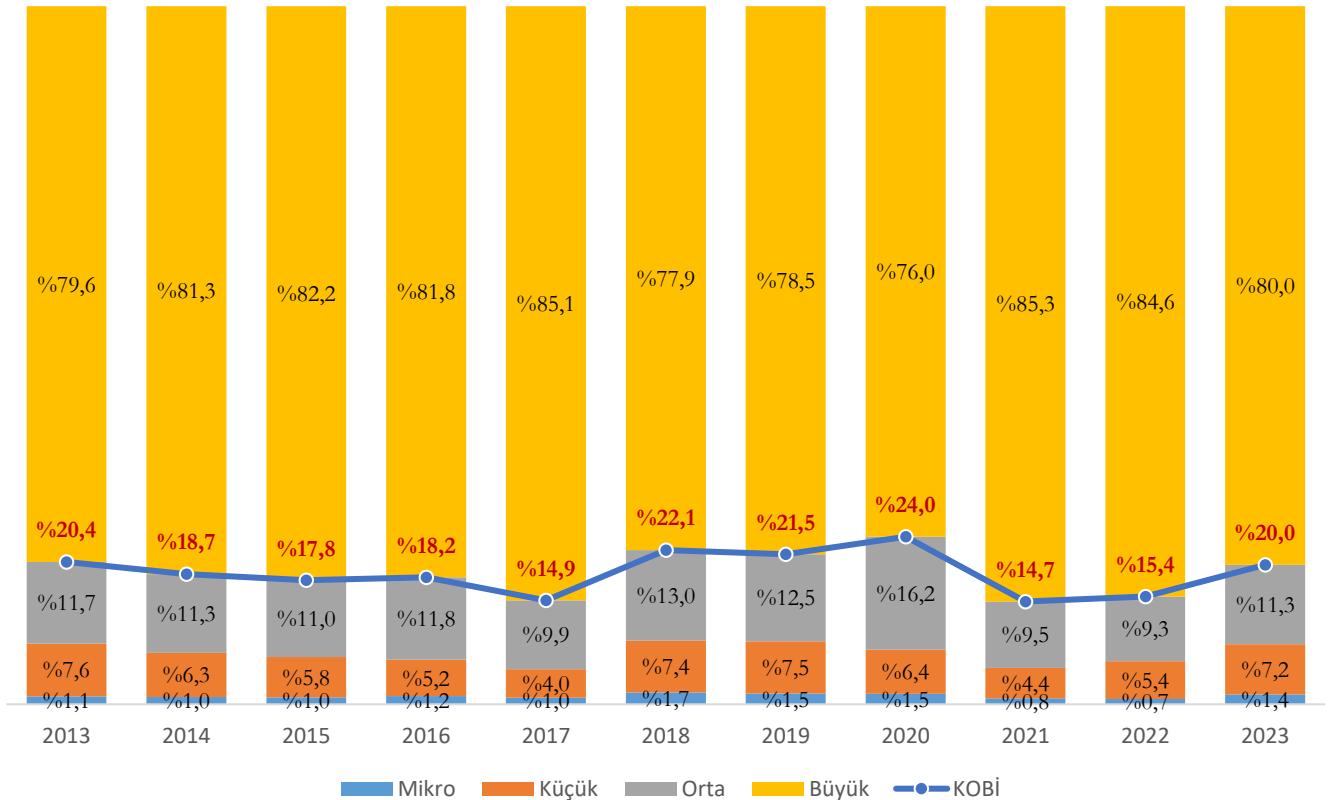
2013-2023 döneminde toplam ihracat %58,6 oranında artarken toplam ithalat %42,4 oranında artış göstermiştir. 2013 yılında KOBİ'lerin ihracattaki payı %36,2 iken 2023 yılında bu oran %35'e gerilemiştir. 2013 yılında KOBİ'lerin ithalattaki payı ise %20,4 iken bu oran 2023 yılında %20 olmuştur.

Şekil 165 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Tutarı (Milyar ABD \$), 2013-2023

2013-2023 döneminde KOBİ'lerin ihracatı %53 oranında artarken KOBİ'lerin ithalatı %39,5 oranında artış göstermiştir. Yıllara ve ölçeklere göre KOBİ'lerdeki ithalatın ölçeklere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 166 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İthalat Tutarının Dağılımı, 2013-2023

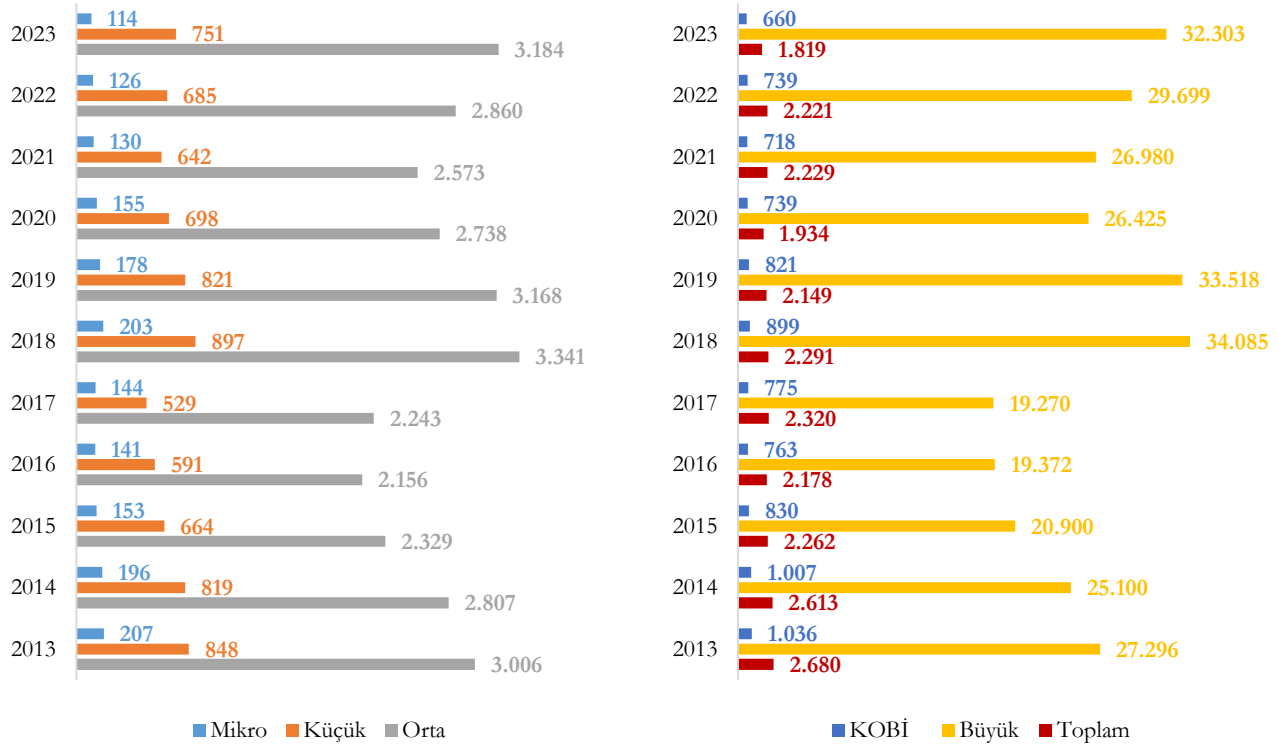

2.2.4. Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı

Girişim başına ihracat tutarı, TÜİK'in yayımladığı bir veri olmayıp, TÜİK'in Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri kapsamında yayımladığı ihracat verilerinin ihracat yapan girişim sayısı verilerine bölünmesi ile elde edilmiştir.

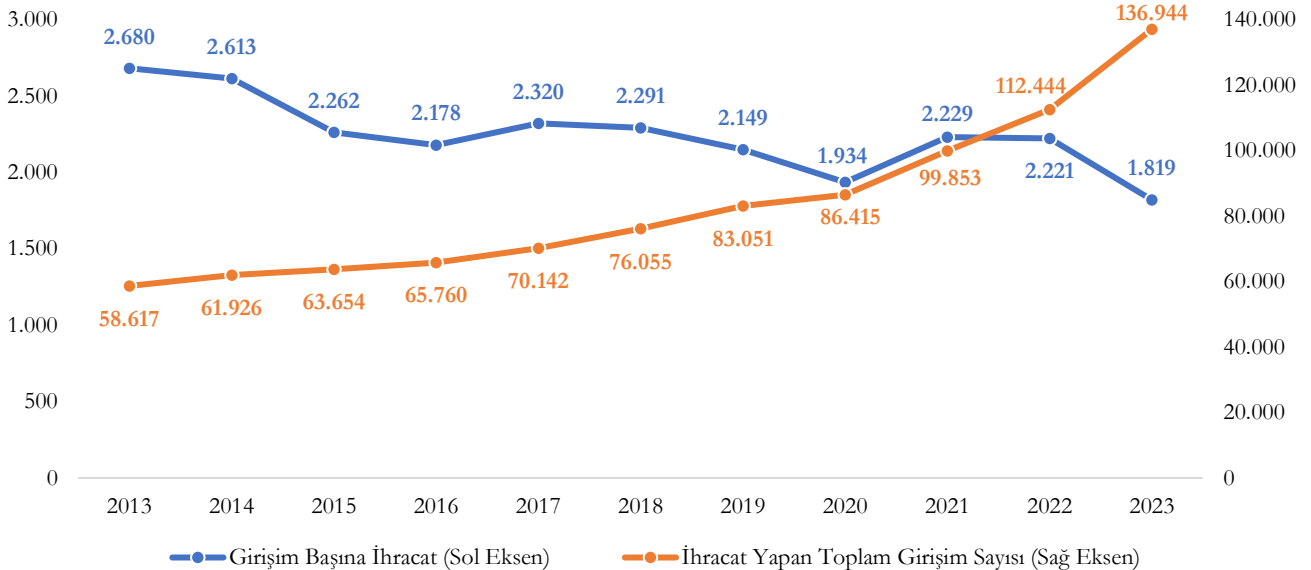
2023 yılında tüm girişimlerde 1,8 Milyon ABD \$ tutarında olan girişim başına ihracat, KOBİ'lerde 660 Bin ABD \$ ve büyük ölçekli girişimlerde 32,3 Milyon ABD \$ tutarındadır. Yıllara ve ölçeklere göre girişim başına ihracat tutarları aşağıda verilmiştir.

Şekil 167 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Girişim Başına İhracat Tutarı (Bin ABD \$), 2013-2023

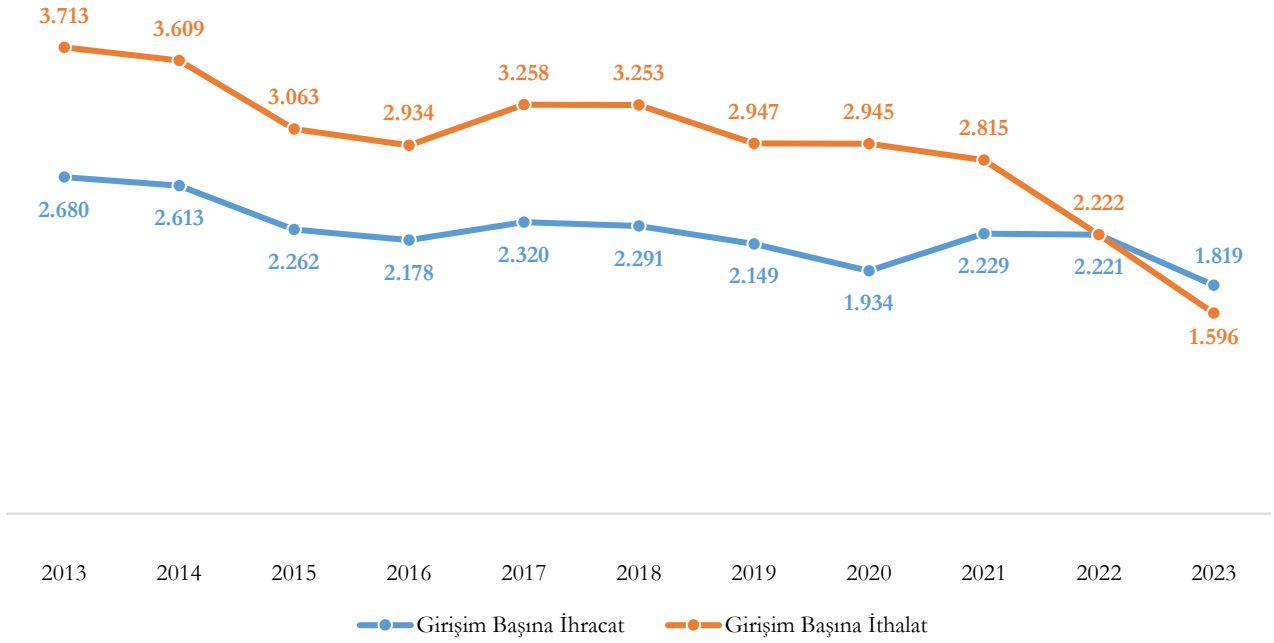
2013 yılında 2 Milyon 680 Bin ABD \$ olan girişim başına ihracat 2023 yılında 1 Milyon 819 Bin ABD \$ olmuştur. Aşağıdaki şekilde de görüldüğü üzere 2013-2023 döneminde ihracat yapan girişim sayısında %133,6 oranında artış olmakla birlikte girişim başına ihracat %32,1 oranında azalmıştır.

Şekil 168 – Yıllara Göre Girişim Başına İhracat ve İhracat Yapan Toplam Girişim Sayısı, 2013-2023

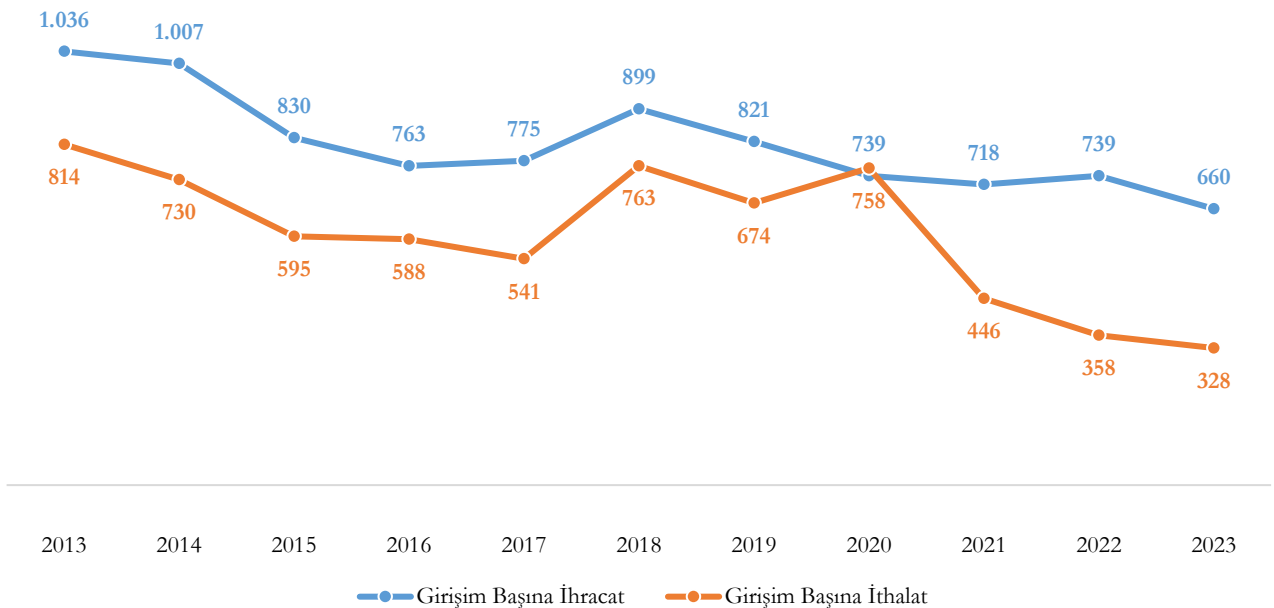
Dış ticaret yapan tüm girişimlerde 2013 yılında 2 Milyon 680 Bin ABD \$ olan girişim başına ihracat 2023 yılında %32,1 oranında azalarak 1 Milyon 819 Bin ABD \$ olmuştur. 2013 yılında 3 Milyon 713 Bin ABD \$ olan girişim başına ithalat ise 2023 yılında %57 oranında azalarak 1 Milyon 596 Bin ABD \$ olmuştur. Dış ticaret yapan tüm girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 169 - Tüm Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023

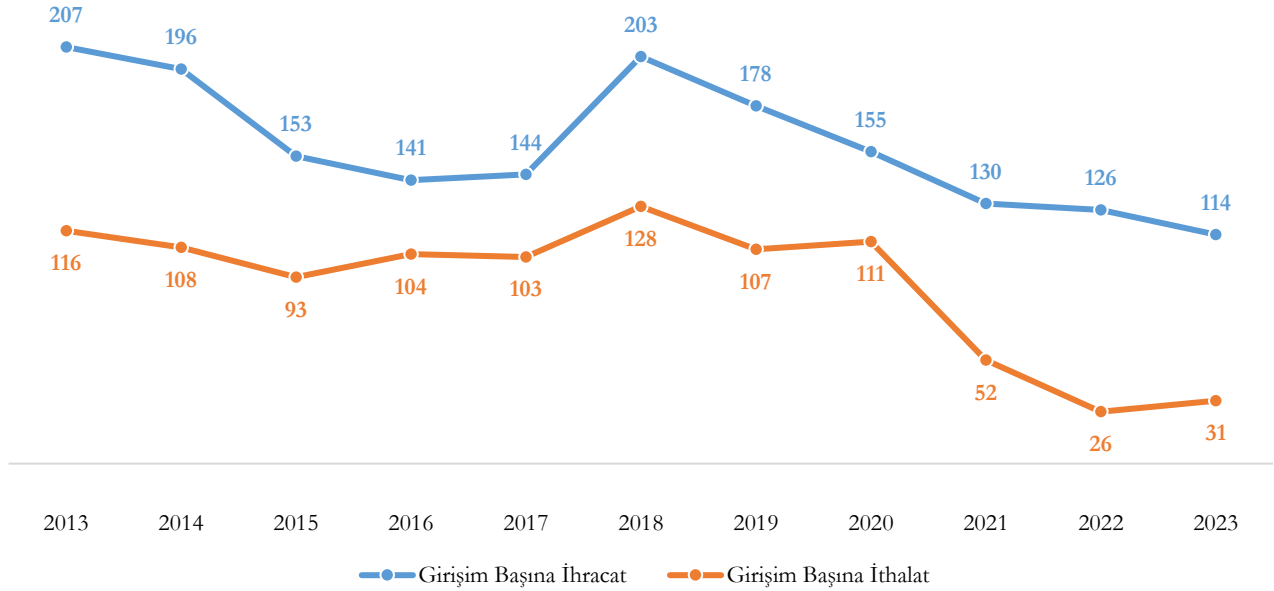
KOBİ'lerde 2013 yılında 1 Milyon 36 Bin ABD \$ olan girişim başına ihracat 2023 yılında %36,3 oranında azalarak 660 Bin ABD \$ olmuştur. 2013 yılında 814 Bin ABD \$ olan girişim başına ithalat ise 2023 yılında %59,8 oranında azalarak 328 Bin ABD \$ olmuştur. KOBİ'lerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 170 – KOBİ'lerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023

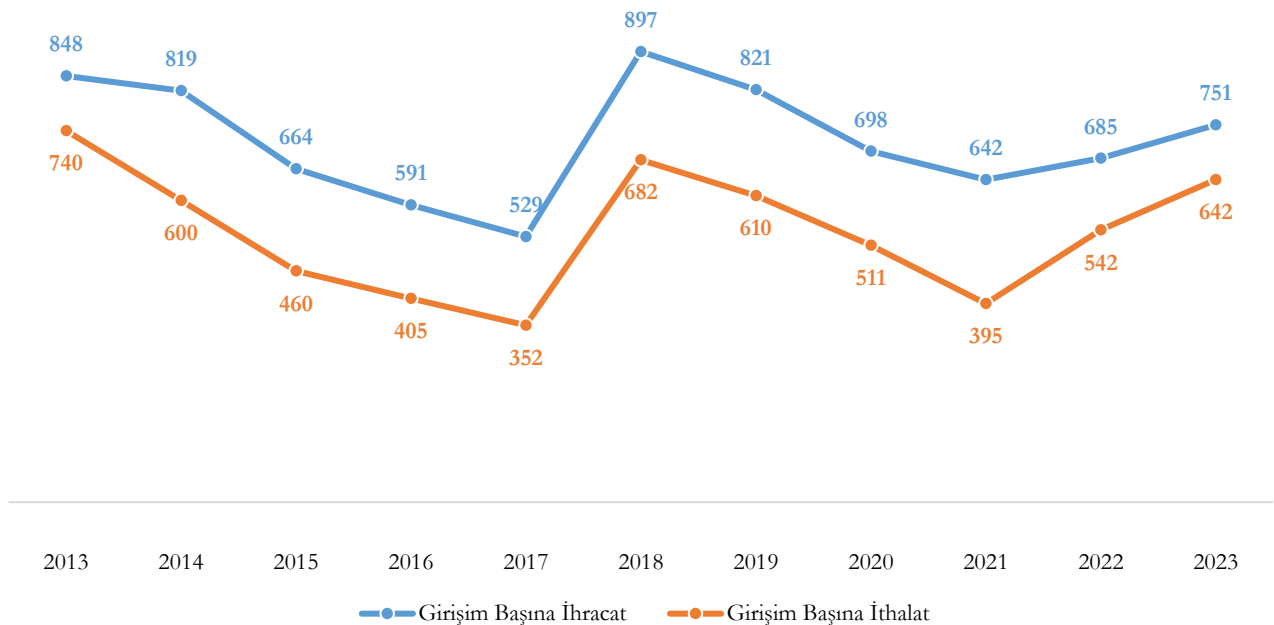
Mikro ölçekli girişimlerde 2013 yılında 207 Bin ABD \$ olan girişim başına ihracat 2023 yılında %45 oranında azalarak 114 Bin ABD \$ olmuştur. 2013 yılında 116 Bin ABD \$ olan girişim başına ithalat ise 2023 yılında %73 oranında azalarak 31 Bin ABD \$ olmuştur. Mikro ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 171 – Mikro Ölçekli Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023

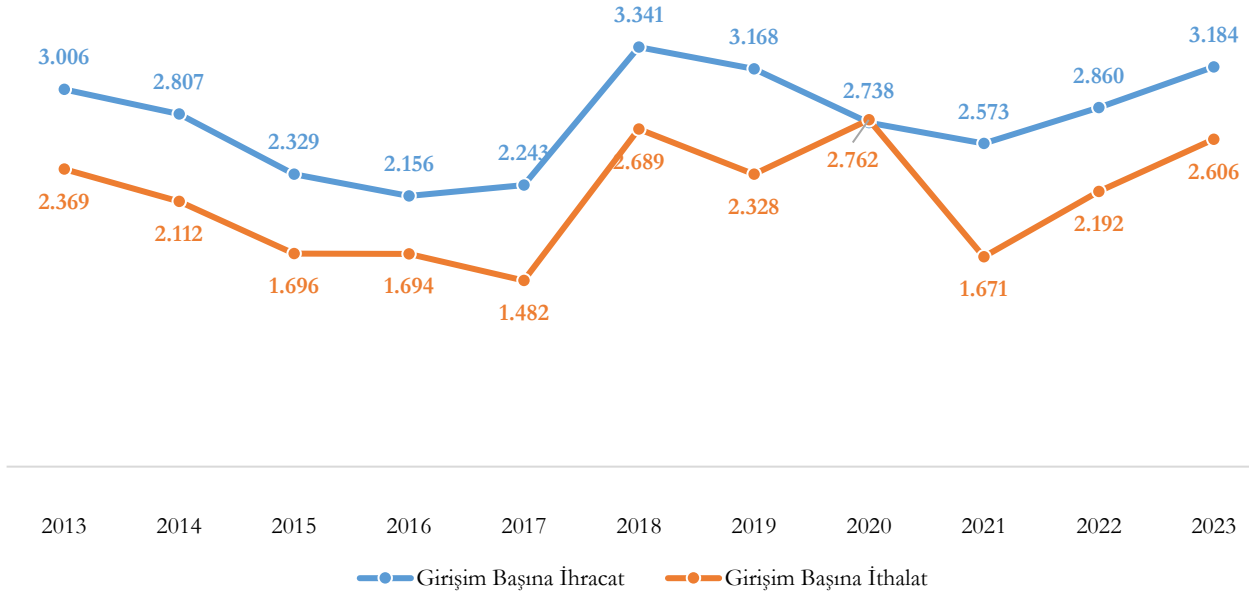
Küçük ölçekli girişimlerde 2013 yılında 848 Bin ABD \$ olan girişim başına ihracat 2023 yılında %11,5 oranında azalarak 751 Bin ABD \$ olmuştur. 2013 yılında 740 Bin ABD \$ olan girişim başına ithalat ise 2023 yılında %13,2 oranında azalarak 642 Bin ABD \$ olmuştur. Küçük ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 172 - Küçük Ölçekli Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023

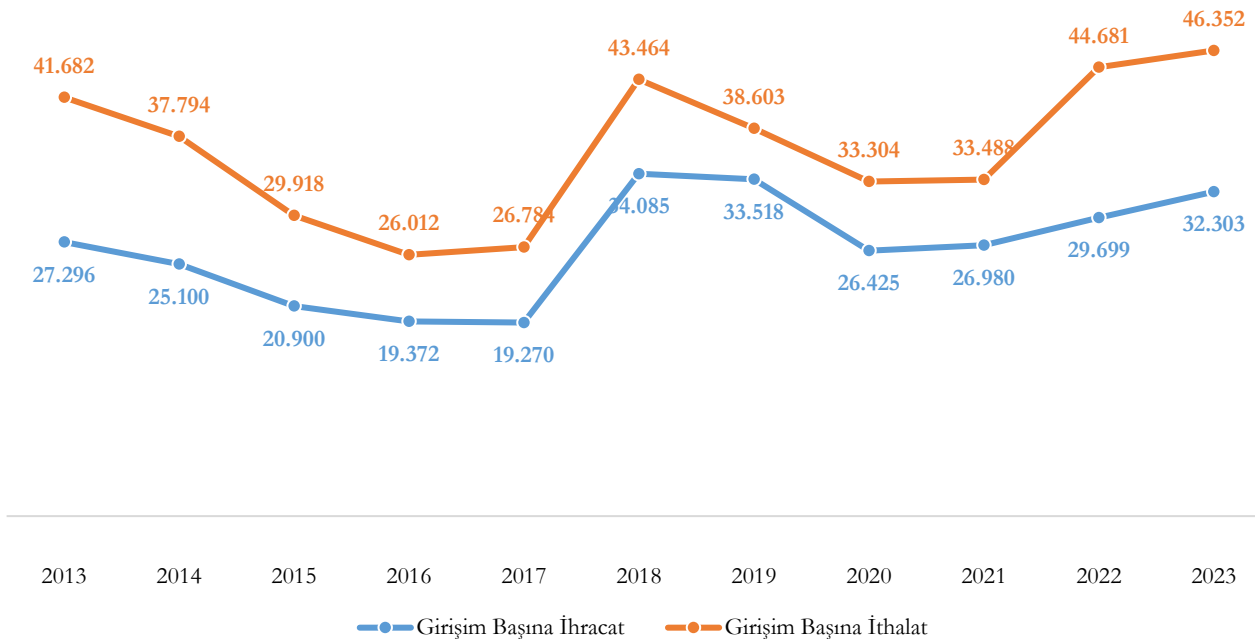
Orta ölçekli girişimlerde 2013 yılında 3 Milyon 6 Bin ABD \$ olan girişim başına ihracat 2023 yılında %5,9 oranında artarak 3 Milyon 184 Bin ABD \$ olmuştur. 2013 yılında 2 Milyon 369 Bin ABD \$ olan girişim başına ithalat ise 2023 yılında %10 oranında artarak 2 Milyon 606 Bin ABD \$ olmuştur. Orta ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 173 - Orta Ölçekli Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023

Büyük ölçekli girişimlerde 2013 yılında 27 Milyon 296 Bin ABD \$ olan girişim başına ihracat 2023 yılında %18,3 oranında artarak 32 Milyon 303 Bin ABD \$ olmuştur. 2013 yılında 41 Milyon 682 Bin ABD \$ olan girişim başına ithalat ise 2023 yılında %11,2 oranında artarak 46 Milyon 352 Bin ABD \$ olmuştur. Büyük ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarları aşağıda yer almaktadır.

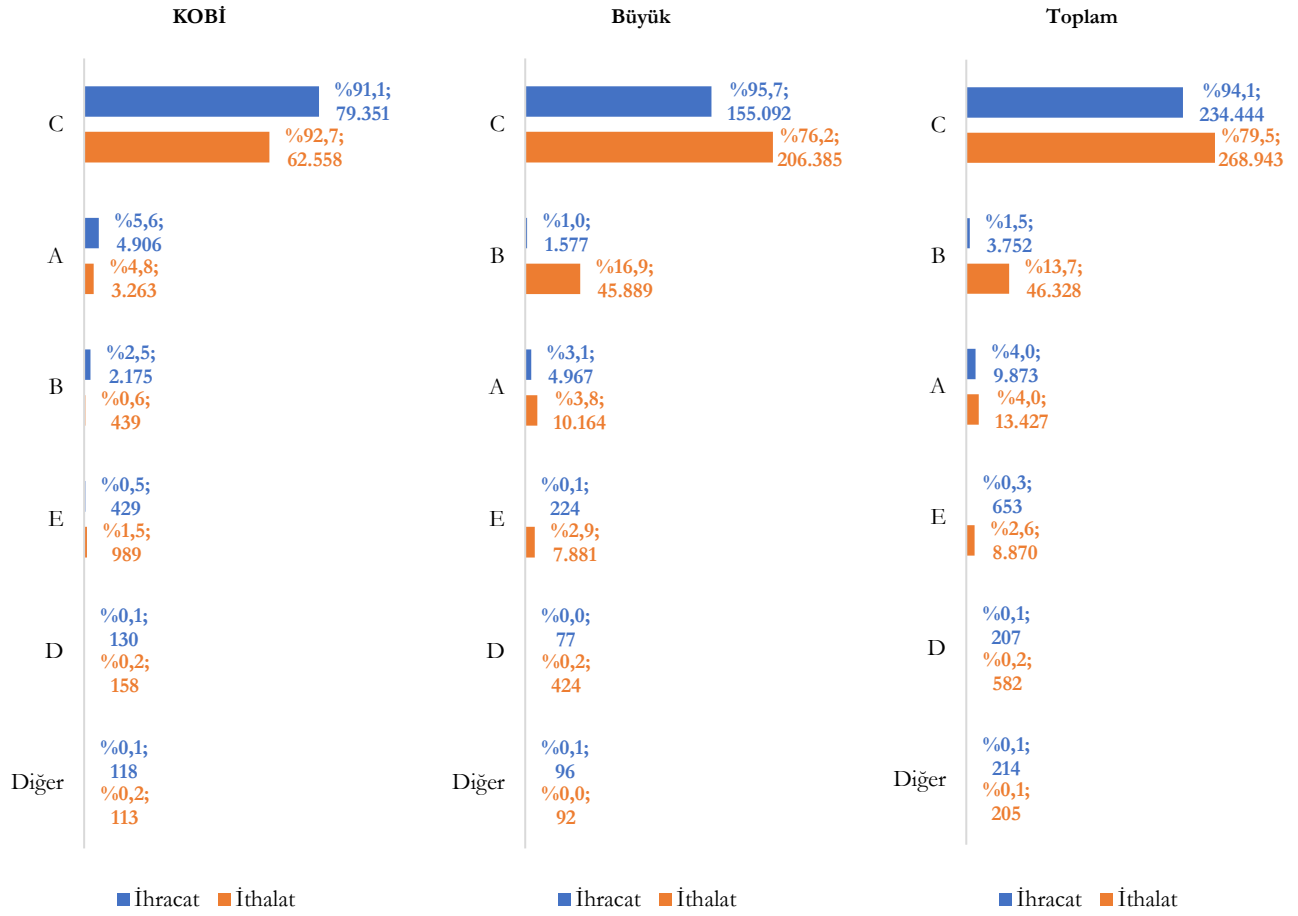
Şekil 174 - Büyük Ölçekli Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat (Bin ABD \$), 2013-2023

2.2.5. Ürün Grubuna Göre Dış Ticaret

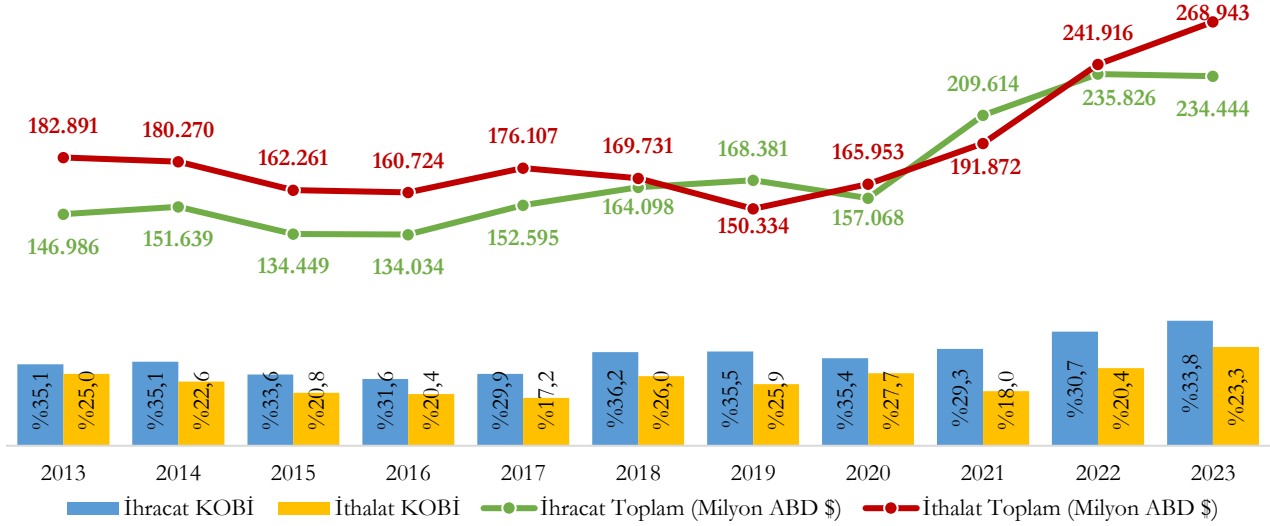
Ürün grubuna (CPA 2008 Avrupa Ekonomik Topluluğunda Faaliyete Göre Ürünlerin İstatistikî Sınıflaması) göre 2023 yılı ihracatında %91,1 ile KOBİ’lerde, %95,7 ile büyük ölçekli girişimlerde en fazla paya sahip ürün grubu olan “C-İmalat Sanayi” doğal olarak %94,1 ile toplam ihracatta da en fazla paya sahiptir. 2023 yılı ithalatında %92,7 ile KOBİ’lerde, %76,2 ile büyük ölçekli girişimlerde en fazla paya sahip ürün grubu olan “C-İmalat Sanayi” doğal olarak %79,5 ile toplam ithalatta da en fazla paya sahiptir. Ölçek bazında ihracat-ithalatın ürün grubuna göre dağılımı aşağıda yer almaktadır. Sıralama, dış ticaret hacmi en fazla olan ürün grubundan en düşük olana doğrudur.

Şekil 175 - Ölçek Bazında İhracat-İthalatın Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon ABD \$), 2013-2023

2013-2023 döneminde “C-İmalat” ihracatının %59,5 ve ithalatının %47,1 oranında arttığı, 2018 yılına kadar ithalat fazlası verilirken 2019 ve 2021 yıllarında ihracatın ithalatı geçtiği görülmektedir. 2023 yılı “C-İmalat” toplam ihracatı 234 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 269 Milyar ABD \$ tutarındadır. “C-İmalat” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %35,1 iken 2023 yılında %33,8’e gerilemiştir. “C-İmalat” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %25 iken 2023 yılında %23,3 olmuştur.

Şekil 176 - Yıllara ve Ölçklere Göre C-İmalat Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

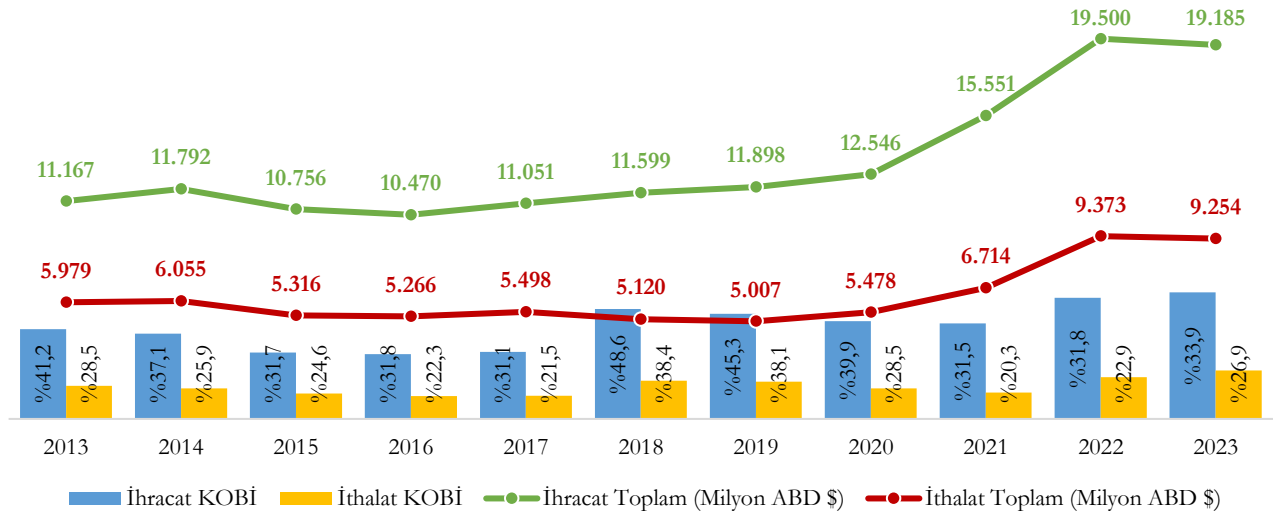

2.2.6. İmalat Sanayi Ürün Grubuna Göre Dış Ticaret

İmalat sanayi ürün grubuna (CPA 2008 Avrupa Ekonomik Topluluğunda Faaliyete Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflaması) göre 2023 yılında, toplam ihracatta en fazla paya sahip olan ürün grubu %13,1 ile “29-Motorlu kara taşıtları, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork)” iken KOBİ’lerin gerçekleştirdiği ihracatta en fazla paya sahip olan ürün grubu %12,6 ile “28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar” olmuştur. %18,8 ile “24-Ana metaller” toplam ithalatında en fazla paya sahip ürün grubu iken %28,2 ile KOBİ’lerin gerçekleştirdiği ithalatda da en fazla paya sahip olan ürün grubu olmuştur.

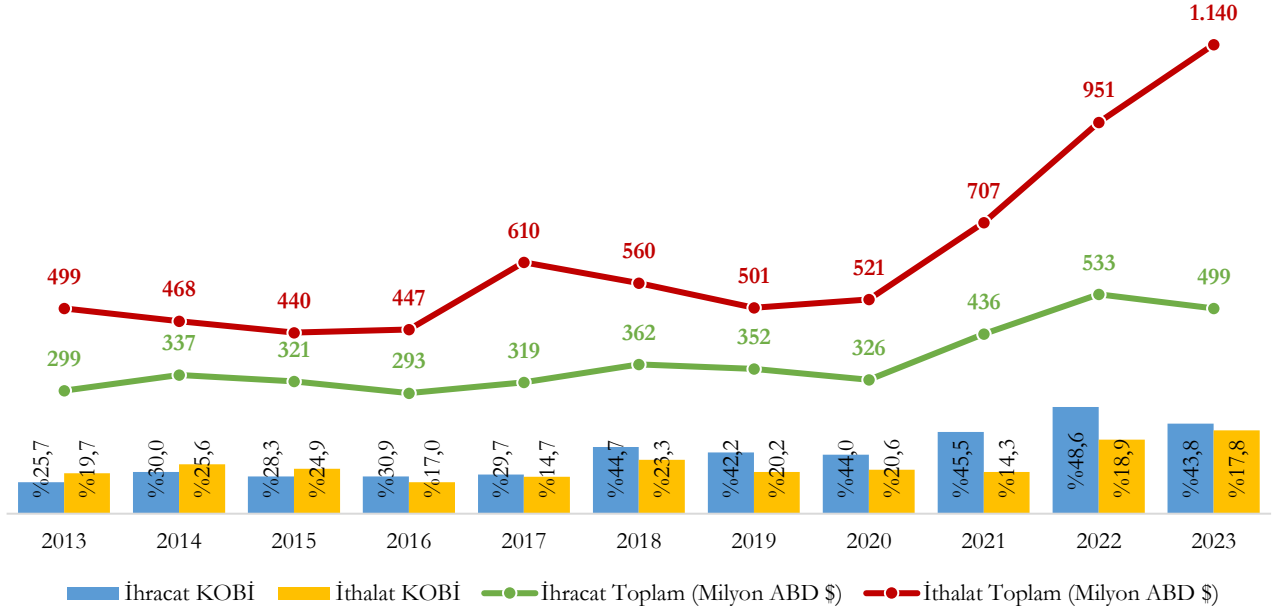
2013-2023 döneminde “10-Gıda Ürünleri” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “10-Gıda Ürünleri” toplam ihracatı 19,2 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 9,3 Milyar ABD \$ tutarındadır. “10-Gıda Ürünleri” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %41,2 iken 2023 yılında %33,9’a gerilemiştir. “10-Gıda Ürünleri” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %28,5 iken 2023 yılında %26,9 olmuştur.

Şekil 177 - Yıllara ve Ölçklere Göre 10-Gıda Ürünleri Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

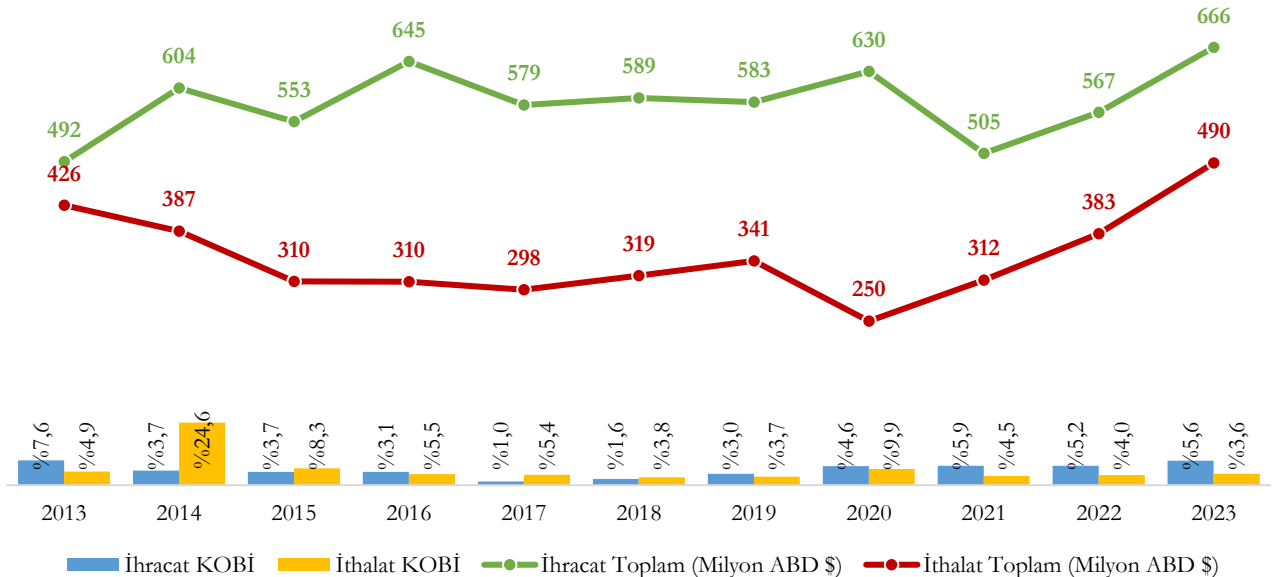
2013-2023 döneminde “11-İçecekler” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “11-İçecekler” toplam ihracatı 499 Milyon ABD \$ iken toplam ithalatı 1,1 Milyar ABD \$ tutarındadır. “11-İçecekler” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %25,7 iken 2023 yılında %43,8’e yükselmiştir. “11-İçecekler” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %19,7 iken 2023 yılında %17,8 olmuştur.

Şekil 178 - Yıllara ve Ölçklere Göre 11-İçecekler Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

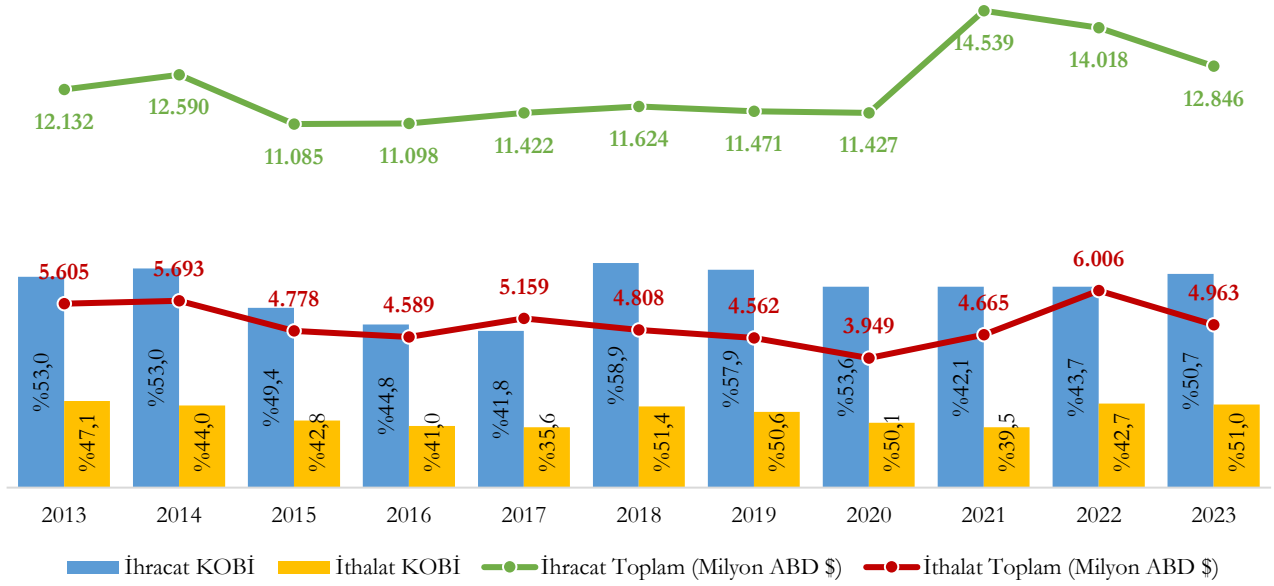
2013-2023 döneminde “12-Tütün Ürünleri” ihracatının inişli çıkışlı bir seyir izlemekle birlikte arttığı, ithalatının azaldığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “12-Tütün Ürünleri” toplam ihracatı 666 Milyon ABD \$ iken toplam ithalatı 490 Milyon ABD \$ tutarındadır. “12-Tütün Ürünleri” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %7,6 iken 2023 yılında %5,6’ya gerilemiştir. “12-Tütün Ürünleri” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %4,9 iken 2023 yılında %3,6 olmuştur.

Şekil 179 - Yıllara ve Ölçklere Göre 12-Tütün Ürünleri Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

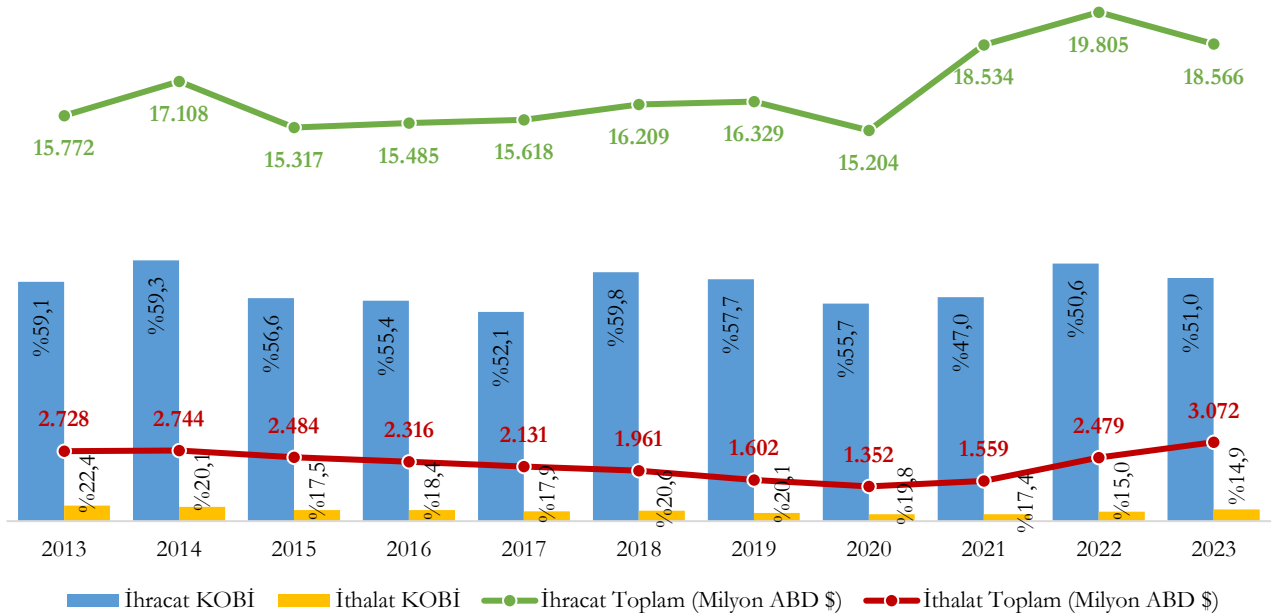
2013-2023 döneminde “13-Tekstil” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “13-Tekstil” toplam ihracatı 12,8 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 5 Milyar ABD \$ tutarındadır. “13-Tekstil” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %53 iken 2023 yılında %50,7’ye gerilemiştir. “13-Tekstil” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %47,1 iken 2023 yılında %51 olmuştur.

Şekil 180 - Yıllara ve Ölçklere Göre 13-Tekstil Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

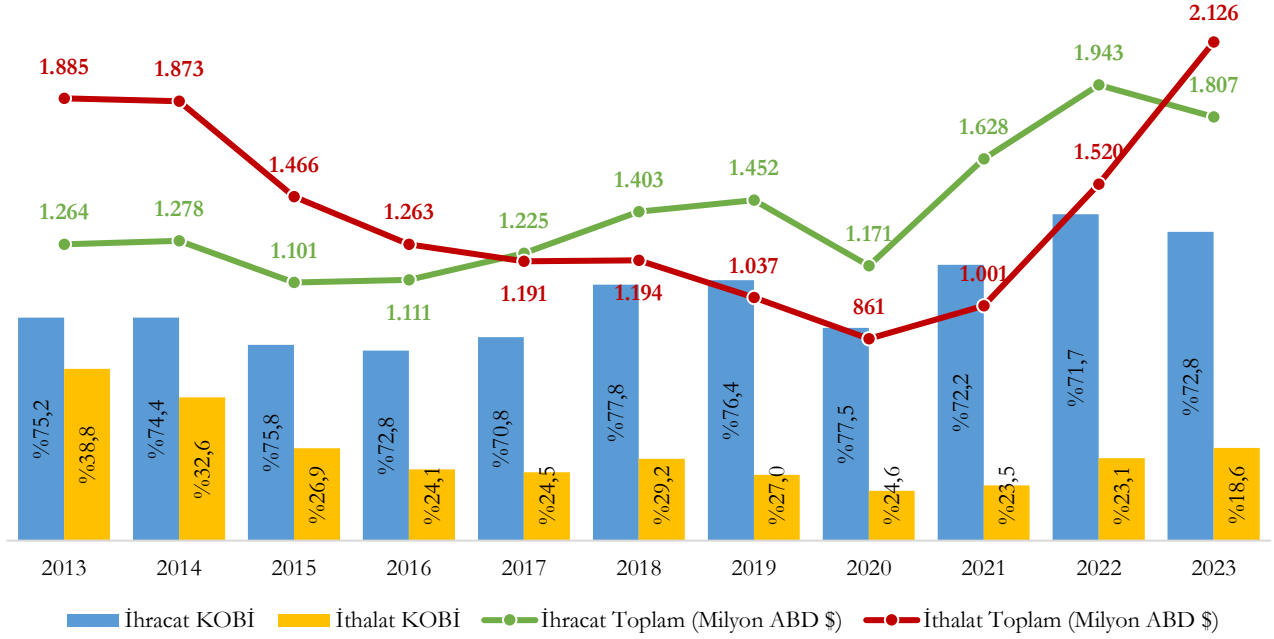
2013-2023 döneminde “14-Giyim Eşyası” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “14-Giyim Eşyası” toplam ihracatı 18,6 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 3,1 Milyar ABD \$ tutarındadır. “14-Giyim Eşyası” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %59,1 iken 2023 yılında %51’e gerilemiştir. “14-Giyim Eşyası” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %22,4 iken 2023 yılında %14,9 olmuştur.

Şekil 181 - Yıllara ve Ölçklere Göre 14-Giyim Eşyası Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

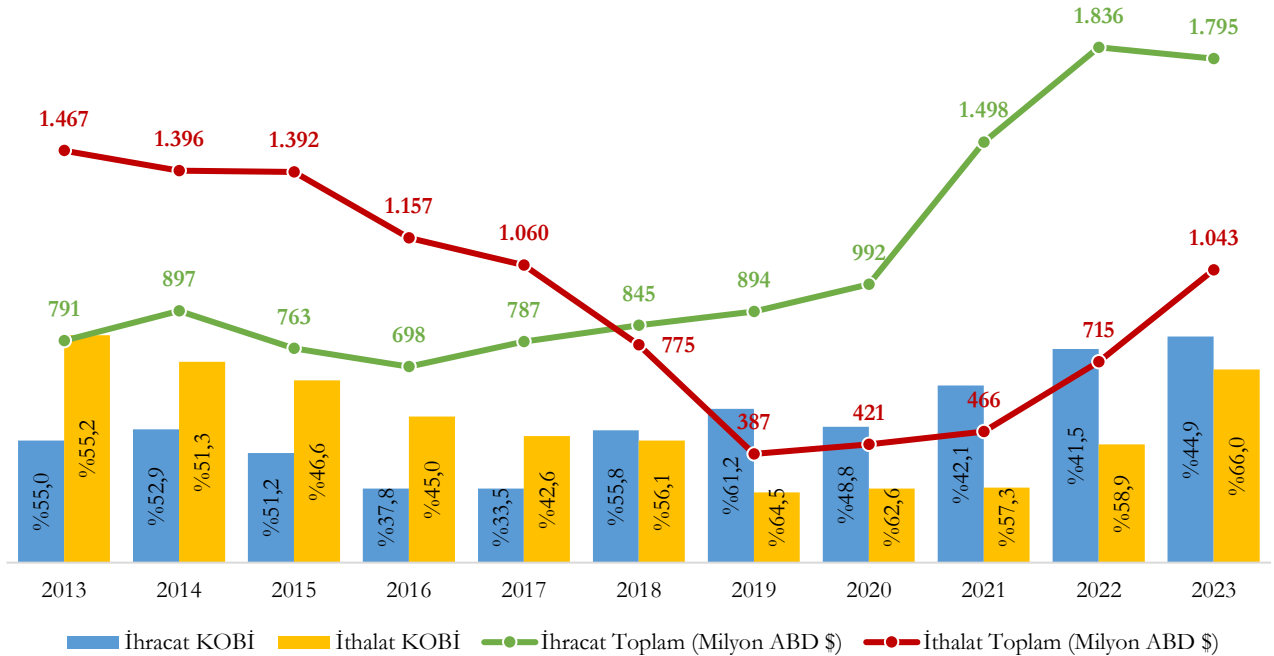
2013-2023 döneminde “15-Deri ve İlgili Ürünler” ihracat ve ithalatının arttığı, 2016 yılına kadar ithalat fazlası verilirken 2017-2022 döneminde ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “15-Deri ve İlgili Ürünler” toplam ihracatı 1,8 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 2,1 Milyar ABD \$ tutarındadır. “15-Deri ve İlgili Ürünler” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %75,2 iken 2023 yılında %72,8’e gerilemiştir. “15-Deri ve İlgili Ürünler” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %38,8 iken 2023 yılında %18,6 olmuştur.

Şekil 182 - Yıllara ve Ölçklere Göre 15-Deri Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

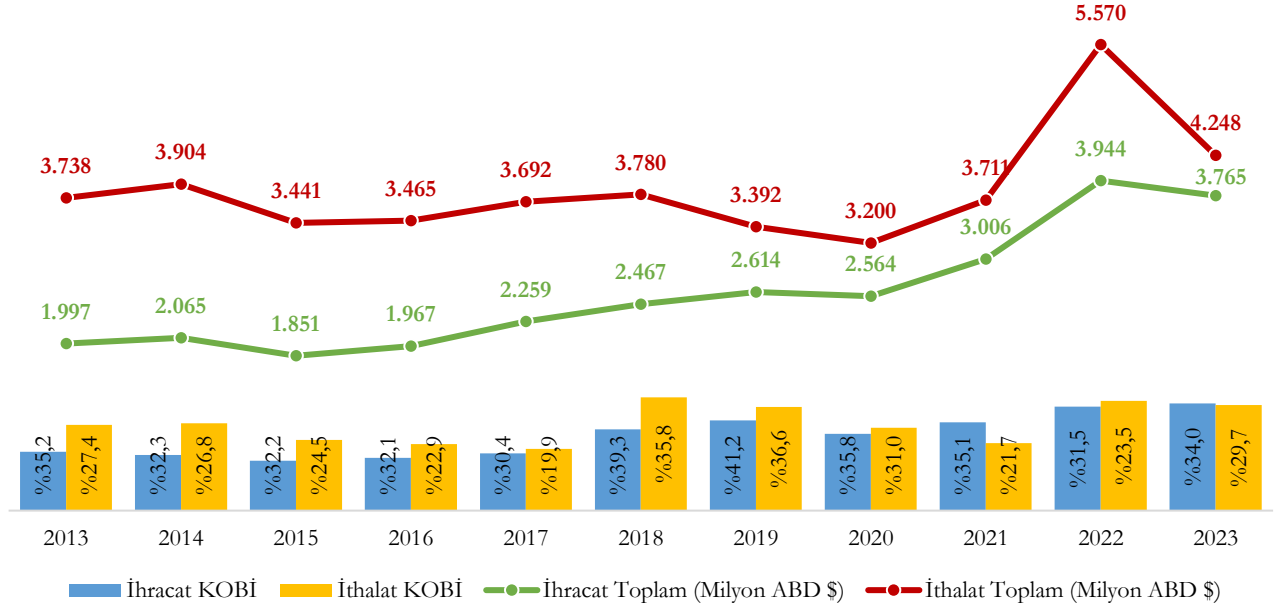
2013-2023 döneminde “16-Kereste ve Ağaç Ürünleri” ihracatının arttığı, ithalatının azalmakla birlikte 2020 yılı itibariyle artma eğilimine girdiği, 2017 yılına kadar ithalat fazlası verilirken 2018 yılı itibariyle ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “16-Kereste ve Ağaç Ürünleri” toplam ihracatı 1,8 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 1 Milyar ABD \$ tutarındadır. “16-Kereste ve Ağaç Ürünleri” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %55 iken 2023 yılında %44,9’a gerilemiştir. “16-Kereste ve Ağaç Ürünleri” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %55,2 iken 2023 yılında %66 olmuştur.

Şekil 183 - Yıllara ve Ölçklere Göre 16-Kereste Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

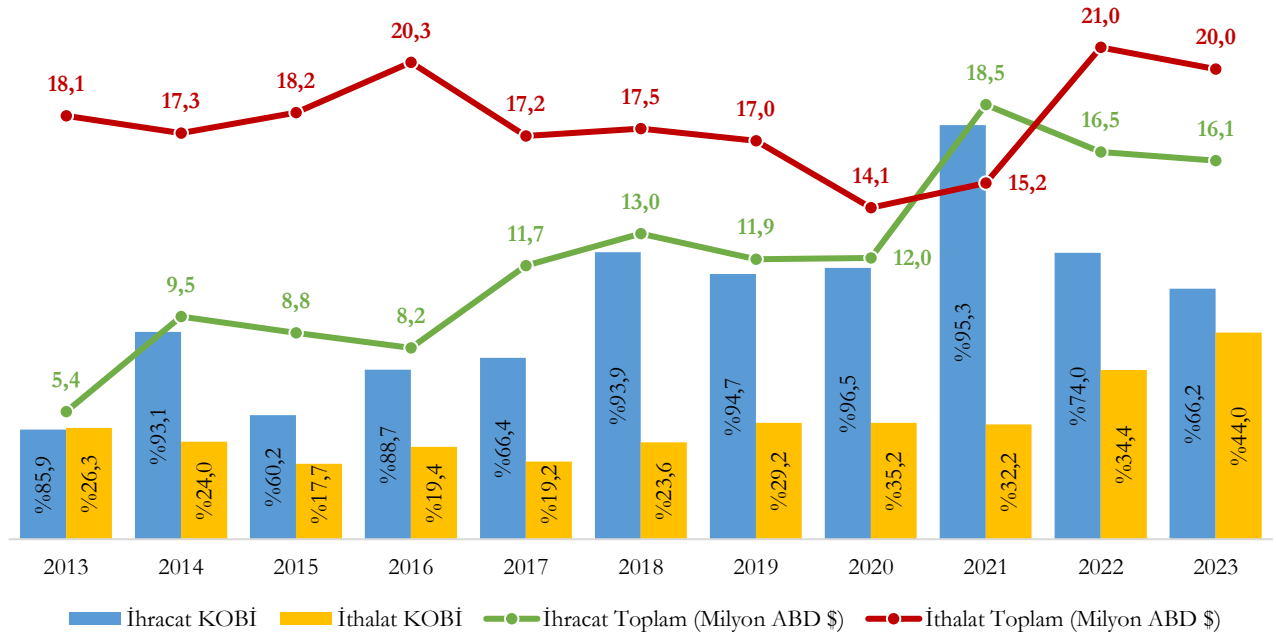
2013-2023 döneminde “17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri” toplam ihracatı 3,8 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 4,2 Milyar ABD \$ tutarındadır. “17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %35,2 iken 2023 yılında %34’e gerilemiştir. “17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %27,4 iken 2023 yılında %29,7 olmuştur.

Şekil 184 - Yıllara ve Ölçklere Göre 17-Kağıt Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

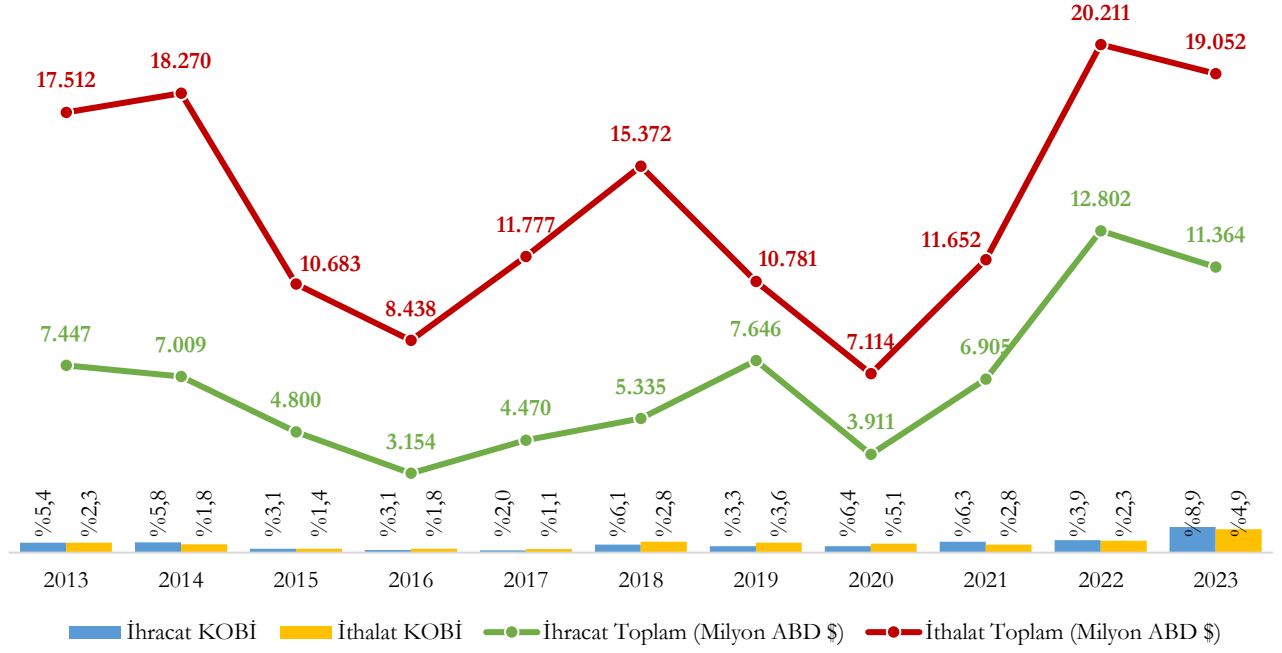
2013-2023 döneminde “18-Basım ve Kayıt Hizmetleri” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca 2021 yılı hariç sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “18-Basım ve Kayıt Hizmetleri” toplam ihracatı 16,1 Milyon ABD \$ iken toplam ithalatı 20 Milyon ABD \$ tutarındadır. “18-Basım ve Kayıt Hizmetleri” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %85,9 iken 2023 yılında %66,2’ye gerilemiştir. “18-Basım ve Kayıt Hizmetleri” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %26,3 iken 2023 yılında %44 olmuştur.

Şekil 185 - Yıllara ve Ölçklere Göre 18-Basım ve Kayıt Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

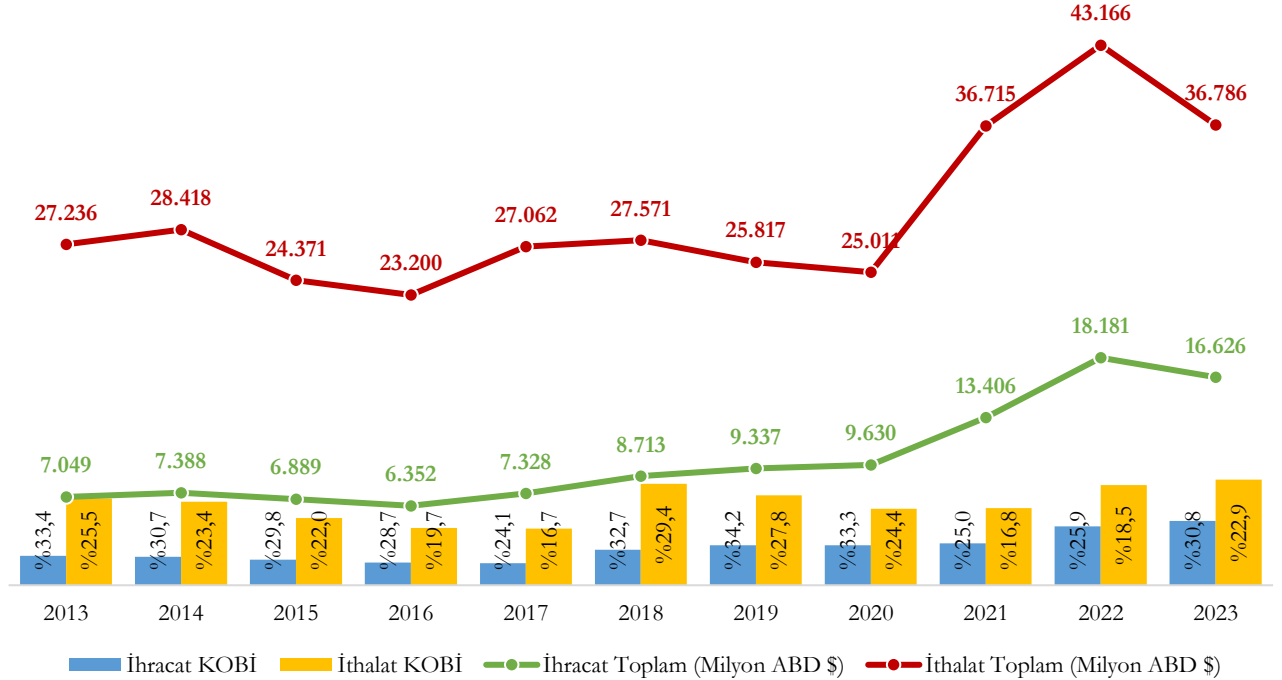
2013-2023 döneminde “19-Kok ve Rafine Petrol Ürünleri” ihracat ve ithalatının inişli çıkışlı bir seyir izlemekle birlikte arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “19-Kok ve Rafine Petrol Ürünleri” toplam ihracatı 11,4 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 19,1 Milyar ABD \$ tutarındadır. “19-Kok ve Rafine Petrol Ürünleri” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %5,4 iken 2023 yılında %8,9’a yükselmiştir. “19-Kok ve Rafine Petrol Ürünleri” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %2,3 iken 2023 yılında %4,9 olmuştur.

Şekil 186 - Yıllara ve Ölçklere Göre 19-Kok ve Petrol Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

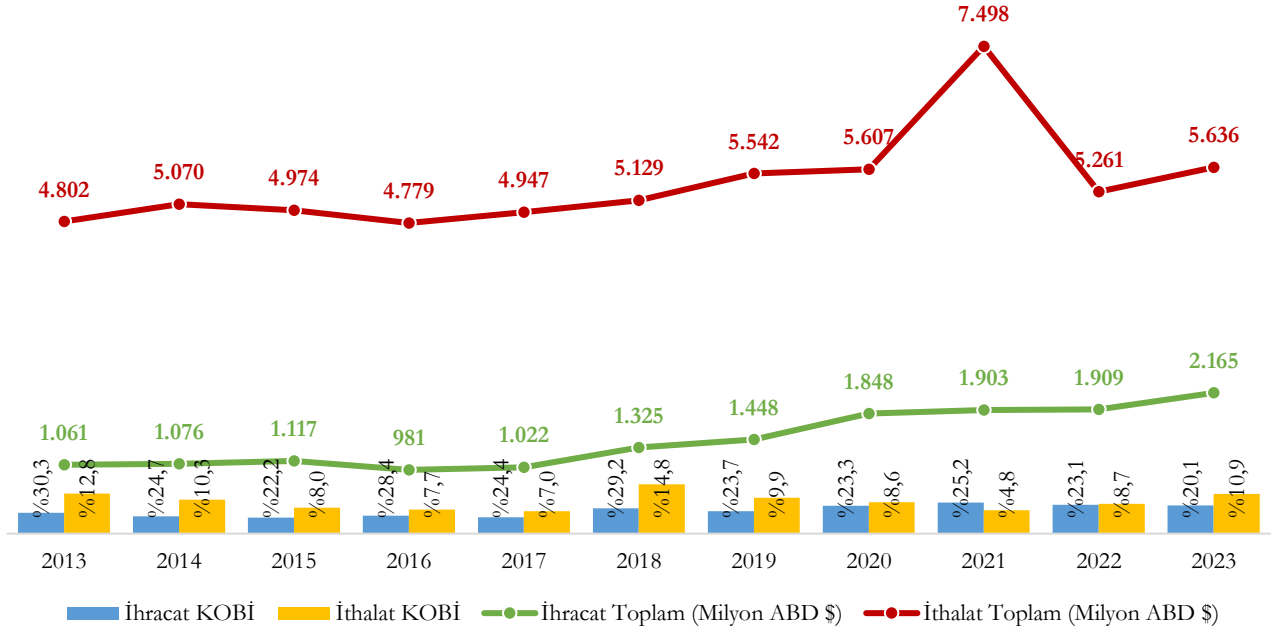
2013-2023 döneminde “20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler” toplam ihracatı 16,6 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 36,8 Milyar ABD \$ tutarındadır. “20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %33,4 iken 2023 yılında %30,8’e gerilemiştir. “20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %25,5 iken 2023 yılında %22,9 olmuştur.

Şekil 187 - Yıllara ve Ölçklere Göre 20-Kimyasallar Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

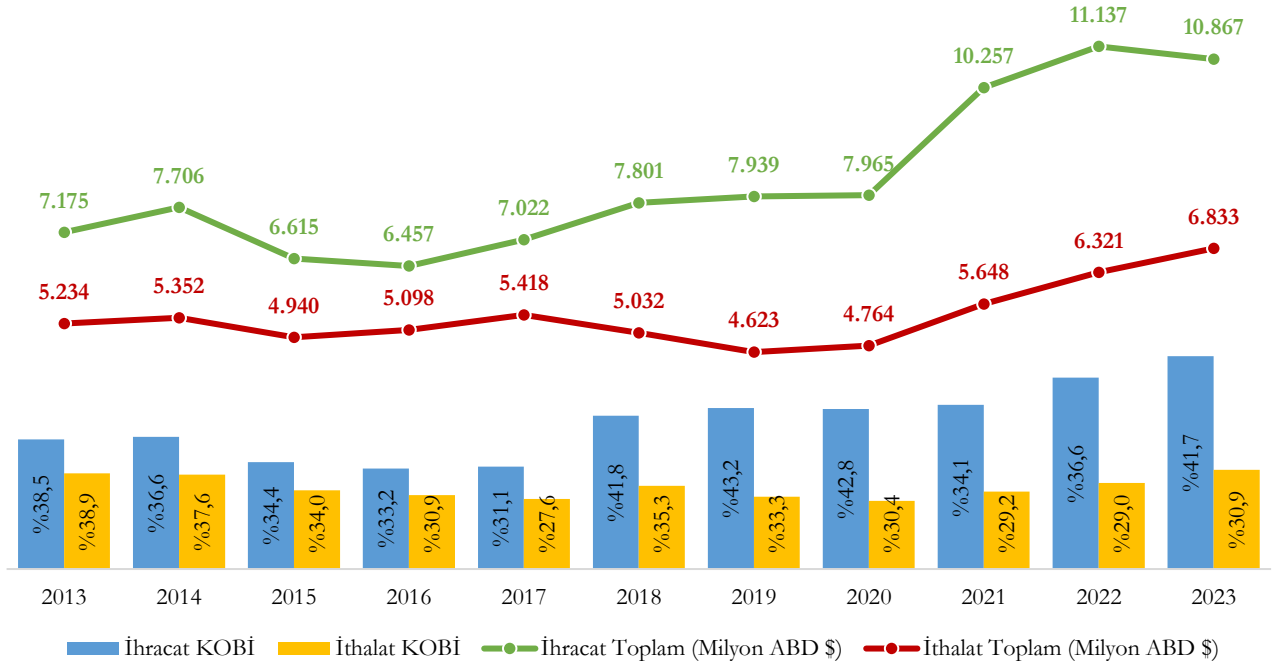
2013-2023 döneminde “21-Temel Eczacılık Ürünleri ve Müstahzarları” ihracatının ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “21-Temel Eczacılık Ürünleri” toplam ihracatı 2,2 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 5,6 Milyar ABD \$ tutarındadır. “21-Temel Eczacılık Ürünleri” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %30,3 iken 2023 yılında %20,1’e gerilemiştir. “21-Temel Eczacılık Ürünleri” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %12,8 iken 2023 yılında %10,9 olmuştur.

Şekil 188 - Yıllara ve Ölçklere Göre 21-Eczacılık Ürünleri Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

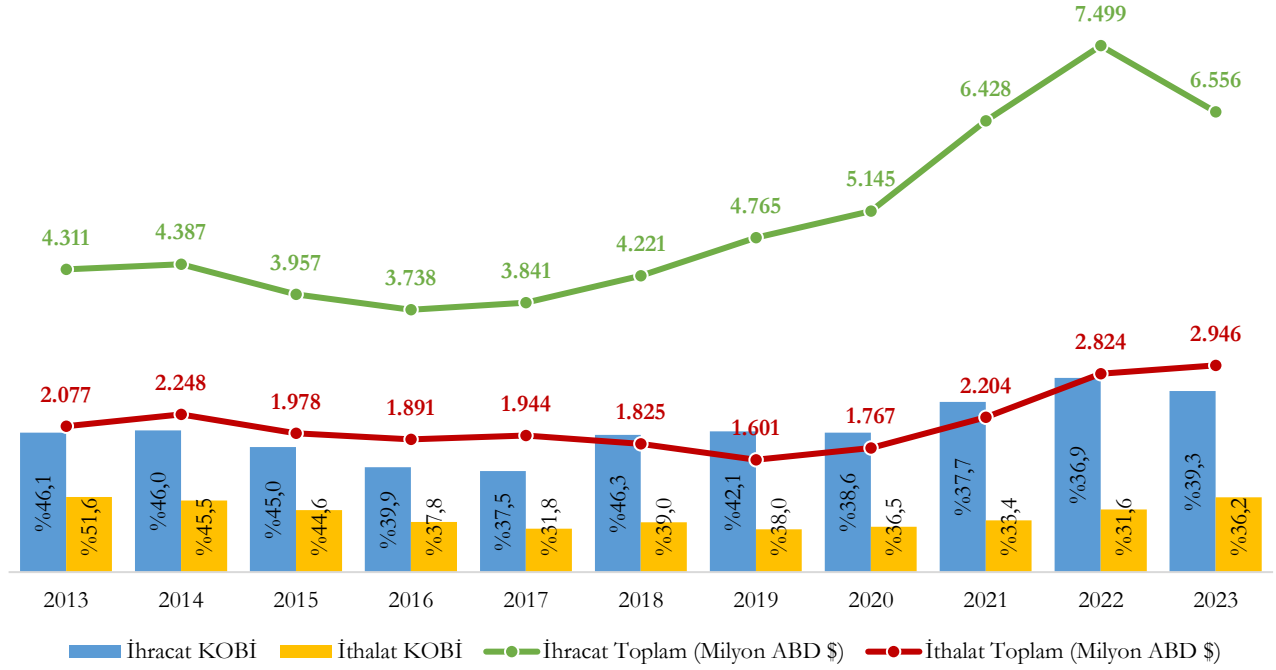
2013-2023 döneminde “22-Kauçuk ve Plastik Ürünler” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “22-Kauçuk ve Plastik Ürünler” toplam ihracatı 10,9 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 6,8 Milyar ABD \$ tutarındadır. “22-Kauçuk ve Plastik Ürünler” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %38,5 iken 2023 yılında %41,7’ye yükselmiştir. “22-Kauçuk ve Plastik Ürünler” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %38,9 iken 2023 yılında %30,9 olmuştur.

Şekil 189 - Yıllara ve Ölçklere Göre 22-Kauçuk ve Plastik Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

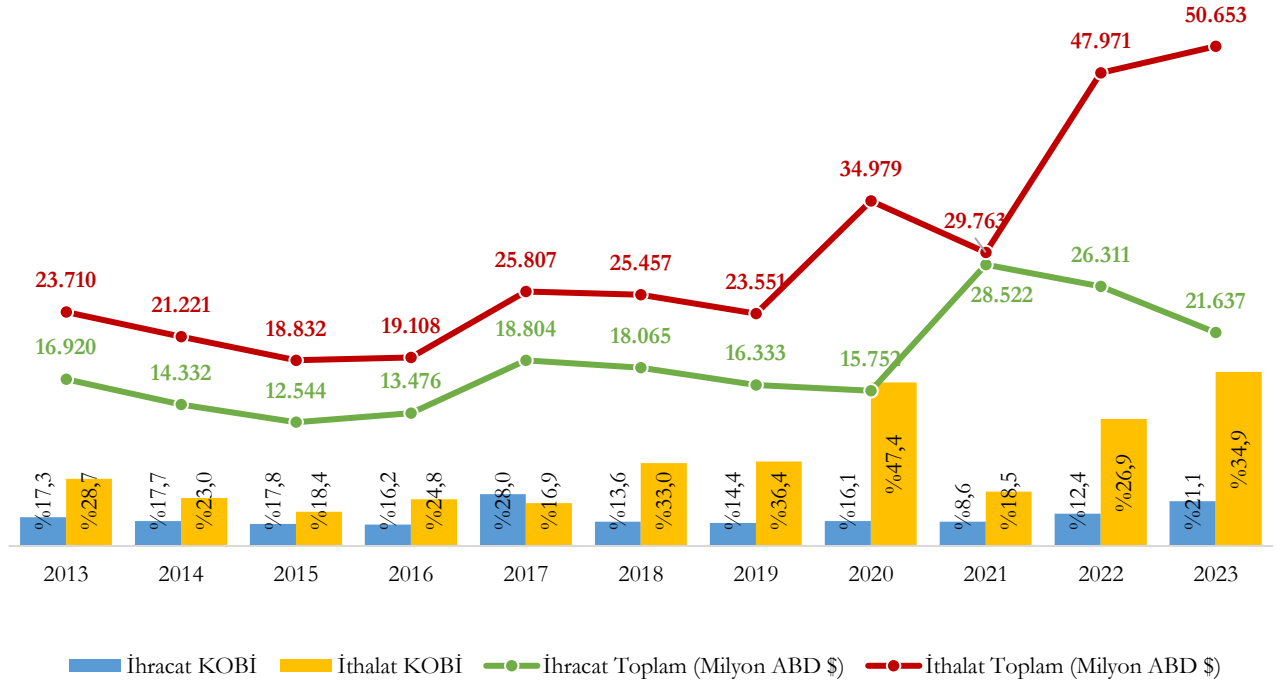
2013-2023 döneminde “23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler” toplam ihracatı 6,6 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 2,9 Milyar ABD \$ tutarındadır. “23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %46,1 iken 2023 yılında %39,3’e gerilemiştir. “23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %51,6 iken 2023 yılında %36,2 olmuştur.

Şekil 190 - Yıllara ve Ölçklere Göre 23-Mineral Ürünler Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

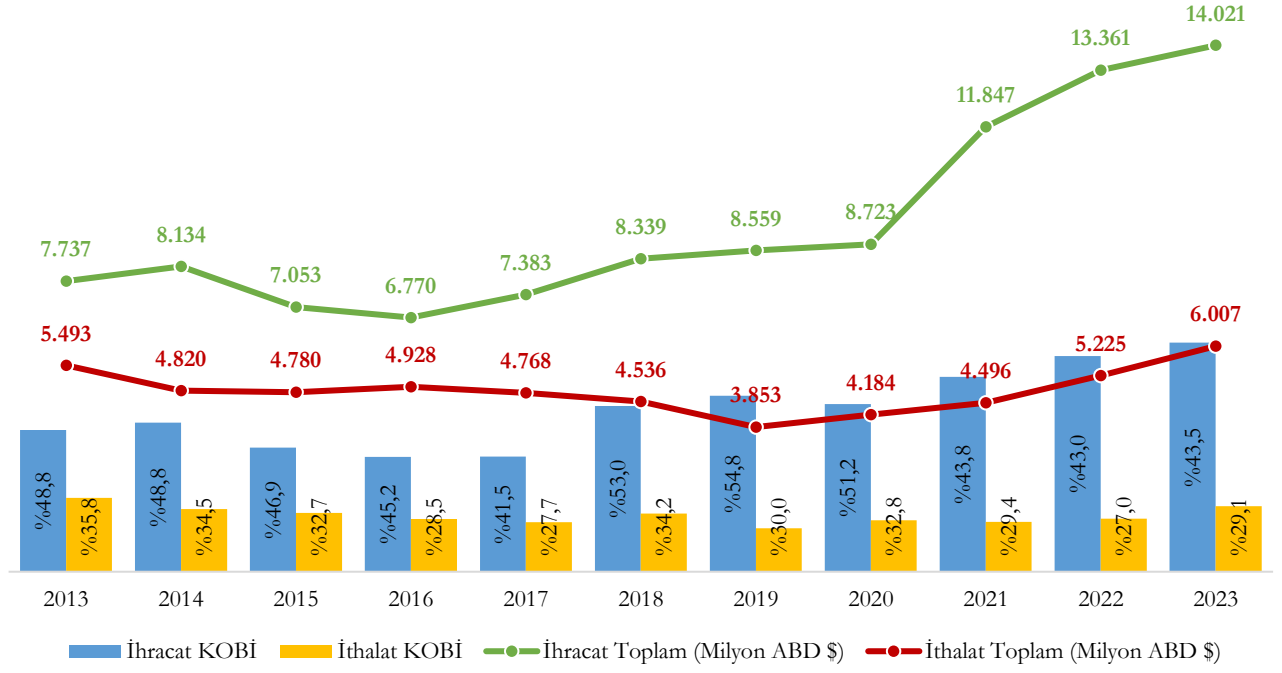
2013-2023 döneminde “24-Ana Metaller” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “24-Ana Metaller” toplam ihracatı 21,6 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 50,7 Milyar ABD \$ tutarındadır. “24-Ana Metaller” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %17,3 iken 2023 yılında %21,1’e gerilemiştir. “24-Ana Metaller” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %28,7 iken 2023 yılında %34,9 olmuştur.

Şekil 191 - Yıllara ve Ölçklere Göre 24-Ana Metaller Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

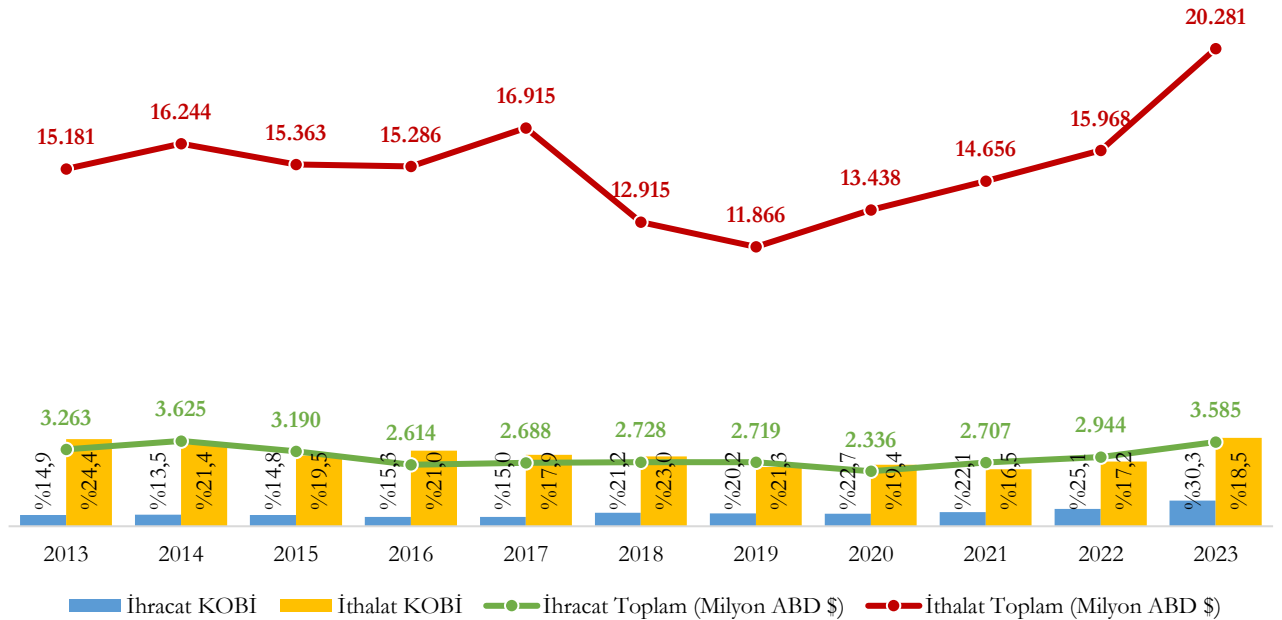
2013-2023 döneminde “25-Fabrikasyon Metal Ürünler” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “25-Fabrikasyon Metal Ürünler” toplam ihracatı 14 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 6 Milyar ABD \$ tutarındadır. “25-Fabrikasyon Metal Ürünler” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %48,8 iken 2023 yılında %43,5’e gerilemiştir. “25-Fabrikasyon Metal Ürünler” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %35,8 iken 2023 yılında %29,1 olmuştur.

Şekil 192 - Yıllara ve Ölçklere Göre 25-Metal Ürünler Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

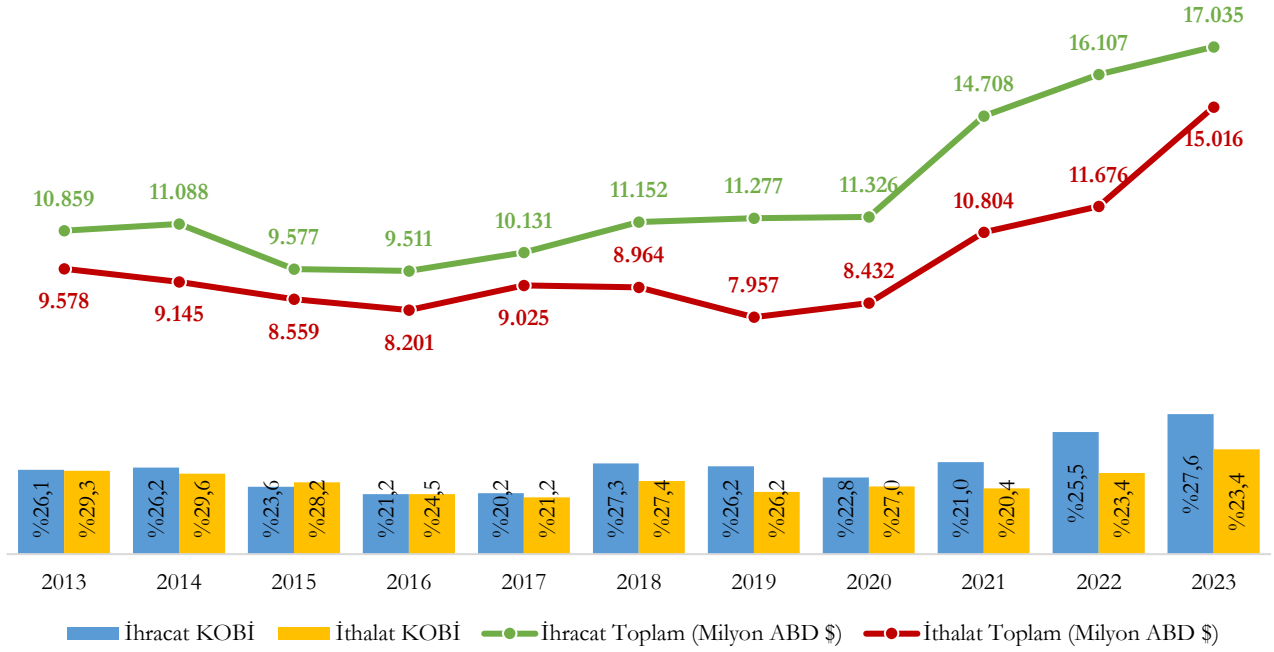
2013-2023 döneminde “26-Bilgisayarlar ile Elektronik ve Optik Ürünler” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “26-Bilgisayarlar, Elektronik ve Optik Ürünler” toplam ihracatı 3,6 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 20,3 Milyar ABD \$ tutarındadır. “26-Bilgisayarlar, Elektronik ve Optik Ürünler” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %14,9 iken 2023 yılında %30,3’e yükselmiştir. “26-Bilgisayarlar, Elektronik ve Optik Ürünler” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %24,4 iken 2023 yılında %18,5 olmuştur.

Şekil 193 - Yıllara ve Ölçklere Göre 26- Bilgisayarlar ile Elektronik ve Optik Ürünler Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

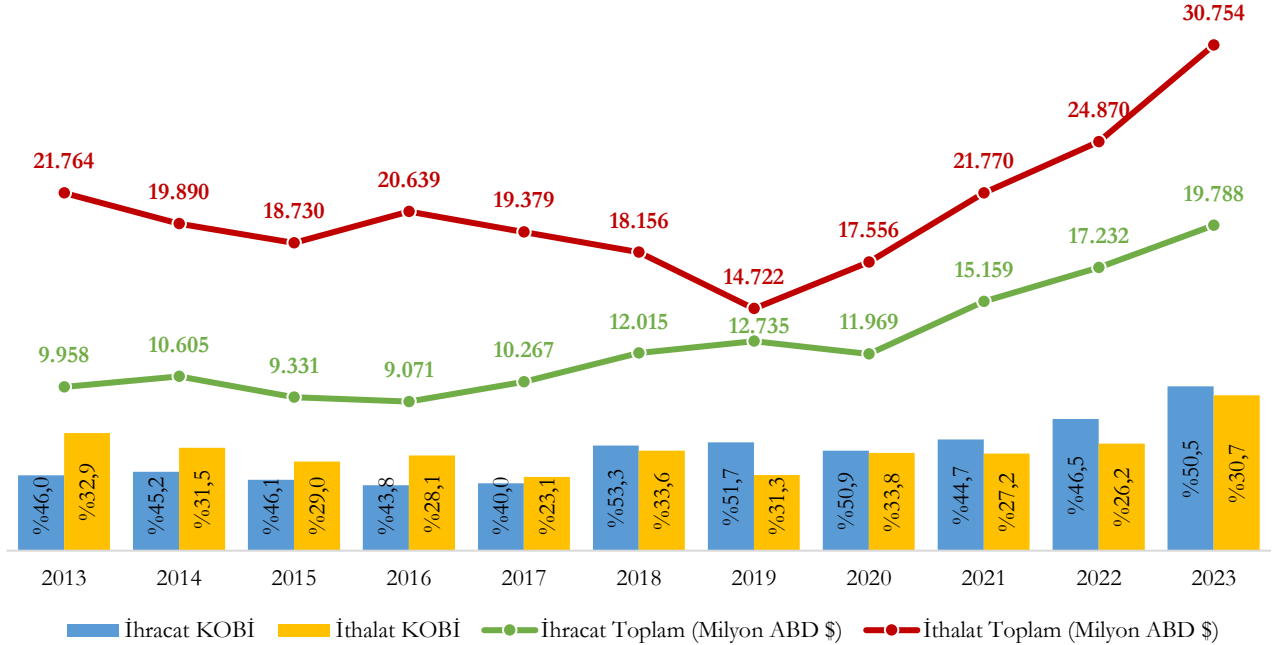
2013-2023 döneminde “27-Elektrikli Teçhizat” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “27-Elektrikli Teçhizat” toplam ihracatı 17 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 15 Milyar ABD \$ tutarındadır. “27-Elektrikli Teçhizat” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %26,1 iken 2023 yılında %27,6 olmuştur. “27-Elektrikli Teçhizat” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %29,3 iken 2023 yılında %23,4 olmuştur.

Şekil 194 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 27-Elektrikli Teçhizat Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

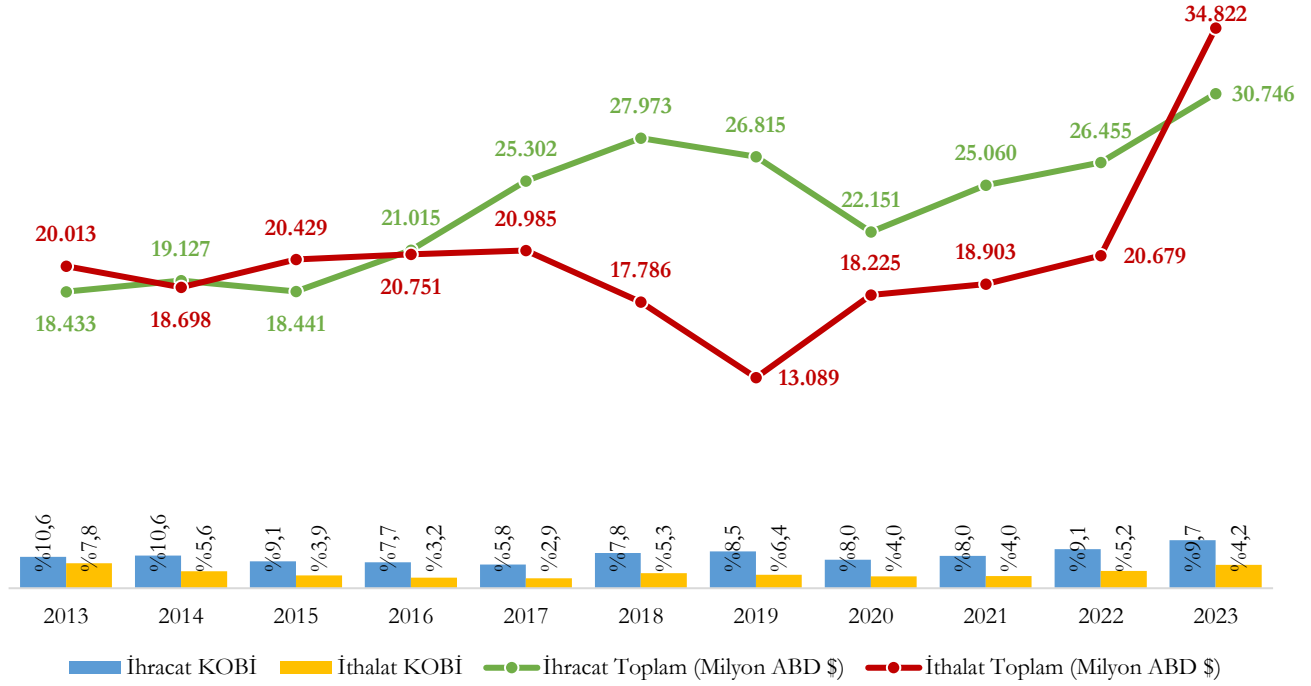
2013-2023 döneminde “28-Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipmanlar” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “28-Makine ve Ekipmanlar” toplam ihracatı 19,8 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 30,8 Milyar ABD \$ tutarındadır. “28-Makine ve Ekipmanlar” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %46 iken 2023 yılında %50,5 olmuştur. “28-Makine ve Ekipmanlar” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %32,9 iken 2023 yılında %30,7 olmuştur.

Şekil 195 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 28-Makine Ekipman Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

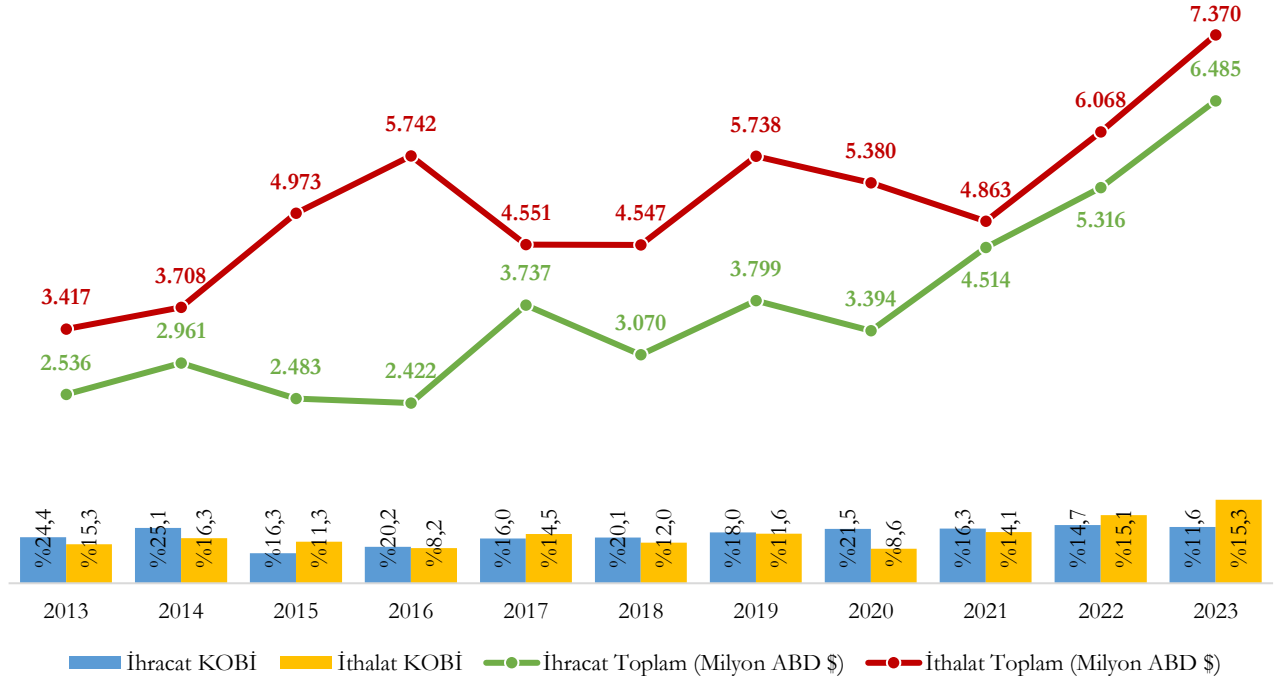
2013-2023 döneminde “29-Motorlu Kara Taşıtları, Treyler (Römork) ve Yarı Treyler (Yarı Römork)” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca 2013, 2015 ve 2023 hariç ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “29-Motorlu Kara Taşıtları” toplam ihracatı 30,7 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 34,8 Milyar ABD \$ tutarındadır. “29-Motorlu Kara Taşıtları” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %10,6 iken 2023 yılında %9,7 olmuştur. “29-Motorlu Kara Taşıtları” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %7,8 iken 2023 yılında %4,2 olmuştur.

Şekil 196 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 29-Motorlu Kara Taşıtları Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

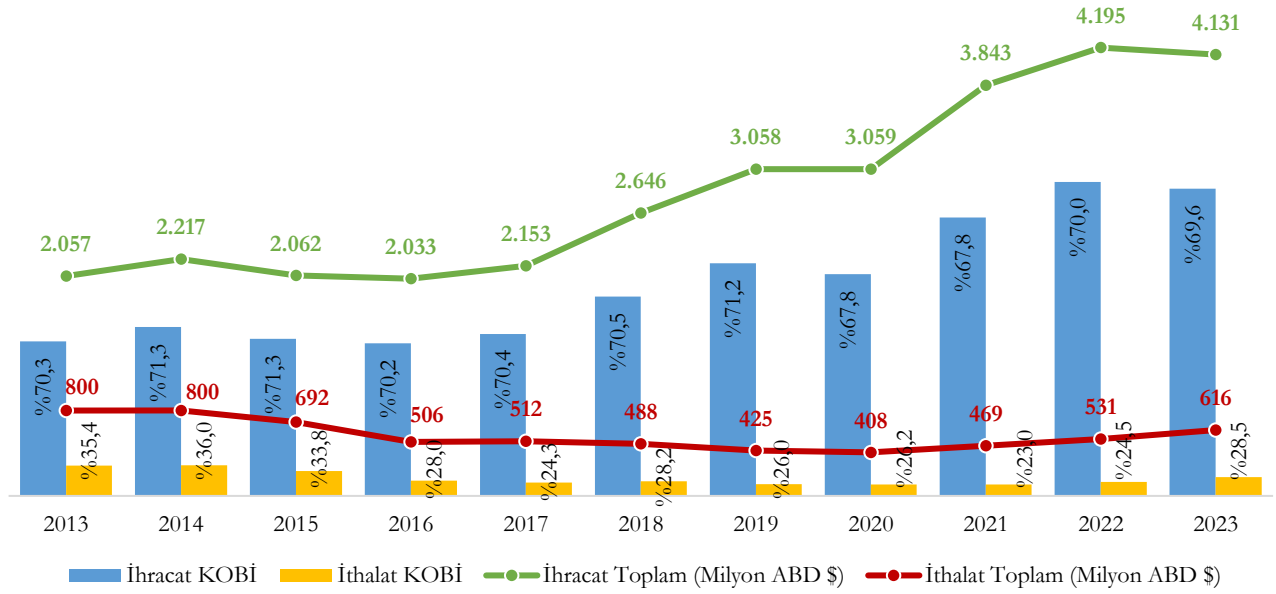
2013-2023 döneminde “30-Diğer Ulaşım Araçları” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ithalat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “30-Diğer Ulaşım Araçları” toplam ihracatı 6,5 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 7,4 Milyar ABD \$ tutarındadır. “30-Diğer Ulaşım Araçları” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %24,4 iken 2023 yılında %11,6’ya gerilemiştir. “30-Diğer Ulaşım Araçları” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %15,3 iken 2023 yılında yine %15,3 olmuştur.

Şekil 197 - Yıllara ve Ölçeklere Göre 30-Diğer Ulaşım Araçları Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

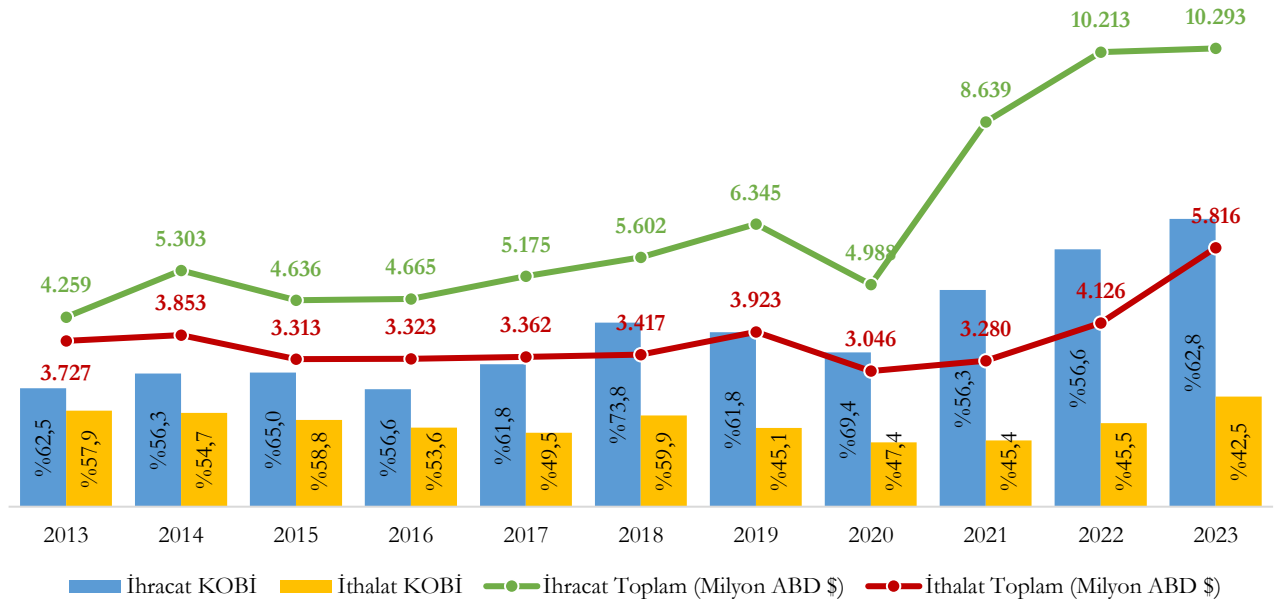
2013-2023 döneminde “31-Mobilya” ihracatının arttığı, ithalatının azalmakla birlikte 2021 yılı itibariyle artma eğilimine girdiği, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “31-Mobilya” toplam ihracatı 4,1 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 616 Milyon ABD \$ tutarındadır. “31-Mobilya” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %70,3 iken 2023 yılında %69,6 olmuştur. “31-Mobilya” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %35,4 iken 2023 yılında %28,5 olmuştur.

Şekil 198 - Yıllara ve Ölçklere Göre 31-Mobilya Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

2013-2023 döneminde “32-Diğer Mamul Eşyalar” ihracat ve ithalatının arttığı, 11 yıllık dönem boyunca sürekli ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılı “32-Diğer Mamul Eşyalar” toplam ihracatı 10,3 Milyar ABD \$ iken toplam ithalatı 5,8 Milyar ABD \$ tutarındadır. “32-Diğer Mamul Eşyalar” ihracatında KOBİ’lerin payı 2013 yılında %62,5 iken 2023 yılında %62,8 olmuştur. “32-Diğer Mamul Eşyalar” ithalatında ise KOBİ’lerin payı 2013 yılında %57,9 iken 2023 yılında %42,5’e gerilemiştir.

Şekil 199 - Yıllara ve Ölçklere Göre 32-Diğer Mamul Eşyalar Ürün Grubu İhracat-İthalat Dağılımı, 2013-2023

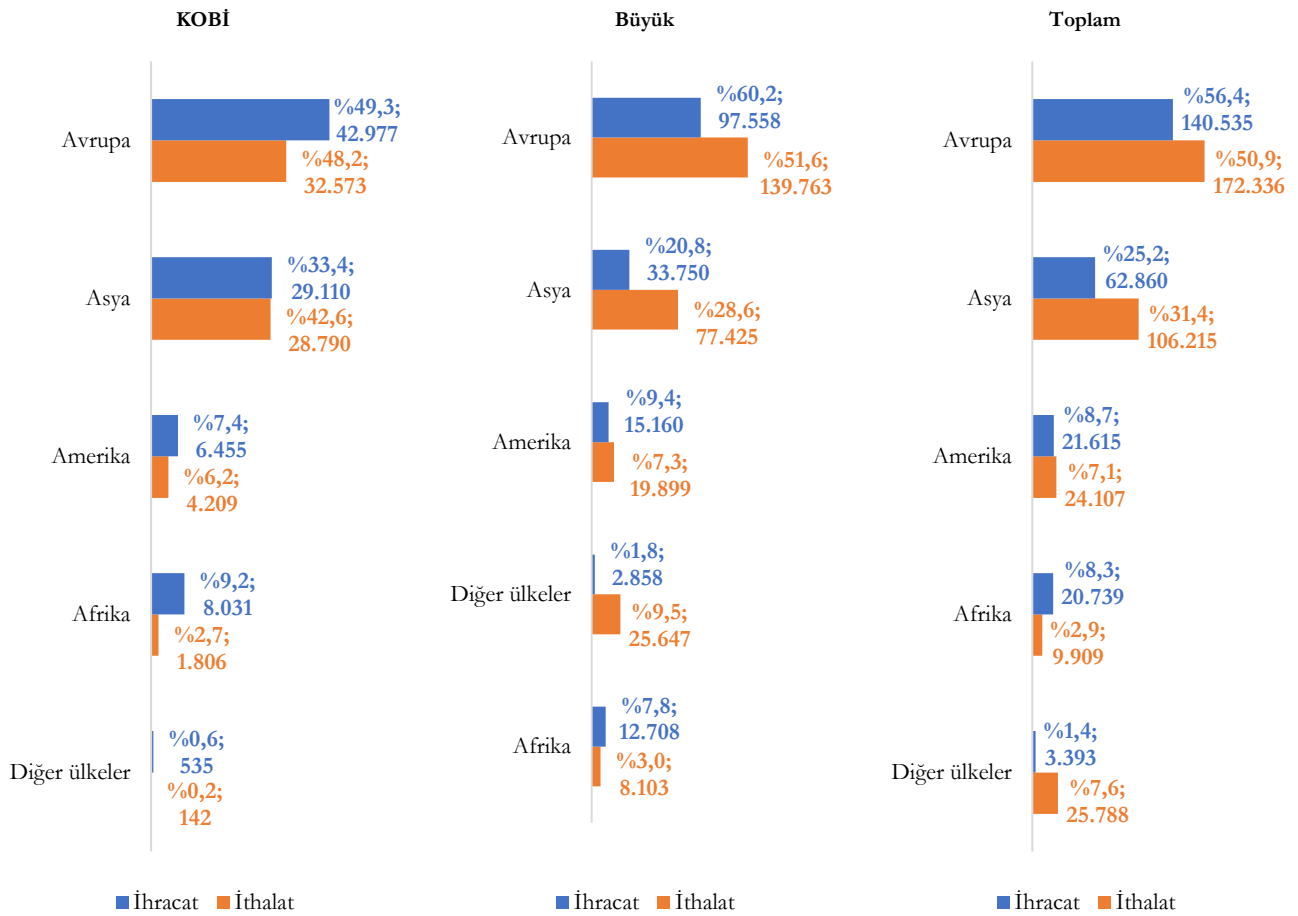

2.2.7. Ülke Grupları Bazında Dış Ticaret

2023 yılında hem ihracat hem de ithalatta ülke grupları arasında en büyük paya Avrupa'nın sahip olduğu görülmektedir. Avrupa'nın payı KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracatta %49,3, büyük ölçekli girişimlerin gerçekleştirdiği ihracatta %60,2 ve toplam ihracatta %56,4'tür. Ayrıca Avrupa'nın payı KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ithalatta %48,2, büyük ölçekli girişimlerin gerçekleştirdiği ithalatta %51,6 ve toplam ithalatta %50,9'dur.

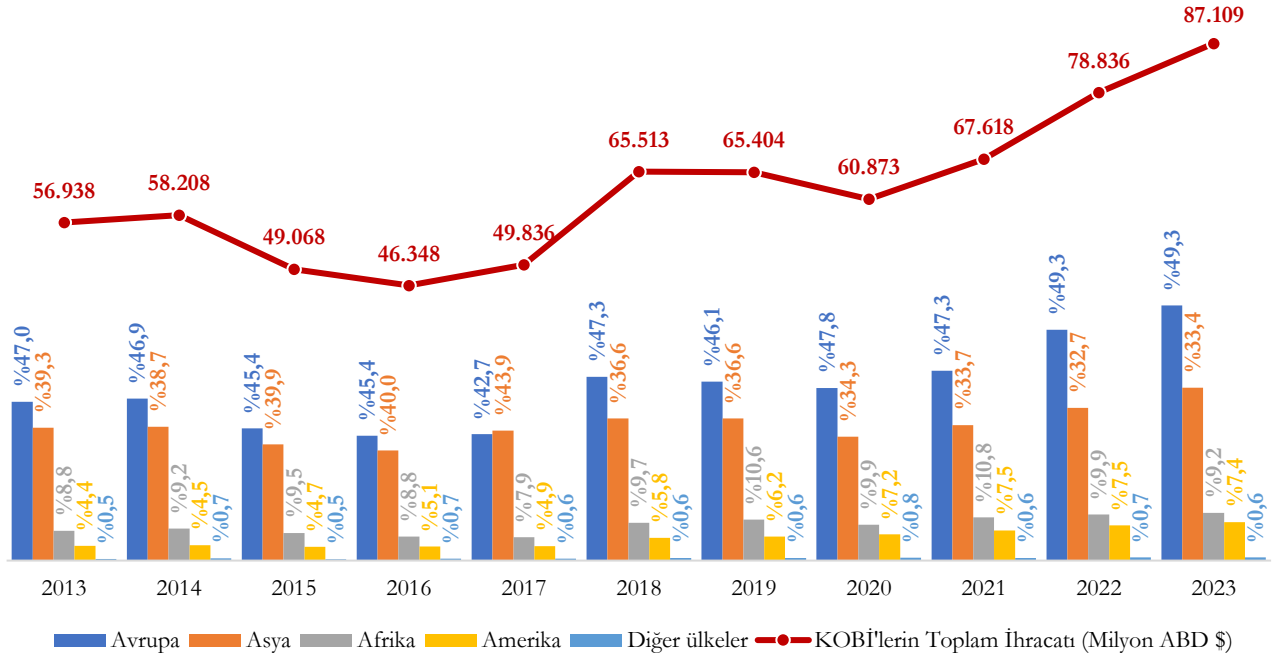
KOBİ'lerde tüm ülke gruplarında ihracat ithalattan fazladır. Bununla birlikte toplamda Afrika hariç diğer ülke gruplarında ithalat ihracattan fazladır. Ölçek bazında ihracat-ithalatın ülke gruplarına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 200 – Ölçek Bazında İhracat-İthalatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon ABD \$), 2023

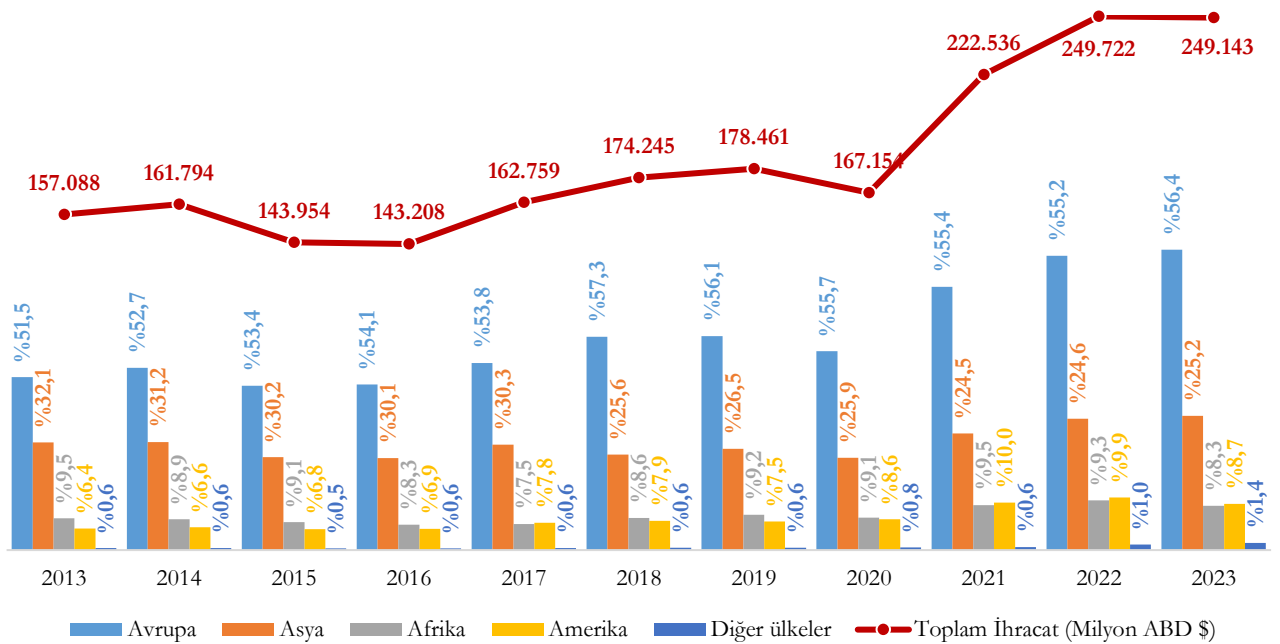
2013-2023 döneminde KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracatta Asya'nın payı azalırken diğer ülke gruplarının payının arttığı görülmektedir. 2023 yılında KOBİ'lerin gerçekleştirdiği 87,1 Milyar ABD \$ tutarındaki ihracatta Avrupa'nın payı %49,3, Asya'nın payı %33,4, Afrika'nın payı %9,2 ve Amerika'nın payı %7,4'tür. Yıllara ve ülke gruplarına göre KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracatın dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 201 – Yıllara ve Ülke Gruplarına Göre KOBİ’lerin Gerçekleştirdiği İhracatın Dağılımı, 2013-2023

2013-2023 döneminde toplam ihracatta Asya ve Afrika’nın payının azaldığı, diğer ülke gruplarının payının ise arttığı görülmektedir. 2023 yılında gerçekleştirilen 249,1 Milyar ABD \$ tutarındaki ihracatta Avrupa’nın payı %56,4, Asya’nın payı %25,2, Afrika’nın payı %8,3 ve Amerika’nın payı %8,7’dir. Yıllara ve ülke gruplarına göre toplam ihracatın dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 202 - Yıllara ve Ülke Gruplarına Göre Toplam İhracatın Dağılımı, 2013-2023

2.3. AR-GE İSTATİSTİKLERİ

2.3.1. Ar-Ge Harcaması

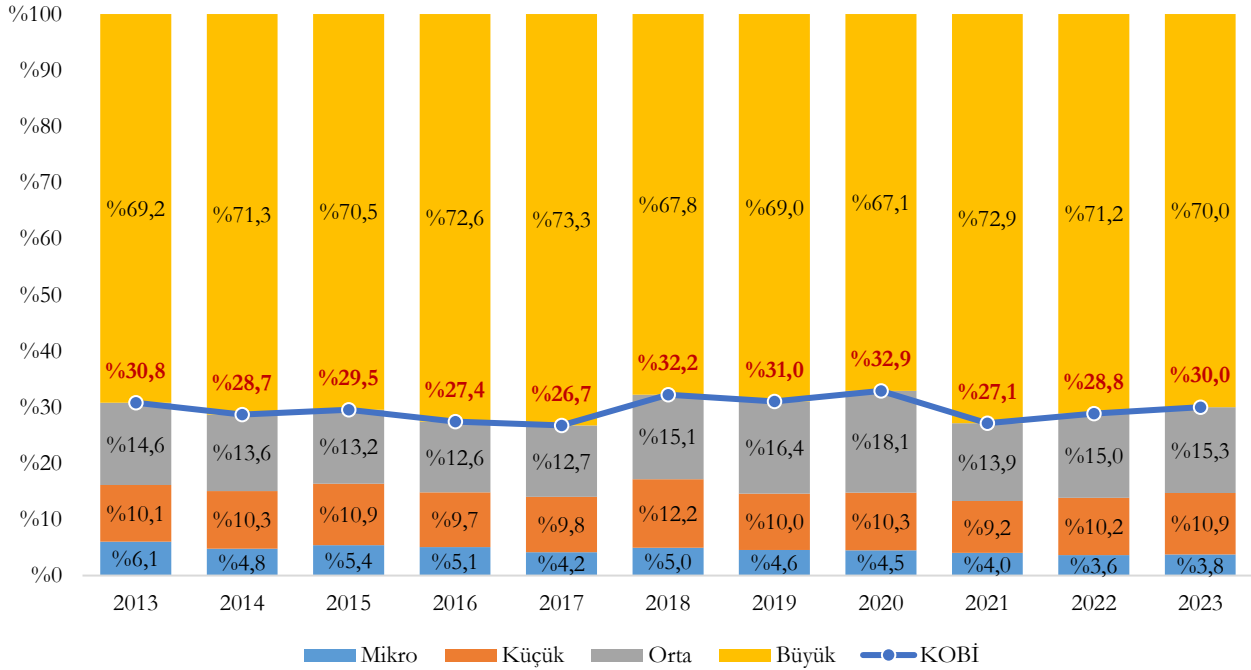
Mali ve mali olmayan şirketlerin 2023 yılına ilişkin toplam gayri safı yurtiçi Ar-Ge harcaması 242 Milyar 603 Milyon TL'dir. Bunun 72 Milyar 763 Milyon TL'sini KOBİ'ler gerçekleştirmiş olup KOBİ'lerin mali ve mali olmayan şirketler gayri safı yurtiçi Ar-Ge harcamasındaki payı %30'dur. Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketler gayri safı yurtiçi Ar-Ge harcamalarının dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4 - Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Gayrisafı Yurt İçi Ar-Ge Harcaması (Milyon ₺), 2013-2023

Ölçek	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mikro	410 (%6,1)	407 (%4,8)	548 (%5,4)	666 (%5,1)	701 (%4,2)	1.143 (%5,0)	1.326 (%4,6)	1.568 (%4,5)	2.291 (%4,0)	4.392 (%3,6)	9.128 (%3,8)
Küçük	681 (%10,1)	872 (%10,3)	1.101 (%10,9)	1.278 (%9,7)	1.648 (%9,8)	2.794 (%12,2)	2.904 (%10,0)	3.576 (%10,3)	5.267 (%9,2)	12.270 (%10,2)	26.555 (%10,9)
Orta	991 (%14,6)	1.153 (%13,6)	1.328 (%13,2)	1.657 (%12,6)	2.136 (%12,7)	3.465 (%15,1)	4.755 (%16,4)	6.328 (%18,1)	7.900 (%13,9)	18.060 (%15,0)	37.081 (%15,3)
KOBİ	2.081 (%30,8)	2.433 (%28,7)	2.977 (%29,5)	3.601 (%27,4)	4.484 (%26,7)	7.402 (%32,2)	8.984 (%31,0)	11.472 (%32,9)	15.458 (%27,1)	34.722 (%28,8)	72.763 (%30,0)
Büyük	4.686 (%69,2)	6.055 (%71,3)	7.101 (%70,5)	9.530 (%72,6)	12.284 (%73,3)	15.571 (%67,8)	20.008 (%69,0)	23.415 (%67,1)	41.553 (%72,9)	85.651 (%71,2)	169.840 (%70,0)
Toplam	6.767 (%100)	8.488 (%100)	10.078 (%100)	13.131 (%100)	16.768 (%100)	22.973 (%100)	28.993 (%100)	34.887 (%100)	57.010 (%100)	120.373 (%100)	242.603 (%100)

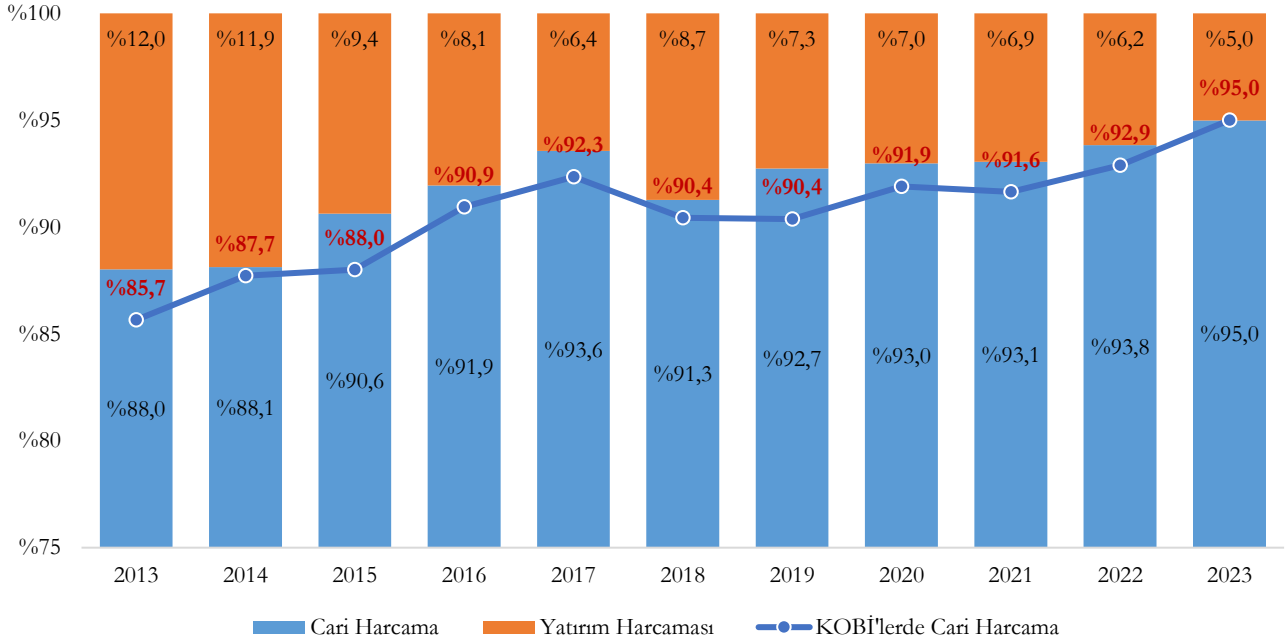
Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketler toplam Ar-Ge harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 203 – Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Gayrisafı Yurt İçi Ar-Ge Harcamalarının Dağılımı (%)

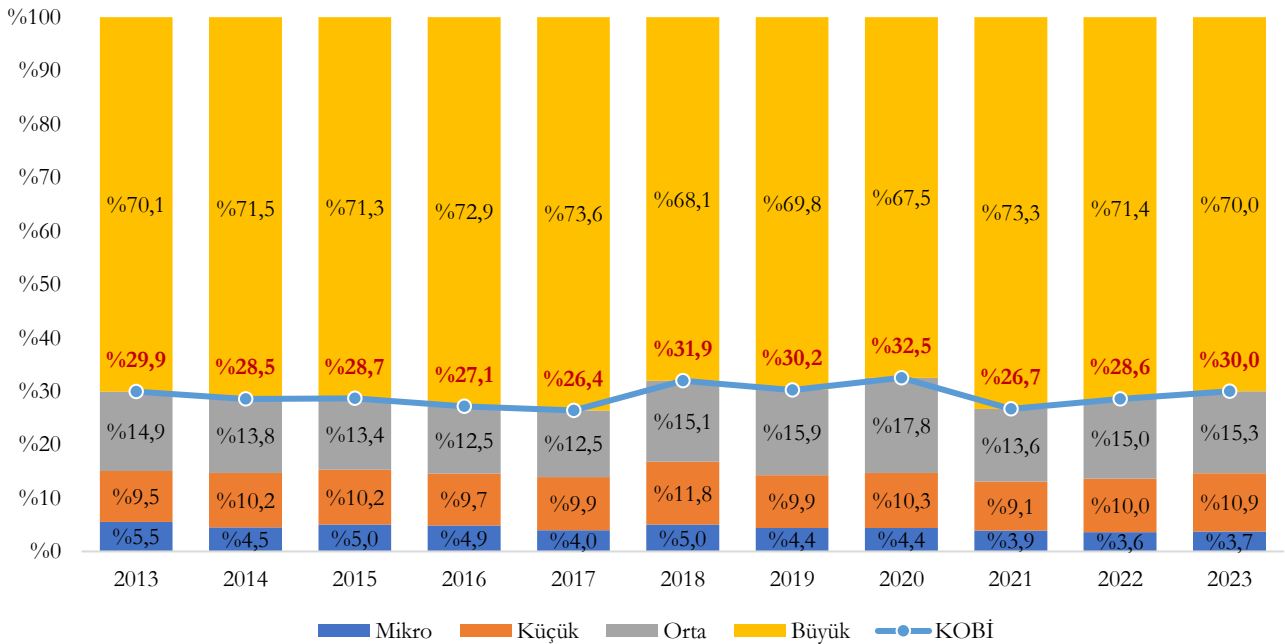
Mali ve mali olmayan şirketlerin 2023 yılına ilişkin toplam gayri safi yurtiçi Ar-Ge harcamalarının %95'ini cari harcamalar oluşturmuştur. KOBİ'lerde de bu oran aynıdır. Yıllara ve harcama grubuna göre mali ve mali olmayan şirketler toplam Ar-Ge harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 204 - Yıllara ve Harcama Grubuna Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Gayrisafi Yurt İçi Ar-Ge Harcamalarının Dağılımı (%)

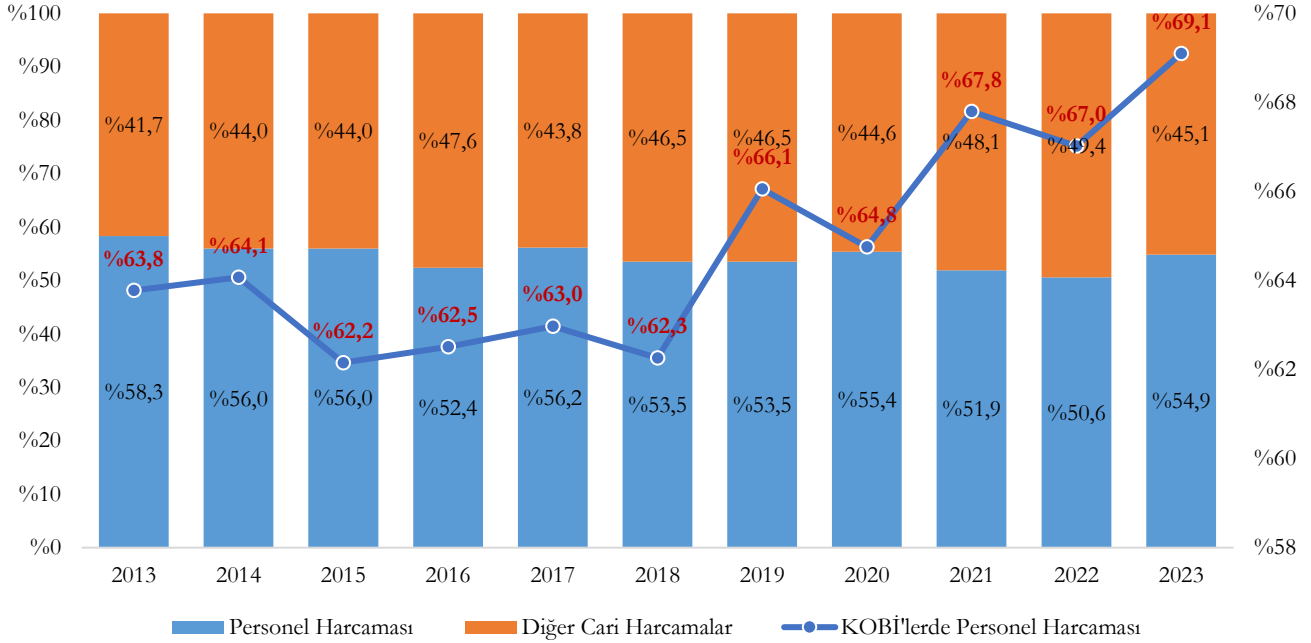
Ar-Ge cari harcamaları personel harcamaları ve diğer cari harcamalar olmak üzere iki kalemden oluşmaktadır. Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge cari harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. 2023 yılı KOBİ'lerin Ar-Ge cari harcamalarındaki payı %30'dur.

Şekil 205 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Cari Harcamalarının Dağılımı (%)

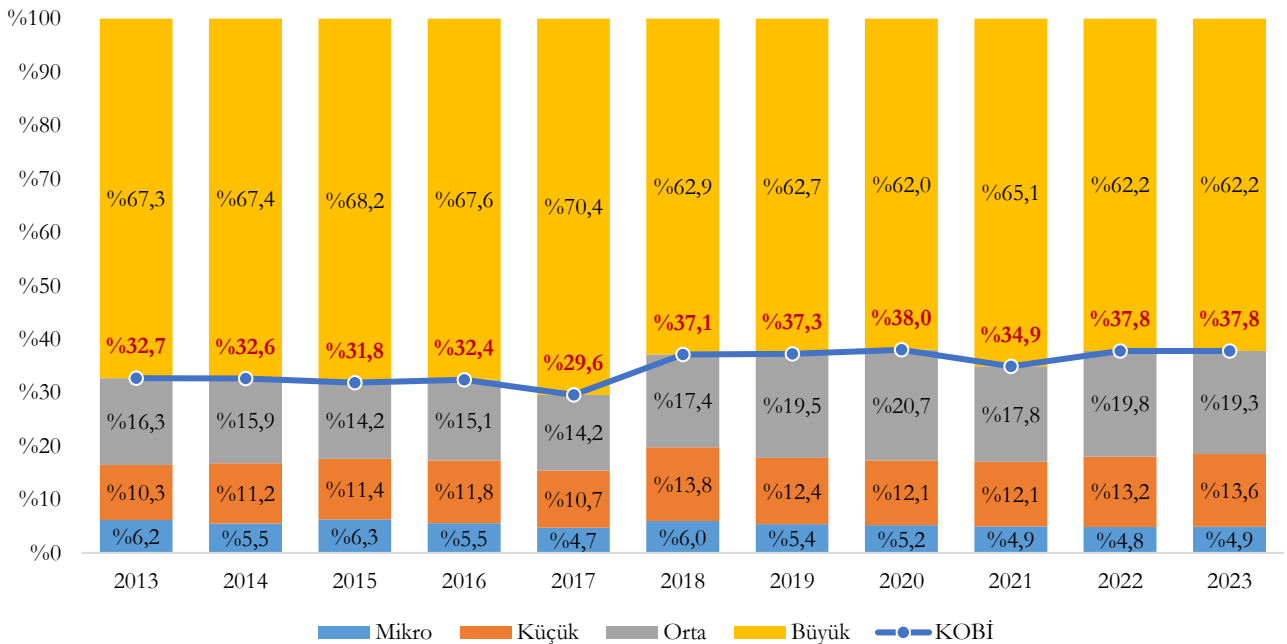
Mali ve mali olmayan şirketlerin 2023 yılına ilişkin Ar-Ge cari harcamalarının %54,9'unu personel harcamaları oluşturmuştur. KOBİ'lerde bu oran %69,1'dir. Yıllara ve harcama grubuna göre mali ve mali olmayan şirketler Ar-Ge cari harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 206 - Yıllara ve Harcama Grubuna Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Cari Harcamalarının Dağılımı (%)

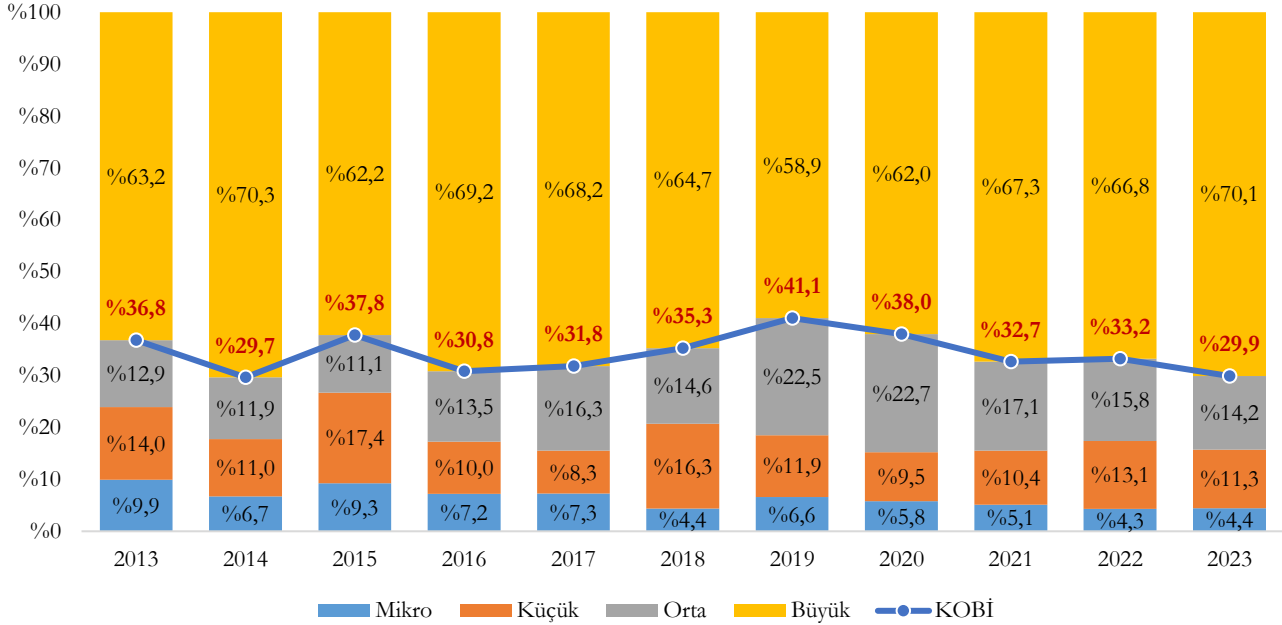
Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge personel harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. 2023 yılı KOBİ'lerin Ar-Ge personel harcamalarındaki payı %37,8'dir.

Şekil 207 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Personel Harcamalarının Dağılımı (%)

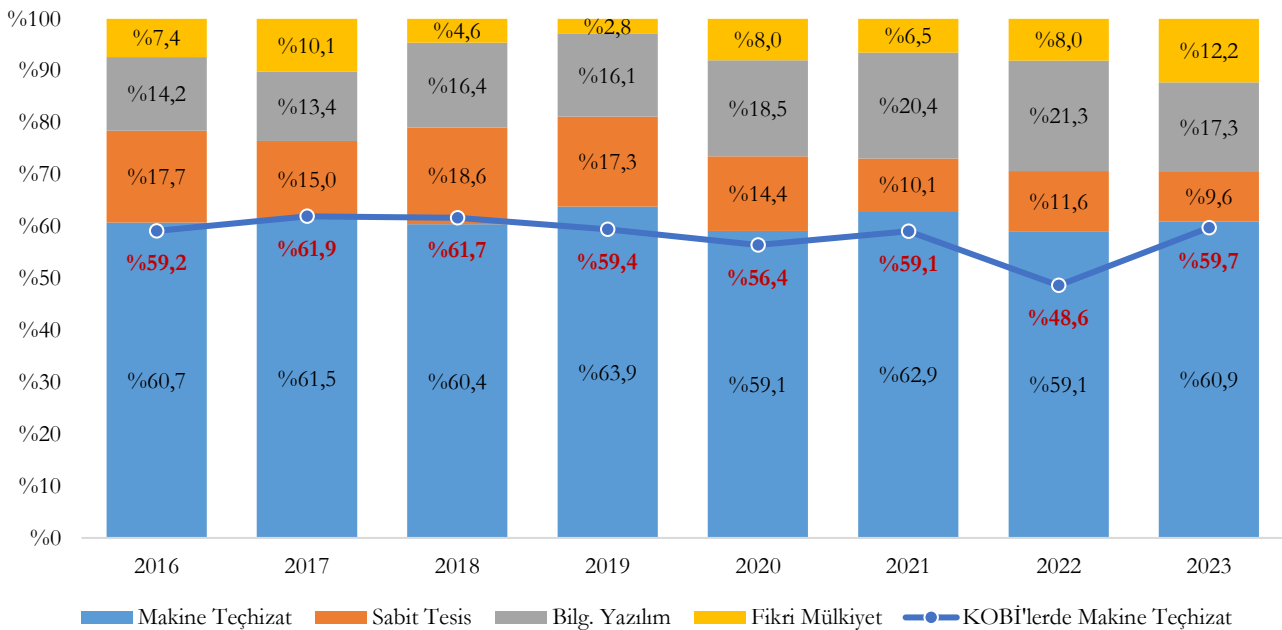
Ar-Ge yatırım harcamaları makine teçhizat, sabit tesis, bilgisayar yazılımları ve fikri mülkiyet harcamaları olmak üzere dört kalemden oluşmaktadır. Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge yatırım harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. 2023 yılı KOBİ'lerin Ar-Ge yatırım harcamalarındaki payı %29,9'dur.

Şekil 208 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketler Ar-Ge Yatırım Harcamalarının Dağılımı (%)

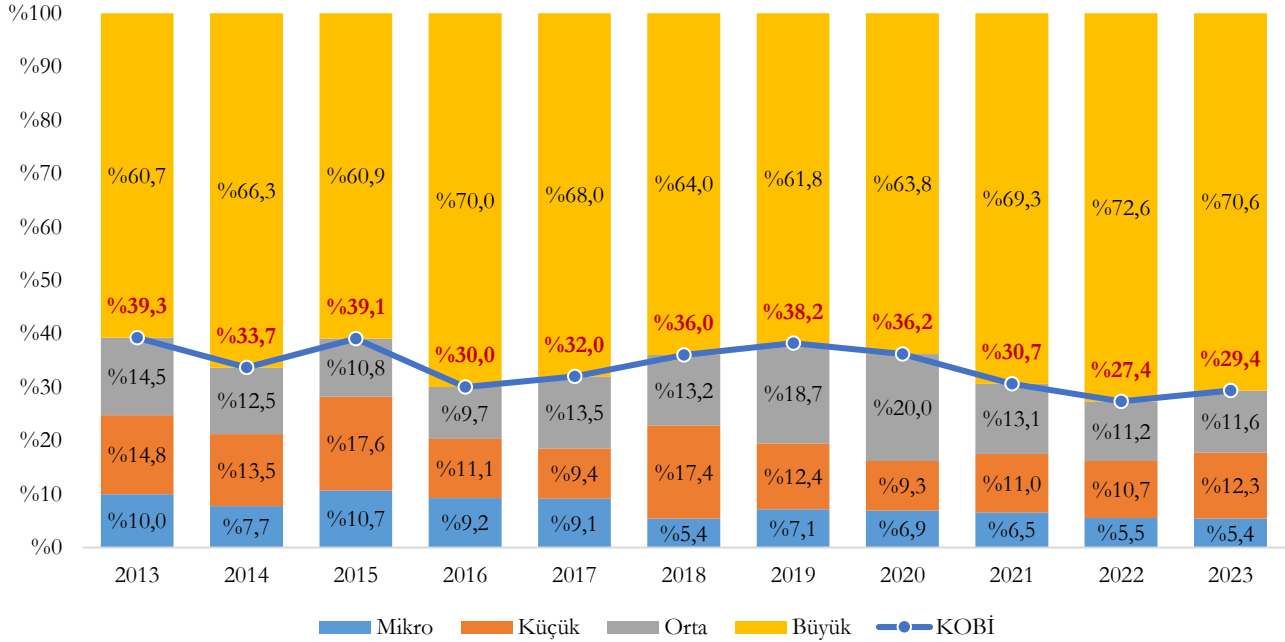
Mali ve mali olmayan şirketlerin 2023 yılına ilişkin Ar-Ge yatırım harcamalarının %60,9'unu makine teçhizat harcamaları oluşturmuştur. KOBİ'lerde bu oran %59,7'dir. Yıllara ve harcama grubuna göre mali ve mali olmayan şirketler Ar-Ge yatırım harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Bilgisayar yazılımları ve fikri mülkiyet harcamalarına ilişkin veriler 2016 yılı itibarıyla yayımlandığı için seri 2016 yılından başlatılmıştır.

Şekil 209 - Yıllara ve Harcama Grubuna Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Yatırım Harcamalarının Dağılımı (%)

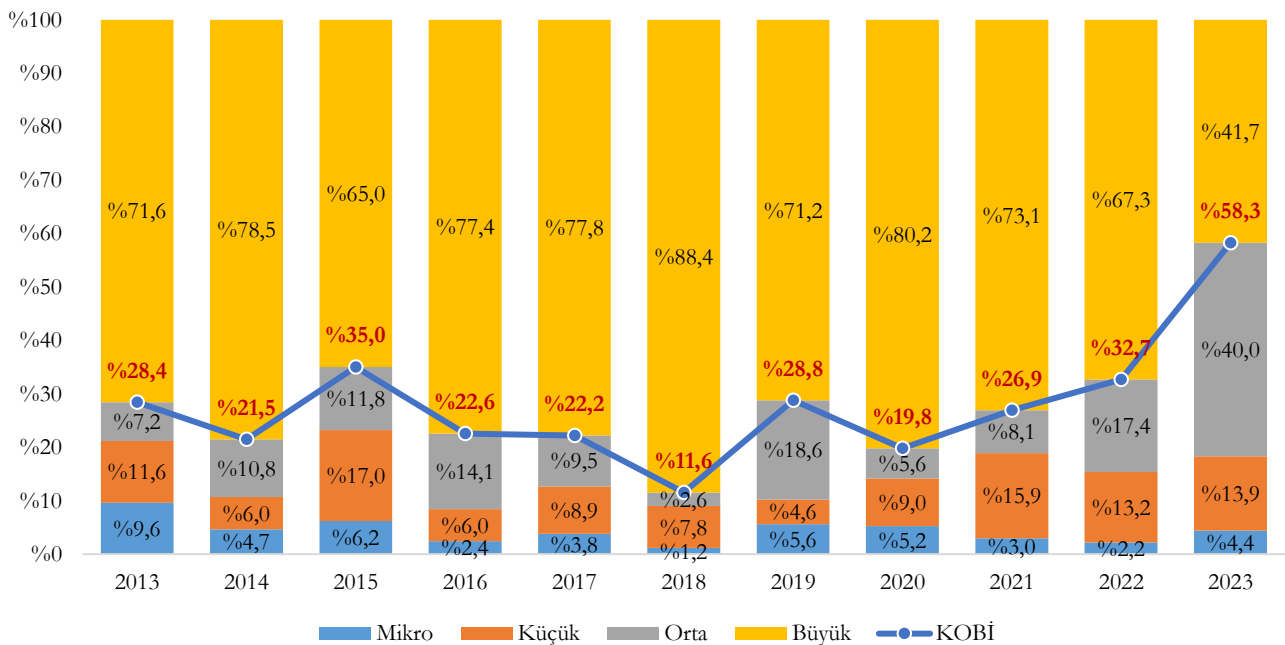
Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge makine teçhizat harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. 2023 yılı KOBİ'lerin Ar-Ge makine teçhizat harcamalarındaki payı %29,4'tür.

Şekil 210 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Makine Teçhizat Harcamalarının Dağılımı (%)

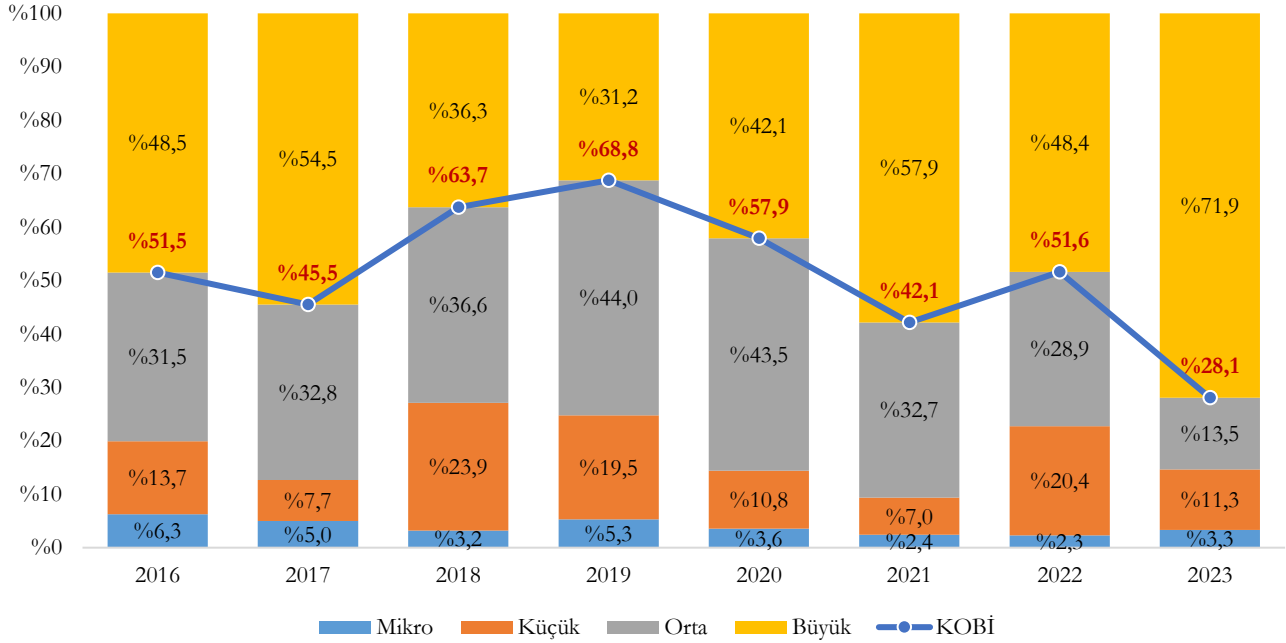
Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge sabit tesis harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. 2023 yılı KOBİ'lerin Ar-Ge sabit tesis harcamalarındaki payı %58,3'tür.

Şekil 211 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Sabit Tesis Harcamalarının Dağılımı (%)

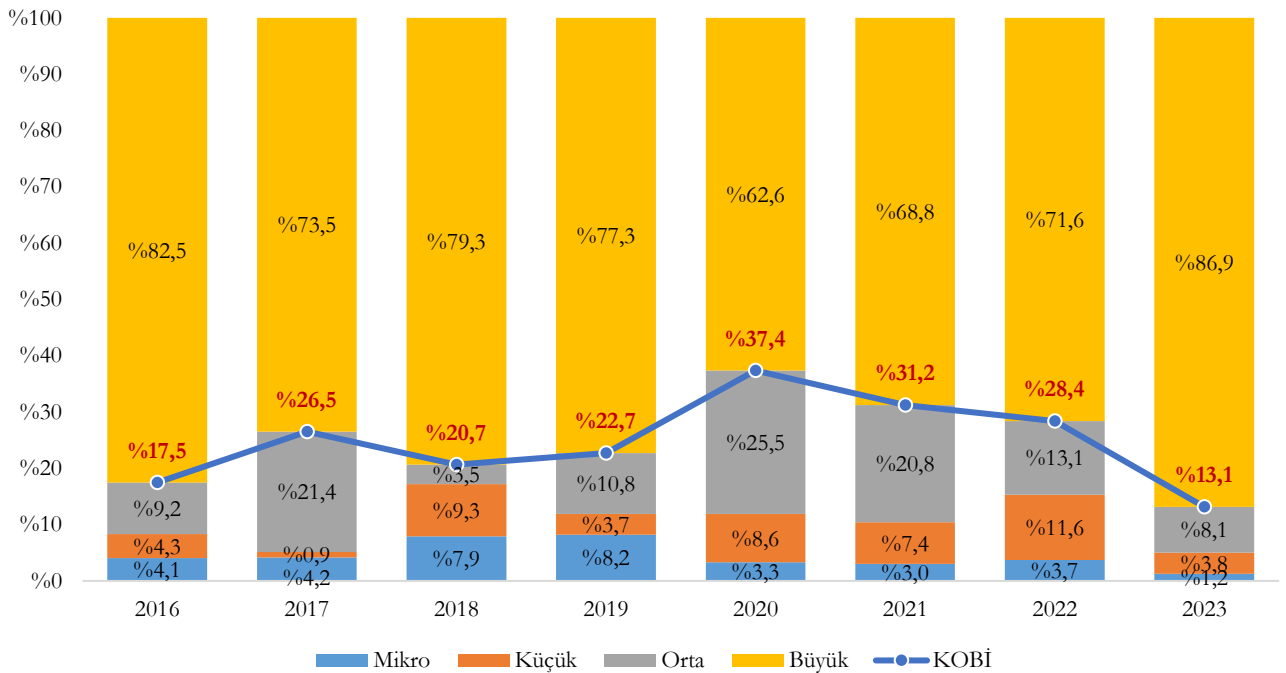
Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge bilgisayar yazılımları harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. 2023 yılı KOBİ'lerin Ar-Ge bilgisayar yazılımları harcamalarındaki payı %28,1'dir.

Şekil 212 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Bilgisayar Yazılımları Harcamalarının Dağılımı (%)

Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge fikri mülkiyet harcamalarının dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. 2023 yılı KOBİ'lerin Ar-Ge fikri mülkiyet harcamalarındaki payı %13,1'dir.

Şekil 213 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge Fikri Mülkiyet Harcamalarının Dağılımı (%)

2.3.2. Ar-Ge İnsan Kaynağı

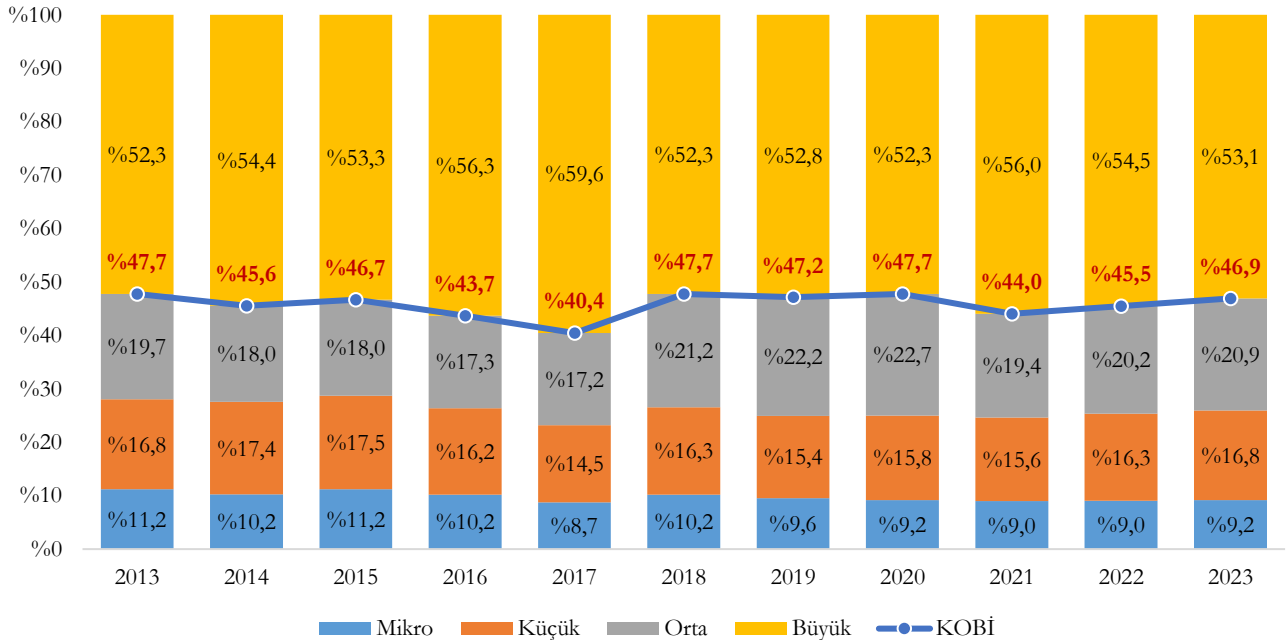
Mali ve mali olmayan şirketlerin 2023 yılına ilişkin toplam Ar-Ge personeli kişi sayısı cinsinden 203.004 kişidir. Bunun 95.201'i KOBİ'lerde istihdam edilmiş olup KOBİ'lerin mali ve mali olmayan şirketlerin toplam Ar-Ge personelindeki payı %46,9'dur. Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge personelinin kişi sayısı cinsinden dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5 - Mali ve Mali Olmayan Şirketler Ar-Ge İnsan Kaynağı (Kişi), 2013-2023

Ölçek	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mikro	7.410 (%11,2)	7.187 (%10,2)	8.421 (%11,2)	8.324 (%10,2)	8.683 (%8,7)	11.862 (%10,2)	12.078 (%9,6)	12.889 (%9,2)	14.681 (%9,0)	16.772 (%9,0)	18.603 (%9,2)
Küçük	11.094 (%16,8)	12.196 (%17,4)	13.126 (%17,5)	13.195 (%16,2)	14.409 (%14,5)	18.997 (%16,3)	19.475 (%15,4)	22.260 (%15,8)	25.455 (%15,6)	30.294 (%16,3)	34.084 (%16,8)
Orta	12.980 (%19,7)	12.633 (%18,0)	13.476 (%18,0)	14.157 (%17,3)	17.143 (%17,2)	24.659 (%21,2)	28.078 (%22,2)	31.959 (%22,7)	31.672 (%19,4)	37.491 (%20,2)	42.514 (%20,9)
KOBİ	31.484 (%47,7)	32.016 (%45,6)	35.023 (%46,7)	35.676 (%43,7)	40.235 (%40,4)	55.518 (%47,7)	59.631 (%47,2)	67.108 (%47,7)	71.808 (%44,0)	84.557 (%45,5)	95.201 (%46,9)
Büyük	34.470 (%52,3)	38.266 (%54,4)	39.977 (%53,3)	45.953 (%56,3)	59.263 (%59,6)	60.758 (%52,3)	66.832 (%52,8)	73.496 (%52,3)	91.318 (%56,0)	101.314 (%54,5)	107.803 (%53,1)
Toplam	65.954 (%100)	70.282 (%100)	75.000 (%100)	81.629 (%100)	99.498 (%100)	116.276 (%100)	126.463 (%100)	140.604 (%100)	163.126 (%100)	185.871 (%100)	203.004 (%100)

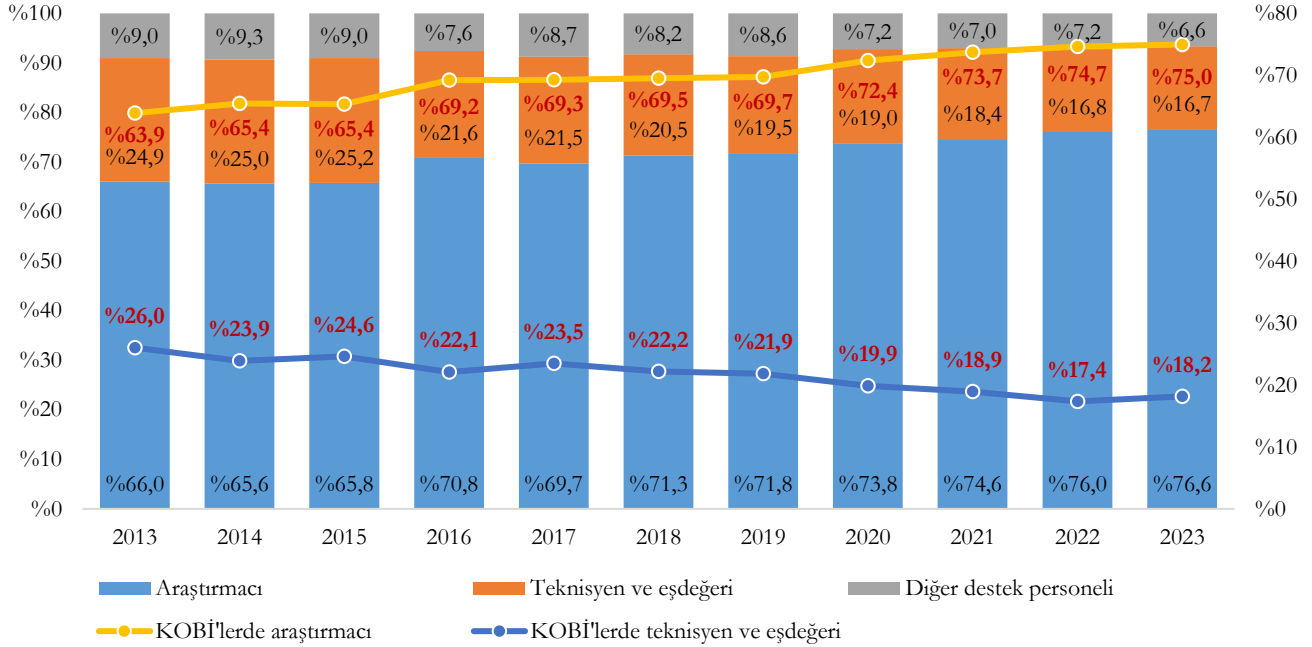
Yıllara ve ölçeklere göre mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge insan kaynağının dağılımı kişi sayısı cinsinden aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 214 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge İnsan Kaynağı Dağ. - Kişi (%)

Mali ve mali olmayan şirketlerin 2023 yılına ilişkin kişi sayısı cinsinden toplam Ar-Ge personelinin %76,6'sını araştırmacılar oluşturmuştur. KOBİ'lerde bu oran %75'tir. Yıllara ve meslek grubuna göre mali ve mali olmayan şirketlerin kişi sayısı cinsinden toplam Ar-Ge personelinin dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 215 - Yıllara ve Meslek Grubuna Göre Mali ve Mali Olmayan Şirketlerin Ar-Ge İnsan Kaynağı Dağılımı – Kişi (%)

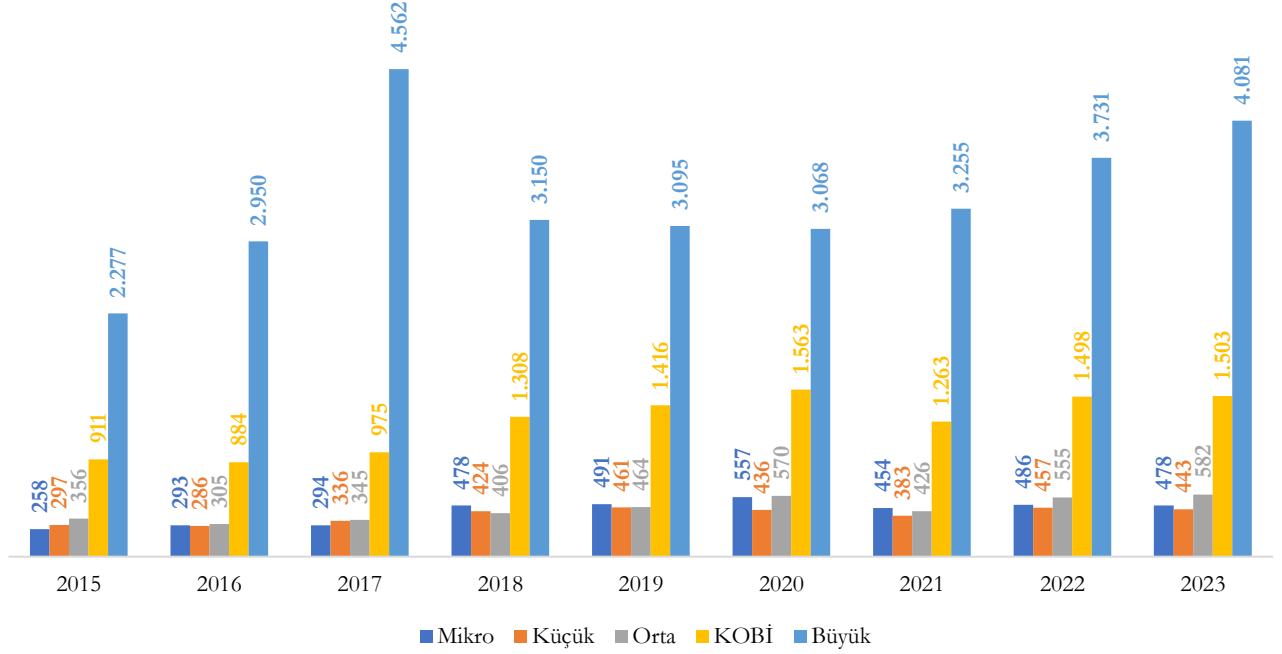

[KOBİ İstatistikleri Çalışması İçin Tıklayınız!](#)

2.4. PATENT İSTATİSTİKLERİ

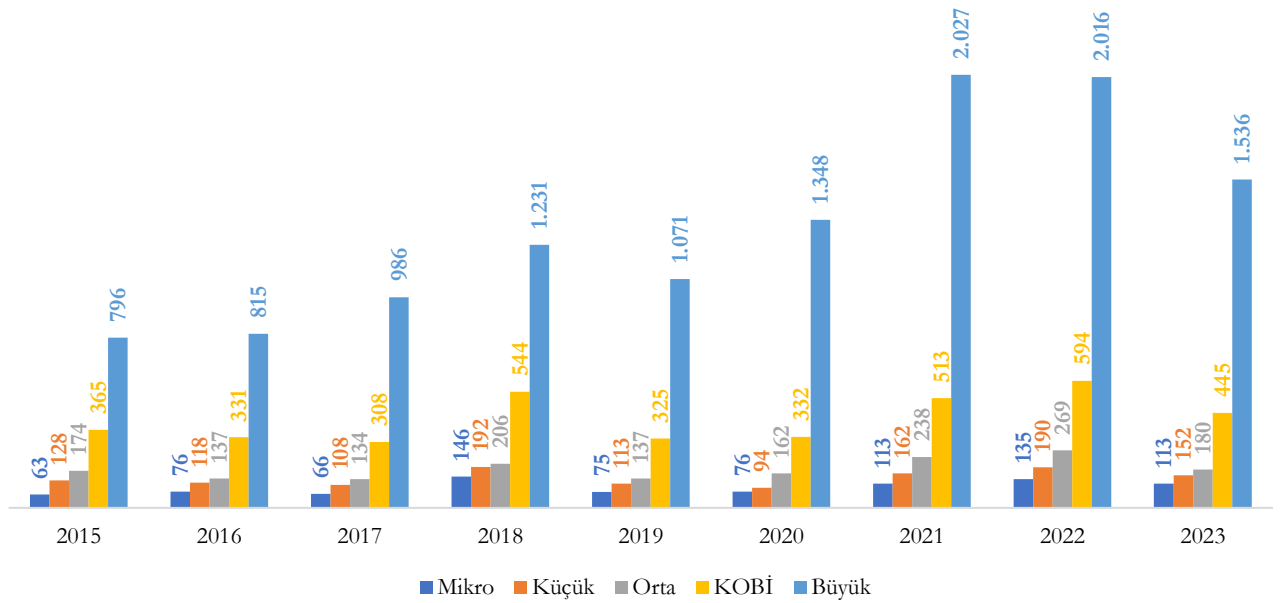
2023 yılı toplam patent başvuru sayısı 5.584 olup bunun 1.503'ü KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Yıllara ve ölçeklere göre patent başvuru sayıları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 216 – Yıllara ve Ölçeklere Göre Patent Başvuru Sayısı

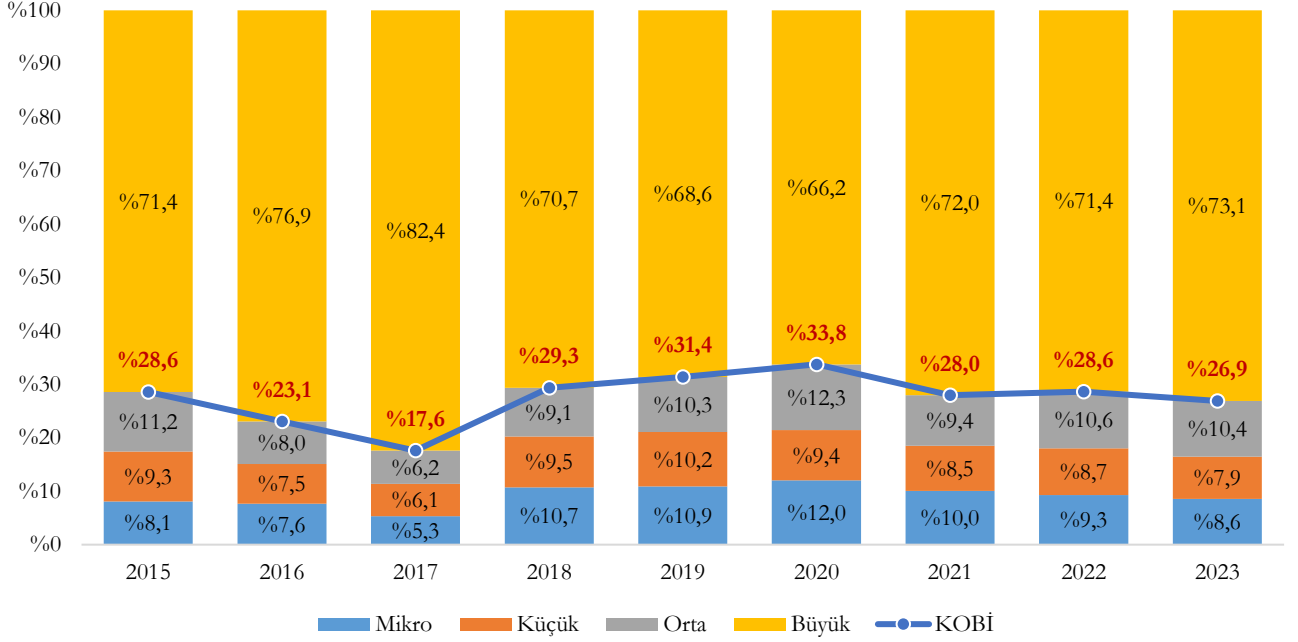
2023 yılı tescil edilen toplam patent sayısı 1.981 olup bunun 445'i KOBİ'lere aittir. Yıllara ve ölçeklere göre patent tescil sayıları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 217 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Patent Tescil Sayısı

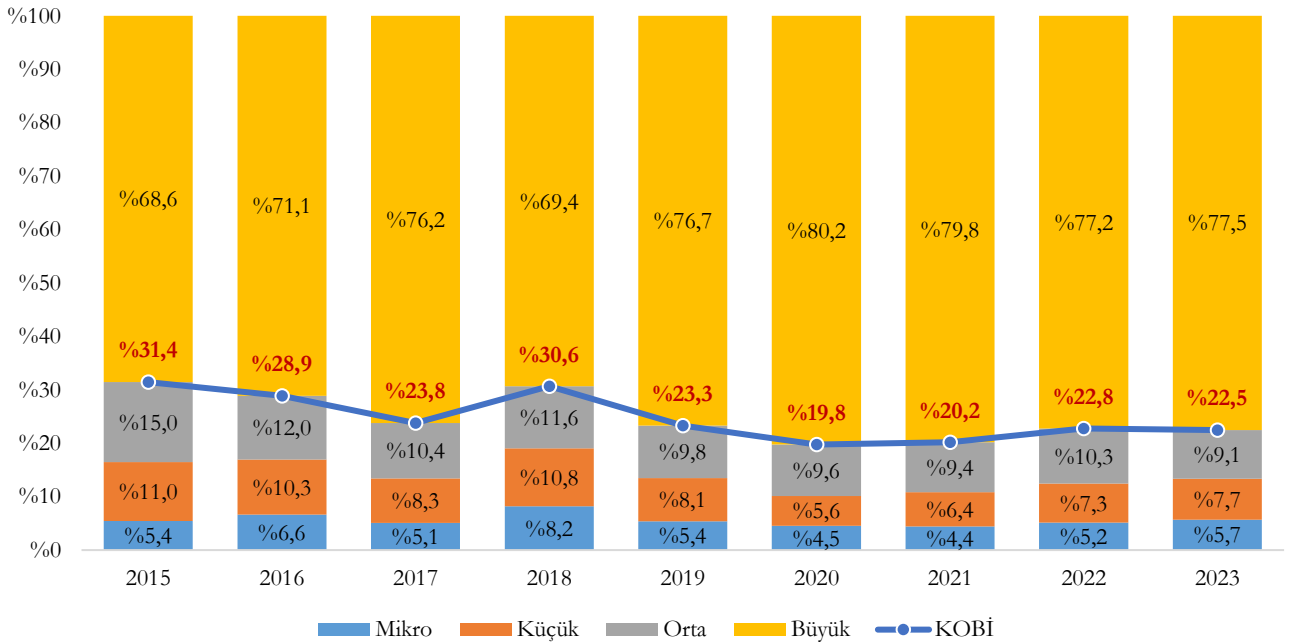
2023 yılındaki toplam patent başvurusunun %8,6'sı mikro, %7,9'u küçük, %10,4'ü orta ölçekli girişimler tarafından gerçekleştirilmiş olup KOBİ'lerin toplam patent başvurusundaki payı %26,9'dur. Yıllara ve ölçeklere göre patent başvuru sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 218 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Patent Başvuru Sayısının Dağılımı (%)

2023 yılında tescil edilen patentlerin %5,7'si mikro, %7,7'si küçük, %9,1'i orta ölçekli girişimlere ait olup KOBİ'lerin tescil edilen toplam patent sayısındaki payı %22,5'tir. Yıllara ve ölçeklere göre patent tescil sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 219 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Patent Tescil Sayısının Dağılımı (%)

[KOBİ İstatistikleri Çalışması İçin Tıklayınız!](#)

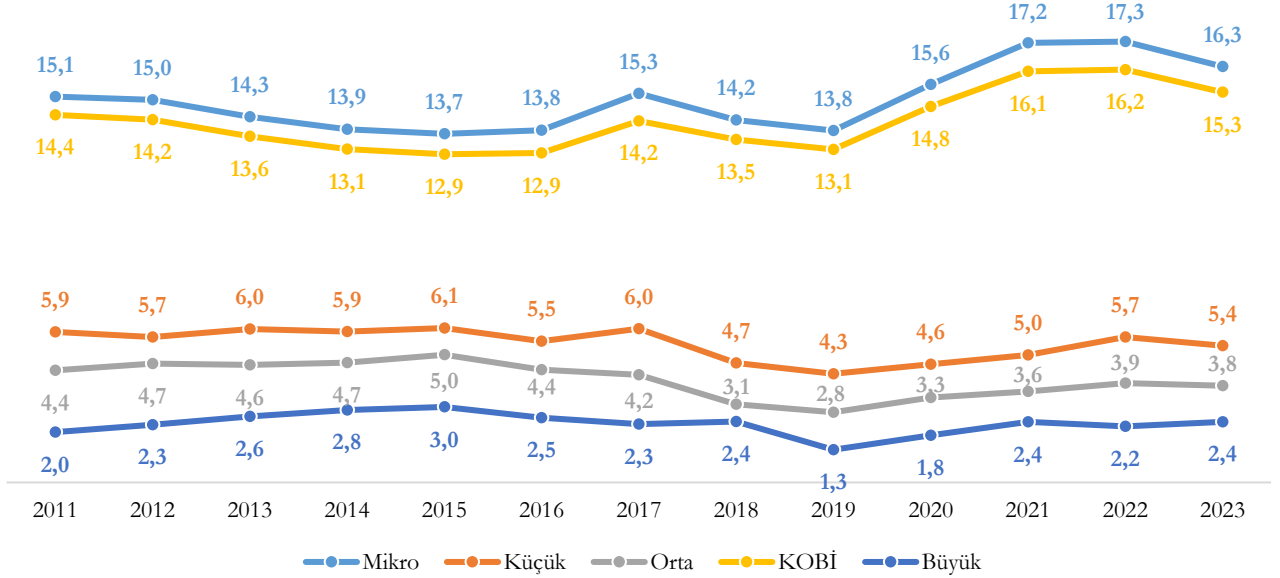
2.5. GİRİŞİMCİLİK VE İŞ DEMOGRAFİSİ

İş Demografisi, girişimlere ilişkin demografik hareketlerin izlendiği bir çalışma alanıdır. Temel olarak aktif girişimlere ilişkin doğum, ölüm, hayatta kalma ve büyüme dinamiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bir referans yıl için üretilmiş iş kayıtları çerçevesinde aktif olarak yer alan istatistiksel birimler İş Demografisi kapsamını oluşturmaktadır.

2.5.1. Girişim Doğum Oranı²

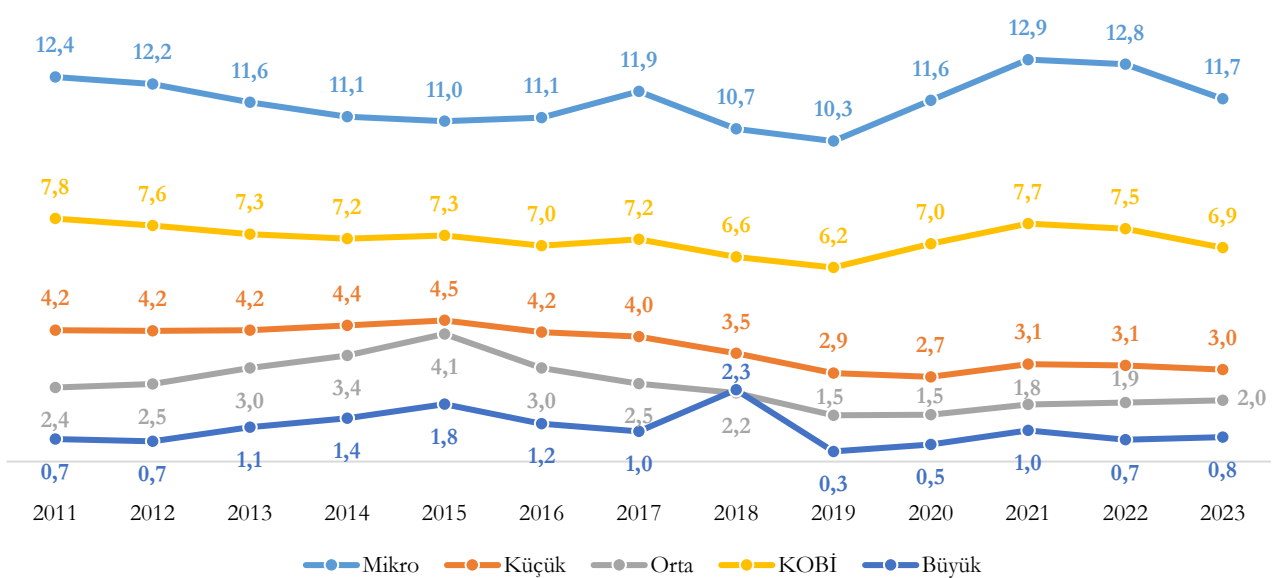
2023 yılında doğan KOBİ girişim sayısının, 2023 yılındaki aktif KOBİ girişim sayısına oranı (girişim doğum oranı) %15,3 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte girişim doğum oranının ölçek büyüdükçe azaldığı görülmektedir. Yıllara ve ölçeklere göre girişim doğum oranları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 220 – Yıllara ve Ölçeklere Göre Doğan Girişimler – Oran (%)

2023 yılında doğan KOBİ girişimlerdeki istihdamın, 2023 yılındaki aktif KOBİ'lerin toplam istihdamı içerisindeki payı %6,9 olarak gerçekleşmiştir. Doğan girişimlerdeki istihdam oranının ölçek büyüdükçe azaldığı görülmektedir. Yıllara ve ölçeklere göre doğan girişimlerdeki istihdam oranları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 221 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Doğan Girişimlerdeki İstihdam – Oran (%)

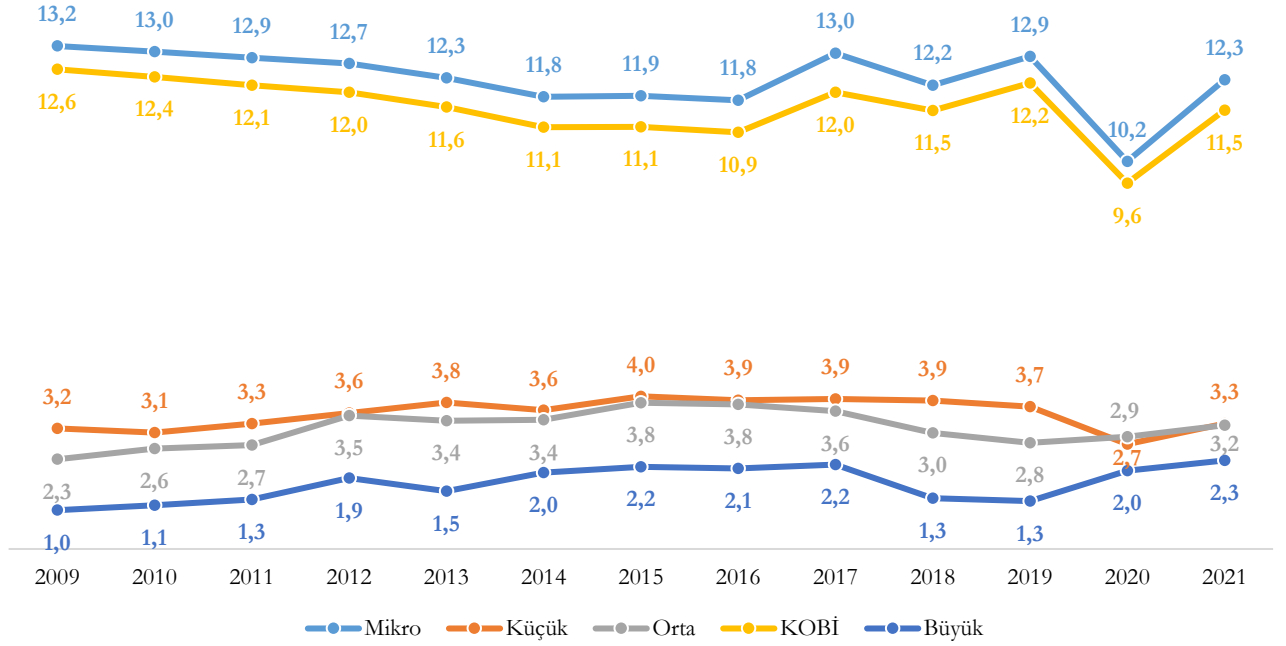

² **Doğan Girişimler:** t-1 ve t-2 yıllarında aktif olmayıp t yılında aktif olan girişimlerdir. t yılı için doğan girişimlerin oranı, t yılında yeni doğan girişimlerin sayısının, t yılındaki toplam girişimlerin sayısına bölünmesiyle hesaplanmaktadır.

2.5.2. Girişim Ölüm Oranı³

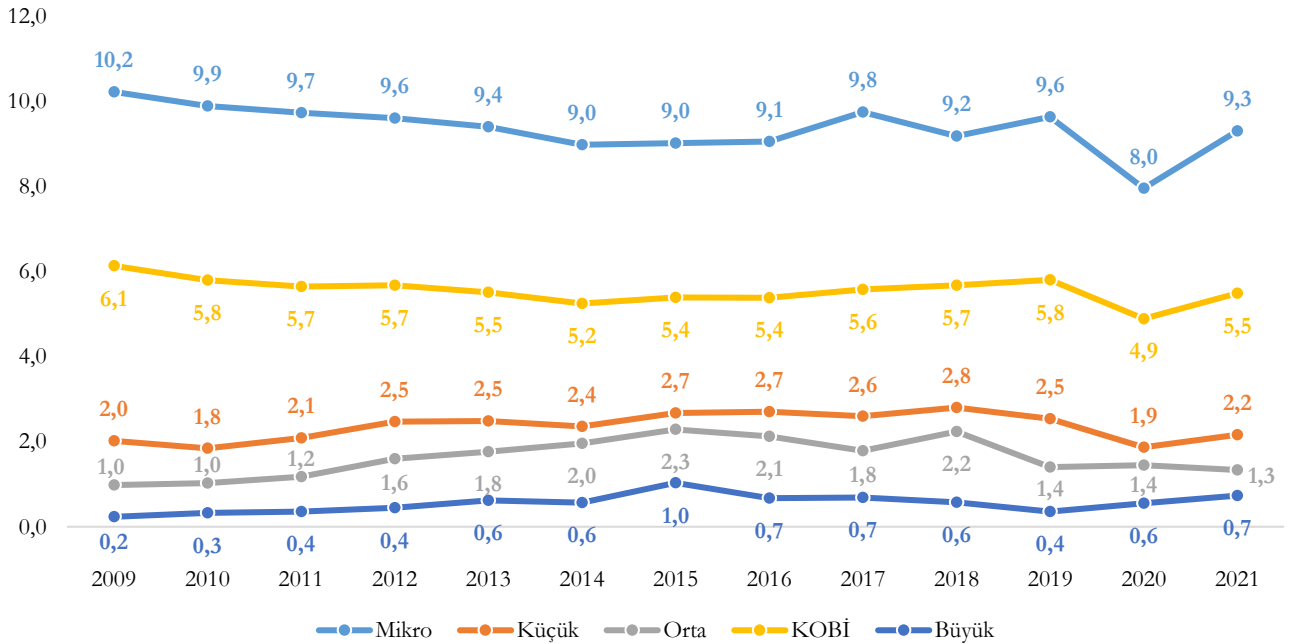
2021 yılında ölen KOBİ girişim sayısının 2021 yılındaki aktif KOBİ girişim sayısına oranı (girişim ölüm oranı) %11,5 olarak gerçekleşmiştir. Yıllara ve ölçeklere göre girişim ölüm oranları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 222 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ölen Girişimler – Oran (%)

2021 yılında ölen KOBİ girişimlerdeki istihdamın, 2021 yılındaki aktif KOBİ'lerin toplam istihdamı içerisindeki payı %5,5 olarak gerçekleşmiştir. Ölen girişimlerdeki istihdam oranının ölçek büyüdükçe azaldığı görülmektedir. Yıllara ve ölçeklere göre ölen girişimlerdeki istihdam oranları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 223 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ölen Girişimlerdeki İstihdam – Oran (%)

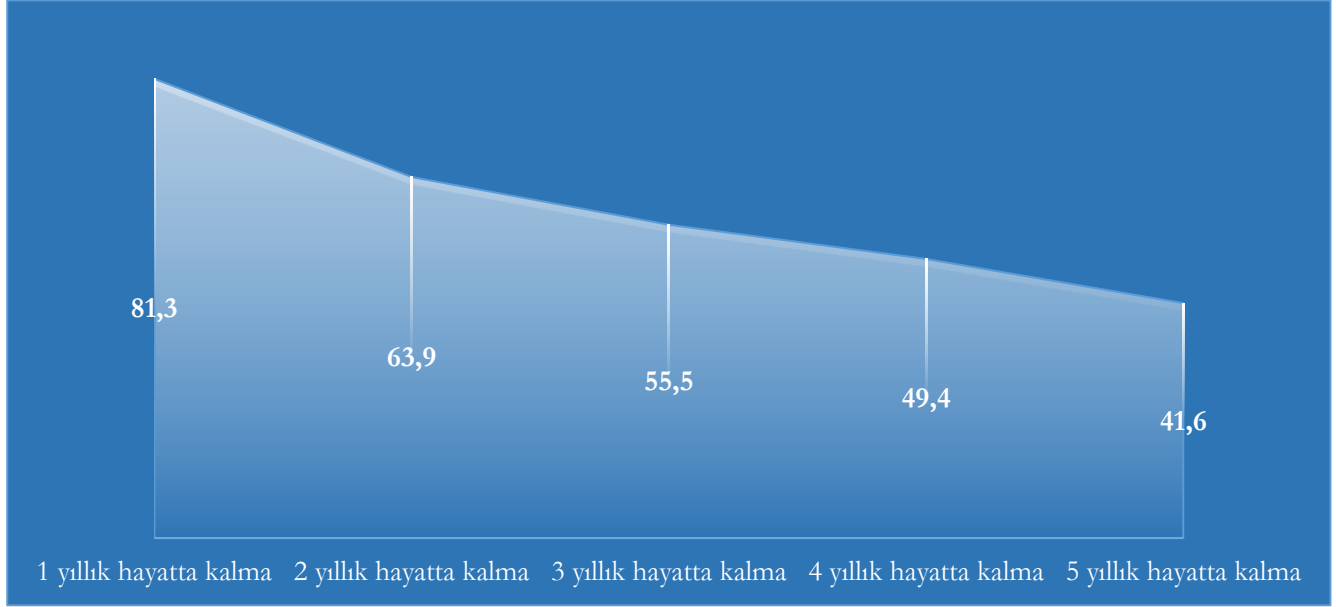

³ **Ölen Girişimler:** t yılında aktif olup, t+1 ve t+2 yıllarında aktif olmayan girişimlerdir. t yılı için ölen girişimlerin oranı, t yılında ölen girişimlerin sayısının, t yılındaki toplam girişimlerin sayısına bölünmesiyle hesaplanmaktadır.

2.5.3. Hayatta Kalma⁴

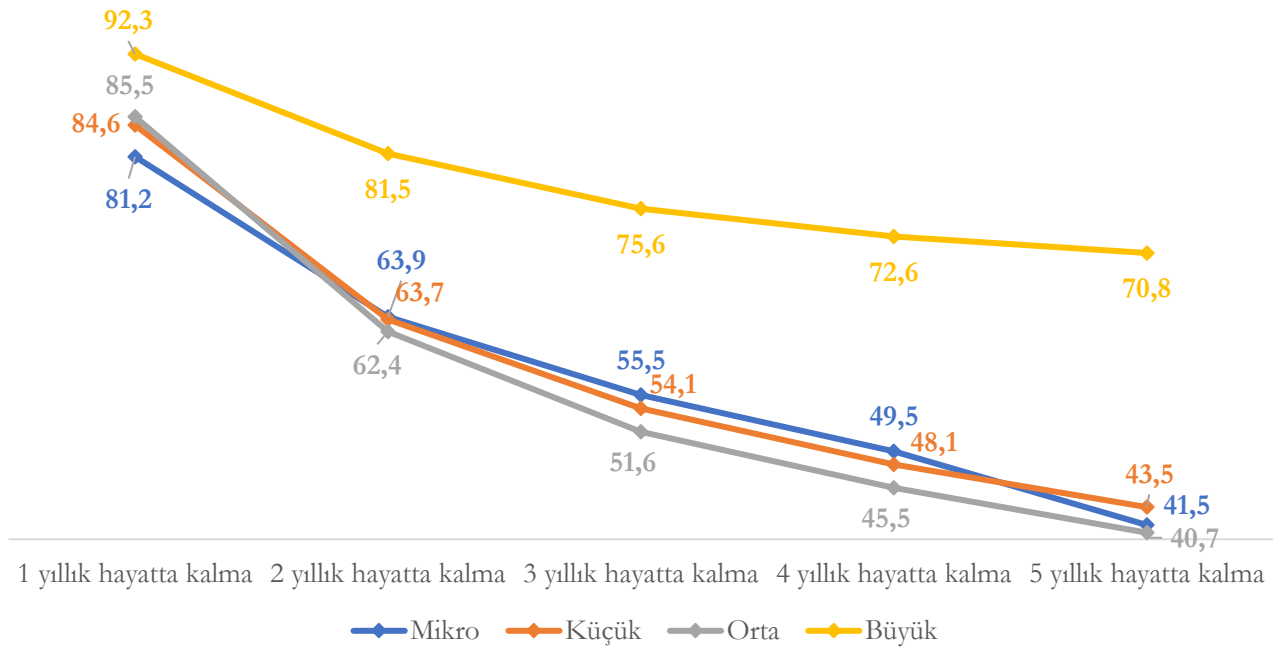
Hayatta kalma oranlarına bakıldığında KOBİ'lerde, 2018 yılında doğup bir yıl hayatta kalanların %81,3'lük, iki yıl hayatta kalanların %63,9'luk, üç yıl hayatta kalanların %55,5'lik, dört yıl hayatta kalanların %49,4'lük, beş yıl hayatta kalanların %41,6'lık bir orana sahip olduğu görülmektedir. 2018 yılında doğan KOBİ'lerin hayatta kalma oranları aşağıda verilmiştir.

Şekil 224 - 2018 Yılında Doğan KOBİ ve Büyük Girişimlerin Hayatta Kalma Oranları (%)

2018 yılında doğan mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin beş yıl boyunca hayatta kalma oranlarına bakıldığında, mikro, küçük ve orta ölçekli girişimlerin hayatta kalma oranlarının birbirine çok yakın olduğu, büyük ölçekli girişimlerdeki hayatta kalma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

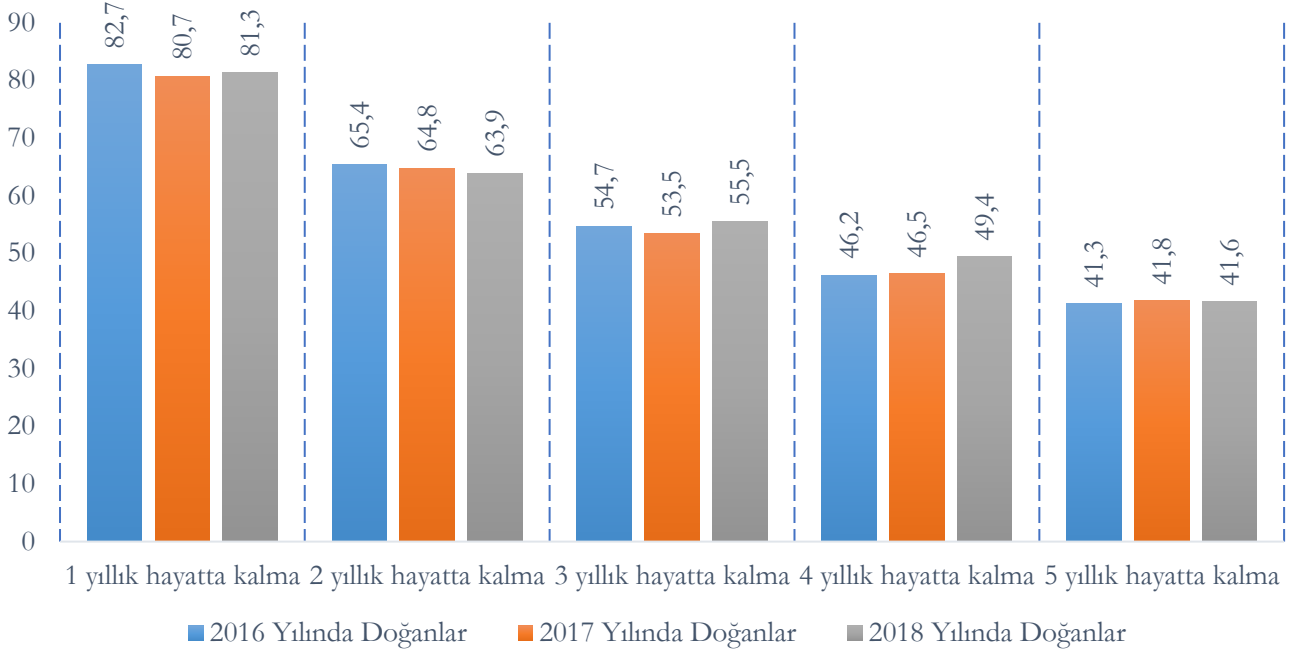
Şekil 225 - 2018 Yılında Doğan Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli Girişimlerin Hayatta Kalma Oranları (%)

⁴ Girişimin t referans yılından n yıl hayatta kalması, t yılında doğup, t+n yılına kadar aktif olmasıdır.

Doğum yıllarına göre girişimlerin hayatta kalma oranları aşağıda gösterilmiştir.

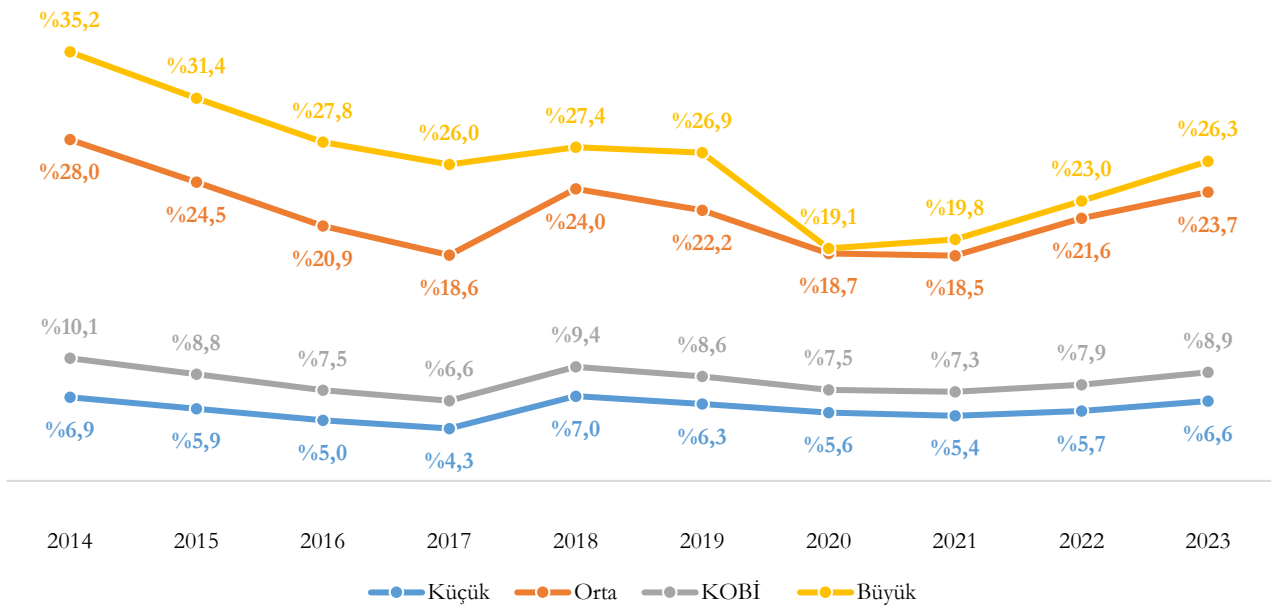
Şekil 226 - Doğum Yıllarına Göre Girişimlerin Hayatta Kalma Oranı (%)

2.5.4. Hızlı Büyüyen Girişimler⁵

2023 yılında **istihdama göre** hızlı büyüyen küçük ölçekli girişimlerin tüm küçük ölçekli girişimler içindeki payı %6,6, hızlı büyüyen orta ölçekli girişimlerin tüm orta ölçekli girişimler içindeki payı %23,7 olup hızlı büyüyen KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler (küçük ve orta ölçekli girişimler) içindeki payı %8,9'dur.

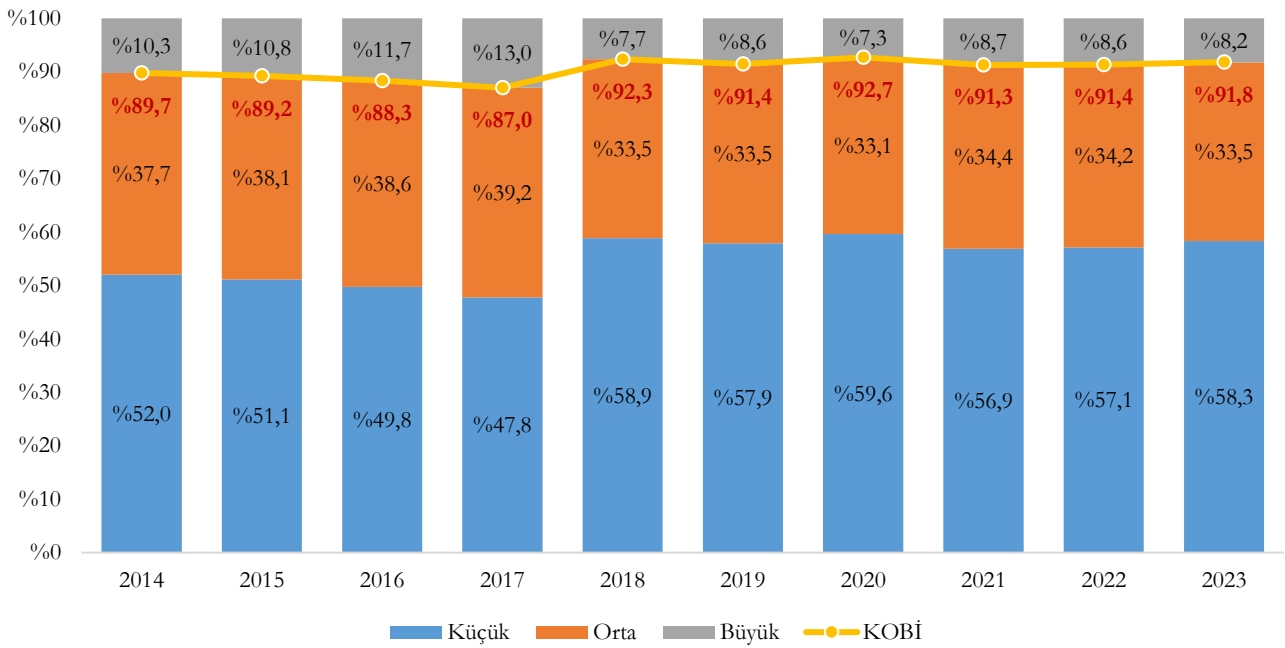
Şekil 227 – Yıllara ve Ölçeklere Göre İstihdama Göre Hızlı Büyüyen Girişimlerin Tüm Girişimler İçindeki Payı (%), 2014-2023

⁵ 3 yıllık periyotta yıllık olarak ortalama %10 büyüyen girişimler hızlı büyüyen girişim olarak kabul edilmektedir. Büyüme, ciro ya da istihdam üzerinden hesaplanabilir. Hızlı büyüyen girişimler ücretli çalışan sayısı 10 eşliğinin üzerinde istihdamı olan girişimlerdir.

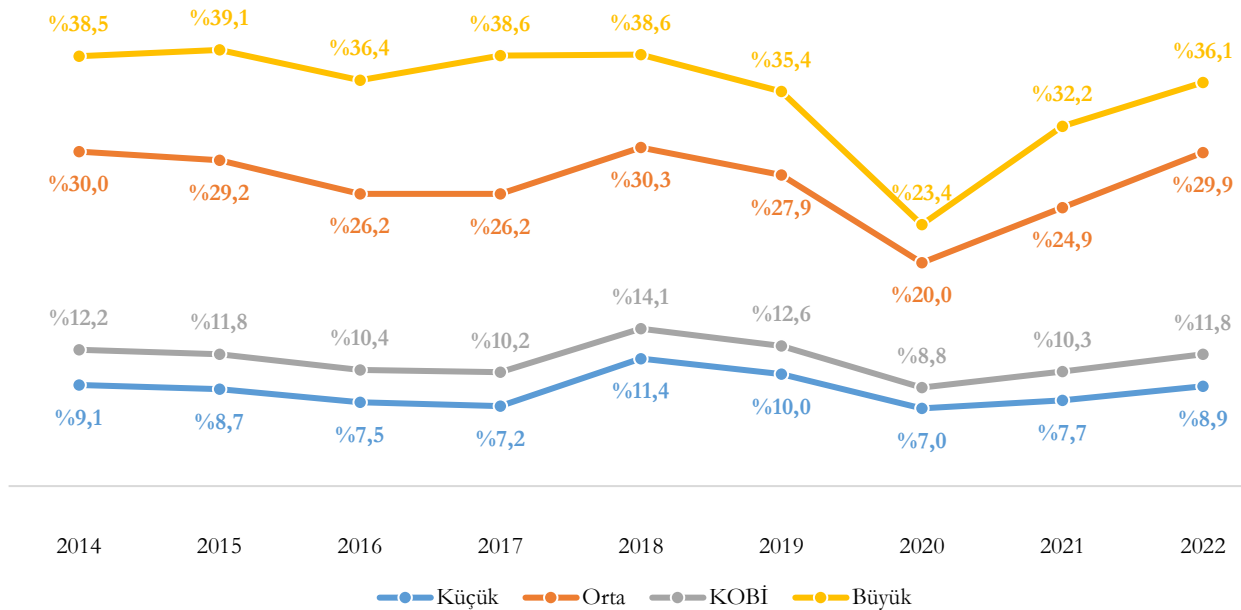
2023 yılında istihdama göre hızlı büyüyen girişimlerin %91,8'i KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre istihdama göre hızlı büyüyen girişimlerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 228 – Yıllara ve Ölçeklere Göre İstihdama Göre Hızlı Büyüyen Girişimlerin Dağılımı (%), 2014-2023

2022 yılında ciroya göre hızlı büyüyen küçük ölçekli girişimlerin tüm küçük ölçekli girişimler içindeki payı %8,9, hızlı büyüyen orta ölçekli girişimlerin tüm orta ölçekli girişimler içindeki payı %29,9 olup hızlı büyüyen KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler (küçük ve orta ölçekli girişimler) içindeki payı %11,8'dir.

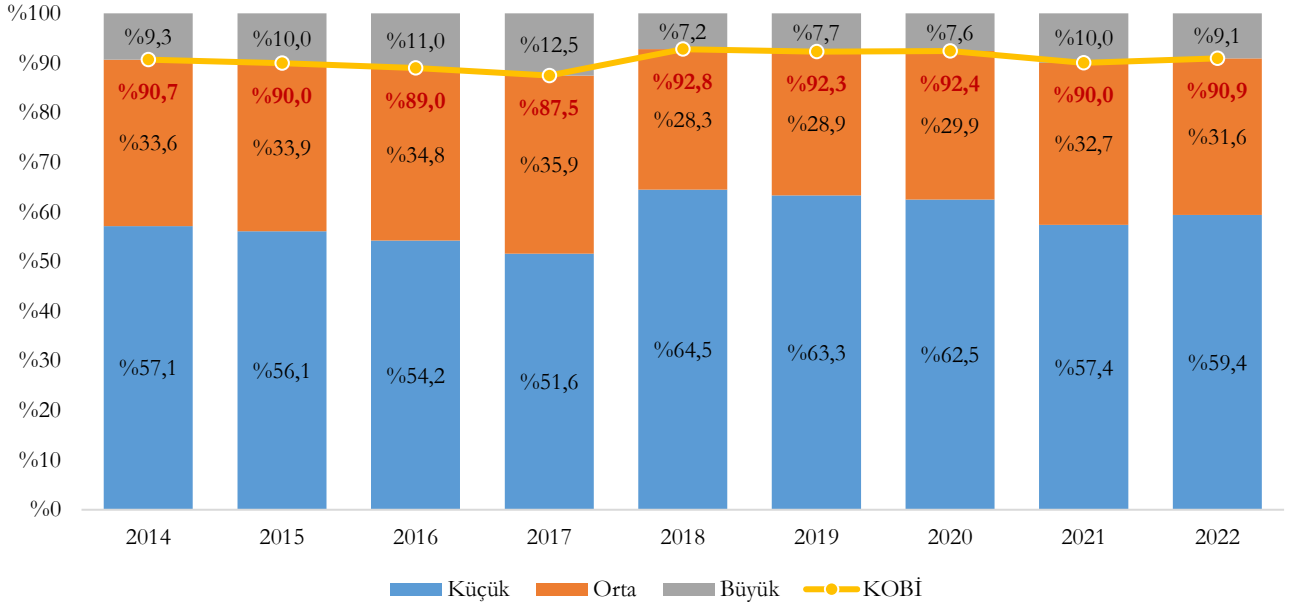
Şekil 229 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciroya Göre Hızlı Büyüyen Girişimlerin Tüm Girişimler İçindeki Payı (%), 2014-2022

* 2023 yılı ciroya göre hızlı büyüyen girişim verileri yayımlanmamıştır.

2022 yılında ciroya göre hızlı büyüyen girişimlerin %90,9'u KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre ciroya göre hızlı büyüyen girişimlerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 230 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciroya Göre Hızlı Büyüyen Girişimlerin Dağılımı (%), 2014-2022

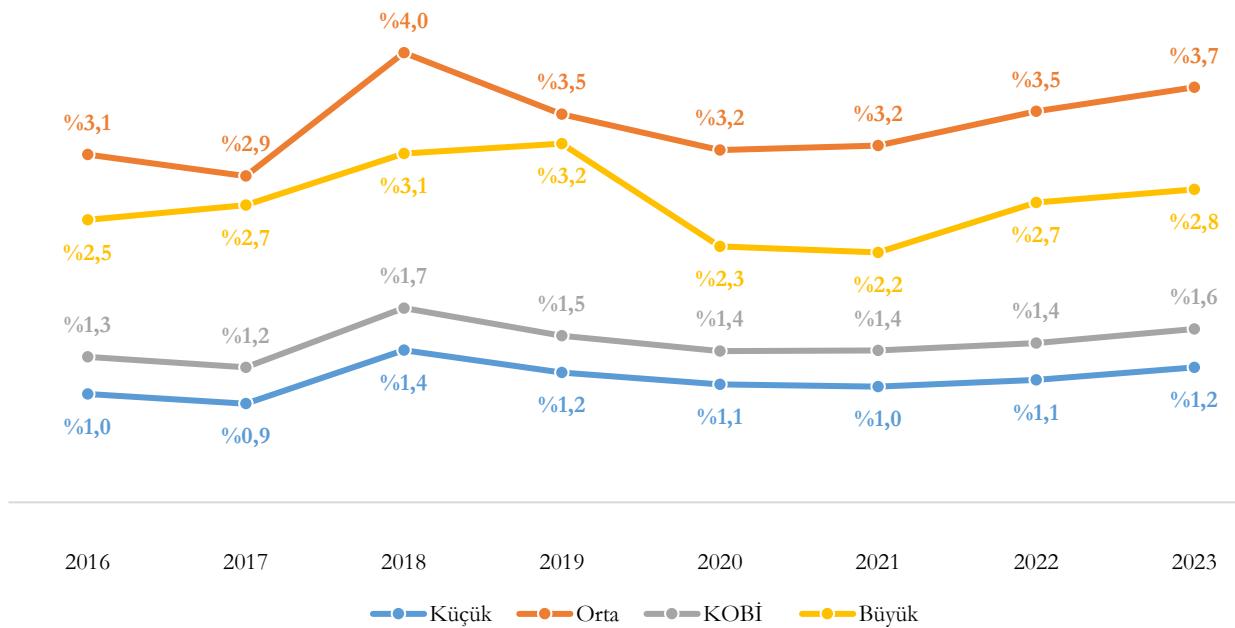

* 2023 yılı ciroya göre hızlı büyüyen girişim verileri yayımlanmamıştır.

2.5.5. Ceylan Girişimler⁶

2023 yılında istihdama göre ceylan küçük ölçekli girişimlerin tüm küçük ölçekli girişimler içindeki payı %1,2, ceylan orta ölçekli girişimlerin tüm orta ölçekli girişimler içindeki payı %3,7 olup ceylan KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler (küçük ve orta ölçekli girişimler) içindeki payı %1,6'dır.

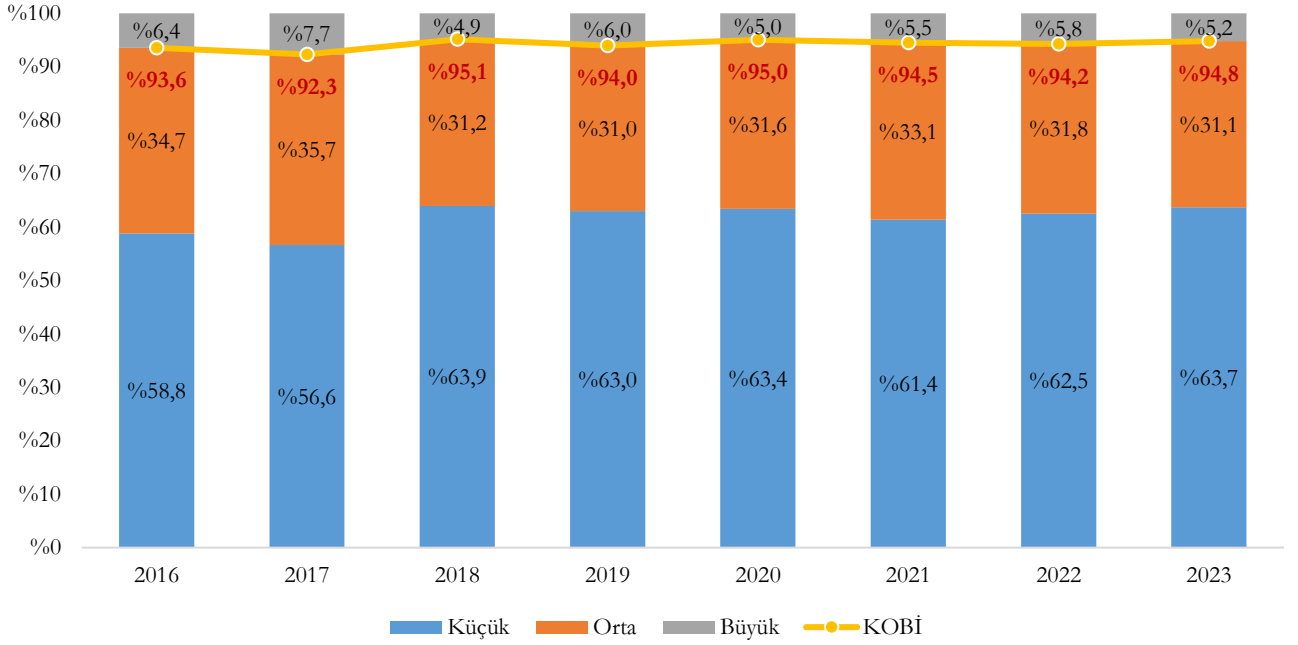
Şekil 231 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İstihdama Göre Ceylan Girişimlerin Tüm Girişimler İçindeki Payı (%), 2016-2023

⁶ Hızlı büyüyen girişimler içinde en fazla 5 yaşında olan girişimlerdir.

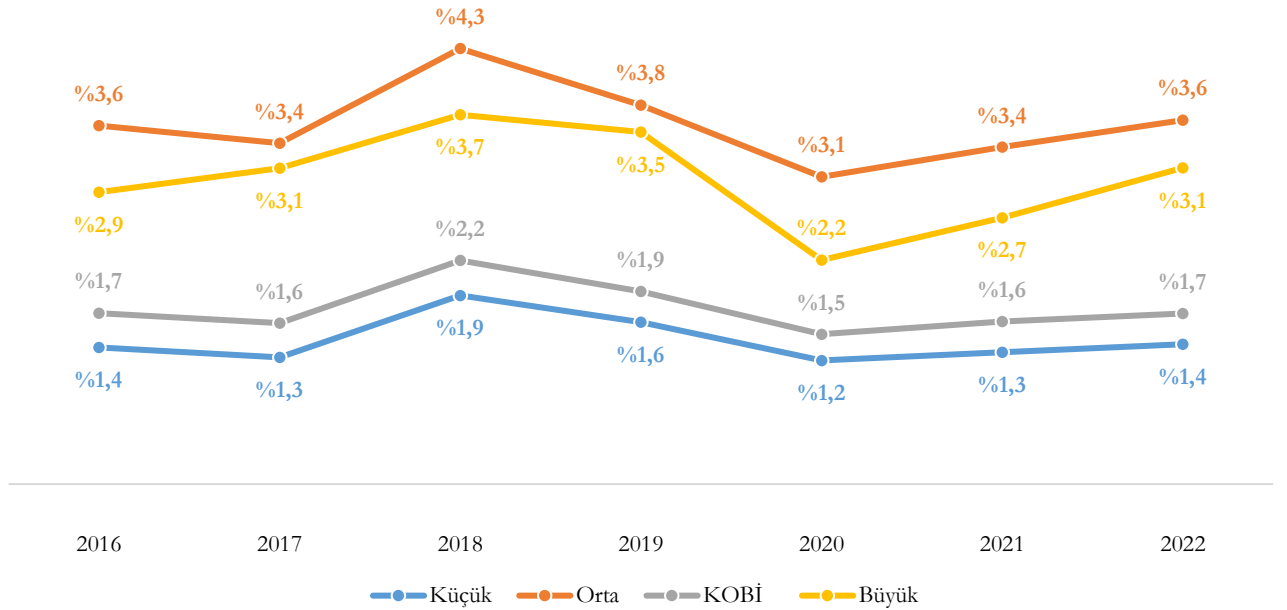
2023 yılında istihdama göre ceylan girişimlerin %94,8'i KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre istihdama göre ceylan girişimlerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 232 - Yıllara ve Ölçeklere Göre İstihdama Göre Ceylan Girişimlerin Dağılımı (%), 2016-2023

2022 yılında ciroya göre ceylan küçük ölçekli girişimlerin tüm küçük ölçekli girişimler içindeki payı %1,4, ceylan orta ölçekli girişimlerin tüm orta ölçekli girişimler içindeki payı %3,6 olup ceylan KOBİ'lerin tüm KOBİ'ler (küçük ve orta ölçekli girişimler) içindeki payı %1,7'dir.

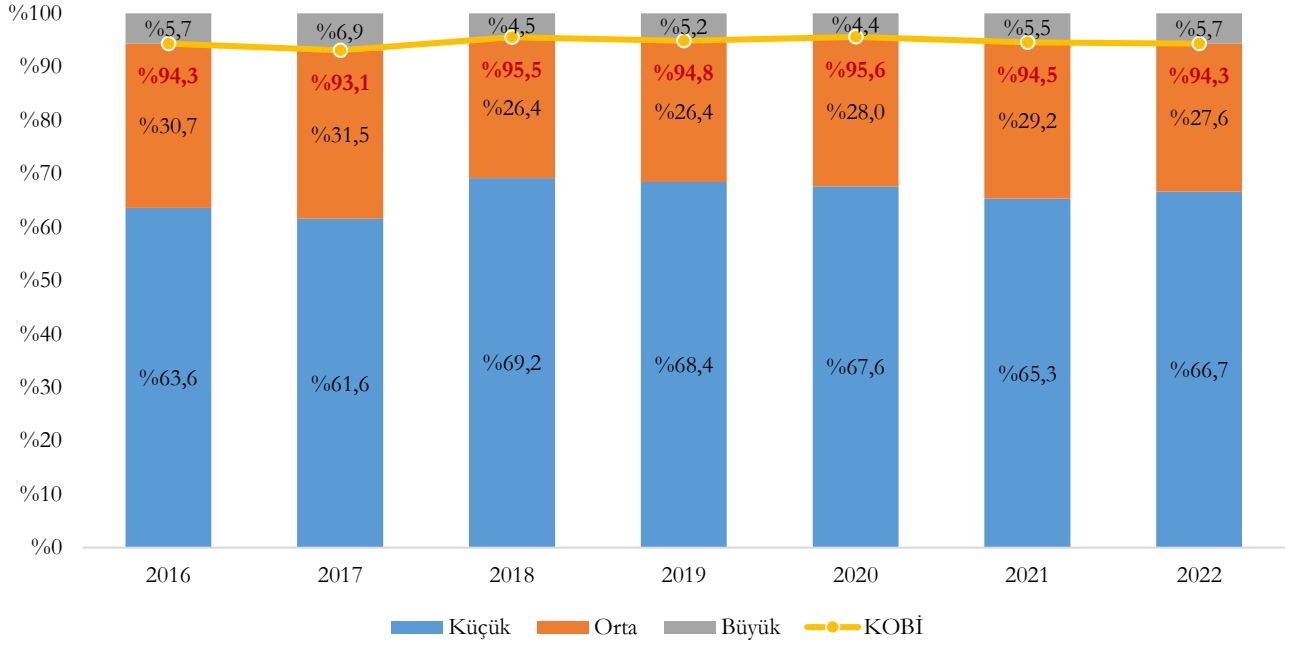
Şekil 233 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciroya Göre Ceylan Girişimlerin Tüm Girişimler İçindeki Payı (%), 2016-2022

* 2023 yılı ciroya göre ceylan girişim verileri yayımlanmamıştır.

2022 yılında ciroya göre ceylan girişimlerin %94,3'ü KOBİ'dir. Yıllara ve ölçeklere göre ciroya göre ceylan girişimlerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 234 - Yıllara ve Ölçeklere Göre Ciroya Göre Ceylan Girişimlerin Dağılımı (%), 2016-2022

* 2023 yılı ciroya göre ceylan girişim verileri yayımlanmamıştır.

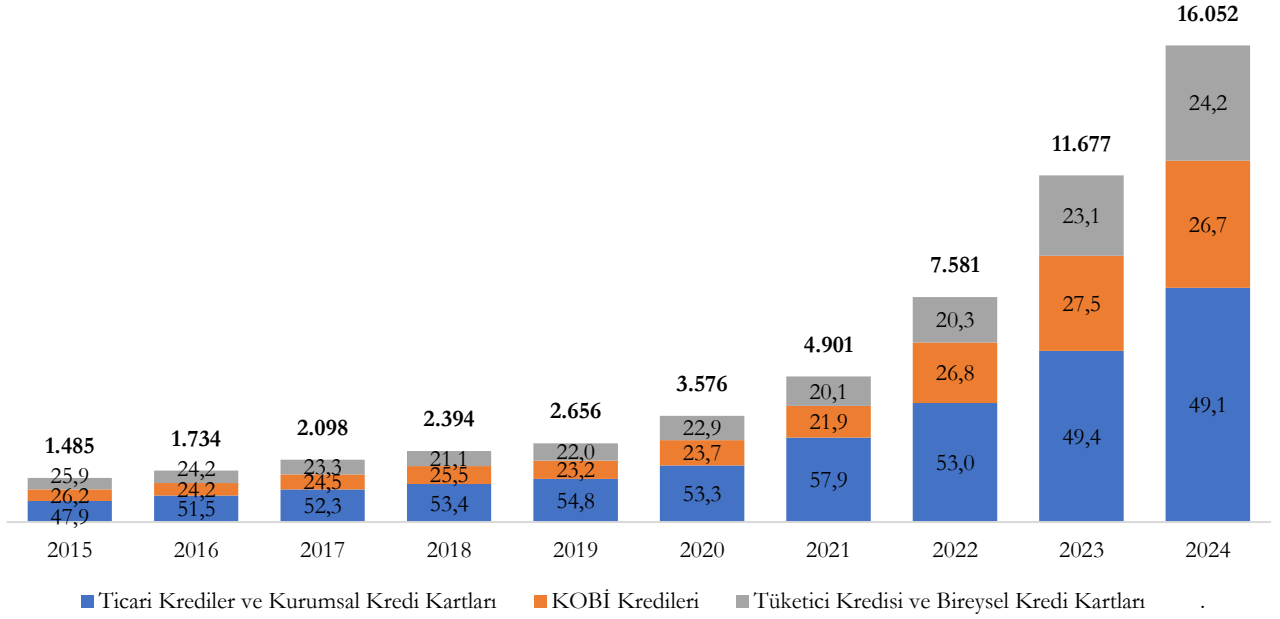
[KOBİ İstatistikleri Çalışması İçin Tıklayınız!](#)

3. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ GENEL GÖRÜNÜMÜ

BDDK'nın yayımladığı Aralık 2024 TBS Temel Göstergeler Raporuna göre, toplam kredi tutarı 2024 yılı itibarıyla 16.052 Milyar TL'dir. **Bunun %26,7'sini "KOBİ kredileri", %49,1'ini "ticari ve kurumsal krediler", %24,2'sini ise "tüketici kredileri ve kredi kartları" teşkil etmiştir.** Aşağıda toplam kredilerin kredi türlerine göre dağılımının son 10 yıldaki seyri görülmektedir.

Toplam kredilerden "tüketici kredileri ve kredi kartları"nın çıkarılması veya "KOBİ kredileri" ile "ticari ve kurumsal krediler"ın toplanması suretiyle ticari kesime kullandırılan krediler elde edilmektedir. 2024 yılında **"KOBİ kredileri"nin ticari kesime kullandırılan krediler içindeki payı %35,2'dir.**

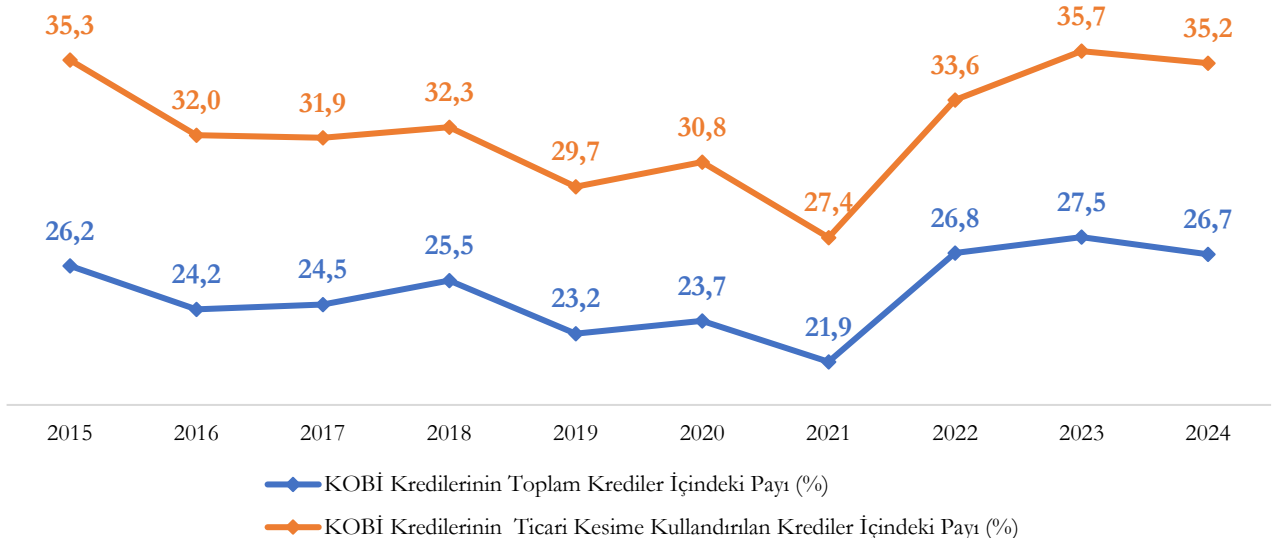
Şekil 235 – Toplam Kredilerin Kredi Türlerine Göre Dağılımı (Milyar TL), 2015-2024

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

Aşağıda KOBİ kredilerinin toplam krediler ve ticari kesime kullandırılan krediler içindeki payının son 10 yıldaki seyri görülmektedir. Son 10 yılda KOBİ kredilerinin hem toplam krediler hem de ticari kesime kullandırılan krediler içindeki payı 2021 yılında en düşük seviyesindeyken 2023 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

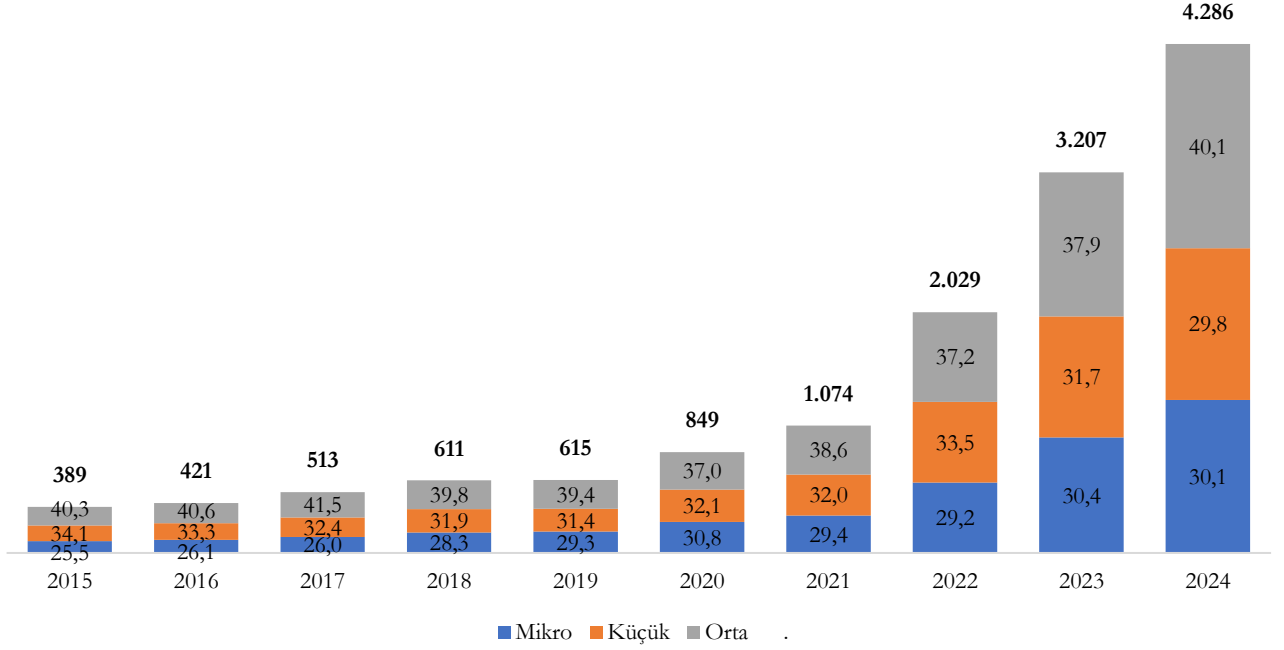
Şekil 236 – KOBİ Kredilerinin Payının Yıllara Göre Dağılımı (%), 2015-2024

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

KOBİ kredileri 2024 yılı itibariyle 4.286 Milyar TL'dir. Aşağıda KOBİ kredilerinin ölçeklere göre dağılımının son 10 yıldaki seyri görülmektedir.

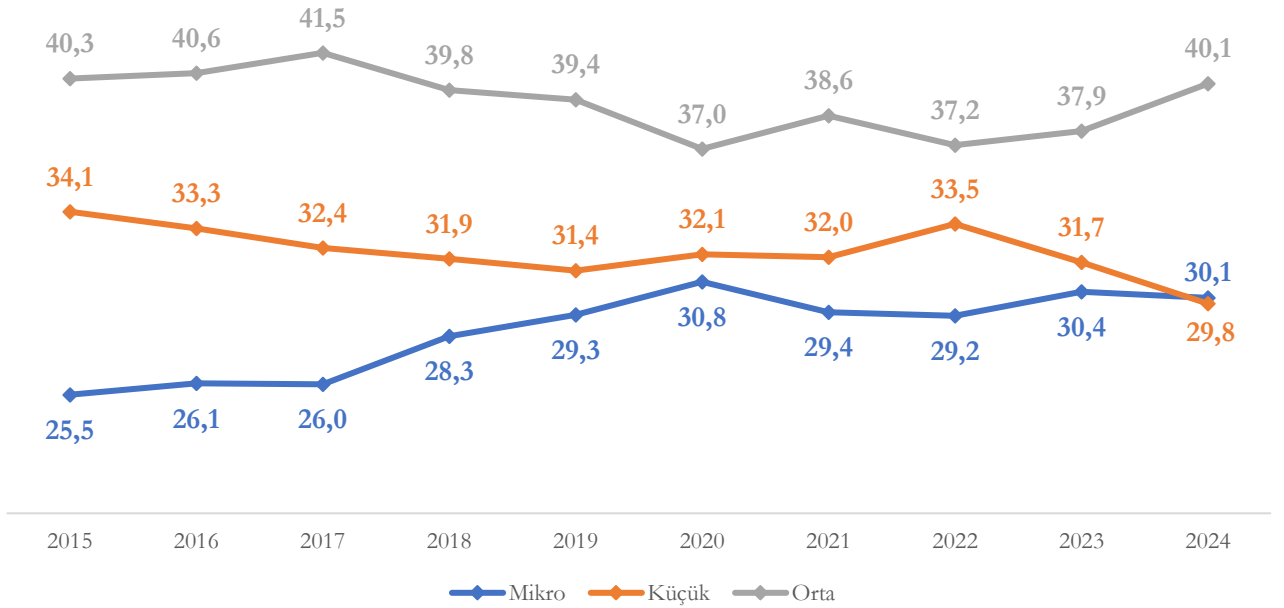
Şekil 237 - KOBİ Kredilerinin Ölçeklere Göre Dağılımı (Milyar TL), 2015-2024

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

KOBİ kredilerinin ölçeksel dağılımına bakıldığında, %30,1'ini mikro, %29,8'ini küçük, %40,1'ini ise orta ölçekli işletmeler teşkil etmiştir. Aşağıda KOBİ kredilerinin ölçeksel dağılımının son 10 yıldaki seyri görülmektedir.

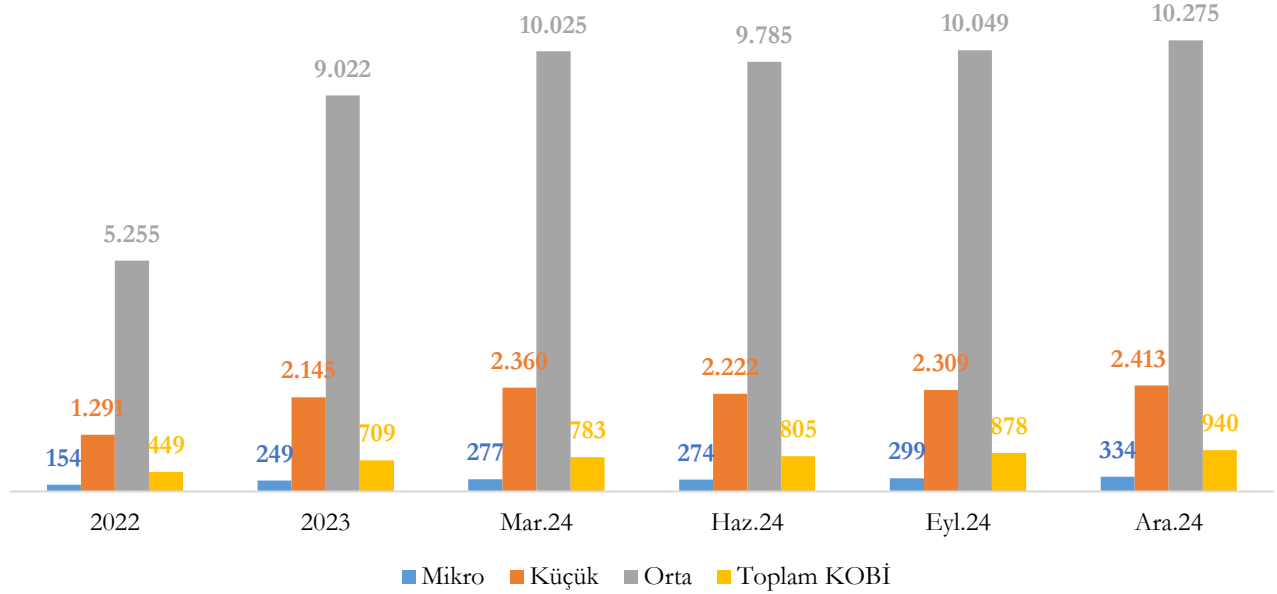
Şekil 238 – KOBİ Kredilerinin Ölçeklere ve Yıllara Göre Dağılımı (%), 2015-2024

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

2024 yılı itibariyle KOBİ'lere kullandırılan ortalama kredi tutarı 940 Bin TL'dir. Ölçek bazında kullandırılan ortalama kredi tutarı ise mikro işletmelerde 334 Bin TL, küçük işletmelerde 2.413 Bin TL ve orta ölçekli işletmelerde 10.275 Bin TL'dir.

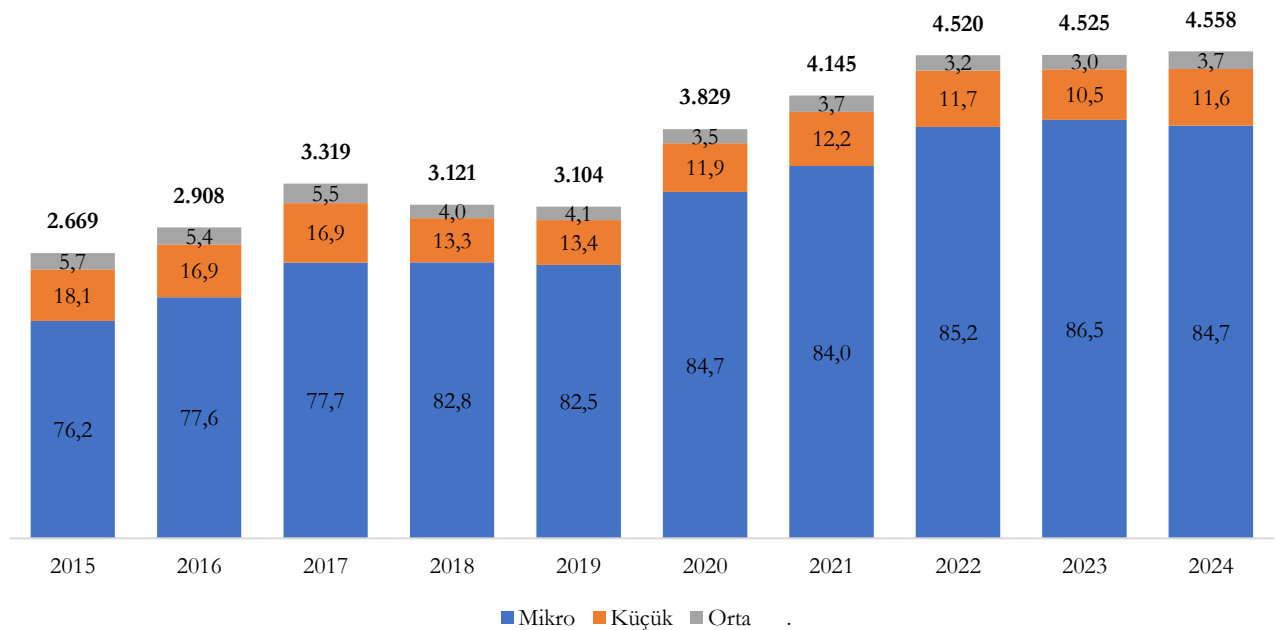
Şekil 239 – KOBİ Ortalama Kredi Tutarı (Bin TL), 2022-2024

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

2024 yılı itibariyle KOBİ niteliğindeki müşteri sayısı 4.558 Bindir. Ölçeksel dağılıma bakıldığında, KOBİ niteliğindeki müşterilerin %84,7'si mikro, %11,6'sı küçük ve %3,7'si orta ölçeklidir. Aşağıda KOBİ niteliğindeki müşterilerin ölçeksel dağılımının son 10 yıldaki seyri görülmektedir.

Şekil 240 – KOBİ Niteliğindeki Müşteri Sayısının Ölçeklere ve Yıllara Göre Dağılımı (Bin Müşteri), 2015-2024

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

2024 yılında takipteki kredilerin (brüt) tutarı 294 Milyar ₺, takipteki ticari kredilerin (brüt) tutarı 179 Milyar ₺, takipteki KOBİ kredilerinin (brüt) tutarı ise 87 Milyar ₺'dir. KOBİ kredilerinin takipteki krediler içindeki payı %29,6 iken takipteki ticari krediler içindeki payı %48,4'tür. Aşağıdaki tabloda toplam takipteki krediler, toplam takipteki ticari krediler ve takipteki KOBİ kredilerinin son 10 yıldaki seyri gösterilmiştir.

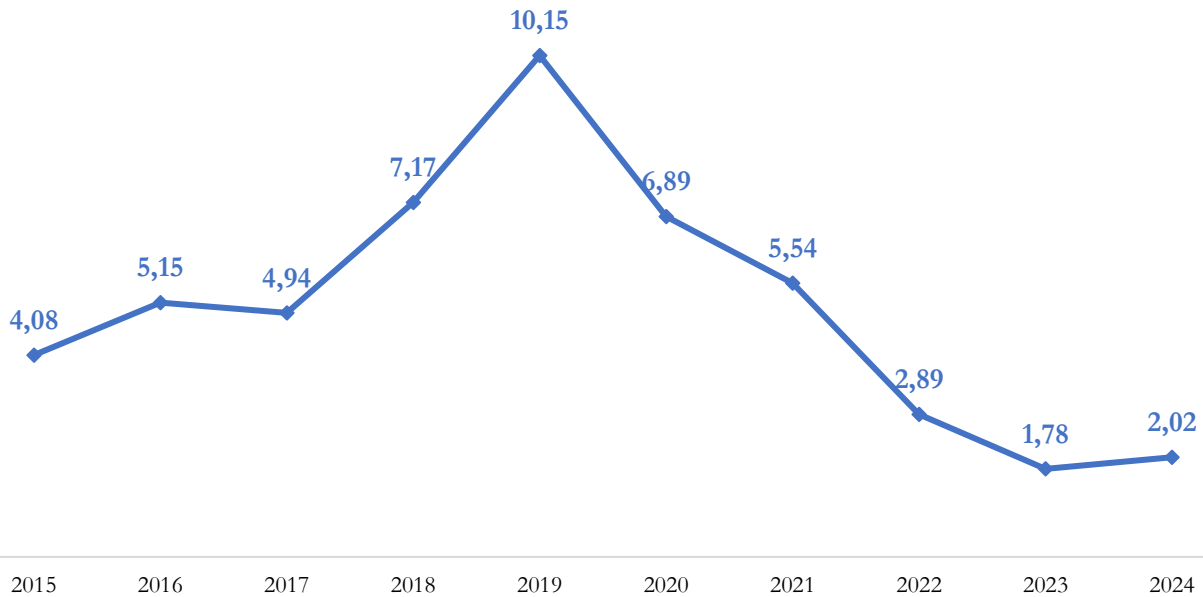
Tablo 6 – Takipteki KOBİ Kredileri, 2015-2024

Yıl	KOBİ Kredileri (Milyar ₺)	Toplam Takipteki Krediler (Milyar ₺)	Toplam Takipteki Ticari Krediler (Milyar ₺)	Takipteki KOBİ Kredileri (Milyar ₺)	Takipteki KOBİ Kredilerinin KOBİ Kredileri İçindeki Payı (%)	Takipteki KOBİ Kredilerinin Toplam Takipteki Krediler İçindeki Payı (%)	Takipteki KOBİ Kredilerinin Toplam Takipteki Ticari Krediler İçindeki Payı (%)
2015	389	48	30	16	4,1	33,4	52,3
2016	421	58	39	22	5,1	37,2	55,1
2017	513	64	46	25	4,9	39,6	54,5
2018	611	97	79	44	7,2	45,4	55,6
2019	615	151	131	62	10,1	41,4	47,6
2020	849	153	136	58	6,9	38,3	43,1
2021	1.074	160	136	60	5,5	37,2	43,9
2022	2.029	163	134	59	2,9	35,8	43,8
2023	3.207	192	147	57	1,8	29,8	39,0
2024	4.286	294	179	87	2,0	29,5	48,4

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

2024 yılı itibariyle takipteki KOBİ kredileri, KOBİ kredilerinin %2,02'sini teşkil etmiştir. Aşağıda da görüldüğü üzere takipteki KOBİ kredilerinin KOBİ kredileri içindeki payı 2019 yılında en yüksek değere ulaşmıştır. 2023 yılında ise en düşük değeri görmüştür.

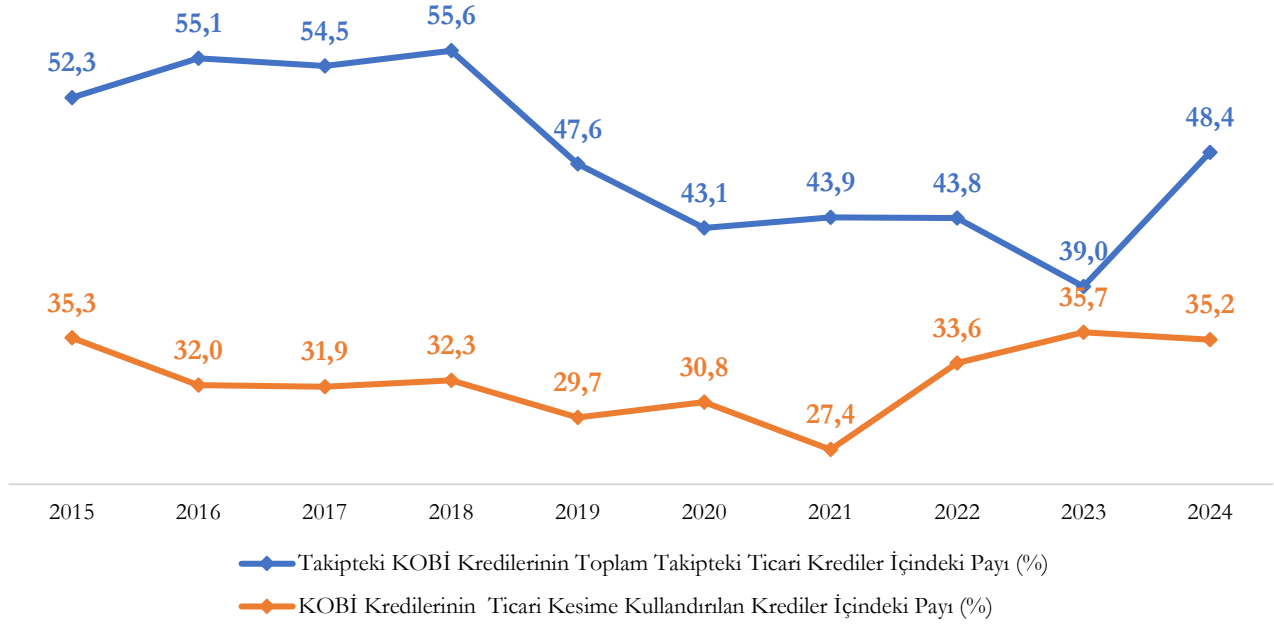
Şekil 241 – Takipteki KOBİ Kredilerinin KOBİ Kredileri İçindeki Payı (%), 2015-2024

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

2024 yılı itibariyle takipteki KOBİ kredileri, toplam takipteki ticari kredilerin %48,4'ünü teşkil etmiştir. Aşağıda da görüldüğü üzere takipteki KOBİ kredilerinin toplam takipteki ticari krediler içindeki payı 2018 yılında en yüksek değere ulaşmıştır. 2023 yılında ise en düşük değeri görmüştür.

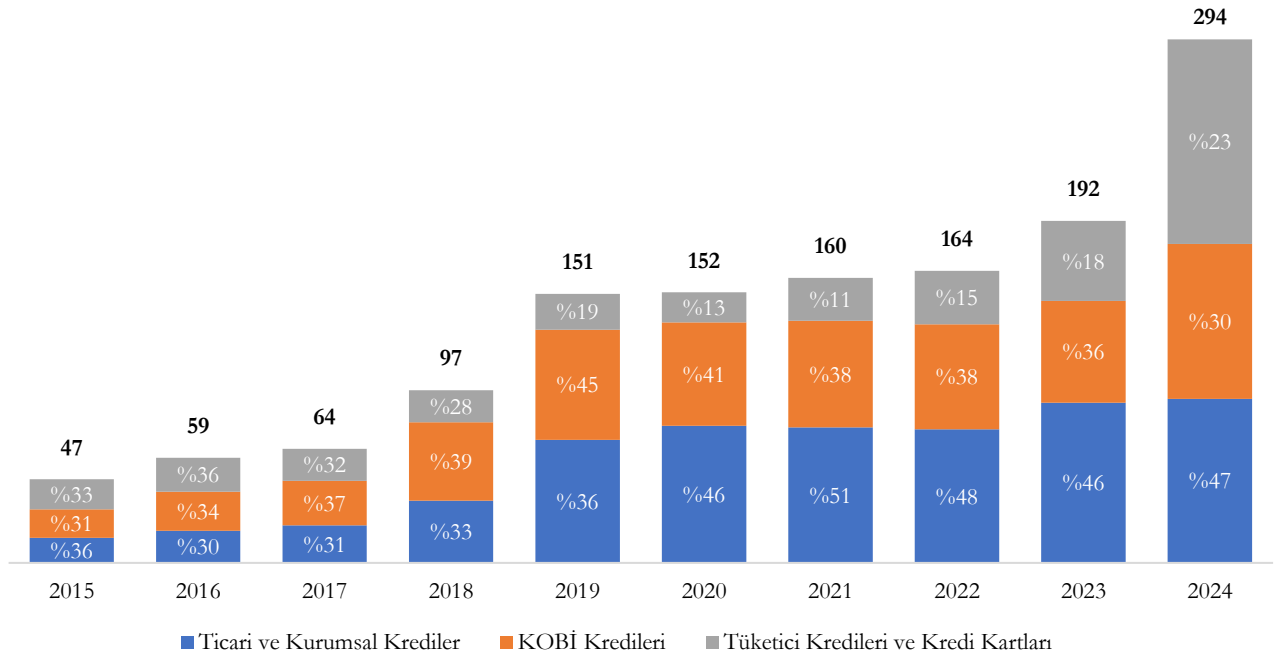
Şekil 242 - Takipteki KOBİ Kredilerinin Toplam Takipteki Ticari Krediler İçindeki Payı (%), 2015-2024

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

2024 yılı itibariyle, takipteki kredilerin brüt tutarı 192 Milyar ₺ olup bunun %30'unu (87 Milyar ₺) KOBİ kredileri oluşturmuştur. Takipteki kredilerin dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 243 - Yıllara ve Kredi Türlerine Göre Takipteki Krediler (Milyar ₺)

Kaynak: BDDK, Temel Göstergeler Raporu, Aralık 2024

[Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü İçin Tıklayınız!](#)